

RMK. I.
515

MÉLOTAI
NYILAS ISTVÁN

AGENDA

KOLOZSVÁR,
1621.

Országos Széchényi Könyvtár

2. péld.
Teljes.

Ord. I. 515.

AGENDA

az az:

ANYA SZENT.

EGYHAZBELI SZOLgálat ſzerént valo Czelekedet, melyben az Vy Teſtamentomnak ket Sacramentomának, az Szent Kereſztſegnek es az Vr Vaczorájának ki volgáltatáſának es az Házaſulandoknak egybé adattatáſoknak mogya meg iratik azokhoz illendő haſznos tanuſágokkal egyetemben.

Az Iſtennek dicziőſſegére es az egyigyű Hiveknek épületekre.

Irattatot es ki botſatatot az
FELSEGES GABRIEL
Királynak, Iſten kegjelméből Magyar orſzágnak, Dalmatianak &c Királyának: Erdelynek Fejedelmenek &c. Prædicatora
Mélotai Nyilas Iſtván által.
1621.

M. N. MUZEUM KÖNYV-TÁRA

SZALATNAI és WEICHNER
UTÓDA WEICHNER CÉZA
KÖNYVKÖTÉSZETE
BUDAPEST
IV. ARANYKÉZ-UTCZA 4.

1. 14. Cor. v. 40.

Omnia decenter & ordine fiant.

Auguſt. lib. de Singularitate Clericorũ.

Cotemplamini, quid ſit populo ſancto præeſſe, & conſiderate, quale ſit divinis Sacramentis inſiſtere. Altari vacare debent, qui de altari vivunt, & talis convenit cura ſinceritatis, ſacramentis qualia ſunt Sacramenta ipſa, quibus exhibent officia ſervitutis, ne contra Deum offendant ipſa quæ tractant, aut contra populum incipiant impedire quod prædicant.

Gregor: & habetur in Decret: 1. q. 1. Multi Secularium

Sunt autem Sacramenta Baptiſma, Corpus & ſanguis Chriſti, quæ ob id Sacramenta dicuntur, quia ſub regmento corporalium rerum divina virtus ſecretius ſalutem eorundem Sacramentorum operatur, unde à ſecretis virtutibus vel ſacris Sacramenta dicuntur, quæ ideò fructuoſe penes Eccleſiam fiunt, quia Sanctus in ea manens Spiritus, Sacramentorum latenter operatur effectum.

Hieronymus ſuper Matth: lib. 4.

Latro eſt & domum Dei convertit in Speluncam Latronum, qui lucra de religione ſectatur: cultuſq; ejus non tam cultus Dei, quàm negociationis occaſio eſt cenſenda.

AZ FEL-

AZ FELSEGES GABRIEL, ISTENNER KEGYELméből Magyar oſzágnak, Dalmatianak, Thót, Horváth, &c. Orſzágoknak válaſztott Királlyának, Erdélynek Fejedelmének es Székelyeknek Iſpánnjának, &c. Iſtent-fęlő Házas társanak az FELSEGES CAROLYI SVSANNANAK Magyar orſzághnak, Dalmatianak, &c. válaſztot Kiralne Aſſonyának, Iſten Anyaſzentegyházának kegyes Daykájának, nekem kegyelmes Aſzſzonyomnak.

Iſtentűl Kegyelmet es örők áldáſſal folyó bóldog meg maradáſt kévánok.

HOGY AZ Anyaſzentegjházbeli ſółgálatnál ſemmi az emberek közőt üdvőſſęgeſſeb, drágalatoſſab es ſükſęgeſſeb ajándéka az Iſtennek ninczen, kőnyű, Kegyelmes Aſzſzonyom, Pſalm. 147. v. 20.

akar kinekis meg értení. Mert
Eph. 1. v. 4. noha Világ fundamentumának
2. Timot. 1. v. 19. Rom. 8. v. 29. fel vetése előtt el tutta az övéit az Ur Isten, es ugyan ottan el válaſztotta az örök életre: de mindazáltal annyéra az Anyaszentegyhazbeli ſolgalat mellé kötötte az ő válaſztottinak idvőſſegeknek idő ſerént való el inditaſat es végbe menetelét, hogy ſenkit (rend ſzerént ſzólván) az kivűl nem idvözít.

Mert az Miniſterium, avagy Anyaſzentegyhazbeli ſzólgálat, mely vagyon az Evangeliomnak prędicálláſaban, à ſent Sacramentomoknak ki ſólgáltatáſaba es az Anyaſzentegyházbeli ékes rendeléſeknek fenyitéke alatt való meg tartásban;
Calv. lib. 4. cap. 3. ſect. 3. Inſtit. az Lêleknek, az igaſſagnak es az örök életnek hathatóképpẽ ki ſólgáltatáſa az Válaſztottaknak kik által az Ur Isten örökké

akar

akar diczőittetni, idvőſſęgnek el inditaſara es végbe vitelére.

Pál Apoſtolnak idveſſęg adatott Istennek kegyelméből à Chriſtusban vilagh fundamentomanak fel vetése előtt, mint válaſztott Edênnek. Bizonyos időben ez világra ſzületvén őnéki Isten Anyaſzentegyházának őldőzőjének, idvőſſęgének el kel indittatni, hogy az Istennek tanátſa ſzerént örök élete legyen. Ananias Paphoz igazittatik, hogy ő tőle mind az idvőzitő tudomant hallya ſ.ércze, es mind az kereſztſęghnek ſentſęghét fel vegye. Ihol Anyaſzentegyhazbeli ſzolgálat-nélkül idvőſſege Pálnak el nem indittatik; Igy Corneliuſnak, Lydianak ſem egyebnek ſenkinek. Miért? Mert tetzett Istennek, hogy az Evangeliomnak bolond prędicálaſa ál-

Act. 9. v. 15.

Act. 10. v. 32 Es, 16. v. 16.

1. Cor. 1. v. 21

lása által idvőzítse az Hiveket azt mongya szent Pál.

Miben mutathattya meg az Ur Isten az ő kiváltképpen valo jo kevêt mi hozzánk? Semmiben nyilvábban nem, minthogy az emberek közzül fogh ki ollyakat, kik ő helyette ez vilagban követségben forgolodgyanak, az ő titkos akaratyának legyenek magyarázói, es à kik személjét viseljék az emberek előtt, mint sz. Pál ennek nagy méltóságat állattya Ephesusban irott levelének negyedik részében. Eph. 4. v. 4.

Anyánk az Anyaszentegyház. Valakit ez mêhêben nem fogad, úyjonnan nem szül, es az ő két emlejënek az O es Uy Testamentomnak igiretinek édességes tejevel nẽ táplál, soha annak idvősségе nintsen. Mert:

Non Deus huic Pater est, cui non Ecclesia Mater.

Nem Anya Isten annak, az kinek nem Annya az Ecclesia. Hol az, à magh melly által kel fogantatnod az te Anyádnak az Anyaszentegyháznak mêhêben, hogy te úyjonnan születtethessél? Az Eletnek könyvébe az Evangeliomban amaz elsö es halhatatlan mag az Istennek sz. igéje, azt mongya szent Péter: Kiczoda hintegeti azt az úyjonnán szülő drágalátos magot? Az Egyházi ember: Mert az, à Kincz vagyon le têve ő bennek czerép edênyekben, mellyet hordoznak es osztogatnak prędicálláſok által az végre: hogy az Válaſztottaknak idvősségek az altal el indittassék es újonnan születtetvén, örök életek legyen. 1. Pet. 1. v. 23.

Az Ur Isten egy szem pillantásban el kéſithetnê azokat az örök életre es tökéletesekké te-

hetnè à kiket męg világ fundamentomának fel vetéſęnek előtte az ő megh változhatatlan tanátſaba fel vőtt az őrők ęletre, de mëg-is láttyuk, hogy apronként az Anyaſzentegjházbeli ſolgalat által neveldegeli es eppitgeti őket az őrőkęletre miglen jutãdanak miñjájã à hitnek eggyeſſęgére, es az Iſten Fiának iſmeretire tőkélletes fęrfiakká lèvèn az Chriſtus telyeſſęges állapattyának mèrtèkère aſt tanittja ſent Pál Epheſusban irott levelének negyedik rèſzèben.

Eph. 4. v. 13.

Hitet nemz Iſtẽ mj beñünk de az Evangeliomnak, melj nèki hatalmas eſkőze az idvőzitésben, prędicallaſa által. Ez az oka az miért régenten az ő Sanctuariumahoz kènſeritette gyűlekezni az Hiveket. Ide tartoznak amaz Nagjſagos nevezetek

Rő. 10. v. 17.

Exod. 20. v. 24.

is, mikor à Templom Iſten nyúgodalmának: az Sanctuariom lakò hajlékanak neveztetik: iſmet mikor à Cherubimok kőzőt mondatik, mellyekkel drágalatoſſagat, ſzerelmeteſſęgèt, bőtsűletit es méltóſagát akarta megh mutatni az Anyaſzentegyházbeli ſzólgálatnak.

Pſ. 132. v. 24.

Pſ. 80. v. 20.

Ez ſzent ſzólgálat által megyen végbe az Szenteknek eggyeſſęgek: ez által èppittetik az Chriſtuſnak titkos teſte az Anjaſzentegjház: ez által főrkőſztettűnk abban az ki fő, ſminnen közőttűnk is: ez által jutunk iſmeretire az Iſtẽ titkainak: ez âltal fogadgyuk bè Iſtent az ő követiben: ez által fól beſzél mi yelűnk az Ur Iſtẽ: Egy ſzóval: ez által tötte le az idvőſſęget mj közőttűnk annjra, hogy ezen kivűl ſoha ſenki

Esa.37. v.32. Ioél. 2. v.32. Ezec.13.v.9. semmi bűn boczánatot nem remélhet, mint az Esaias, Ioél es az Ezechiel Prophetaknak tanubizonyság tételekből megh tetszik.

Ennek peniglen az méltóságos szent szólgálatnak második tő réße, az Uj Testamentomnak két Sacramentominak, avagy Szentségínek, ugymint az Kereztségnek es az Ur Vaczorájának ki fólgáltatása, mely által az Ur Isten mj hozzánk való kegyelmes jó akaratyának bizonság tételét, az igiretek szerént lelkűnkben el peczételi, hogy az kiket az ő kőzőnséges Annyok az Anyaszentegyház, amaz élő es halhatatlan maghúyjonnan szűlt, idvességeket el indította vagy még el indítandó mint az kiczindedekben az

1.Pet.3.v.21. sz. Kereztségben viszont való kéz be adásnak avagj ugjan hű-

tőlkődés-

tőlkődésnek kőtelessége szerint azok hitőknek erőtelenségekben gyamolittassanak es az Ur Vaczorájával való gyakor gyülekezések által mind tápláltassanak az Christus Iesusnak testével es vérével az őrők életre, mind pedig az Christusba ugy be óltassanak es szerkesztessenek, hooy lakozzék a Christus ő bennek hitnek általa, es ellyenek nem ők, de ellyen ő bennek a Christus az Apostol tanitása szerént. Eph.3. v.17. Gal.2. v.20.

Ez az oka, hogy az Ur Isten az Anyaszentegjházbeli fólgalatnak első réße melle, mely az Evangeliomnak prędicalása, el válazthatatlankeppen ugy kőtőtte az ſ. Sacramentomoknak ki fólgáltatását, hogj valaholot az Evangeliom prędicaltatik, ott az ſ. Sacramentomoknakis ki kell fólgáltatódniok. Mert az melly választottaknak idvősségeket

ségeket az ige által el indittya, azokban az ő igiretit, mellyek tesen az bűn boczánatról es az örök életről, az ſ. Sacramentomok által peczételi el, mint ide aláb meg láthatni az Ur Vacsorájáról való tanitasban.

Mind ezek pedig egyeledés nélkűl tartatnak meg azon Anjaſentegjházbeli ſolgálatnak nagy fenyitékkel járó ékes rendeleſi által, minemű rendek az Eccleſiaban az Iſten igejenek prędicallaſanak halgatáſara es az ſz. Sacramentomokkal való élésre bizonyos napokon egybe gyűlekezni, Innepeket ſentelni: Templomokban való ékes énekléſek, buzgó háládáſok ájitatos könyörgéſek es ſzabados alamiſnálkodáſok. Mert az Ur Iſten nem elégh bélyegségnek, de az jó rendeléſeknek Iſtene lévén aſzt akarja hogy mind

mind az ighinek prędicallaſa, mind az ſent Sacramentomoknak ki ſólgáltatáſa ez egy ſnon folyó ékes rendnek fenjitékkel való megh tartáſa altal maradgyon megh az Anyaſzentegyházban, mint ſ. Pál elősőr Corinthusba irot levelének tizennegyedik reſébe ezt nagj nyilván allattya. 1. Corin. 14. v. 40.

Vedki az Evangeliomi tudomannak prędicallaſat az Eccleſiából: veſd ki abból az Kereztſéget es vég Vaczorát: tőröld ki onnan az ékes rend tartáſokat, megh látod minemű zurzavar, pogányi vakſagh es baromi oſtobaſag ſál bé az emberek köziben, mellyért tiztán ezak az iginek prędicallaſa, az ſz. Sacramentomoknak ki ſólgáltatáſa es ezek mellé adattatot ékes rendeléſek külömböztetik meg az Kereztyéneket az Poganok

Pogánoktúl, Sidóktúl es egyéb hamiſs vallásokra vetemedett gyűlekezetektűl.

O bóldog orſzag! O áldott tartomány! O ſ. Istennek kedves nyúgodalma az á Város, Falú melben ez az ſent ſólgalat virágában megh tartatik! Mert ez által tészen az Ur Isten bizonſagot arról, hogy ott abban az Orſzágban, Tartományban, Városban ſ. Faluban, vadnak őnéki válaſztotti kiknek idveſſęgeknek el inditaſajért es végbe meneteléjért tartya fenn azt á ſent ſólgálatot. Az által ád tanúſagot az ő jelen léteről: Mert az Anyaſzentegyhazbeli ſolgalat mellől ſoha el nem áll, es nem engedi aſt ſem az őrdőgöknek ſem ez világhi kegyetleneknek el tapodniok. Az álral biztat hogy minden áldaſit kőzli ott az ő Hiveivel mint ő

maga

maga Moſes maſodik könyvének huſzadik réſzében mongya: El megyek, ugymond, te hozzád es megh áldalak tégedet, mellyért David ugyan könyhúllataſſal keſergi hogj az ő ellenſęginek kegyetlenſęge miat el rekeztetett az Urnak haylékaban es tornatzaban való be meneteltűl.

Bóldogh vagy te is Magyar nemzetben le telepedett Istennek ſent Gyűlekezete. Mert noha ollyanná lőttél az te hatadon ſantó idegeny nemzetſęgeknek el víſelhetetlen igajok es meg emékſtő kegyetlenkedéſek miatt, mint amaz minden ſegitſęgtűl megh foſztatott gyamoltalan igaz őzvegy, holott valaki fel kelhet czak te rajtad kapdos, hogy az te kebeledben fel tartott Vipera kigyóknak kőlyk eihez haſonló fiaidról ne

ſzollyak:

ſzóllyak: mindazonaltal mind ennyi veſélyid kőzőtt-is az Ur Iſten ezt az ő leg drágalatoſſab, leg idvőſſęgeſſeb ſleg ſztkſęgeſſeb ajandekat az Anyaſſentegyházbeli ſolgalatot te kőzőtted mind eddiglen meg tartota. Ez az oka, hogy minden rèad tőrő ſpuztulaſodra igyekező gonoſſ akaróid ellen noha rongyoſon, èrtekedben es ſámos vóltodban meg fogyatkozva, de męg-is meg maradtal. Mert az Ur Iſten az ő dragalatos, idveſſęges es méltoſagos ajandeka altal lakik te kőzőtted: ez altal ezatlotta magat, mint édes Atyad az Chriſtusban minden igiretivel te hozzad: ez altal zengedezteti az ő ſſent ſſavat te kőzőtted: ez altal veſſi kegyelmèbe az te magzatidat: ez altal taplal tęgedet az ő ſz. Fianak dragalatos teſtevel es vèrèvel:

vel: ez âltal élezti az te kűlső tekintetedet: ez által óltattál bè à kőzőnſęges Anyaſſentegyháznak társaſagában: ez által tètettél minden nemzetſęgekben le telepedett igaz Kerezтyeneknek előttők jó hirűvè nevűvè.

Illyen drâgalátos es idvőſſęges ſólgalatnak rendit es módgyát ajánlom en Felſęghednek kegjelmes Aſzſzonyom ez kis iraskámban. Nèhány napi, ugy vagyon, az munka kiczíny az Kőnyvetske, mellyèrt az Felſęged méltoſagos ſſemèljéhez nètalántám illetlennek látzanèk lenni: de ha az ő valóſaga ſſerint erdemletképpen elmélkedűnk ròla, fel talallyuk igyeneſen Iſtennek minden ajándeki felett bőczűlendőbnek lenni. Mert Felgēd-is az tőb Hivekkel egyetemben az ſz. Kereztſęgh

ſęg által ſámláltatott bé az A
njaſſentegjháznak társaſagab
vőtte az úyjonnan való szűlé
nek bizonſagat: tőtt kőtéſt
ſtennel ſ lőtt élő tagh az Chr
ſtuſnak titkos testébe. Az Iſte
igijének ſorgalmatos halláſ
bol jutot az Isteñek igaz iſm
retire, melyben vagyon az
rők ęlet: az által vőt hitőt Iſte
előtt valo megh igazulaſara
abból jutott az Isteni tiſztele
nek ki ſógaltatáſanak es idv
szűléſęnek módgyának meg
téſęre: abból lőtt kegyeſſę
az Eccleſianak hűſęges Dajk
jává. Az Ur Vaczorajaval v
lo gyakor élésęvel pedig ugja
be ſummalta ſ be-is ſummall
naponként magában az Iſte
nek igéreti ſerént bűne bocz
nattyát őrők idvőſſęgére: A
Anyaſſentegjházbeli ſólgála
nak ekes rendi ſerént: Egy ſ
va

val: Az mire ez könyvetskében lévő tudomány igazit, az altal keſitetett es keſitetik jobban jobban naprol napra Felſęged az őrők ęletre miglen jutand az Chriſtuſnak tellyeſſęges állapattyának mértékére: melyekre képeſt Felſęgednek méltán ſentelem ez mukamat.

Annakfelette, az miképpen Kiraly Urunk à Felſęges GABRIEL, Iſten kegyelméből, Magyar, Horvath, Tóth orſágoknak &c. Királya, Felgédnek igaz hűtős társa, kűlsőképpen ennek az ſent ſolgalatnak fáradhatatlan oltalmazója, ugjmint ki ez harom eſtendőkben az mij hatalmas ellenſęgink es ez ſólgálatnak haborgatóji ellen télben nyáron tſak Tábori ſtráſan allott nagy nyughatatlanſaggal nemzetűnknek es abban ez ſent ſólgálatnak meg

maradáſaért kiért az Iſten el
lenſégin való ſok ſzép győző
delmekkel meg áldotta: akép
pen Felgēd is ſerény terjeſztő
je, haſznos gyámolitoja es tőké
letes meg tartója ez F. ſolgalat
nak. Mert hogy ez ſzabado
folyaſaban megh tartathatnék
épſégben bóldogul elő mehet
ne es kézről kézre az mij mara
dékinkra ſentűl adattathatnék
es ſállitathatnék Felſéged nag
költſéggel az Német-Orſaghi
Kereſztyén Academiakban tu
dós embereket tanitata, es mo
ſtan is tanittat. Végezetre
hogy az en hálá-adó voltoma
Felſégednek ebbenis meg mu
tathaſſam. Annakokaért illjen
ſent munkát, melly az Anya
ſzentegyháznak lelke, vegyt
Felſéged tutorſaga es gondvi
ſeléſe alá en tőlem Felſégednek
méltatlan ſegény ſolgájától.

Az min

Az minden irgalmaſſagh-
nak es kegyelmeſſéghnek ki
merćthetetlen kútfeje, à min-
denható áldott Atya Vr Iſten
az ő eggyetlen egy ſűlőt ſent
Fiaért az Vr Ieſus Chriſtuſért
Felſégednek életét hoſſabitſa
egéſſégét tartſa meg Király V-
runkal ő Felſégevel egyetem-
ben: adgyon Felſéghednek
minden Iſtenes dolgaiban jó
ſerentſés bóldogh elő-mene-
telt, az ő nagy Nevének di-
czőſſégére, Anyaſzentegyhá-
zának épületire Nemzetünk-
nek megh maradáſara,

AMEN.

Gyula-Fejérvárban, Kis-Aſſon havanak
23. napján. 1621. eſztendőben.

Felſéggednek alázatos ſzolgája

Mélotai Nyilas Iſtván.

AZ KEGYES OLVASOKNAK.

ELeitől fogván nagy kévánſaggal ohaytottak mind az Egyházi ſzolgák közzűl nemellyek, ſ. mind az külső renden levő értelmes emberek, hogy az Eccleſiaban lenne mind eggy az Kerezteléſnek, Vr. Vaczorájának ki ſzolgáltatáſanak es az Házaſulandoknak egyben adattatáſoknak modgya. Mert válamennyi Gyülekezetben bé mégy, mayd mind annyi format látz az meg jedzet ſzolgalatnak rendiből, annyéra hogy az Egyházi emberrel eggyűtt változik az Kereſzteléſnek es az Vr Vaczorájának ki ſzolgaltataſanak modgya-is, mely miatt nem tſak az Kereſztyen kőſſęgnek, de męg az értelmes embereknek-is elmejek męgh tántorodik es meg haboritatik. Ez az oka: hogy az kik Tanitojoknal ebben valo ſzolgálattyoknak rendihez ſoktanak, az máſokét nehez fűllel halgathattyák, sőt gyakorta meg-is guggollyak. Nemely Tanito azt mondgya: Iános, én tégedet kereztelek: Nemely; Iános, én tegedet moſogatlak. Itt fel kiált az értelmes ember: Nem męgh kereztelek, hanem tſak męgh moſogatak. Nemely; az kezevel moſogattya az gyermek fejét ezt mondván: En tegedet N. kereztellek &c. Nemely; meg ſem illeti. Itt azt mondgya: Am ki moſdék az pap az kereztſęgből, hogy több ſzámtalan akadalyokat elő ne hozzak. De az mi egyigyű ſzegén Atyánkfiai-is mikor az Egjhazi ſzolgálatra adgyak magokat;

gokat, egyebektűl kereſgetik elő modgyat ez ſzolgalatnak es igy valamennyi fő annyi az ſzolgalatnak modgya, holot nem ſzabad vala illyen idvőſſęges es meltoſagos ſzent ſzolgalatnak rendiben, ſenkinek uyjab uyjab formát kővetni. Mert egy az Evangeliom, egy az Hit, egy az közönſęges Eccleſia, egy az Kereztſęgh, egy az vęgh Vaczora, tehát az ki ſzolgaltataſanak modgyának-is egynek kell lenni, hogy mindenek ekeſſen es jo rendel leheſſenek az Eccleſiaban.

Imen, az en Chriſtus Ieſuſomnak alázatos egyigyű meltatlan hivatalos ſzegeny ſzolgája, azt az ſzolgalatnak formajat, mellyet Debrecennek kereztyen városaban, negyed fél eſztendeig tanulo deak koromba, egy eſztendeig ſ. nehany holnapokig Schola meſter koromban lattam, hallottames amaz boldog emlekezetű nagy Apoſtoli emberektűl Hodaſzi Lukácztul es Sárkőzi Ianoſtol tanultam es az Kallai Eccleſiaban három eſztendeig, az Zatthmar-Varoſiba tizen-egy eſztendeig Eſpereſtſęgemben hetig, Pűſpőkſęgemben őtig, es itt az Gyula-Fejérvárib̃ három eſztendeig ſzolgáltattam ez könyveczkeben bé töttem, hogy mind az egyigyű Atyánfiainak Chriſtusban hivatalos ſzolga társainknak legyen pelda előttők melyre ez ſzent ſzolgalatban nezzenek, mind az Kereztyen Kőſſęgnek legyen értesęre az Anyaſzentegyházbeli ſzolgálatnak tudománya. Nem azert irtam pedig

ily bezeddel, hogy az Egyhazi ſzolga mind elő ſzámlallya: Mert meddig mondgya es mit hagyhat el, ezzel jedzettem megh ( ) de hogy legyen pelda elötte mit kövelſen.

Iſten veled.

I. AZ

DR. TODORESZKU GYULA ÉS NEJE HORVÁTH ARANKA KÖNYVTÁRA

I.

AZ SZENT KEREZTSÉGNEK KI ſzólgáltatáſanak módgya.

Az ſzent Kereztſéget tenéked Egyházi embernek igy kel ki ſólgáltatnod:

I. Hogy az Gyermekkel az kerezt Atyak Anyak elődben allanak meg kel ertekeznednek: kiké az Gyermek? Ha kereztyen Atyatul Anyatul valo, ſabadoſſon megh kereztellyed: ha tiſztalan agybol valo, halaſztanod kel, nem azert hogy attól á kereztſéget el fognad, de hogy á Magiſtratuſnak hirre tegyed, az paraznak elől ſőr meg büntetteſſenek, es pœnitentiat tartvan, az gyermek

ugy kerezteltеſſek meg: ha pe-
nig az gyermek halalos beteg-
ſegben volna, meg kel kerez-
telned.

II. Ekkeppen á dolog vegbẽ
menven igy inditſad el ſodat.

Minek előtte ez kis Gyer-
mekcset (Gyermekcseket ha
tőb egynel)az Anya ſ.egyhaz-
nak tarſaſagaban az ſ. kerezt-
ſęg által be ſentelnők, annak
előtte ſűkſęg rővideden megh
ertenűnk: Mi legyen az ſ. ke-
reztſęg, ès mi végre ſereztetet.

Micsoda az kereztſeg.?

Az kereztſęg azert ſemmi
nem egyeb, hanem az Chriſtus
Ieſuſtol ſereztetet ſent legy,
avagy Cselekedet, mely leſen
vízzel valo moſodas altal, az
Atyanák, Fiunak es ſent Lelek
nek neveben, az kisded Gyer-
mekeknek az frigy kőtesben
valo be allataſoknak uyjonnan
valo ſűletteteſeknek, es az A-

nya-

nya-ſentegy-hazban valo be
ſamlaltataſoknak bizonſagara.

Mondom hogy az Chriſtu-
ſtól ſereztetot, mint megh irta
ſ. Mathe Euangeliomi kőny-
venek huſon nyolczadik. ſ.
Mark tizen-hatodik reſeiben,
illyen igekkel: Mennyetek el
(ugymond Chriſtus az ő tanit-
vanyinak) ez ſeles vilagra ta-
nitſatok minden nemzetſege-
ket, megh kereztelven őket
az Atyanak az Fiunak, es az
ſent Leleknek neveben: az ki
hiſen es megh kereztelkedik
idvőzűl, az ki nem hiſen el
kárhozik.

Melyből meg tetſik, hogy
ſűkſęges az kereztſęg, mind á
poganſagbol meg tert őregek-
nek ſ. mind á kisdedeknek. Az
őregeknek ezért, hogy megh

mu-

mutaſſak ezzel, hogy ők is az pogány balványozaſnak elle- ne mondottanak, az Anya-ſ. egyhaznak elő tagai akarnak lenni, es hogy kereztyeneknek akarnak à Chriſtuſtul hivattat- ni: A kiſdedeknek ezert, hogy ők is mentől hamareb ez altal be ſamlaltaſſanak az Anyaſ. egyhaznak tarſaſagaban.

Haſznai az kereztſeg- nek.

Harom kiváltképpen valo haſznai vadnak az ſent Kereztſegnek.

I. Elſő. Mert az Ur Iſten ezál- tal teſen kőteſt à kis Gyermek- csevel, es azt fogadgya, hogy őtet kegyelmeben vőtte, es tel- lyes eleteben gondgya-viſelője taplaloja, es oltalmazo Iſtene leſen.

Vegei mi csodak legyenek à ſ kereztſeg- nek tekentſben fel veſi, tőb Iſtent nem iſ-

mer, azt egyedűl tiſteli, ſęli, es az ő Zaſtoja alat meg marad az Euangeliomi igaz hitben vallasban mind holta napjaiglan. Ennek pedíglen az ſent kőteſnek fundamentoma vagyon az ſ. Irasban: Moyſes elſő könyvenek tiſen hetedik reſeben.

Láſd Calv: Inſt. lib. 4. Cap. 15. Sect. 1. a. 3.

(Mert mikoron az Ur Iſten Abrahamot az minden hivőknek lelki Atyokat, Chaldæanak bálványozo Ur nevű varoſabol ki ſolita, illyen kőteſt tőn velé. Iary en előttem es legy tőkelletes, en leſek mindenre elegſeges Iſtened: Fel vallala ezt Abraham mind maga maradekja ſ. mind minden időbeli hiveknek kepekben, hogy Iſten előt tőkelleteſſęgben jar. Iſten-is, hogy ő Iſtene, es az ő maradekjanak Iſtene leſen. Hogy azert Abraham, es az ő

Ezekot el hagyhato.

mara-

maradeki kőzőt, ſ. Iſten kőzőt ez á kőtes meg maradna, meg e-rősitte abban az időben á kőr-nyűlmetelkedeſnek Sacramentomaval, melynek helyeben ſallita Idvőzitőnk az ſent Kereztſęget, hogy azon kőteſnek valoſaga moſt is meg tartatnek melyre nézve ſent Peter első levelenek harmadik reſeben, jo lelki iſmeretnek kez be adaſanak mondgya á Kereztſęget)

1. Pet. 3. v. 21

Ennek pediglen az ſent kő-teſnek bizonyſag tevői, ſőt tanoi az kerezt Atyak Anyak, mint meg tetſik az Eſaias Prophéta kőnyvenek nyolczadik reſeből, hogy nohá az kicsin Gyermekek akkoron az kőteſben ſemmit nem ertenek: De mind az altal ő kepekben á kerezt Atyak Anyak teſnek a ſent kőteſről bizonſagot, nem kűlőmben, mint ha magok cse-

lek-

lekednek az kiſdedek az ő kerezt Atyok, es Anyok altal.

Laſſad Confeſſ. Hung. Pag. N. 3.

Ez gyermecskevel is azert ma teſen az Ur Iſten illyen kőteſt á ſent kereztſęgben, hogy ez gyermeket ma Iſten kegyelmeben vőtte, gond-viſelő Attya leſen, őrzi, oltalmazza, es az őrők életre megh tarttya, melynek ti kérezt Atyak Anyak bizonſagi vattok.

Maſodik haſna á Kereztſęgnek ez: Mért Iegye es pőcseti az uyjonnan valo ſűleteſnek, es bűn bócsanatnak az Anya-ſentegyhazban, mellyet hogy Idvőzitőnk megh mutathaſſon vizből ſerzette á kereztſeget, hogy az miképpen az viz az embernek teſteről az ſennyet el moſſa: azonképpen az Chriſtuſnak vere meg tiſztogat minket á mi bűneinkből azt mondgya ſ: Ianos első levelenek első

reſe-

refeben, az melynek bizonſ
gara atta Chriſtus az ſ. kerez
Az kereztſeg ketfele. ſęget. Ezert mond kereztel
lanos ket kereztſęgnek neme
ſ. Mathe Euangeliomi kőny
venek harmadik refeben. Eg
gyik, az mely leſen tűzzel a
bűnnek el tiſztogataſaban az ſ
Leleknek belſő-keppen val
titkos munkalkodaſanak alt
la: Maſik, az mely leſen viz
zel, à kűlſő ſolgalat altal: mel
kűlſő ſolgalat altal valo viz
nek moſogataſa ſem latoma
valo tanu-bizonſagh tetele, a
ſ. Leleknek belſő képpen val
titkos cselekedetinek az bűn
Tit. 3. v. 5. nek el tiſztitaſaban, melyre nèz
ve ſ. Pal-is Titushoz irot lev
lenek harmadik refeben. *Lav*
crum v. generationis Uyjonnan val
ſűleteſnek főrődőjenek mon
gya.

Ezt-is el hagyhatod. (Ezt bizonyittya az ſ. P

peldaja. Mert mikor ő-is az
Phariſæus vallasbol megh tert
volna à Chriſtus hűtire hozza
megyen Ananias Pap, ſazt
mondgya neki, kely fel, kereztt-
telkedgyel megh moſd el az te
bűneidet, ſegitſegre hivan az
Urnák nevet: Hogy hogy moſ-
hattya el az ő bűneit az kereztt-
ſęg altal, hanem mint egy jegy
altal, hogy az mikeppen akko-
ron az ő fejet meg kezdette az
kereztſęgbeli viz tiſztitani az
ſenytől: azonképpen az ſ. Le-
lek meg keſdette ſivet tiſztita-
ni az gonoſ bűnöktől, mint
megh vagyon irva az Apoſtoli Act. 22. v. 16
cselekedetekről irt könyvnek
huſónkettődik refében.

Ez Gyermekcse-is azert ma
veſi fel az ő uyjonnan valo ſű-
leteſenek bizonſagat az ſ. ke-
reztſęget, es ez által tętetik bi-
zonyoſla az ő bűnenek bocsa-

nattyarol Iſten kegyelmebŏl
Chriſtus vère hullaſaért á ſen
Leleknek meg ſentelŏ ereje a
tal, melynek ti kerezt Atya
Anyak bizonſagi vattok.

III Harmadik haſſna az kerez
ſęgnek ez: Mert ez által ſam
laltatnak be az kis Gyermeke
az Anya-ſentegyhaznak tarſ
ſagaban, es á Pogányoktól me
valaſſtatnak. Mert noha kere
tyen Atyatól Anyatól ſŭlette
ni, annyit teſſen, mint az hive
kŏzíben ſamlaltatní, holot h
az gyŏker ſent, az agak-is ſen

Rom. 11. tek, mint ſ. Pal Romaban íro
vsq. levelenek tizen eggyedik r
ſeben mondgya: mind azon a
tal akarta az Iſtennek ſent Fi
kŭlsŏ jegy altal oda ſamlalni,
mellyert az ſent kereztſęg Sa
cramentomnak eggyik jegyz
ſeben eskŭveſnek mondat
ezokaert: Mert az mikeppe
az v

az vitezek az ŏ Hadnagyok-
nak Zaſloja ala eskŭveſek u-
tan allanak es ſamlaltatnak be
az ſereg kŏzíben, azonkeppen
á kis Gyermekek-is az kereztſęg által, mint egy eskŭves altal
allanak be az ŏ Hadnagyok-
nak á Chriſtuſnak Zaſloja ala
es ſamlaltatnak az hivek kŏzíben az Euangeliomnak valla-
ſara, teſtnek, vilagnak, ŏrdŏg-
nek ellene mondaſara.

(Innen vagyon hogy az A-
nya-ſenlegyhaznak tarſaſagan
kivŭl nincsen idvŏſſęg es meg
maradas, mint Iſten á Prophe-
ta altal mondgya. Innen va-
gyon az-is, hogy valakik ezt az
igaz vallaſt, melyre neveket be
adgyak az ſent kereztſęgben,
meg tagadgyak, azok hittŏl ſa-
kattaknak mondatnak: Mert á
minemŭ kŏteſt Iſtennel tŏtte-
nek, es be allottanak az Chri-

Ezt-is el hagyhatod. Eſ. 37. v. 32. Ioel. 2. v. 9. Ezech. 13. v. 9. Cal. Inſt. l. b. 4 cap. 1. Sect. 4.

ſtus Euangeliomanak Zaſloſ
ala, azt bonttyak fel: à kik pe
diglen ebben meg maradnak
azok idvőzűlnek, mint Chri
Matth. 22. ſtus mondgya ſ. Mathe Euan
v. 23. geliomi kőnyvenek hűſon ne
gyedik reſzeben.)

Ez kis Gyermekcse is azer
ma allot be az Anya-ſentegy
haznak tarſaſagaban, ma ſam
laltatot à kereztſęg által az hi
veknek ſeregeben, ma allot a
Chriſtus Euangeliomanak zaſ
loja ala, ma mondot ellene a
őrdőgnek, világnak, es az teſt
nek, melynek ti Kerezt Atyak
Anyak bizonſagi vattok.

Ezek azert rővideden haſ
nai à ſ. Kereztſęgnek, mellyek
ben azoknak magzati reſzeſűl
nek, kik az ő magzattyoka
idejen-koran erre fel bocsat
tyak: Ezen kivűl vadnak azok
az kik ezt meg utallyak.

Hog

Hogy azert è kis Gyermek-
cse-is ezekben az jokban reſze-
ſűlheſſen az ſent kereztſęg al-
tal, az Iſtennek ſent frigyeben
meg maradhaſſan, bűne bocsa-
nattjat nyerheſſe es à hiveknek
tarſaſagokban az igaz vallasbã
vegiglen meg maradhaſſon, an-
nak meg nyereſeért mi-is egy
ſivel lelekkel mondgyuk. Mi-
Atyank, ki vagy Mennyekben &c.

III. Fogjad te Tanito az
Edent, melyben az víz va-
gyon, es az Gyermeket arczul
az főldre fordítvan őntſed az
fejere à vizet es eztmondgyad:
En tegedet (Iſtvan vagy Erſe-
bet, az ki az neve leſen) kerez-
tellek az Atyanak, az Fiunak,
es az ſent Lelekneknevében.

IV. Ezek vegben menven,
áld meg illyen modon: Az Ur
Iſten ez kis Gyermeket nevel-
lye fel az igaz hitben őrize es

Ez format adgya előnk ben az Ec-cleſianak Articulusa. Art. 7. Az Confeſſ. v. 2 N. 3. &c.

oltalmaza minden lelki teſt
veſſedelemtől, es tartſa meg az
örökéletre mindē hivekkel e
ti veletek eggyűt. Amen.

AZ SZ. KEREZT-
ſeghez illendő rővid tanu-
ſagh.

I. A Gyermekcseket med-
dig ſolni nem tudnak, es n
ertik mire valo az kereztſeg
meg kellyené kereztelni?

II. Szabadé az Bábaknak
vagy egyeb Paraztoknak a
ſükſęgnek idejen az kiſdede
ket meg kereztelnyek?

III. Az Papazoknak te-
jek, mézek, nyalok, ſavok &
à kereztelesben ſükſęgeſéké

Az elsőrűl. Az mi ellenke-
zőink à David Ferencz valla-
ſan levők az ő Gyermekeket

ſintē hazaſſagoknak idejekig,
avagy ugyán koporſojokig nē
engedik megh kereztelni,
de csak el nevezik valakinek,
es ſemmi kerezt nevet nem vi-
ſelnek. Enyedi György pedig
ugyan ellene ir, hogy meltat-
lanok az kereztſęgre. Mert.
ugy mond, attul az ki ſemmit
nem ért, egy ezer ember-is en-
gedelmet nem kivánhat, és az
ki ſolni ſem tud, mit ígerhet,
holot à-kereztſęg engedelmet
es ígeretet kivan?

In cap. 28. Matt. v. 19.

Dehogjà kícsindedeket meg
kellyen kereztelni imez nyil-
van valo okokbol meg tetſik.

Cal. Inſt. lib. 4. c. 16. Sect. 12. &c.

Elsőſör. Mert az kereztye-
neknek Gyermekek, ſinten
akképpén az Iſtennek frígye-
ben vadnak, mint az Izraeli-
taknak magzattyok regenten.
Mert ez az frígy melle adatta-
tot ígeret: Leſęk te Iſtened (az

az, te raytad könyörülő, es te
meg tartod) es az te magodé te
utannad (melyben az Iſtennek
Atyai kedvenek, az bűn bocsa-
natnak, es az örök életnek ígé-
reti vagyon) az Atyaktulhittel
hozzajok kapcsoltatik vala, es
nem csak az lelki magzatokat,
de azokat-is à kiket ſűlnek va-
la ezer iziglen be foglallya, es
reajok ki arad vala. Ez pedig
nem kevesbbe tartozik az ke-
reztyenekre, mint az Izraeli-
Act. 2. v. 38. takra, mint az ſ. Peter monda-
ſabol meg tetſik, az Apoſtoli
cselekedetekről irot könyv-
nek maſodik reſzeben: kerez-
telkedgyek megh mindeni-
tek, mert tinéktek es az ti fiai-
1 Cor. 7. toknak adattatot az igeret. E-
v. 14 zert mondgya ſent Pal, elöſző
Corinthusban irot levelenek
hetédik reſzében még az ollyan
Gyermeket-is ſentnek, az ki
oly

oly agybol valo, melynek eg-
gyikke hitetlen à maſik kerez-
tyen: Mert megh ſenteltetet,
ugy-mond az hitetlen Aſſony-
allat az kereztyen ferfi által,
masképpen az ti fiaitok tiſztata-
lanok volnanak: Moſtan pe-
niglen ſentek.

Valakikre azert az Iſten fri-
gye, es az melle el valazthatat-
lanképpen adattatot igeret tar-
tozik, mely vagyon à bűn bo-
csanatról, es az örök életről,
ugyan azonokra tartozik an-
nak Sacramentoma es ſentſé-
ge-is az Iſtennek az ſ. Sacra-
mentomokra hataroztatot ige-
reti ſerint, mely ebben az ke-
reztſégnek igejeben vagyon:
Meg kereztelven őket az ő bű-
nök bocsanattyara. De ebben
valo reſzeſűles à ſent kereztſég
által lésen: Mert az által ſám-
laltatnak az Anya-ſ. egyhaz-

Hitök vagyon az kis Gyermekeseknek.

nak elő tagai közíben: Tehát az frígynek szentséget nem illik az kisdedektűl meg fogni.

II. Masodszor. Mert az Istennek kegyelmeben az igeretek szerint be vétetven az kicsindedek sz. Lelekkel es hittel megh ajandekoztatnak. Mert noha az hallas rend szerint valo kezdete az hitnek, mint sz. Pál tánit Rom. 10. v. 17 Romaban irot levelenek tizedik reszeben: mind azáltal lehetetlen, hogy valaki kellyen Istennek hit nélkűl, mint azon Heb. 11. v. 6. Apostol állattya Sidokhoz irót levelenek tizenegyedik részeben. Az hitnek magvá, csemeteje, vagy az szent Leleknek megh uyjetasa hit helyet vadnak az kicsindedekben, noha választ nē tudnák kűlsőkeppen tenni az jo es az gonosz közőt, mellyet az Ur Isten őket nem tiztatalanoknak, de szen-

teknek tartya. 1. Cor. 7. v. 14. Deut. 1. v. 39
Lásd meg Moses ötödik könyvenek első részét. Szentek azert, az Sz. Leleknek titkos munkalkodasabol, es meg világositásabol. Mert az sz. Lelek indit ő bennek uy indulatokat es az Istenhez haylandosagokat. Példat adot ebbē az Ur Istē kereztelő Ianosbā, kit még az Annyanak mehębē meg sz. telt.

Holot azert az Istennek kegyelmeben vadnak, sz. Lelekkel hittel meg ajandékoztattanak, es ékképpen az örők életre el kezdettenek készitetni, meg kel őket hamareb mentűl kereztelni.

III. Harmadszor. Mert noha az kicsindedek cselekedendő vétkekben nē leledzéttenek az Adamnak hasonlatossaga szerint, mint sz. Pal Romaban irot levelenek ötödik reszeben mond-

Rom. 5. v. 13

gya: mindazáltal vétkeztenek
1 Cor. 15 v. 22. az Adamban eredendőképpen
Pſal 51. v 7. ugy-mint, az emberi nemzet-
Ioan. 3. v. 3. nek gyökereben, es agyekabã
Eph. 2. v. 1. levők: es Adamban megh hol-
tak: bűnben fogantattak: teſtűl
Fűlettettek: termeſſet ſerint
haragnak fiai: hogy azert Iſten-
nek kelheſſenek, es az ő orſá-
gaban be bocsattaſſanak, aho-
va ſemmi tiſztatalan, es fertel-
Apoc. 22. mes nem mehet, mint ſent la-
1. Cor. 15. nos mondgya ſ. Pállal eggyűt
ſűkölködnek bűneknek, es az
bűnnek levő eredendő vétek-
nek moſogataſa-nélkűl, ſűkől-
ködnek uyjonnan valo ſűleteſ-
nélkűl: mely nem maſut, de az
kiſſent kereztſegben pecsetelte-
tetik el, es á teſſen tanu-bizony-
ſagot arról. Ezokaert az kisde-
deket mentűl hamareb meg ke-
kereztelni. Mert valaki nè ſű-
lettetik uyjonan viztűl, es Le-

lektűl, be nẽ mehet á Menyek-
nek orſagabã, azt mondgja Id-
vőzitőnk ſ. Ianos Euangeliomi Ioan 3. v 5
könyvenek harmadik reſſeben.

Negyedſſer. Mert az kerez- IV.
teleſről valo parancsolat kő-
zönſęges: *vnivérſale autem mande-
ſum includit particulare.* az kőzön-
ſęges parancsolatbã benne va-
gyon á ſemelyekre nézö is, es
az mint az egeſs Eccleſiara, ak-
képpen á kicsindedekre is tar-
tozik, Sz. Pál mondgya pedig Eph. 5. 26.
Epheſusbã irot levelenek ötő-
dik reſſében, hogy az Anya-ſ.
egyhaz megtiſztitatot az viz-
nek moſogataſaval az igeben,
mely Eccleſianak tagai az ki-
csindedek, es nagyob réſſe.
Prædikallyatok az Euange-
liomot minden nemzetſegek
nek, vagy népéknek, meg ke- Matth. 28.
reztelven őket, mond Idvőzi- v. 26.

tőnk. Az mi mindenekre egy
aránt tattozik, nem illik az
csak eggyik réſre vonni, ſ. ſa
kaztani. Ez kereztelesnek pa
rancsolattya minden frigyéſek
re, nagyokra, kicsinekre tarto
zik, Hát nem kel csak az őre
gekre ſabni, mint à David Fe
renez hűtin levők cselekez
nek.

V. őtődfőr. Mert noha az ſ
gyenge idejek miataz Iſtennek
igejet nem érthetik, es Actu,
ugy-mint az őregek, nem hi
hetnek, az hitről es az pœni
tentiatol vallaſt nem tehetnek,
engedelmeſſęgre nem kőtelez
hetik magokat (melybē Enyc
di megh akadot) mind az ältal
nekiek hitők, es vallas tetelek
helyet vagyon, hogy az Anya
ſentegyhazban fűlettettenek
kereztyen Atyatul Anyatul,
kik ſent győkerek leven ſen

tek az agak bogak-is azt mon- Rom. 11, 16.
gya ß. Pal Rómaban irot leve-
lenek tizen-egyedik réſeben.
Annakfelette, hogy nem csak
az Iſtennek frigyeben vadnak,
es Iſtennek frigyeſi, de hogy
oly ſemelyek ältal vitetnek fel
ákik kereztyenek ſ. hiſnek, es
ő erettek fogadaſt teſnek, nem
kűlőmben mintha magok ten-
nenek fogadaſt, mellyért Ago- Aug. Epiſt.
ſton Doctor mondgya vala: A 23. & 7.
kicsindedeket noha még az, à
hit mely az hiveknek akarat-
tyokba vagyon, ő bennek nin-
csen: mind az ältal à hitnek Sa-
cramentoma (az kereztſęgh)
hivőkkè tèſi. Igy nem tudgyák
az Sz. Lelket, noha ő bennek
vagyón, miképpen nem tud-
gyak az ő elmejeket: de azert
ugyan nem kel mondani, hogy
őnekiek, ſem életek, ſem elme-
jek nem volna.

Elégh hogy ők az jövendő pœnitentiara, es hitre kereztelkednek megh, mint az Izraeliták kicsindedek az jöven dő pœnitentiara es hitre metetetnek vala környűl, noha nem erthetik vala azIſtennek igejét es az környűl metélkedeſnek titkat.

Luc. 18. v. 16. Az Ur Chriſtuſ is â kicsindedeket áldotta meg, ő erettek könyörget. Matth. 19. v. 13. & 18. v. 4. & 19. noha ők ſemmit nem értenenek abban az melyeket Chriſtus cselekedik vala. Kövétkőzik azert, hogy az kicsindedek meg kerezteltesſenek.

IV. Hatodſor. Mert noha â kereztſęgnek ſerzeſe azt tartya, hogy elsőben prædikaltaſſek, az Euangeliom Matth. 28. v. 19. es hogy Baptiſta is â kereztſęgnek pœnitentiajat prædikallotta Marc. 1. v. 4. mindazáltal azt az igiknek rendihez válogatáſnélkűl nẽ es kel ſabni ſakaſtani, de válogatásképpen azokra â kik taníttathatnak az Evangeliombol, tudni illik, az őregekre es az kiczindedekre, kik nem voltak az Iſtennek frígyébe, kiket tanitani kellet minek előtte meg kereztelkednének. Az kiſdedekre pediglen az kik az frigyben vadnak reájok kel ſabni kik az Evangeliomot nem halhattyák de megh Kereſztelkedhetnek, mert az Eccleſiaban ſzűlettettek abban vadnak annak tagjai, Peldanak okáért: S. Pal mondgya: Az ki nẽ mukalkodik ne is egyék: az őreghekről mondatik: Igy tanitſatok őket megh kereztelven. Melly az kiczindedekre tartozik olly móddal mint eléb jelentém. 2. Theſſ. 3. verſ. 10.

Chriſtus Poganyok kőzt
ben küldötte az Apoſtolok
akkor mikor ezt parancsolta
es ahoz kepeſt ſol, ugy-hogy
elsőben prædikallyak az Euan
geliomot, ſugy kereztellyek
azokat az kik hiſnek. De im
mar moſtan Eccleſiaban ſűlet
tetnek à kisdedek. Azert min
Eccleſianak tagait megh kelő
ket kereztelni.

VII. Hetedſer. Mert külömben
az környül metelkedes az ke
reztſęgnek meg nem felelhet
ne, holot mind à kereztſegnek,
mind az környül-metelkedeſ
nek egy az valoſaga, es allattja,
tudni-illik, az bűn bocsanat, es
az teſtnek meg halaloſitaſa: az
meg példazot dolog azon egy,
az uyjonnan valo ſűletes: a
zon az környúl-metelkedesbő
meg igert Chriſtus, es à kerezt
ſęgben meg adattatot: azon az
frigy

frigy: azon Iſtennek akarattya
meg marad az frigynek el pe
csetleſęben. Az kereztſęg pe
dig az környül-mętęlkedes he
lyeben ſállot. De az kiſdedek
nyolczad napon mętęltetnek
vala környül. Hát az kicsínde
deknek-is megh kel kereztel
kedniek.

Nyolczadſor: Mert az VIII.
Apoſtolok-is egeſs ház népét
mondatnak, hogy meg kerez
teltenek. Act: 16. v. 15. Item 37.
1. Cor. 1. v. 16. De az ház nép
nek nem kiſsebbik réſe az kiſ
dedek. Hát à kiſdedekre-is tar
tozik az kereztſęg.

Csak gondollyatok meg ti
Davidiſta Franciſtak, hogy à ſ.
kereztſęg által ſamlaltatnak az
kiſdedek az Anja-ſ. egjhaznak
tarſaſagabā: azáltal mondanak
ellene világnak, teſtnek, ördög
nek: az által külömböztetnek

meg az poganyoktul: az âltal adgyak be neveket Iſtennek. Az ti kerezteletlen ôregh fiaitok leanitok, mely arant legyenek allapattyokban, az melljeket eddigh mondottam itillyetek meg ti magatok azokbol.

IX. De kilenczedſſer, az Eccleſianak egy inon folyo rénd tartaſa-is ezent bizonyittya.

Orig. in cap. 6. ad Rom.

Origenes mondgya: *Eccleſia, traditionem ab Apoſtolis accepit, etiam parvulis dare Baptiſmum.* Ez tudomant az Anya-ſentegyhaz az Apoſtoloktul vötte, hogy a kisdedeket is megh Kereztelyek.

Tom. 2. Homil. 14. in Lucam.

Iſmet azon Origenes: *Parvuli baptizantur inremiſsionem peccatorum. Quorum peccatorum? vel quo tempore peccaverunt? aut quomodo poteſt ulla lavacri in parvulis ratio ſubſiſtere, niſi iuxta illum ſenſum, de quo ante diximus: nullus mundus à ſorde ſi unius diei quidem fuerit vita eius ſuper terram?* Et quia

per baptiſmi Sacramentum nativitatis ſordes deponuntur, Propterea baptizantur & parvuli: Az az. Az kicsindedek megh kereztelkednek bűnök bocsanattyara: Micsoda bűnöknek? vagy micsoda idöben vetkeztenek? Avagy miképpen lehet valami helye az moſodasban az kisdedeknek, hanem csak amaz ertelem ſerint, melyről az elöt ſollottunk: ſenki nem tiſzta á bűnnek ſennyétűl, ha csak egj napi volna élete-is ez földön? Es mivel az kereztſegnek ſentſege által az ſűleteſnek ſennyei le véttetnek, ezokaért kereztelteknek meg az kiſdedek-is. Igy Agoſton Doctor. *De pec. Meritis & remiſs. lib. 3. Cap. 6. Et contra Donaſt. lib. 4. Cap. 13. ſ. az többi.*

Az maſodikról. Az köldök meczö Bábak avagy e-

gyeb parazticuſok kereztel-
hetneké à ſükſegnek idejen.

Tract. de Sacr. fl. 255. Hunnius Lutheriſta Doctor oly igen allattya, hogy az Aſſonyállatok az ſükſęgnek idejen kereztelhetnek, hogy ezerſer akar egy kereztyen parazt-
tul megh kerezteltetni, hogy
Item. 254. ſem egyſer valamely erkölcs-
telen Egyhazi embertül. Sőt valakik tiltyak, hogy az Bábak ne kereztellyenek azokat ördög kéſertetitül viſeltetteknek mondgya. Ezen hajoban évez-nek az Papazok is.

De ha az Chriſtus Ieſuſnak ſent ſerzeſe mellet egyeneſſen meg maradunk, mint hogj még is kel maradnunk fel talallyuk, hogy csak az Egyhazi ſolgakra tartozik az kereztſęgnek ki ſolgaltataſa.

Cal. Inſt. Elöſör. Mert az Anya-ſent egy-

lib. 4. c. 15. Sect. 20. 21, 22. egyhazbeli ſolgalatnak eggjik fő réſe az ſ. Sacramentomoknak ki ſolgaltataſa. Hát az miképpén az Ur vacsorajat nem ſabad az Aſſony népéknek oſtogatniok, akképpen az kereztſęget ſem ſabad ki ſolgaltatniok. Mert ottan az Anyaſ.-egyhazbeli tiſztnek melroſaga ő általok meg förtöztetődnek.

Maſodſor. Mert ſem az Aſſony népéknek ſem ſenkinek à paraztok közzül nem paranczolta az Ur Chriſtus, hogy kereztellyenek, hanem csak azoknak az Egyhazi ſolgaknak az kiknek az Euangeliomnak prædikallaſa adattatot. 1. Tim, 2. verſ, 12.

Az tanitas pedigh közönſęges helyen az Aſſonyállatnak meg nẽ engedtetik, azt mondgya ſ. Pal. Hát ſokkal inkab tilalmas az kerezteles. Halgaſſanak ők az Eccleſiaban; Mert

nem engedtetik, hogy ők ſol-
lyanak: Mert rut dolog az Aſ-
ſonjallatnak ſollani. az Eccle-
ſiabã, azt mondgja ſ. Pal 1. Cor.
irot levelének tizen negyedik
1. Cor. 14. rèſében. Ha azert az Eccleſia-
v. 34. 35. ban nem ſabad ſollani: Tehát
hogy hogy volna ſabad kerez-
telni: mind az Eccleſian kivül,
ſ. mind az Eccleſiaban?

Lib. contrá hæreſ. 1. Lib. contra Epiſt. Parm. a. 6. 13. c. 100

Negyedſer. Mert Tertulia-
nus, es Epiphanius ellene ta-
nitanak: Sőt az Chartagobeli
negyedik Conciliombã-is meg
tiltottak, hogj ſenki az Aſſony-
allatok kőzzűl ne kereztellyẽ,
mint Tertulliianus Doctor igy
De præ-ſcriptio ad-verſ. Hæret. cap. 41.

ſol ehez: *Ipſæ mulieres hæreticæ qui procaces, quæ audeant docere, contendere, ex oreiſmos agere, curationes repromittere, forſitan extingere (baptizare)* Az az. Az eretnek aſſony nè-
pèk-is mely csacsogók, kik ta-
nitani, vètèlkedni, ördőgőt űz-
ni,

ni, gyogyulaſokat igerni, ne ta-
lam kereztelni-is mèrezelnek.

Ephiphanius azt mondgya Maria felől: *Non permiſit (Dominus) ipſam dare Baptiſma non benedicere diſcipulos.* Az az. Nem enged-
engedte az Ur, hogy Maria ke-
reztellyen, es hogj meg áldgya
az tanitvanyokat. Melyből
meg tetſik, hogy ha à Chriſtus
az ő Anyanak meg nem enget-
te, hogy kereztellyen, ſokkal
inkab egyeb egyeb Babaknak.

Vegezetre Marcion eretnek
talalmanya, hogy az ſűkſęg-
nek idejen az Aſſony ember-
nek ſabad legyen kereztelni,
mint Ephiphanius mondgya,
in Panario.

Tártatik azert az Papazok-
nal, es az Lutheriſtaknal, ez à
ſokas, hogy kereztellyenek a-
zert az velekedeſert: melyben
aztitilik, hogy az ki kereztſeg

Erről laſſàd Confeſſ. Pag 02. An non baptizati pereant.

nélkül hal megh, el kárhozik. De hamis ez az velekedes. Mert az Iſtennek kegyelme, ſ. az idvöſſęg, nem ugy kőttetet az kereztſęghez, hogy minden valaki megh kereztelkedik idvőzűllyőn: masképpen ſenki el nem kárhoznek, valaki meg kereztelkednek, hanem az Iſten kegyelmeről, az bűn bocsanatról, es az őrők életről csak bizonſagot teſen az Ur Iſten az ſent kereztſęgh altal, mint az O Teſtamentomban à környűlmetelkedes által.

Bator §. legyen valamely aſſonj de kereztelni ne merezellyen. De conſec. Diſt. 4. Mul,

Exod. 4. v. 25. Hogy pedigh Zephora az Moſes feleſege az ő fiacskajat hertelenſęghből környűl-meczette, vakmerő es illetlen cselekedete az, annak az meg buſult Aſſonynak, mellyet kőzőnſęges peldara vonni illetlē. Mert az Angyal-is nem azert csendeſedet meg, hogj aſſony-

ember

ember meczette kőrnyűl az gyermeket, de hogy kőrnyűlmeteltetet, kiről ne rőſtellyed megh olvaſni Calvinus Ianoſnak ſokképpen valo feleletit. Cap. 15. ſect. 22. Inſt. lib. 4.

Elegh ez: *Non privatio, ſed contemtus Sacramenti damnat:* Nem az karhoztatot el, hogy nem élhecz az Sacramentummal, de ha élhetnel ſ. meg veted.

Igyekezzek minden ember azon, hogy viheſſe fel magzattyat az kereztſęgre: ha pedigh ki ſollitatnek, ajanlya Iſtennek tudvan, hogy az Davidnak kőrnyűl-meteletlen kis gyermekevel eggyűt Iſten az ő orſagaban be víſi. 2. Rég. 12. v. 23.

Az harmadikrol. Az Papazoknak tejek, mezek, &c. ſűkſegeſſekke à kereztſęgbe?

Annyi az Papazoknak em-

em-

Irtov. cap. 9. Articulo 2. Queſt 1. fol. 131.

berí talalmanyok, hogy mégh magok-is nem tudgyak ſamát, kiröllaſſad az Irtovant, melybẽ ötven kilencz ſamlaltatik elö az naggyaban.

Ez-is azok közíben valo, hogy az ſent kereztſégnek Sacramentomat, annyi illetlen, roſs talalmanjokkal veſztegettek meg. 1 Az kiſdednek az ſajaban ſot vétnek. 2. Az fület es az orrat nyallal illetik, ſ-azt mondgyak. Ephata. nílatkozzal meg. 3. Tejet Mezet: Mert az Chanaan földe Tejel Mezzel folyt. 4. Kenêt, mellyel az mêllyet, homlokat kénik, hogj fel kênt vitez legyen. 5. Egö víjaz gyerttya: Mert az ſötet tömlöczből vílagra jöt. 6. Rea ſ-bele valo lehelles, hogj az ördög belöle ki ugorgyek, ſ. Lelekkel be tellyek. 7. Fejer ruha. 8. Kerezt hanyas ſ-többi.

De

De ezek csak maymoskodaſok, es az Chriſtus Ieſus ſ. ſerzeſének meg mocskolaſa. Az Chriſtus ſerzeſęben-is helye vagyon ennek: Az mit en parancsolok teneked, azt cselekedgyed, hozza ſe tegy, el ſe vegy benne ſemmit. Az Apoſtolokat ſem olvaſſuk ſohol, hogj igy babónaskodtanak volna az kicsindedek környül, ſẽ Kereztelö Ianos az jordan víze mellet. Csak emberí talalmanyok, azert meg kel vétni, mint haſzontalan ſzerzeteket, mint üdvezitönk mondgya ſz. Mathé Evangeliomi könyvének tizen örödik réſében. Deu. 12. v. 32. Matt. 15. v. 9.

Kettöből ál az kereztſęgnek Sacramentoma: Igéből es vízből. Elégh az Kereztſęgnek ki ſolgáltatáſara ez à kettö, hogy az ige élö nyelvel értelmeſen hírdetteſſęk es az víz az Kiſdedeknek

deknek

deknek fejekre öntessék ollyan formán mint az Ur Christ meg parātsolta Matt. 28. v. 19. Mar. 16

II.

AZ VR VACZORÁIÁNAK KI SZÓLGALTATASANAK MODGYA.

I. Annak az napnak előtte egy héttel, mellyen az Ur Vaczoráját ki akarod fołgáltatni, megh hirdessed hogy estven napon meg teritsed az Urnak asztalát, es igen szép intéssel kérjed azon az te halgatoidat, hogy készűllyenek az Ur Vaczorájának vételéhez az igaz Pœnitentia által. Lesznek erős argumentomid: Mert nem valami földi Ur Asztala az, de ollyé az ki az Isten-

Istennek fia, Fiveknek által latoja, &c. Mert valamennyi igíreti vadnak Istennek ſ. Fiaban bűnöd bocsanattja meg igazulasod &c. felől, ott pecsetled el te magadnaks- átöbbi. Peldat-is adhatz, mikeppen kéßitette Moyses az népet Isten eleiben masodik könyvenek tizenkilenczedik részében az tizedik ſtizen-eggyedik versben. Infra fol. 38.

II. Ezten az nap, mellyen az Ur Vacsorajat ki fołgaltatni akarod igyekezzel oly leczket fel venni magyarazatra ha az Innep engedi, melly illyek az Ur Vacsorajara, es az prædicatiot, mint egjeb napokon el vegezven igy foly az prædikalló ſékből. Igirtem vala az kereztyeneknek, hogy ha az Ur Isten ezt az napot nekünk bekeſegben meg engedne erhetnünk,

tehat az Urnak aſtalat meg te
retenek: Im az Ur Iſtē meg en
gette: mellyert ſ.es áldot az ſ
neve. Mi is az mi igeretünk
ſerint az Urnak aſtalat meg te
ritettük: Intettük-is vala az hi
veket, hogy kéſitenek mago
kat ez éleshez: de minek előt
te az kereztyenek fel jarulna
nak, annak előtte ſükſęg, hogy
csak rővid beſeddel ſollyak
az Ur Vacsorajahoz illendő
dologrol.

(Itt pediglen igen eſſedben
vegyed mit kivanny on az In
nep, az te halgatoid es egyebe
zekhez tartozo környül allo
dolgok. Noha pediglen az ré
gi időben nē csak minden Va
ſarnapokon, de valamenyiſſer
prædicatio lőt, az Ur Vacsora
ja-is ki ſolgaltatot: de minda
zon altal moſtani időben kö
zönſegeſſen csak hetſer ſok

takki

tak ki ſolgaltatni az Urnak Va
csorajat egy eſtendőben.

Előſőr. (Káracson Inne- Laſſád Syne. Polani pag. 3244:
pen.

Maſodſor. Böyt elő avagj Quadrageſima vaſar-napjan, mikor ez az Euangeliom magyaraztatik: Ieſus vitetek az Puſtaban. Matth. 4.

Harmadſor. Huſvet napjan: nehol az nagy gyűlekezetekben Nagy Penteken-is. Huſvet napjan ſ-maſod napjan-is, az mint az Eccleſianak rénd tartáſa vagyon.

Negyedſer. Pűnkőſd Innepen.

Ötődſőr. Aratas előt, ſ. Ianos, avagy Sarlos Boldogh Aſſony nap táyban.

Hatodßor. Szűret előt, ß. Mihaly nap tayban.

Hetedßer. Advent Vaſar. napjan.

Calv. Inſt. lib 4. c. 17. Sect. 43. Auguſt. in cap. 6. Ioan. Tract. 26.

Nemely fő Eccleſiakban, minden harmad Vaſarnapokō. *Mint az Debreceni Varádi &c. Eccleſiakban.*

En ím az het napokra valo tanitaſoknak peldájt irom le, 1. Karacson Innepen. 2. Bőjt elő vaſarnapjan &c. miről ſoly az Ur Vacsorajanak oßtogataſanak előtte.

1. KARACSONNAPjan az Vr Vacsorajahoz illendő tanitas.

Az Prædikatio utan ugy keßd el beßededet, mint oda fellyeb meg jelentem, es ezt mondgyad.

Minek

Minek előtte az Kerezteyenek az Ur Aßtalahoz jarulnanak: annak előtte ezt à kerdeſt igazitſuk el, vagy feytegeſsük meg:

Micsodava tőtte az Iſtenſęg azt az teſtet, mellyet az ß. Lelektűl megh ßenteltetet boldogh Szűz Marianak meheben fel öltőzőt? Ezt az kerdeſt, hogy megh ertſed kerezteyen halgato, az Chriſtus felől ugy gondolkodgyal, hogy az ő ßemelyeben két külömbőző termeßetet ísmery: Iſtenit es emberit.

Iſteni termeßetíben vagy Iſtenſęgeben à teſtnek fel vetele előt-is volt *a*. őrőktűl fogvā, ugy-mint maſodik ßemely az Iſtenſęgben az Attyanak *b* eggyetlen egy ßűlőt fia, ßemelyenek ki *c* meczet belyege, ugy hogy valaki *d* lattya à Fiat lát-

a Ioan. 8. v. 58.
b Rom. 8. v. 32. Ioan. iv. 18
c Heb. 1.

d Ioan. 14. v. 9.
e Heb. 9. v. 14.
g Ioan. 1. v. 3.
h Rom. 9. v. 5.

tya az Atyat, e örökke valo Lelek. Ez az időnek tellyeſſégeben el jöve Gal. 4. v. 4. Aſſonyállattol lőn, mert az ſéplőtelen ſűz Marianak tiſta meheben be ſalvan az g teſtet fel öltőze, melyben az Atyak közűl valo teſt ſerint, de azert mindenek felől örökke áldando Iſten. Añakokaért ez à mindenek felől örökke áldando Iſten azt à teſtet melyet föl vőt.

Micsodava tőtte? Előſőr, Az emberi nemzétnek váltſagganak veghez vivő eſkőzeve. Mert mivel hogy vérnek ontaſa nélkűl nem lehet vala à bűn bocsanat, az Iſten pedigh veret nem onthattya vala, ez okaért az teſtet veve fel hogy abban ontana vért az Iſten es az által az mi bűneinket el moſna es igy az Iſtenſégh az mi váltſagunknak eſkőzeve, teve az

teſten

teſtet. Igy tanit ſent Pál az Apoſtolok cselekedetekről irot könyvnek huſadik reſében: Iſten tulaydon (ſajat) vérevel váltotta megh az Anyaſ. egyhazat, Iſten tulaydon vére; mert ő őnti azt az ő tűle fel vőt teſt által.

Act. 20. v. 28.

Latodè az ördög az kigyoban bujek, es azt az kigyonak teſtet öltőze fel, ſugy teve az kigyonak teſtet az eſetnek eſkőzeve. Chriſtuſ-is az emberi termeſetet öltőze fel es eggyeſűle azzal el valaſthatatlanképpen az ſemelynek eggyeſſégeben, es azt teve az mi valtſagunknak eſkőzeve. Tudd megh azert, hogy ha ezt az Chriſtus teſtet tiedde nem teſed, az váltſágban nem leſſen reſed. Hogy tiedde teheſſed pedigh, azert ſerzette az Ur Chriſtus az vég Vacsorat, hogi

ott te eteled italod legyen az ő
teſte vére, mint ſent Pal tani
1. Cor. 10. elöſör Corinthusban irot leve-
v. 16. lenek tizedik réſzeben. Az ke
nyer, mellyét törtelünk, avagy
nem az Ur teſtenek velünk va
lo közleſeé, es az Pohar mel
lyet meg áldunk, avagy nem a
Chriſtus vèrenek velünk valo
közleſeé? Mint ha mondana:
Igen-is az.

Akarodé azert az emberi
nemzetnek váltſáganak eſkö
zet tiedde tenned, es azzal eg
gyût az váltſágot? ély az Ur
Vacsorajaval. Mert külömbé
az váltſágot benned be nẽ ſum
malhatod, ſ-be ſem pecserelhe
ted.

II. Tötte az Iſtenſégh az
emberſéget az Iſten kegyelme
nek, es mi hozzank valo buz
go nagy ſeretetinek bizonſág
tevő jeleve, es tükőreve. Mert

hogy

hogy az Atya az ő ſeretö ſent
Fiat, ki az ő dicsöſségenek állat
ſerint valo fenyeſſége, mint ſ.
Pál mondgya, az mi ſegeny Heb. 1. v. 3
gyarlo teſtünkben öltöztette
fel, abban adot az ő nagy ſere-
tetiről az Attya jelt, es hitöt az
embereknek, es abbã mint egy
tükörben az ő nagy ſeretetit
látnunk engedte. Mert ha nem
ſeretet volna, hogyhogy öltöz-
tette volna az ő Fiat à teſtben?
Igy tanit ő maga errül az Ur
Chriſtus ſ. Ianos Euangeliomi Ioan. 3. v. 16.
könyvenek harmadik réſzebẽ.
Vgy ſerete Iſten ez világot, hogy amaz
ö eggyetlen egy ſülöt Fiat adna erette.

Tudd megh ebböl-is, hogy
az Iſten kegyelmeben es ſere-
tetibẽ ugy reſeſülhecz bünöd
bocsanattyara, ha ezt az Iſten
ſeretetinek jelet az Chriſtus
teſtet hozzad kapcsolod, tied-
de teſed, hogy eggyé legy az

Chriſtuſſal, mint ő maga mond-
gya Ioan. 17. v. 21. teſt az ő te-
ſteből, csont az ő csontyabol,
Eph. 5. v. 30 mint ſent Pal tanit Epheſusba
irot levelenek ötödik reſeben.

Akarodé azert az Iſten ſe-
retetinek bizonſagh tevő jelet
tieddé tenned, ihol jaruly az ő
aſztalahoz, vegyed az ő teſtet,
vêret igyad, tedd tiedde. Mert
kűlőmben azt tiedde nem te-
heted, &c.

III. Tőtte az Ige Iſten az ő
tőle fel vőt teſtet az Iſten frigy
kőteſęnek bizonſagara velűnk
valo megbekelleſęnek zalagja-
va, Iſten fogadta az ő reſeről,
hogy mi Iſtenűnk leſen, melly-
nel nagjobbat nem fogadhatot,
Gen. 12. Moyſes első könyvenek tizen-
v. 3. hetedik reſeben: Mi is azt fo-
gadtuk, az mi reſűnkről, hogy
ő népei ſ. őrőkſęge leſűnk: de
ez igen gyenge à mi reſűnkről

ottan

ottan ottan fel bonttyuk. Hogj
azert allando tőkelletes, es fel
bomolhatatlan leheſſen, az ő
fiaval az mi termeſetűnket fel
öltőztette, hogy az minemű fel
bomolhatatlā ez az *vnio duarum naturarum.* két kűlőmbőző ter-
meſetnek eggyesűleſe az ſe-
melynek eggyeſſęgeben: ollyā
legyen à mi Iſtennél valo frigy
kőteſűnk is.

Tudd megh ebből is, hogy
az Iſtennek te veled valo kőte-
ſe, ugy ſumaltatik be te kőzőt-
ted, ſ. Iſten kőzőt, hogy ha an-
nak bizonſag tevő eſkőzet az
Chriſtus teſtet tiedde teſed. Az
pedíglen ugy leſen ha az Ur-
Vacsorajaval élſ.

Akarode azert, hogy az I-
ſten frigy kőteſe te kőzőtted,
ſ. Iſten kőzőt fel ne bomolljon:
laruly ide &c.

IV. Tőtte az Ige Iſten az

ő tőle fel vőt teſtet az mi idvő-
ſségűnknek helyre állatot es
be tellyeſitetet jeleve is. Mert
mikor az Ige teſte lőt, es ő ma-
gat abban megh ſabaditonak
mutatta ki lenni, ottan jelt ado
arrol, es voltaképpen meg mu-
tatta, hogy az mi idvőſſégűnk
Ioan. 1. v. 29 helyben allatot amaz mondas
ſerint. Ez az Iſtennek amaz Baranya
ki el veſi ez vilagnak bűneit.

Tudd meg ebből is, hogy a
te idvőſſéged te benned el nem
tellyeſedik kűlőmben, hanem
ha az Chriſtus teſtet tiedde te-
ſed. Az peniglen az Ur Va-
csorajabā valo élés által leſen.
Akarodé azert, hogy az te id-
vőſſéged te benned el tellye-
ſédgyek, jaruly ide az Ur aſta-
lahoz, egyed itt á Chriſtus te-
ſtet, vèrét igyad, &c.

V. Tőtte az Iſtenſégh az ő
tőle fel vőt teſtet élő kenyered-
de e-

de, eteledde, italodda, annijra
hogy, Bizony bizony mon- Ioan, 6. v. 55
dom ti nektek, hogy ha nem
eßitek az ember fianak teſtet,
es hanem ißßatok az ő véret,
né leßen életetek ti magatok-
ba. Az ki eßi az en teſtemet, es
ißßa az en vérémet, őrők éle-
te vagyon, es en fel tamaßtom
azt az utolſo napon, azt mon
gya Idvőzitőnk ſent Ianos E-
uangeliomi könyvenek hato-
dik reſzeben.

Tudd megh azert ebből is,
hogy ſoha teneked őrők életed
nem leßen, hogy ha az Chriſtus
teſtet nem eßed, vèret nē iſsod,
Mert az Iſtenſégh azt teneked
élő kenyeredde tőtte ſitalodda
ſent vèret.

Akarodé azert, hogy őrők
életed legyen, hogy az uroſſo
napon

napon az életre tamadgy fel,
járuly ide igaz hitődnek által
ély az Ur Vacsora jval. &c.

Igy ertitik immar kereztye
nek micsodava tötte az Ige I
sten az ő tőle fel vőtt teſtet: á mi
váltſagunknak eſkőzeve: a
az Iſten ſeretetinek bizonſagh
tevő jeleve, &c. mellyekben
az Ur Vacsorajaval valo ele
ſeddel reſeſűlhecz, azáltal ſum
malod be te magadban. Kicso
da volna tehat oly idvőſſege
feledet ember, az ki ide jo ke
ſűlettel nem ſietne, &c.

De minek előtte az hivek
még is ide jarulnanak, ſűkſég
hogy az mi bűneinkről vallaſt
tegyűnk, es annak bocsanat
tyat kerjűk: Ezokaért egy ſi
vel ſajál mondgyuk.

Órők mindenhato felſé
ges Vr Iſten: En ſegeny meg
nyo-

nyomorodot bűnős ember
valláſt teßek te ßent felſęged
nek előtte. Mert en tegedet
megh bantottalak ſok fertel
mes bűneimmel, ugy-mint,
gonoß ßommal, ßandekom
mal, lataſommal, hallaſom
mal: irigyſegemmel, mordſa
gommal, ßitkos atkos-voltő
mal, harag tartaſommal, ha
miſsan Hűtőmet gyakran
mondaſommal, te ß. paran
csolatidat meg ne tartaſom
mal, ſęle-baratimhoz valo en
gedetlenſegemmel, es gyűlő
ſegemmel, az te ß. ajandekid
dal valo gonoßul éleſemmel,
kereztyeni tißtemben es hiva
talomban valo reſten el jara
ſommal: Ezekkel es tőbb meg

ſámlalhatatlan ſok titkos es nyilvan valo vetkeimmel tegedet en Iſtenemet meg bantottalak: melto haragra es boſſuállaſra indìtottalak. De mivel hogy egyedûl csak te vagj az meg terő bűnőſőkön kőnyőrűlő Iſten; annakokaért alazatoſſá kőnjőrgők te ſ. felſęgednek, hogy à te igaz igereted ſerint, meljbé azt fogattad minekűnk, hogj valamely oraban à bűnős ember te hozzad fel kiáltand, meg halgatod, es az ő álnok ſagirol tőbbe meg nem emlekezel, bocsad meg az en bűneimet az te ſerelmes fiadnak vére hullaſaval moſd el bűneimnek rutſagat, artatlanſagával fedez-

geſſed vétkeimnek ſértelmet. Teremts uy ſivet lelket Vram en bennem, es az ſ. Lelek Vr Iſtent ne ved el en tőlem, de sőt inkab reſzeltes az ſ. Lelek Iſtennek ajandekiban, es ſentely meg lelkemben teſtemben, hogj leheſſek melto vendeg az te ſerelmes fiadnak aſztalanal, es reſzeſűlheſſek azokban az jokban, mellyeket az ő teſtenek tőredelmeſſegevel, vérenek hullaſaval ſerzet, hogy tiſzta ſ. artatlan életet élvén holtom utan meheſſęk bé az bóldogſagban, melyben élſ, es uralkodol az te ſent Fiaddal az ſ. Leleknek eggjeſegeben, mind őrőkke. Mi Atyank, &c.

Az Vr-Vacsorajaval elŏkre tartozo kerdeſek.

Minek elŏtte ahívek még is az Ur Vacsorajahoz jarulnanak, annak elŏtte egy nehany kerdeſęket teſſek, mellyekre ki ki magatul meg felellyen.

I. Elŏſŏr azt kerdem: Hiſzitekė, hogy az Iſtentŏl igaſſagban, ſentſęgben es artatlanſagban teremtettetek volt, de az ördŏgnek csalárdſága miat ŏrŏk halalban, es karhozatban eſtetek volt? Hiſſŭk.

II. Maſodſor: Hiſzitekė hogy az Ur Iſten ſent Fiat az teſtben ti erettetek el bocsatotta, es annak az magas kerezt fan egyſer valo áldozattyaval, az bŭnt, halalt, ŏrdŏgŏt, Poklot, kárhozatot, ugj meg rontotta, erejet, es hatalmat ugy el vŏtte, hogy azok tŏbbe kárhozatokra nẽ arthatnak? Hiſſŭk.

III. Harmadſor: Hiſzitekė hogj ez halando életnek utanna fel tamaſztya az ti teſteteket az porbol, es be viſen titeket lelkeſtŭl teſteſtŏl az ŏrŏk boldogſagban? Hiſſŭk:

Hogy ezekre meg felelnek, igy ſoly te Egyhazi ſolga. Ez tihŭtŏtŏk es vallaſtok ſerint, en-is az en Chriſtuſomnak meltatlan hivatalos ſolgaja, à hatalom ſerint, mely adattatot minekŭnk az Ur Chriſtuſtul az Apoſtolokkal egyerembẽ, hirdętem à ti bŭneiteknek bocsanattyat, es ŏrŏk életeteket, mellyet meg ad az Ur Iſten az ŏ ingyen valo kegyelmebŏl ſent Fiaert tinektek, es minden ŏ benne hivŏknek.

III. Ezeket az prædikallo ſekbŏl vegben viven, ſály alá es meny az Ur Aſtalahoz, es ott elsŏben az elŏt el keſitetet kenyęret, ved kezedben es igy ſoly:

Minemű ígekkel ſerzette legyen az Ur Chriſtus az vegh Vacsorat, meg írtak azt az harom Euangeliſtak ſent Mathe, ſ. Mark, ſ. Lukacs: Megh írta ſ. Pál Apoſtol-is elöſör Corinthusban írot levelenek tizeneggyedik reſzeben, illyen ígekkel.

1. Cor. 11. verſ. 23.

En pedíglen vöttem az Urtol, mellyet adtam tinektek-is, hogy az Ur Ieſus az etzakan, mellyen el arultatot, kezeben vötte à kenyeret, es halakat adván, megh ſegte es mondotta: Vegyetek, egyétek, mert ez az en teſtem mely ti erettetek megh törtetik: Ezt cselekedgyetek az en emlekezetemre. Haſonlatoskèppen à Pohart-is mínek utanna vacsoralt volna (vötte) mondvan: Ez Pohar amaz Teſtamentum az en verem áltat: Ezt cselekedgyetek az en emlekezetémre, valamenyſzer ißtok ez Poharbol. Mert valamenyſzer eßitek ezt az kenyeret es iſſzatok ez bort (Pohárt) az Vrnak halalat hirdeſſetek miglen el jö,

Ezek az ígek nem valami babonas ígek, mellyekben oly erö lehetne, hogy ez kenyeret Chriſtus valoſagos teſteve, az bort valoſagos vérêve valoztathatna, avagj altal-allatoztathatta volna, hogy ez nẽ valoſagos kenjer es bor volna, de csak ſinet látnad az kenyernek es bornak, de valoſagabã Chriſt° teſte vére volna: Mondom: Nem ollyan ígek ezek, hanem meg ſentelö ígek, mellyekkél ez az kenyer es bor, Ex prophano uſu, külsö állapatbol erre az meltoſagos tißtre ſentelteter, hogy lenne az Chriſtus teſtenek es vêrenek velünk valo köſſeſęnek valoſagos jegyzöje, es mint egy medioma, eßköze à Chriſtus teſtevel es vérevel valo eggyeſülesünknek, es abbã valo reſeſülesünknek. Hát illyen ertelemmel az kik-

nek kesűletek vagyon jarulya-
nak elő.

Elő menvẽ az emberek tör-
dellyed az kenyeret, es ugy oſz-
togaſſad, az Pohárt haſonlatoſ-
képpen.

IV. Hogy az halgatok meg
ſűnnek az Ur Aſztalahoz valo
jarulaſtol es el vegezed az ſent
ſolgalatot, igy ſoly.

Vegei à vég Vacsorával valo eleſ-nek.

Ekképpen ſerzette a z UR Chriſtus az végh Vacsorat, ek-képpen éltenek ezzel az Uy Teſtamẽtombeli kereſztjenek-nek gyűlekezetekben: az ő hí-tőknekmeg erősiteſére: az vált-ſagnak es az Iſten igeretinek magokban el pecsetleſere: az ő kereztyeni vallásokról, és i-gaz pœnitentia tartaſokról va-lo bizonſag teveſękre, az mi-képpen mi is elénk ez moſtani oraban.

De minek előtte az hivek è

ſent

ſ. helytől el tavoznanak, ſűk-ſęg, hogy annak előtte az mi I-ſtenűnknek nagy hála adaſſal meg kősönnyűk, az ő ſent Fia-nak aſztalarol valo gazdag gaz-dalkodaſat: ezokaért egyenlő ſível lelekkel mondgyuk:

Halaádás.

Eorők mindenhato áldot Vr Iſten, mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnak diesőſeges ſent Attya, nagy halakat adunk mi te ſ. Fel-ſęgednek, minden időbeli kegyelmes A-tyai gond-viſęlęſedert, ezert-is, hogy te minket az mikeppen őrők időknekelőtte az eletre Chriſtus Ieſusban el valaſ-tottal volt, akképpen idő ſerint az te A-nya-ſentegyhazadnak tarſaſagaban be allattal, az te igaz iſmeretedre jutattal: Igaz hittel elő remenſęggel meg ajande-koztal, eltettel, tartottal, taplaltal. im moſtan-is jol tartad ámi meg chezet ſem-juhozot lelkűnket à te ſ. Fiadnak draga-latos teſtevel es verevel, mely altal el-is pecsetelel amaz áldas ſerint valo őrők-ſęgnek az őrők eletnek birafara: az mel-lyekert te ſ. Felſęgednek legyen őrők-ke valo hala.

Vifontag alazatoſſan könyörgűnk te ſ. Felſęgednek, hogy ennek utanna is e-zen Atyai gondviſeleſedet tartſ megh mi raytunk mind vegiglen: őrizzed oltal-mazzad az te Anya-ſ. egyhazadat: ne en-

gedgyed aztſem az ördögnek, ſem ez világi kegyetleneknek el topodniok: Tartsmeg ebben az te Szent igednek prædikallatafat: Tarts meg á Sz. Sacramentomoknak ki Szolgaltatafat: Adgy lelki, es teſti bekeſſeget, hogy ennek utanna is nagy lelki örömmel jarolhaſſunk az te Fiadnak aſztalahoz, és leheſſünk męlto vendegek. Ezokaert az te Szamlalhatatlan jo teremenyidet, nevellyed naponkent Vr Iſten mi raytunk. Az te Szerelmes Fiadnak erdemevel taplallyad az mi hitünket, hogy te rolad el ne feletkezzünk. Bıry es igazgas az te áldot Sz. Lelkednek általa, hogy ennek utánna jarhaſsunk te előtted igaſſágban, Szentſęgben, es fegyhetetlen eletben, hogy holtunk utan meheſſünk be az boldogſagban, melyben elő es uralkodol az te Sz. Fiaddal az Sz. Leleknek eggyeſse, geben mind örökke Amen. Mi Atyank &c

Láſſad Cal. Inſt. lib. 4. cap. 17 ſect. 38. Item 43.

(Itt haidöd leſſen ez kicsin inteſt teheted.

Mind ezeknek utanna, emlekeztetnek az hivek tiſztekre. Annak emlekezetire viſſen minket az egy kenyerből valo etel, es az egy Poharbol valo ital: hogy az miképpen az Kenyer noha ſok buza Szemből ál, de azert ugyan csak egj kenyer egy az

egy az izi: így noha az bor is ſok ſőlő Szemből ál, de azert egj bor egj az izi: Szintē akképpen noha mi is főre, főre, kűlőn kűlőn egy egj emberek vagyunk, de azert ugyã csak egynek kel lennűnk az igaz vallasbã, Szeretetben. Tiſztűnk tehat az igaz vallasban eggyeſſęgűnk, az igaz Iſteni es Atya fiui Szeretetben valo elő menetelűnk, es meg maradaſunk.)

V. Igy áld meg es bocsaſd el az híveket: Meg áldgyon titeket az Atya Iſten, megh igaziſon az Fiu Iſten, es megh Szentellyen az Sz. Lelek Iſten: hogy áldottak legyetek hazatokban: áldottak legyetek hazatok kivűl: áldottak legyetek az ti hivataltok Szerint valo forgolodaſtokban, Amen, Igy viſed végben Karaeson napjan az Ur Vacsorajanak oztogata-

ſat, mely modot meg kel tartanod minden időben.

II. QVADRAGESIMA VASAR-NAPJAN AZ VR VACSORAJAHOZ ILLENDŐ TANITAS.

I. Ez napon is az Prædicationak vege utan, ugy ſoly, mint oda fellyeb meg mutatam es azt mondgyad: Hogy az hivek keſſűletlenűl az Urnak aſſalahoz ne jarullyanak, jer ertekezzűnk ez egj dologrol rővideden.

Minemű kezűlettel kellyé kinek kinek ide az Vr aſztalahoz jarulni, es arról à Chriſtus teſtevel, es vérevel elni?

Ennek à kerdeſnek fundamentoma vagyon ſent Pal Apoſtolnak imez mondaſaban, előſőr Corinthusban irot leve-

1. Cor. 11. v. 28.

lenek tizeneggyedik reſzeben: Meg proballya penig minden ő magat, es ugy egyek abbol az kenyerből, es igyek abbol à poharbol. Mert valaki eſik, es iſik meltatlanul, kárhozatot eſik iſik, megh nem valaztvan az URnak teſtet. Melyből ez jű ki: Mert valaki maga meg probalaſa nélkűl eſik az Ur Aſztalan valo kenyerből, es iſik az poharbol: meltatlanul eſik iſik, es kárhozatot veſen maganak. Hát az embernek keſſűleti vagyon egyedűl csak ő maga meg probalaſaban.

Miben áll az embernek maga megh probalaſa kerlek ad előmben, had meheſſek vegere, ha vagyoné jo keſſűleté, hogj meltatlanul ne legjen oda valo menetelé,

es ne egyem igyam magának kárhozatot? Hald meg.

Azt ſtennek igaz iſmeretti.

I. All az embernek maga meg probalaſa az igaz Iſteni iſmeretben, es annak hozzank valo jo akarattyanak erteſebẽ, hogy tudni-illik, az Iſtent állattyaban egynek lenni, az ki láthatatlan, foghatatlan, merhetetlen, bölcs, jo, könyörülő, irgalmas, nagy türő: Szemelyebẽ penig harõnak, ki Atya, Fiu Sz. Lelek, Földnek, Menynek es ezekben levő láthato, es láthatatlan állatoknak teremtője, igazgatoja, mintmagat nekünk az ſ. Irasban ki jelentette: Ertſed-is ennek akarattjat te hozzad, hogj az ő ſ. Fiat te eretted az teſtben el bocsatotta, ki az te bũneidert az kerezt fan megh holt, harmad napon az te meg igazu-

igazulaſodért fel tamadot, mint ſ. Pal tanit es az Apoſtoli Credoban vallod. Rom. 4. v. 25.

Iſmerede ekkeppẽ az Iſtent: ertede az ő akarattyat te hozzad? Ha iſmered akarattyat erted, ez arant meg probaltad magadat, hitedet megh cirkaltad, es jo keſtületed vagyon: az mi nagyub: örök életed vagyon: Mert az örök elet áll az Iſtennek igazan valo iſmeretiben, Ioan. 17. v. 3. Mely Iſteni iſmereted általvalo örök eletedet itt pecseteled el te magadnak örök boldogſagodra az Ur Aſtalanal.

O nem iſmerhetem tökelleteſſen az Iſtent.

Ugyan-is csak tükör által nézünk moſtan, es réſz ſerint iſmerjük, azt mondgya ſ. Pal, elöſzör Corinthusban irot levelenek 1. Cor. 13. verſ. 13.

lenek tizen harmadik réſſebẽ: de ez réſſ ſerint valo iſmeret idvöſſęges. Mert kezdete a. maz tökelletes iſmeretnek, melyben az Iſtent ſínről ſínre megh láthattyuk, mint az Apoſtol az megh jegyzet helyen mondgya. Nem idegenithet el tehat tegedet az Ur aſztalatul à te vekőny Iſteni iſmereted.

II. All az embernek maga meg probalaſa az Ur Vacsoraja felől valo igaz tudomanybã ennek titkos ereje, meltoſaga, vegi es haſznai felől valo bizonyos ertelemben, kiről Huſvet Innepeben à kereztyenek ertenek.

Tudode azert te ember, hogy az Ur Vacsoraja az uy Teſtamentomnak maſodik Sacramentoma, melyben à Chriſtus teſtevel es vêrevel taplalod lelkedet az örök eletre?

Tud

Tudode: hogy Chriſtus Ieſus Iſtennek eggyetlen egy ſűlőt ſ. Fia ſerzette kenyerből, borbol az ő teſtevel es verevel valo eleſednek volta-képpen valo megh mutataſara: Ertede hogy az Iſten dragalatos ſép igeretinek be tellyeſedeſeben, mint amaz ſép folyovizeknek vegek à Tengerben, itt az Ur vacsorajaban vadnak, itt arkolod es ſegezed azokat te magadra örők eletedre es boldogſagodra: Ha tudod, erted ezeket it ez arantis megh probaltad te magadat, az Ur Vacsoraja felől valo tudomãnyodat meg cirkaltad, azert jo keſſűleted vagyon.

O nem tudom ſ. nem ertem ollyan mellyen?

Halladê: Réſſ ſerint vagyõ az ertelem-is ez eletbẽ mi bennünk, de azert idvöſſęges.

Mert

Mert kezdeti amaz örökke való bölcseſęgnek, mellyel az örök eletben be tellyéſędünk. Nem idegenithet tehat el tegedet az vekonj ertelem, es tudomany az Ur aſztalatol.

III. Al az embernek maga meg probalaſa az hitnek erőſſegeben, hogy ketſęg nelkűl el hidgyűk azt, hogy oly nagy az Iſtennek irgalmaſſaga, hogy ha mind ez vilagh bűnet megh cselekedtűk volna is, az Chriſtuſért mind megh bocsattatik minekűnk: Sőt ha csak két a vagy harom embernek tőt volna-ts Iſten igeretet az idvőſſęg felől, de annak-is mi volnank az eggyike.

El hihetedẽ azert tőkelleteſſen, hogy oly veghetetlen, merhetetlen Iſten az ő irgalmaſſagaban, es oly bővelkődő az: ő bűn bocsato kegyelmebẽ, hogy

hogy ſoha csak egy megh terő ember-is az ki ahoz folyamodot, abban veget nem ert, te ſem erhetz, hanem bűnőd meg bocsattatik, az honal fejerebbe tetettetik, őrők elete adatik az Chriſtuſert? Ha el hitted meg probaltad magadat, es ez arant-is jo keſztűleted vagyon: jőy ide ſzabadoſon, pecseteld el à te hiteddel az Iſtennek irgalmaſſagat az te bűnőd bocsanattyara.

Oh Vayha hihetnem, es ollyan nagy erőſſęge volna az en hitemnek, de ottan ottan meg laſſodik, es meg erőtlenedik bennem à hit?

Fakadgy el ſirva ſmondgyad azt az ſzegeny emberrel: Mar. 9 v. 23.
Hiſzek Uram de gjamolitsad az en hihetetlenſęgemet. Mondgyad az Apoſtolokkal: Domine

adau-

adauge nobis fidem. Uram öregbits mi bennünk az hitet. Tudode hogy az te gyenge hitöd azon Chriſtuſt fogja meg es ahoz tamazkodik, kit amaz nagy hitü emberek fogtanak, es kire tamazkodtanak, es à te hitöd ſerint azō boldogſag adatik, melj az erös hitüeknek. Hat nē idegenithet el tegedet az te hitödnek erötelen volta az Urnak aſztalatul.

IV. All az pœnitentia tartasban, minden czegeres vetkeknek el tavoztataſaban es az Iſten ſerint valo tiſzta eletben. Cirkald meg azert eletedet, erkölcsedet, cselekedetidet. Láld megh ha talalſé oly czegeres vetkeket, mellyek miat lelkeſtül teſteſtöl meg fertöztettel Iſten haragjaban eſtel, es azert az Iſtennek rettenetes büntetéſeben: ha talalſ, dobbany meg

ſivedben, töredelmes ſivel lelekkel folyamodgyal à kegyelemnek ſeki eleiben, vald meg Iſtennek vetkeidet: kerjed bocsanattyat, tegy fogadaſt, hogy többe nem leledzel ollyan halalos vétkekben, annak örök bizonſagara, jöy ide az Ur aſztalahoz pecseteld el pœnitentiadat itt, ély annak utanna tiſzta életet, megh kegyelmez az Iſten az ö igaz igireti ſerint, es ugyan megh bantatod vele az gonoſt mellyet el rendelt volt, hogy te read hozzon, azt mongya Ieremias könyvenek tizen nyolczadik réſeben. Ierem. 18. v. 8.

Uram, Uram ezeket cselekedtem, de iſmet hertelen ugyā kedvem ellen eſemben ſem vehettem magamat, el eſtem:

Hallode, az ô ember vöt volt hatalmat te raytad: Mert nem vétkezhettyük le öter mig

ez életbẽ vajußunk: de vagyõ orvoſſaga. Mert à melj hamar el eſtel ſ-eßedbẽ vetted, mêg olljã hamar kely fel ſanyargaſd meg az hítván teſtet, haits az lelek nek birodalma alá: Megh ke gyelmez az Iſten. Lam az igaz is hetßer egy nap el eſik, de iſ met fel kel nem hever az bűnben. Emberé vétkezní, de ördöge à bűnben maradní: Nem ellenzhet meg tehat ez-is tegedet az Urnak aßtalatul valo jöveſtől.

V. All az atyafiui ßeretetben, hogy miképpen mindnyajan egy Urnak aßtalaról egy kenyerből ettűnk, es egy poharbol ittunk minden ßemely valogatas nélkűl: akképpẽ mindnyajã egy mas ßeretők legyűnk mindẽ haragnak, gyűlöſęgnek, irígyſęgnek, ragalmazaſnak elelene mondgyunk. Mert abbol iſmer-

iſmertetűnk Chriſtus tanitványinak leñi, ha egymaſt ßerettyűk.

O Vram minden haragot, gyűlöſęget le tettem vala, de oly mera dologert kapa belem ez ſ-ez ember, hogy csak mondani is utalſa gh: Annak-felette, követem ſ-nem bocsat meg: kößönők, nem fogadgya.

Ugy ugy fergeknek eledelí: egy-maſra valo dagaltokért az ti teremtő Iſtenetektől ßakadgyatok el: az haragnak Attyaval az ördöggel fuſſatok egy porazon. Nincsené lelki Paßtorod, nincsené Birad, Hadnagyod, kik te közötted, ſ-az te ellenkeződ közöt az gyűlöſęget le ßallítsak? Meñyi tömeny ezer ördög haragzikte read, teis ő reajok: El ßakadtzé azokra

valoharagodêrt az Istentől? E-
Matth. 5. lőtted az Christus tanacsa: Ha
v. 23. 24. fel viſed az te ajandekodat az oltarra, es
meg emlekezel rola, hogy dolgod vagyon
vele, had ott az te ajandekodat, es beke-
lyel meg vele, meddig az uton vagy.

Cirkald meg azert ekképpẽ hitődet vallasodat, cselekedetedet, es életedet, es ha ugy találod, mint meg mondam, meg probaltad magadat, es jo keſű leted vagyon, bizváſt ſabadoſon, ſ nagy lelki örömmel fel jarulhatz az Urnak aſtalahoz.

II. Itt mond el ismet amaz kőz gyonatot, es annakutanna amaz harom kerdeſſekkel az tőbb ide tartozo dolgokkal, mint oda felljeb meg jegyzem, vidd vegben.

III. HVSVET NAP-jan az Vr Vacsorajahoz illendő tanitas.

Hogy ha Nagy-penteken az Vr

az Ur Vacsorajat ki akarod ſolgaltatni, nem illik tovab menned annal à cselekedetnek formajarol valo tudakozaſnal, mellyet meg irtanak az Euangeliſtak: Matth. 29. v. 26. Marc. 14. v. 22. Luc. 22. v. 19. Item 1. Cor. 11. v. 14. Ez Chriſtuſnak cselekedetiből azt mondgyad:

Minek előtte az kereztyenek az Ur aſtalahoz jarulnanak, imilljen dolgokrol kel minekűnk annak előtte ertekeznűnk:

I. Kicsoda ſerzette az veg Vacsorat?
II. Mikor ſerzette?
III. Miből?
IV Kiknek, es?
V. Mi vegre ſerzette?

Ezeknek pedig à kerdeſeknek fundamentoma, vagjon ab-

ban az Chriſtuſnak cselekedetiben, mellyet ez el mult etzakan fogſaganak elõtte vegben vin Ieruſalemben az Huſveti Baranynak meg etele utan, mikor ennek az ô Teſtamentombeli Sacramentomnak helyebẽ ſerze à vèg Vacsorat. Annakokaêrt láſſuk:

Kicsoda ſerzette?

Az mikêppen az elsõ ſentſegnek, avagy Sacramentomnak, mely az kereztſęg ſerzõje az Ur Ieſus Chriſtus Matt. 28 Marc. 16. akkèppen à maſodik ſ.ſęgnek-is, melj az veg Vacsora az Ur Chriſtus meg ſerzõje, à mellyert az Urnak vacsoraja ſemmi nem egyeb, hanem az Ur Chriſtuſtul ſereztetet Uy Teſtamentombeli maſodik Sacramentum ſentſęg, avagy cselekedet, kenyerbõl borbol a-

Miesoda az Vegvacsora

zoknak az kik az kereztſęg által uyjonnan ſzülettetvên magokat megh probalhattyak ez vegre, hogy az Chriſtus nem csak jegyül, de ugyan valoſagoſſon az õ halalara adattatot teſtet, es az kerezt-fan ki õntetet vêret nekiek adgya bũnõk bocsanattyara, mikoron az kenyeret, es az bort az Tanito keze altal tõrdeli es nekik adgya az õ halalanak emlekezetire, hitõknek meg erõſiteſęre, az igereteknek el pecseteleſęre es az igaz pœnitentianak megh mutataſara.

(Itt az arant ha idõt vagyõ hozza, rendel ezt à Definitiot meg magjarazhatod illyen modon: Mondam hogy az Chriſtus ſerzette az vèg vacsorat: Mert egyedül csak az Iſtennek vagyon hatalma arra, hogy az Anya-ſentegyhazban Sacra-

mentomot ſerezzen, nem embereknek, ſem Angyaloknak, ſem Apoſtoloknak. Hat termeſet ſerint valo Iſten à Chriſtus. II. Mondam hogy maſodik Sacramentum. Mert az uy Teſtamentomnak csak két Sacramẽtoma vagyon, ſ. à többi)

II. Mikor ſerzette Chriſtus à veg vacsorat?

Explic. Cathec: Vrſini fol. 528

Sz. Pál meg tanít: Mert azon az ezakan, melljen el arultatot, tudni-illik az Huſveti Baranynak megh etelenek utanna mindgyaraſt (Matth. 26. v. 26.) hogy megmutatna Idvízitőnk, Előſőr, hogy az ô Teſtamentombeli âldozatoknak mar vege vagyon, es uy Sacramentomot, vagy ſentſęget ſerzet, melynek kellene kővetkőzni, es az Huſveti Barany meg etelenek el kellene mulni. Mert nem

Miert ſeréz tetet eſtve az veg vacsora. I.

nẽ à meg áldozando Chriſtuſt jegyzene az Ur vacsoraja, mint az Huſveti Barany, hanem az meg áldoztatottat. Maſodſor, hogy ennek az vacsoranak meltoſagat előnkben adna: Mert halalanak előtte nyilvân nem kicsin dolgot forgatot, ezokaért halalanak előtte ſerzette, hogy legyen mint egy Teſtamentum, es az Teſtamentom tevőnek utolſo akarattja: azert mondgya, hogy az ő emlekezetire tegyük. II.

Hogy peniglen moſtan nẽ Eſtve, de Reggel ſolgaltatik ki vagyon mind azert, hogy az réggeli orakban ſamoſabban gyülekezhetnek egyben az hívek: mind pedíglen hogy jozanbak az emberek, es elmejek-is az Iſteni dolgoknak ertesere íllendők ſ. alkalmatosbak.

* Synt. Pol. Pag. 3244. Miert ſolgaltatik ki reggel az az Vr Vacsorajá.

III. Miből ſerzette Chriſtus az veg vacsorat?

Kenyerből es Borbol: oly kenyerből pedig, mely egeſſ Sido orſagban kőzőnſęges kenyer volt, de kovaztalan. Mert kovazos kenyerrel nem ſabad vala élni azon az napon, Szent Pal-ís az vegh vacsorarol akarván tanitani egy általiyabā kenyeret emlit, minden ketſęgh nélkűl, oly kenyeret, mely akkor az Corinthusbeli hiveknel kőzőnſeges volt, es az mineművel mindnyajan kőzőnſegeſſen éltenek.

Miert ſerzetet kenyerből.

Szerzette penig kenyerből. 1. Hogy az kenyer az Chriſtus teſtenek éltető erejet meg mutatna: hogy az miképpen a buza ſemből leſen a teſti kenyer akképpen az Chriſtus teſteből leſen az lelki kenyer, azert mondmondgya: Ez kenyer en teſtē, hogy az mikeppen az ti teſti eletetek taplaltatik, es meg erősődik az kenyer által: akképpē az en teſtem által, ugy-mint életnek kenyére által, a ti lelketek taplaltaſſek, es meg erősődgyek az őrők életre, Ioan. 16. 2. Hogy az kenyernek tőrdelteteſe alát, az Chriſtus teſtenek mi erettűnk valo tőredelme es tőrdelteteſe előkeppen megh abrazoltaſſek: Azert mondgya: Tegyetek az en emlekezetemre.

Borbol ſerzette, hogy az Chriſtus vérenek erejet megh mutaſſa hogy az mikeppen az bor élteti az ő italljaval az embert, meg erősiti, es meg vidamittya: akkeppen az Chriſtus vérenek itala az mi lelkűnket meg erősiti élteti, es vidamittya az őrők életre Ioan. 6.

Calv. Inſt. lib 4. c 17. ſect. 2.

vete-

Vetenek az Chriſtus ſerze-
ſe ellen az oſtyaſok, hogy á kő-
zönſęges kenjer heljet a kenjer
nek csak à taytekjat maztattak
be az Ur vacsorajabã: azok-is,
kik àbort el vonſak à kőſſęgtől
mely egy âltallyabã valo ſent-
ſęg tőres: Chriſtus mondgya:
Igyatok ebből mindnyajan: à Papa
mongja: Csak à Papok igyanak ebből.

IV. Kiknek ſerzette Chri-
ſtus à vég Vacsorat?

Egyedűl csak azoknak az
Anya-ſ:egyhaznak élő tagai-
nak, es hiveknek, az kik ő ma-
gokat ugy az mint oda fellyeb
meg mutatam, meg probalhat-
tyak, es az hitnek titkaiban tu-
doſok ſ.az Urnak halalat eml-
I. getik: avagy nyilvabban. Elő-
ſőr azoknak, à kik az ő bűnő-
ket meg iſmerik, es azert valo-
ban bankodnak, hogy ők az ő
velek

velek jol tőtt Urokat Iſteneket
vetkekkel megh bantottak, es
azert ſent Peterrel keſerves ſi-
raſokat teſnek. Maſodſor, az II.
kik hiſik tellyes bizodalom-
mal, hogy à Chriſtuſert az ő bű-
nők meg bocsattatik es az ő e-
rőtelenſęgek à Chriſtº kinſen- III.
vedeſevel, es halalaval el fe-
dezttettet. Harmadſor az kik-
nek oly ſandekok vagjon, hogj
tellyes eletekben minden te-
hetſegekkel azon vadnak, hogj
az hitben meg maradyan tiſta
ſent êletet elnek az pœniten-
tianak erős fenyeteke alát:
addigh valo vétkektől oly bu-
csut vettenek, es annyira elle-
ne mondottanak, hogy ſoha
tőbbe azokra vizza nẽ ternek, IV.
mint, ſent David, ſ. Peter, ſ.á
tőbbi. 4ſer à kik tudoſok á hit-
nek agaiban, es az Ur vacsoraja
felől jo ertelembe vadnak.

Ki rekeztetnek penigh innen az meltatlanok, ugy mint az hitőtlenek, az Eccleſiabol ki atkozottak, az nijlván valo paraznak, orzok, Gyilkoſok, es egyeb halalos czegeres vetekben elő pœnitentia tartatlanok, á Csecsemő gyermekcsek kik magokat meg nem probalhattyak, az elmejekben megh fogyatkoztak, meg nem tert Sidok, Olahok, &c. kikről igy tanit Chriſoſtom[9] Doctor: *Adest nullus crudelis, nullus immiſericors, nullus impurus quovis modo: Hæc tam ad vos, qui communicatis, q-ã advos qui miniſtratis dicta eſſe volo: Oportet enim etiã eadẽ ad vos dicere ut magno ſtudio & diligenti cura dona hæc diſtribuatis. Non parva vobis imminet pœna, ſi quẽ aliqua improbitate teneri ſcientes, ei huius menſæ participationẽ permittatis. Sanguis enim eius exmanibus requiritur veſtris. Sidux igitur quiſpiã ſi Conſulipſe, ſi qui diademate ornatus, indigne adeat cohibe ac coerce, maiorem tu illo habes poteſtatẽ.* Az az:

Chriſoſt. Homil. 80. in cap. 26. Matth.

Egy kegyetlen-is, egj irgalmatlan-is, egy akar minemő tißtalan-is oda ne jarullyon: Ezeket mind tinektek, kik communikaltok, mind tinektek kik ſolgaltok akarom mondani. Mert fűkſeg, hogj azont tinektek-is mondgyam, hogy nagy vigjazaſſal es ſorgalmatos gõdviſeleſſel, ezeket az ajandekokat oſtogaſſatok. Nem kicsíny bűnteteſt erdemletek, ha valakit valami Iſtentelenſegbẽ tudtok élniſ-ez aſtalrol kőzőſűlni meg engeditek. Mert az ő véret à tí kezetekből kerik meg. Ha ezokaért vagjhadnagjvagj Biro, vagykirály meltatlanul jarúl fel, tilts meg es tartoztaſd meg, nagyob hatalmad vagyõ neked annal. Igy tilta el Ambrus Doctor Theodoſius Csaſart, midőn het ezer embereket

Euſ. lib. 6. Cap. 25. Eccleſ. Hiſt. Amb. lib. 5.

Epist. 28. ad Theos. ket Thessalonikaban törvény-telenül le vagatot vala.

IV. Mi végre szerzette Christus az veg vacsorat?

1. Elősőr, az ő egyszeri áldozattyanak az magas kereztfan emlekezetire, mely által az Istennel megh bekeltettünk, es kegyelemben vetettünk: azert mondgya: Ezt tegyétek az en emlekezetemre. Mert az Ur vacsoraja az Christusnak minden szenvedeset, es áldozattyat szemünk eleiben adgya az kenyernek törtelteteseben, es az bornak öntesében. Ezert-is mondatik Sacraficium Eucharisticumnak halado áldozatnak mert az Anya-szentegyhaz abban mind magat mind halaadasar az ő váltsagaért, mely lőt á Christusnak egy-szeri áldozattyaval fel viszi Istennek.

Ma-

Masodsor, hogy legyen el pecsételése es tanubizonsag tétele az üy frigynek Isten es ember közöt, mely üy frigyben az Euangeliombol igirtetik á bün boczánat, mellyel Isten bizonsagot tészen, hogy az ő kegyelmébe bé vészen, bününket meg boczáttya á Christus halálának es szenvedésének érdemésért mindeneknek valakik igaz es élő hittel járúlnak az Ur asztalához, mint ő maga mondotta: Ez Pohár az uy Testamentomnak vére, mely sokaknak bűnök boczánattyára ki ontatik. Erre nézve az Ur vacsorája igen gyönyörűséges frigyezés, melyben az Istennek fia tészen mi velünk kötést hogy minket kegyelmesen hozzá fogad, éltet, tart táplál az örök életre: mi is ő vele, hogy ő benne hisszünk, az ő jó tetemenyét hálá-adással vesszük, es ő neki

mindenekbẽ engedelmesek leszünk.

Harmadszor, szerzette az végre, hogy légyen el peczételése es tanúbizonsagh tétele az mij fel bomolhatatlan es el szakadozhatatlan nagy eggyességünknek az Christusnak testével, hogy mij valosagoson test vagyunk az ő testéből, csont az ő czontyából, mint szent Pál tanit Ephesusba irot levelének ötödik részében. Ismet először Corínthusba irot levelenek tizedik részében: Az Pohár mellyet meg áldunk avagy nem à Christus testenek veltünk valo közlesee ?

Eph. 5. v. 30.

1. Cor. 10. v. 16.

IV. Calv. Inst. capito. 17. sect. 38. Lásd meg erről valo szep inteset.

Negyedszer, hogy legyen czomoja az Híveknek egymás közöt való szereteteknek es békesegeknek, mellyel az Christus lelkének általa azon egy testbẽ serkeztetünk, kik egyenlöben az Ur asztalarol esünk, mely

mely által azon egy cselédek es Commensalisok azon egy asztalról évő társokká leszünk. Hát az kik az Ecclesianak bekességet bontogattyak, es egy más közöt meltatlanul beketelenkednek nem esik azok az Urnak testet, véret sem issak. Mert nẽ ihattok az Urnak poharabol, es az ördögöknek poharokbol azt mondgya S. Pál, 1. Cor. 10. v. 21.

Chrisost. Hom. 51. in Matth.

V. Bokros gyümölcsei az Vr vacsorajanak.

Eotödször, hogy legyen az UR Vacsoraja közönséges bizonysag tetele à mi vallasunknak, es az tudomanyban, Istenitizteletben, s-az Christus hitiben valo nagy eggyességünknek láthato jele, hogy az ördögnektaborabol ki állottunk: Az Pogányoktul Törököktől, Sidoktól, eretnekektől, es az Papasoktul meg külömbeztetünk s-el szakadtunk: Annak-

felette legyen mint egy kez be adasa à hitbẽ, es az Euangeliõban valo álhatatossagunknak: Gyakorlasa az kegyessegnek: ösztöne az Sz. eletnek, zabolaja à bűnre valo vetemedesnek: Vigasztalas az sok nyomorusagokban: Zalaga az mij fel támadásunknak, meljre nézve az régiek az Ur Vaczoráját: Symbola Resurrectionis, Fel támadásanak jegyének mondották végezetre, hogy légyen mint egy intés, az Christusnak el jövetelire: Az Urnak halálát hirdessétek meddig el jö.

Ez az oka hogy.

1. Az Ur-vacsoraja az mi hűtűnket meg erősiti, hogy az Christus mi erettünk szűletet, szenvedet, megh holt, es fel tamadot.

2. Az hitnek agazatiban is hasonloképpen meg erősit.

3. Az mi

3. Az mi lelkünk taplaltatik az örök életre.

4. Ez vilagi gonossagnak meg utalasa öregbedik benünk s à többi, ha elö akarod szamlalni, es terjezteni. Itt-is mond el az köz vallast, az harom kerdest s-à többit.

MASODIK PELDA
Husvet napjara.

Prædicatio utan à Prædikallo szekből igy szolly?

Igen emlekezetes sz. Innep nap ez kereztyenek az Christusnak halottaibol valo fel tamadásaért az mi megh igazulasunkra, mellyen mi nekünk nagy Isteni felelemmel atyafiui szeretettel, jozansaggal kel forgolodnunk az Isteni tisztelet-nek ki szolgaltatasaban, mely kiváltképpen áll az halaádasbã, mely-

melynek kűlső láthato bizonsaga az Ur vacsorajaval valo é-
les. De mínek előtte az hívek íde jarulnanak á Chriſtushoz valo halaádatoſſagoknak meg mutataſara, annak-előtte láſſuk meg.

Micsodás teſtben tamadot fel az Vr Chriſtus, hogy mi vegere meheſſűnk annak: Micsodas etelűnkke italunka lőt az Vr Chriſtus az ő teſte ben es vérebé minekűnk?

Ennek fundamentoma vagyon ebbē, hogj erőtelen, romlando es halando teſtet vőt fel, abban forgolodot es holt meg, hogj mindenekbē haſonlo legjē mi hozzank á bűntől ki valva, mint ſent Pal mondgya Sidokhoz irot levelenek maſodik reſſeben: Azonban ertyűk, hogy meg

Heb, 2. v. 17.

meg dicsőűlt, romolhatatlan, es halhatatlan teſtben tamadot fel: Annakokaert micsodas teſt ez? Talam emberi termeſeti az fel tamadasban ugy elenyezet, hogy immar láthatatlanna, foghatatlanna ſ. minden heljen valova lőt? El igazit ő maga az Ur Chriſtus erről valo ertekezeſűnkben midőn igy ſol fel tamadaſa utan Sz. Lukacs Euangeliomi kőnyvenek huſon negyedik reſeben: Láſſatok meg az en kezeimet, es az en labaimot: Mert az Leleknek teſte es csonttya nincsen, á mikeppen lattyatok, hogy ennekem vagyon. Es mikoron ezt megh monda, meg mutata nekiek kezeit es labait.

Luc, 24. v. 39. & 40.

Melyből meg tetzik, hogy azon ő emberſegeben teſteben csontyaibā tamadot fel, á meljben fogantatot, ſűletet, ſenve-

det, megh holt es el temettetet, es egyeb változas az ő emberi termeſetiben teſtebẽ csontyaiban nem lőt, hanem csak, hogy mi helyen megh-elevenitetet azontul á halandoſag, erőtelenſęg, romlandoſag el enyezet es az helyben ſallot, az halhatatlanſag, dicsőſęg es romolhatatlanſag.

Egy ſoval: valaminemő *proprietatibus eſſentialibus natus fuerat*, teſtben levő tulaydonſagokbã ſűlettetet vala, mint minemű volt az fazas, faratſag, ehezes, ſomjuhozas, banat ſ. á tőbbi, azokat vétkőzte le *& novis qualitatibus ſed creatis*, uy ajandekokal, de teremtettekkel, ugy mint az lelkeben nagy bőlcseſęggel őrőmmel, &c. az teſteben rothadatlanſaggal kőnyűſeggel fenyeſſęggel, halhatatlanſaggal, &c. ekeſsitetet az fel tamadaſnak

nak monumentomabã ſ. peczeneſeben, annijra hogy az ő benne lako Iſtenſęgnek dicsőſeges ereje által tellyes tőkelletes ępſęggel be tellyeſędet, es minden teremtet állatok fölibẽ magaſtaltatot, de ugy hogy az ő emberi termeſetinek allattja ſerint, valo tulaydonſagi meg maradtanak: Mert moſtan-is az egekben abban az nagy dicsőſegben-is láthato, megh tapaztalhato, bizonyos helyben levő az ő emberi termeſetiben mint ſ. Iſtvan látta az egekben Act. 7 v. 55.

Felette terhes igękkel ſóll erről Agoſton Doctor. *Immortalitatem carni ſuæ dedit Chriſtus, naturam non abſtulit.* Epiſtola ad Dardanum. Az az: Az Chriſtus halhatatlanſagot adott az ő teſtęnek, á termęſetet nem vőtte el. Ez az oka az miert ſ. Pęter azt állattya, hogy á Chriſtuſnak az Egekben kell lenni mind az Act. 3. v. 21.

útólso napig, miképpen mondod: Méne mennyegben, ůle az mindenhato Atya Istennek jóbjára: Onnan leszen el jővendő ítélni: melyben az Christus fel menetele el jővetelivel ellenben vettetik.

Cal. Instit. lib. 4. c. 17. se. 16. 27. 28.

Mind ezekből megh tetßik, hogy azon emberi termèßetibe támadott fel melyben meg hólt es el temettetet vala. csak hogy megh dűczőűltben.

Ezt penig értenűnk kell az Papistak ellen es á Lutheristak ellen, kik egyenlőbe az Christus testét az Ur Vacsorájában valo ostyához kôtik. Mert az Papasok azt mondgyák, hogy mihelyen az Pap az igét az Ostyára mondgya, ottan valosagos Christus testévè változik. *Transubstantiatur*, Altal állatoztatik, á melyért ugyan imádgyák is az kenyêrben az Christust, mint

mint kenyér Istent. Az Lutheristak is azt vallyák, hogy vagy felette vagy alatta vagy kőzőtte vagyon az kenyérnek az Christusnak teste, az bornak vére es ekképpen hißik ők, sőt nagy meg általkodással vallyák hogy szinten ollyan valosagos husat eßik à Christusnak, isßák vérét, minemű valósagos testben vérben fogontatot, szűletett es meg feßittetett.

Ezokaért micsodás ételűnkê italunká lőt mi nekűnk à Christusnak testevêre, jer lássuk:

Az Ur Isten elsőben minket á ß. Kereztsęg által az ő Anyaszentegyházának tarsasagaban plantal es ßentel es az fiúi fogadásnak jussa s mêltosaga altal őveive teßen. Annak utánna mi nêkűnk az igéből úyjonnan szűlőttínek eledelt rendel mellyel tart, táplál es éltet. Ez penig len

niglen az mi lelkünknek egyetlen egy eledele à Chriſtus, mint ő maga mondgya ſ. Ianos Euangeliomi kőnjvenek hatodik reſzeben: En vagyok amaz elő kenyer, ki az egből alá jőttem: Ha ki eyjendik ebből az kenyerből őrökke ell. Ioan.6. v.50 Az kenyer penig melyet en adok az en teſtem, melly ét adok en ez vilagnak eleteert. Melyben ketſęgh nélkül meg mutattya, hogy az ő teſte azert leſzen az mi lelkünknek kenyereve, mert az mi idvőſſegünkért adgya azt halalra, minekünk penig adgya, hogy vegyük es együk, mikor hit altal minket abban réſzeſit. Annakokaêrt lelki eledel az Chriſtus teſte, lelki ital az ő vêre: Hát az etele itala is fidei eſt non oris, az hite nem az ſayé, mint Agoſton Doctor mondgya:

Homil. in Ioan. 3 &4. *Tria millia hominum, qui Petvi concione converſi ſunt, ſangvinem Chriſti quem ſaviendo fuderant, credendo biberunt:* Az

Az az, amaz harom ezer emberek, kik az Peter prædikallaſara meg terenek, melljet kegyetlenkedven ki őntettenek vala, hivén, ittak.

Elő kenyer á Chriſtus teſte. Mert az valoſagoſſan benne lako Iſtenſęg őntötte azt az éltető erőt az teſtben, hogy ez vilagnak kenyere leheſſen az Chriſtus teſte.

Más á kenyer, más ő beñe az éltető erő, mellyet az Ur Iſten kenyernek Bottyanak mond. Mert ha az eltető erő à kenyerből ki vetetik, ez vilag kenyeret ragod-is, de csak ollyã mint à fődet ragnad, meg halſz ehel rayta. Igy más à Chriſtus teſte, más ő benne az eltető erő. Micsoda az? A bőlcseſęg igaſſag, ſentſęg, es az valtſág, mert az Chriſtus illyenne tetetet nekünk az Iſtentől azt mondgya

Ezech. 4. v. 16. Item 14. 13.

Pent

1. Cor. 11. v. 30. ſent Pal előſőr Corinthusban irot levelenek első rèſében. Imár à teſtet adgja előnkbē eledelűl azertė, hogy azt fogunkkal ragyuk? Bizony nem: Mert

1Ioan. 6. v. 30 *Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui vivificat:* Az teſt nem haſznal ſemmit (ha kepes à volna, hogj egyedűl te ma az Chriſtuſnak teſtet mind megh enned is) az Lelek az ki meg elevenit, azt mondgya Chriſtus ő maga ſent Ianos Euangeliomi kőnjvenek

Ioan. 6. v. 63. hatodik reſében. Hát miért adgya az ő teſtet előmbē etelemre? Hogy hítednek általa azt fogjad megh, es az mely eltető erő abban vagyon, hítődel

Haſonlatoſſagh. fi-jad ki, hogy az mikeppen à kis Gyermek az ő edes Anyanak emlőiet ſajaval be fallya, de azert nem á huſaval el, hanē az tejet ſija ki abbol, es az által él: S'inten akkeppen te á Chriſtuſnak

ſtuſnak ſent teſtet fald be az te hitődnek ſajaban, es ne az huſat ragjad, hanem az bőlcseſęget tudatlā, az igaſſagot hamis, az ſentſęget fertelmes, es az váltſagot őrdőgh rabja levēn, ſijad magadra hitődnek általa. Bizony ollyan vagy te igaz hitű ember, mint amaz mehecske. Elmegyen az meh az jo illatu ki nijlt viragokra ſal, onnan ſedeget maganak eledelt: Igy te-is ki rőpűlſ hitődnek általa, es az Euangeliomnak idvőſſeggel ki terjedet igiretire ſallaſ: az Iſtennek pedig minden igereti az Chriſtusban, ugj es Amen, mint ſent Pál mondgya, es az igeretekben az Chriſtuſon nyugzol meg, onnan ſedegetz magadnak az ſin meznel edeſſeb jokat őrők életedre: Hittel hát hozza hittel. Mert à teſt bizony ſemmit nem haſznal,

Synt. Pol. pag. 3778.

nal, ha azt az mi benne vagyõ magadeva nem teſed: nem teheted peniglen, hanem hitõdnek általa. Mert az igaz idvõzülendõ hitnek ollyan nagy ereje vagyon, hogy az tavul valot maganak jelen valova teſi: igy az Chriſtus teſte az igaz hitü embereknek itt á földõn jelen vagyon, es õ tülõk vetetik *Spiritualiter* lelki modon. Innen mondgya Agoſton Doctor:

Tom. 9. Tractat. in Ioan. 1. Epiſtola 1. §

Dominum iam in Cœlo ſedentem manu contractari non poſsumus, ſed fide contingere: Az az. Az egekben ülõ Urat kezünkel nem tapaſtalhattyuk, de hittel meg illethetyük:

Inſt. lib. 4. cap. & ſe. 31.

Longe igitur falluntur qui nullam carnis præſentiam in cœna concipiunt niſi in pane ſiſtatur. Igen meg csalatkoznak, az kik ſemmi jelen letet az teſtnek az Ur vacsorajaban nem velik, hanem ha az kenyerben leſen azt mondgya Calvinus Ianos. De

De itt az arant gondollyatok meg az Chriſtuſnak az emberekkel valo kegyelmes daykalkodaſanak modgyat. Mert mivelhogy ez az Chriſtuſnak az hivekkel valo lelki eggyeſülesenek titka igen meljſęges, ezokaert ennek peldazattyat, es meg mutato abrazattjat külsõ eltetõ állatokbã adta elõnkben az veg vacsoraban az kenyerben es az borban, melybẽ az mi idvõſſęgünkert egyſer meg áldoztatot teſtet hadgya, hogy vegyük es együk, hogy mikoron mi az Ur aſztalaról az kenyeret es az bort veſſük, eſſük, iſſuk, olljan valoſagoſſan reſeſülyünk az alat á Chriſtus teſtenek vẽrenek éltetõ erejeben az mi idvõſſęgünkre, az minemü valoſagoſſan eſſük az kenyeret, es iſſuk az bort.

Tartſuk megh azert ezt:

Eph.5.v.20.. Hogy valamenyiſer lattyuk az Urtul elönkben adattatot kenyeret es bort, ugy-mint, az ő kegyelmenek jegyeit, mind anniſſor az valoſagot is elönkbē adgya, hanem ha valaki az Iſtent jaczodni velne az jegyek alát, az mely tavul legyen. Az Ur Chriſtus à kenyerrel eggjůt ajanlya ſ. elődben adgya teneked az ő teſtet az kůlső eltető állatokban az kenyerben borban mikor azt mondgja. Ez az en teſtem vegyetek egjetek, ez az en veremvegyetek igyatok. Te dolgod az kenyerhez borhoz nyulnod kezeddel: hitőddel penig az ő teſtehez, vérehez, melyben olj valoſagoſſā reſeſſülſſ hitődne'k általa, hogy teſt leſſeſſ az ő teſteből csont az ő csontjabol, mint ſſent Pál tanit el annńra hogy élly, nē te immar, hanem éllyen te benned à Chriſtus, mint Ga-

latia

latiaban irot levelenek maſodik reſſeben mondgya: Kicsoda karhoztat tehat immar minket azzal, hogy ſemmit az puſta jegynel egjebet à Chriſtuſtol ſſereztetet vég vacsorában nē veńenk? Mellyik Egyhazi ſſolga az, à ki az kenyeret es bort, puſta űres jegynek mondana? Hól láttal oly czegert az mely alát bort nem arultanak volna? Avagy csak az mi ſſemůnket legeltétiė Chriſtus az vég-Vacsoraban? Az Chriſtuſnak igeje Lelek es élet: maga ha valoban megh gondolod, az papyroſſon csak tenta: à ſſoban csak zengedezes: Hát hogjhogy lelek es élet? Mert oly eſſkőz, melj életet es lelket ſſerez benned ha hiſſed. Az vilagtalannak megh gyogitaſaban puſta jegyė az Chriſtus nyala? Az ő ruhajanak premeinek megh il-

Gal: 2. v.20

Ioannis 6. v. 63.

Ioan. 9. v. 6.

Matt. 9. v. 10

leteſe à ſegeny aſſonytól puſ-
ra jelet? Noha ezek nem Sacra-
mentomok, vagy ſentſęg: Igy
azert valoſagoſſan eſed iſodâ
Chriſtus teſtet, vêret az Ur Va-
csorajaban, ha hittel megy oda.
Illjen ertelemmel es keſſűlettel
azert az hivek fel jarulhatnak.
De minek előtte az lenne, jer
mondgyuk egy ſivel ſayjal:
Eorők mindenhato, &c. Ezek
utan vigyed vęgben, mint oda
fellyeb meg jelentem.

IV. PINKŐSD INNEpen az Vr-Vacsorajahoz illendő tanitaſnak peldaja.

Itt-is à prædicatio utan igy
ſoly: Hogy az hivek az Ur aſ-
talahoz, mellyet igiretűnk ſe-
rint meg teritettűnk keſſűletle-
nűl ne jarúllyanak, ſűkſęgh,
hogy ez dolgot rővidedē meg
ertſűk: Mi-

Minemű eſkőze legyen az ſ.
Leleknek, mind az Ige, mind
az ſent Sacramentomok, ke-
reſtſęg, és az Vr-Vacsoraja,
az hiveknek mind uyjonnan
valo ſűleteſekre ſ mind lel
keknek taplalaſokra?

Iollehet az Ur Iſten oly *Li-
berrimum agens*, ſabados cselekedetű, hogy minden eſkőz nélkűl mindeneket hatalmaſon vęghez vihet az mellyeket akar: de mind az által tetzet ő ſent Felſęgenek, hogy az E- 1. Cor. 14 v. 21.
uangeliomnakprædikallaſa ál-
tal tartsa meg az hiveket, es à
ſent Sacramentomok altal, pe-
csetellye el azon hivekben az
meg tartaſnak igeretit, sőt hogj
ugyan be ſummallya az hivek-
ben az igiretek ſerint az id-
vőſſeget.

Noha pedíglen az imadando ſent haromſag egy Iſtennek kőz munkaja az Ige, és az Sacramentomok, avagy ſentſęgek által valo meg tartas, idvőzites, de mind az által vagyon rênd az cselekedetben? Mert az mikeppen à Fiu vagyon az Atyatul à ſent Lelek az Atyatúl es Fiutul. Akkepẽ az Atya cselekedik az Fiu áltál: az Fiu az Atyatul, es az Atya ſ. az Fiu az ſent Lelek által. Ezokaért az Atyanak, es az Fiunak minémű eſkőze legyen az ſz. Lêlek által mind az Ige, mind az Kereztſegh es az Ur Vacsorája az úyjonnan való ſűletéſre es az léleknek táplálâſara; jer láſſuk.

Gén. 16. v. 24. Ierem. 36. v. 18.

Rom. 1. v. 16. Szent Pál mondgya Romába irot levelênek első réſében hogy az Evangeliom Iſtennek hatalmaſſagha az űdveſſęghre minden

minden hivőknek. De kiczoda által léſzen az Evangeliom Iſtennek hatalmas eſkőze az űdvőſſęgre? Talam az Egyházi ſólgák által? Nem. Mert Pál plantalta, Apollos őntő zte de Iſten atta az nevekedéſęt. Mert az Iſten az ő ſ. igéjét téſi ſ. lelkének általa hathatova es gyűmőlczőzővé az hivekben mint megh tetſik az Apoſtoli cſelekedetekről irot kőnynek tizedik réſéből. Mert mikor Peter Apoſtol prędicallot volna azt mondgya ſent Lukats: *Illapſus eſt ſpiritus ſanctus in omnes qui audiebant hunc ſermonem*:

1. Cor. 3. v. 6.

Act. 10. v. 44.

Az ſent Lélek ſállot mindenekre az kik hallották ez beſédet es ugy lőtt gyűmőlcsőzővé az ige az hivekben az ſent Lêlek által. Az hivekre való ſálláſaban mit czelekedet ám Lydia Aſſonnak peldája megh

mutattya azon Apoſtoli cselekedetekről irot kőnyvenek tizenhatodik reſzeben: Mert mikoron Pál Apoſtol prædikallana az Euangelíomot *Dominus adaperuit cor Lydiæ*, az Ur meg nita Lydianak ſívet, hogj halgatná azokat mellyek az Páltul mondatnak vala.

Ezekből kettő jő ki. Első, hogy az Sz. Lelek, az ſívben be eſet íge által némz es ſeréz hitet az embernek ſívebẽ, hogj mindgyaráſt meg keſzdgyen az az ſív, ugy-mint minden indulatoknak feſzke tíſztulni. *Fide enim purificantur corda.* mert hit által tíztitatnak megh az ſívek azt mondgya ſzent Lukacs az Apoſtoli cselekedetekről irot kőnyvnek tizenkettődik reſzeben. Maſik, az uyjonnan valo ſűletes. Mert az ſent Lelek a ſívben be eſet íge által kezdi

Gen. 6. v. 5. Az íge tiſztittja meg a ſívet.

Actor. 15. v. 9.

emberben az Iſtennek megh romlot képét helyre állatni, mint ſent Peter első levelenek első reſzebẽ nyilván bizonyittya: Uyja ſűlettetvén nem az romlando magtol, de amaz romolhatatlantul, az elő Iſtennek őrőkke meg maradando ígeje által.

1. Pet. 1. v. 23.

Ebből jő ki oſtan az embernek Iſten előt valo meg igazulaſa az Sz. Leleknek munkaja által, mint Sz. Pál mondgya előſőr Corinthusban irot levelenek hatodik reſzeben. Megh igazitattok az Ur Ieſuſnak neveben az mi Iſtenűnknek lelke által. Iſmet maſodſor Corinthusban irot levelenek harmadik reſzeben. Az holot pedigh amaz Urnak lelke vagyon, ott vagyon az ſabadſagh. Mert az Leleknek gyűmőlcse a ſeretet, őrőm, bekeſſęg ſ. a többi,

1. Cor. 6. v. 11.

2. Cor. 3. v. 17.

mint ſent Pál elő ſamlallya
Gal. 5. v. 22. Galatiaban irot levelenek ötödik reſzeben.

Micsoda eſkőze legyen azert á Szent Leleknek, az Istennek igeje ihól mely ſzepen meg tetſik, oly eſkőze, tudni illik, hogy ſenkinek (ordinarie rend ſerint ſolván) idvőſsége az ige nelkűl el nem kezdetik, végbẽ ſem megyen. Mert az ſent Lelek az által hathato az hivekbẽ idvőſsegekre, mint meg mutatam. Ezert bocsatta el az UR Chriſtus az ő ſent Lelket, hogy vilag végezeteiglen ekképpen munkálkodgyék az ige által az hivekben mint ſ. Ianos Evangeliomi könyvének tizen negyedik reſzében Idvezitőnk mondgya. Commendaltatik it az aránt az Iſten igijének halgatáſa: karhoztatnak à tunják

Az idvőſſeg az Ige nelkűl el ſem kezdetik vegben ſem megyen.

Ioan. 14. v. 23. 14.

De az Sacramentomok is

Sacra-

avagy

avagy az Szentſęgek minemű eſkőzi legyenek á ſent Lélek-nek meg tetſik ebből.

mentomok az ſ. Lelek-nek eſkőze az idvőzi-tesben.

Mert valaminemű eſkőze az ſ. Léleknek az ige az Chriſtuſtol kereſett jóknak velünk való kőzléſęre hitnek általa az mi üyjonan valo fűletésünkre: ſinte olljá eſkőze á ſ. Sacramẽtomok-is azõ Chriſtuſtol kereſet joknak bennünk valo el peceteleſęre sőt idveſſęgünknek bennünk való be ſummalaſara:

Mert mind az igében mind az Sacramentumokban azon egy dolgot adgya előnkben az ſ. Lelek tudni illik á Chriſtuſt az ő javaival es ez aránt, azon á Chriſtusbã valo reſzeſűleſünk az igeben, mely az Sacramentomokban, tudni illik, lelki. Mert á Sz. Leleknek erejeből hit által ſinten ugy reſzesűlſ az Chriſtusban az igenek halláſá-

bol,

bol, mint az Sacramentomokbol valo eleſeddel: Egy ſo: Nem más az igeben valo reſeſűleſed az Chriſtusban, mely á Sacramentomokbā. Mert mind az kettőben azon egy á dolog, azon az valoſag, tudni illik az Chriſtus az ő javaival. az igeben-is az reſeſűles *Spiritualis* lelki: az Sacramentomokban-is lelki: az igeben-is hittel, á Sacramentomokban is hittel rēſeſűlſ az Chriſtusban: Valaki azert más jot keres az Sacramentomokban, mint az mely igeben igirtetik, az Bálvánt csinál az Sacramentomokbol.

Expl. Cath. Vrſini fol. 485.

Hát akar ellyeken az Sacramentomokkal akar ne mind egy, csak hallyam az iget?

Hald meg. Az Iſtennek ſ. igeje oly eſkőze az Sz. Lelek-

nek, melj altal el kezdi el inditya, es meg erősiti mi bennünk az hitet, á mellyért elő kel jarni az igenek. Az Sentſęgek pedig avagy Sacramentomok, oly eſkőze az ſent Leleknek mely által az el inditot hitőt vaſtagettya, az mellyért az Sacramentomoknak az ige utan kel kővetkőzni; Oka: Mert á Sentſęgek ertelem nélkűl ſemmit nem ſereznek az emberben: ezokaért ez igenek magyarazattya, mely ertelmet ad az Sacramentomoknak, es az emberekben buzgoſagot indit, ſűkſęgkeppen elő veſi á Sentſęgeket. Innen mondotta Agoſton Doctor *Sacramentum eſſe verbum viſibile*, hogy á Sacramentom láthato ige. Mert valamit az Euangelió beſeddel mond az Chriſtuſrol, es az ő általa végben vit valtſagrol ſ.ezzel

Tract 80. ſuper Ioan

Az igiretet elöképpen megh ábrazollya á Sacramentum. Calv. lib. 14 c 4. sect. 5. Inst.

kereſet jokrol, azt á Sacramentom láthatoképpen elönkben adgya á Kereztſęgben az víz ben: az Ur vacsorajában az kenyernek tördelteteſeben, es az bornak öntetteteſebē. Ezokaert nem elegh csak halgatnod az íget, de az Ur-vacsorajaval ottan ottan kel élned. Mert az mivel amot az ígeben á S. Lelek meg kinál, azt az Ur-vacsorajaban pecseteled el, es teſſed tiedde, azon S. Leleknek alatta. Laddē, azt ígeri az Ur Chriſtus, hogy ő meg moſogat minket az ő vérevel, ſent lanos elsö levelenek elsö réſeben. Holot pecseteltetikez el te beñed? A ſent Kereztſęgben: Mert á kereztſęg teſen bizonſagot az víz által arrol, hogy az Chriſt el moſſa az te bűneidet, de hogi hogy? *Spiritu ſancto & igni*, S. Ent Lelekkel, es tűzzel azt mond,

Az kereztſęg elkőze az ſ. Lelknek.

1. Ioan. 1. v. 7.

gya

gya Baptiſta S. Mathe Euangeliomi könyvenek harmadik reſeben: Mert az S. Leleknek oly eſkőze az kereztſęg, hogy az híveket az által idvőzíti, Matth. 28. Marc. 16. Mert az ki hiſen es meg kereztelkedik az idvőzül. Innen mondgya Agoſton Doctor: *Accedat verbum ad elementum & fiet Sacramentum. Vnde enim iſta tanta virtus aquæ ut corpus tangat & cor abluat, niſi faciente verbo? Non quia dicitur, ſed quia creditur.* Az az Iarullyon az ige az eltető allatokhoz es Sacramentum leſen. Mert honnan vagjon ez illyen erő az vízben, hogy az teſtet illeſse, az ſivet moſſa, hanem az igenek ſerzeſeből? Nem azert hogy prædikaltatik, de hogy hiſik. Az mellyet S. Peter-is elsö levelenek harmadik reſeben mondgya: hogy az kereztſęg idvőzit minket, nē az teſt-

Matt. 3. v. 11.

Laſſad Cal. Inſt. lib. 4. capite 14. ſect. 4.

Hom. 13. in Ioannem.

1. Pet. 1. v. 3.

az teſtnek ſennyenek leveteſe, de az jo lelki iſmeretnek kez be adaſa. Ihol mely dragalatos eſkőze az ſ. Leleknek az kereztſęg nyilván által erted.

Az Vr vacsoraja eſkőze az Sz. Leleknek. Ioan. 6. v. 51. Item 54.

Igy: azt igeri az Ur Chriſt' ſent lanos Euangeliomi kőnyvenek hatodik reſzeben, hogy valaki eſi az ő teſtet, es iſſa az ő vęret annak őrők elete vagyon. Hiſed te az Sz. Lelektől te benned inditatot hittel, hogj az Chriſtus teſtenek tőrdelteteſe, vęrėnek ontaſa által ment vegben az te váltſagod őrők ėletedre. Mert ez enni à Chriſtus teſtet, es innya az ő vęrer, mint Agoſton Doctor mondgya: *Nolite parare fauces, ſed cor: inde commendata eſt iſta cœna. Crede & manducaſti.* Ne ſajatokatt keſitſetek de ſivereket: onnan ajanlattatot ez az vacsora. Higj ſőttel. Holot pecseteltetik te

Enni az Chriſtus teſtet: vęret innya.

Cal. lib. 4. capite. 17. ſect. 34. Aug. Tract. in Ioan. Vt quid paras dentem & ventré? crede & manducaſti.

benned ez az hitőd által való ęteled italod őrők ęletedre? Az Ur Vacsorajaban. Mert az Ur Vacsorajaban teſſen az ſ. lélek bizonyſagot arról tenęked mikor az kenyeret es az bort veſed, eſed, iſod, hogy az minęmű valóſagoſon tięddė tőtted ęteled italod által az kenyeret es bort, ollyan valoſagoſon őtted ittad az alat az Chriſtuſnak valóſagos teſtęt es vęrėt. Mert az ſent Lęlek az, az ki lelki állat lęvėn az te lelkedhez illeti ő magát es ugy teſſen erről tenęked bizonyſagot mint ſ. Pal Romaba irot levelęnek nyóltzadik rėſėben mondgya, kiről láſſad Calvinuſt lib. 4. cap. 17. ſect. 10. & 11. az holot tőb beſėde kőzőtt igy ſzól: Kettőből áll az Ur Vaczorajanak ſentſęge: *Corporeis ſignis*, teſti jegyekből, mellyek ſemeink előtt lę-

vên, à láthatatlan jokat, à mi erőtelenſęgünknek rendiſerint meg mutattyak: Et Spirituali veritate: Es lelki igaſſagbol, mely à kűlső láthato jegyek által példaztatik es adatik: Ez lelki igaſſagh pedig az Chriſtus az ő kereſet javaival. Ki adhattya à Chriſtuſt az ő javaival nem az az kenyer es bor: Mert csak peldazza. Hát à ſent Lelek adgya. De hogyhogy? Az ő tőle te benned ſereztetet hit âltal. Ihol azert minemű eſkőze legyen az Ur Vacsoraja-is az ſ. Leleknek az Chriſtuſnak minden kereſet javaiban valo reſeſűleſędre az te őrők eletedre, erted. Egy ſo: Az te idvőſſęged te benned el ſem inditatik az Iſten igejenek halgataſa tanulaſa es megh tartaſa nélkűl, vegben ſem megyen à ſent Sacramentomokkal valo eleſnelkűl,

Ordinariè fe. ad ſorint

kűl. Mert valamit hiſſeſ az igeből idvőſſęgedre, azt az Ur Vacsorajaban pecsetled el, es ugyan be ſummalod te magadban őrők eletedre. Holot ved eſſedben, hogy az ſent Lelek munkalkodik az ige es az Sacramentomok által, de azert nē kőttetet azokhoz, hanem ſabados cselekedetiben, mint ſent Palnak meg teriteſeben Act. 9. v. 6, 1. Cor. 12. v. 11.

(Veſd meg az iget: Ne ely à Sacramentomal) Itt-is mond el az kőz gyonatot, az utan az kerdeſęket, es ugy meny az aſtalhoz az prædikallo ſekből mint oda felljeb meg mutàtam.

V. ARATAS ELŐDEdin az Vr Vacsoraiahoz valo pelda valamely vaſarnapon.

Meg igirtük vala eſtven ez napon à kereztyeneknek hogj ha egeſſegben es bekeſſegben ez may napot az Ur Iſten megh engedí erhetnünk az Ur aſztalat megh terittyük: intettük-is vala, hogy ki ki megh gondolván à Chriſtus parancsolattjat: elötte viſelven kereztyení hivatallyat es halādo voltat, lennenek jo keſzülettel es jarulnanak fel, es az ö Chriſtuſokkal eggyeſülnenek lelekben. Im az Ur aſztala terítvén vagyon. De hogy az hivek ertelem nélkül ne jarulljanak íde az Ur aſztalahoz jer ertekezzünk egy illyén dologrol.

Miert neveztetik az Vr Vacsoraja kenyernek tördelteteſenek?

Act. 2. v. 42. Ennek fundamentoma vagyon az Sz. Lukacs mondaſaban

ban az Apoſtoli cselekedetekről irott Könyvenek maſodik reſzeben igy ſolván amaz harom ezer megh tert hivekről: Megh maradnak vala pedíglen az Apoſtoloknak tudomanyaban, es communicalaſokban, es az kenyernek törzdeleſeben, es könjörgeſękben. Az holot az kenjernek törzdelteteſen erti az Ur vacsorajat. Miert mondatik kenyernek ſegedeleſęnek avagj törzdeleſęnek?

Tiz nevel neveztetik az Vr Vacsoraja, laſſad Bucha: fol. 649. in locis.

Elöſzör. Mert az kenyernek törzdelteteſe láthato bizonſaga es eſzünkben jutato eſzköze à Chriſtus teſtenek mi erettünk valo megh törzdelteteſenek. Ez az oka, hogy Idvözitönk az ö halalra valo menetelínek elötte az Tanitvanyok elöt törzdele az kenyeret ſugy oſztogata: hogy megh mutaſſa

azt, hogy egy keves vartatva nagy tőrődelme es faggataſa lenne az ő teſtenek. Ennekazert az mi erettőnk valo Chriſtus ſenvedeſęnek emlekezetire ím mi-is azon format meg tarttyűk, hogy elő példaban nézzűk es lásſuk az Chriſtus teſtenek tőrdelteteſet az kenjernek tőrdelteteſeben amaz ő mondaſa ſerint. Ezt tegyetek az en emlekezetemre. Előſſőr Corinthusban irot levelenek tizenegyédik reſſébē. Mert halakat adván, vőtte az kenyeret meg ſegte, avagy tőrdelte, es azt mondotta: Vegyetek, egyetek, mert ez az en teſtem, ki ti erettetek meg töretik, ezt tegyetek az en emlekezetemre.

1. Cor. 11. v. 23.

II. Maſodſor: Mert az Chriſt' *Panis vitæ*, életnek kenyerē, annijra hogy valaki ezt az eletnek kenyeret nem eſi elete annak magabā nincsen azt mon-

gya az Ur Chriſtus ſent Ianos Euangeliomi kőnyvenek hatodik reſeben. Mert az eletnek Igeje, mint ſ. Ianos à Chriſtuſt nevezi első levelenek első réſeben az teſtet őltőze fel, melj teſtben mondgya, hogy ő az eletnek kenyere, mely eletet az ő tőle fel vőt teſtbē öntőt, hogj abbol mi reank az eletnek közleſe jőne: es igy immar az eletet az mi tulaydon teſtűnkben: (Mert mi teſtűnk az Chriſtus teſte) talallyuk. Eletnek kenjere Chriſt⁹, mint ámi mindennapi kűlső kenjerűnk: Tőrdeltetik, hogj te igaz hitődnekkezevel az egben levő eletnek kenyerehez nyuly, es az te bűnőd bocsanattyara, megh igazulaſodra, uyjonnan valo Fűleteſedre tőri el, (hogy illy paraztul ſoliyak) az eletnek kenyereben, az az, az ő erdemeben

Ioan. 6. v. 54

1. Ioan. 1. v. 1.

Calv. Inſt. lib. 4. c. 17. ſect. 8. & 9.

Az Chriſtus eletnek kenyere.

merits nem kűlőmbẽ, mint az Ur aſztalarol az el tőrőt kenyeret kezedbẽ veſſed es az borbã ſajadban meriteſs es azzal tapłalod lelkedet az őrők eletre. Mennyi tőmeny ezer emberek ſegtenek avagy tőrtenek hitőknek általa az vilągnak eletere adattatot kenyerből az Chriſtus teſteből erdemet? Te ſe maradgy hatra: Nem fogy el. Mert veghetetlen az ereje.

Apoc. 13. v. 8. Az Ur aſztalanal azert az kenyernek ſegeſe arra emlekeztet, hogy à Chriſtus eletnek kenyere, kinek erdemeből te-is hitődnek általa ſegz, avagy tőrſs eletet boldogſagodra.

III. Harmadſor, hogy tanu-bizonyſagh tẽtetnẽk arrol-is az kenyernek tőrdelteteſe alat, hogy mi erettűnk tőrdeltetet faggattatot, ſenvedet, fizetet, es holt megh az Ur Chriſtus,

mely ebben mutatodik ki, hogy az el ſeget falat kenyeret veſſed meg eſed es tiedde teſſed: igy ſinten az alat az te eretted meg tőrdeltetet Chriſtus teſtet hitőddel tiedde teſſed. Sz. Ianos Euangeliomi kőnyvenek tizenkettődik reſzeben mondgya Idvőzitőnk: Hogy ha az buza ſem az főldben nem eſik es meg nem hal ő maga marad csak, de ha meg hal ſok gyűmőlcsőt hoz. Megh holt az Anya-ſentegyhaznak magva à Chriſtus, de az ő teſtenek tőrdelteteſe utan: hát immar gyűmőlcsőt hoz, az melynek bizonſagara, ihol tőrdeltetik előtted az ő teſtenek jegye az kenyer, hogy ez által ſ-ez alat el vegyed az gyűmőlcset-is, mely az bőlcseſęg, igaſſag, ſentſęg es váltſag 1. Cor. 1.

Mondom az kenyer alat Nem ugy mint ha ott lappangana de az hitre nezve. Mert kezeddel az kenyeret hitőddel az Chriſtus teſtet veſſed es eſed.

IV. Negyedſer, viſen minket à

kenyérnek tördeltetése à Chriſtuſſal valo eggyesülésünknek ismeretire. Mert az miképpen az falatonként törtdelt es megh ött kenyérnek éltető erejével à te teſted eggyesül, es az által tápláltatik: akképpen az te éretted meg törtdeltetett Chriſt teſtének eltető erejével eggyesül es az által taplaltatik az örök életre. Igy tanit Szent Pal elöſör Corinthusban irot levelenek tizedik reſzében: Az kenjet mellyet törtdelünk, avagy nem à Chriſtus teſtének velünk valo közietee? Mert az törtdelt kenyernek vetele viſen minket à Chriſtuſſal valo eggyesülésünknek ismeretire. Az Szent Lelek által penigh es az hit által eggyesülünk az Ur Chriſtuſſal, melynek ismeretire viſen az kenyernek törtdeltetese.

1. Cor. 10. v. 16.

VI. Eotödször: Tiſtünkre-is emlekeztet az kenyernek törtdeltetese, hogy mi-is szivünkben lelkünkben törödelmesek legjünk az igaz pœnitentia által: az az: Megh halalosittásanak mi bennünk az uralkodo vétkeknek tagai, hogy az Chriſtuſſal meg uyittasunk az uy eletre. Innen mondgya Szent Pál elöſör Corinthusban irot levelenek ötödik reſzébe: Tiſztitsatok ki az ó kovazt, hogy legyetek uy teſztak, mely kovaznak ki tiſztitasa az teſtnek törtdeltetese által leſzen.

1. Cor. 5. v. 7.

Micsoda itiletben kel lenned az Oltyasok felöl, ebböl nagy szépén eſzedben veheted. Vetkeznek szentségh törtskép-pen, hogy az Ur aſztalanal az kenyeret nem törtdelik. Mert az kenyernek törtdelese *eſt de eſſentia & forma Cœnæ Dominicæ*, az Ur Vacsorájának valosagara, avagy állattyára, es formajara tar-

Synt Polan. fol. 3219. c.

to.

tartozik, annijra hogy valahol à kenyernek tördelesét el vesz. teglik, csonkan solgaltattyak ki az Ur vacsoráját, es soha az Chrístus testeben valo senvedesét sem eleíben az Ur Vacsorájában nem adhattyak. Az harom Euangelístak, es sent Pál egyenlőben mondgyak, hogy Chrístus vőtte az kenyeret halakat adot, *fregit* megh segte (törte) sugy osztogatta darabonkent az tanitvanyoknak es azt meg parancsolta, hogy azt cselekedgyek ők is az ő halalanak emlekezetire. Hogy hogy cselekedhetik az ő halalanak emlekezetire, hanem tördelik à kenyeret? De erről ide alab bővebben solok.

Mi az Chrístus Iesusnak ő sinte valo sent szerzese mellet megh maradvân, nagy lelki tőrődelmesseggel, jer tegyűk

vallast à mi bűneinkről, es kerjűk bocsanattyat az Chrístus erdemeért es mondgyuk: Eorők mindenhato, &c. es az tőbbít-is az szerint, mint oda fellyeb meg mutattam.

VI. SZŰRET ELŐdedin az VR-Vacsorajanak ki szolgaltatasara tartozo pelda.

Minek előtte az kereztyenek ide az Ur asztalahoz jarulnanak, annak előtte szűkségh hogj az Ur Vacsoraiára nézendő es illendő dologrol ertekezzűnk, hogy nagyub keszűlettel lehessen ide valo iarulasunk, es az Ur asztalarol valo elesűnk. Annakokaert jer magyarazzuk meg ezt.

Ha ugyan valosagosan jelen vagyone az Chrístus le-

Láſſad meg az Magyarok confeſſiojat. pagina 9. 2.

ſuſnak dicsőſeges ſent teſte az Vr Vacsorajaban?

Hogj ha az emberek á Chriſtus Ieſuſnak egyűgyű, es egy ínon folyo ſ. ſerzeſenek igaſſaga mellet maradnanak megh: az ő ſent ſajabol ſarmazot beſſednek ő ſinte valo igaz ertelmebē meg nyugodnanak: ſem elmejeket nem futtatnak, ſem az emberi indulatot nem kővetnek: ſem az ő előttők valo nemely embereknek mèltoſagat nem hannak vętnek, felette kőnyű volna az Chriſtus teſtenek jelen letele felől valo el igazodas. Mert ugy es ollyan modon vagjon jelen á Chriſtus teſte az Ur Vacsorajaban, az mikęppen, es minemű modon az kenyeret kezeben vęvęn teſtenek mondotta. Tudni va-

Mint Luther ęt Az kenyerben az Chriſtus teſte Mert Luther ugy mondotta.

lo do-

lo dologh pedigh, hogy az kenjeret Sacramentaliter ſentſęghez, avagy Sacramentomhoz illendőképpen mondotta ő teſtenek: Ez az en teſtem. Melyben annak az mit á kenyer jegyez, nevet atta az kenyernek: jegyzi penig az Chriſtus teſtet. Tehat az jegyzendő dologhnak neve adatik az jegynek. Miert mondgya Chriſtus az ő kezeben fel vőtt kenyeret ő teſtenek; akarodę meg tudni? Nem egyebert hanem, az kenyer es az Chriſtus teſte kőzőt valo nagy haſonlatoſsagert. Az kenyer kőzőnſęges eledelek az embereknek: Mert az kenyer taplallya, ęlteti az teſtet. Az Chriſtus teſte *Panis vitæ*. Eletnek kenyere: Mert á Chriſtus teſte ęlteti es taplallya á lelket. Hogj azert az kenyernek ęltető ereje által vinne Chriſtus az ő

Az kenyer Chriſtus teſte.

teſte-

Nota. teſtenek éltető erejének iſmeretire, azert mondgya: Ez az en teſtem, vegyetek egyetek. Nem azert tehat, hogy avagy Chriſtus teſteve valtozot volna ez mondaſſal az kenyer. Mert hiſſem az aſztalnal űlt az Chriſtus akkor, nẽ az meg dicsőűlt teſtbẽ, hanẽ á halando erőtelen teſtbẽ mely nẽ volt lathatatlan, hogy láthatoképpen egeſz teſteben az aſztalnal űlt, es láthatatlanképpen az ő tőle el tőrőt darab kenyerbe enyeſſet volna: azt mondom, nem azert mondgia ő teſtenek az kenyeret, hogy teſteve valt volna: avagj hogy ez mondaſnak erejevel az kenyerben, vagy benne, vagj felette, vagy alatta volna á Chriſtus teſte, hanem á kenyer es á Chriſtus teſte kőzőt valo haſonlatoſsagért.

Igy tanit Agoſton Doctor. Si Sa-

si Sacramenta quandam ſimilitudinem earum rerum quarum Sacramenta ſunt, non haberent, utiq; Sacramenta non eſſent. Aug. Epiſt. 23. ad Bonf.

Az az. Ha á ſentſęgeknek neminemű haſonlatoſſagok nem volna azokhoz az dolgokhoz, az mellyeknek ſentſęgi, egy atallyaban Sacramentum ſem volna: Peldanak okaért: Sz. Pál azt az kőſziklat, melyből az puſztaban iſznak vala az Iſraelítak Chriſtuſnak mondgya: *Petra vero illa erat Chriſtus,* Az Kőſikla pedig Chriſtus vala, elől ſőr Corinthusban irot levelenek tizedik réſzebe. Avagy ugyan valoſagos kőſikla az Chriſtus: avagy annak neve adatik á kőſiklanak az kit peldazot. De kicsoda volna oly balgatag az ki az Chriſtuſt darabos kemenj kőſiklanak itilne lenni? Hát azert az nagy haſonlatoſſagért az mely vala az puſztaban levő

Kőſikla az Chriſtus.

1. Cor. 10. v. 4.

Láſſad Cal. lib. 17. ſe. 21. Inſtit.

kőſſikla kőzőt, es az URChriſtus kőzőt, mondatik az kőſſikla Chriſtuſnak, hogy az mi képpen az Izrael fiai à kőſſiklabol foljo vizet ittak ſſajokal valoſagoſsō ſſomjuſagoknak meg enyhitesere, hitőkkel pedig ittak az eletnek kut fejeből az Chriſtusbol: akkeppen mi-is à az kenyeret veſſſűk es meg eſſſűk teſtűnk taplalaſara kűlsőképpen, hitűnkkel penigh az eletnek kenyeret à Chriſtuſt.

Hogy hogy volt azert jelen az Chriſtus az puſztaban? Mert azt mondgya ſſent Pal, hogy azon lelki italt ittak az Izraeliták, mellyet mi moſtan. Keſketelen meg kel vallanod, hogj hitők által tőttek jelen valo va az Meſsiaſt, mert ſoha bizony kűlőmben mi velűnk azon egy lelki ital nem ihattak volna.

Hogy hogy vagyon tehat jelen

jelen it az Ur Vacsorajaban-is? Mondgyad: hogy hitőd âltal teſſed jelen valova, meljnek ketelkedeſe nélkűl valo őrők bizonyſagara láthatoképpen veſſed az Chriſtus te eretted meg tőrdeltetet teſtenek jegyet az kenyeret. Mert azzal az kűlső láthato jegyel akarta az en hitőmnek minden erőtelenſęget gyamolitani, mind penig az ő teſtenek tőrődelmevel kereſęt jokban valo réſſesűleſemnek iſmeretire jutatni: hogy oly valoſagoſſan jelen vagyon az en lelkemnek kenjere à Chriſt, hitőmáltal az en lelkemnek, à minemű valoſagoſon jelen vagyō az en kezembē vőt kenjerhogj à mikèppén valoſagoſō jelen reſſesűltem à kenyerben: akképpen valoſagoſson jelen à Chriſtus teſteben vêrében. Mert az

mit az kenyerről ſollok, azont ertſed az Borrul is.

Hogyhogy tegye penig az Calv. Inſt. lib. 4 C, 17. ſect. 32. Chriſtus az ő teſtet vérêt az en hitőmnek jelen valova, es hogj hogy réßeſęt az ő teſtevel, vérével kereſet jokban engemet, maga tudgya: Enyim, hogy el Item ſect. 12 hidgyem, hogy az Chriſtus nẽ egyeb modon, hanem az ő lelke által lakik en bennem, mint ſent Pál tanit Romaban irot Rom. 8. v. 9. levelenek nyolczadik réßében, mellyel arra tanit, hogy attul à lelektűl vagyon, hogy *Vnum corpore, Spiritu & anima ſecum ſumus.* Eggyek legjűnk teſtel lelekkel es elmevel. Mind kőtele azert ennek à Chriſtuſſal valo eggjeſűleſűnknek, à Chriſtuſnak lelke, kínek általa eggyesűlűnk, mind penigl̃ minemű folyamja, ki által valami à Chriſtus es valamiė vagyon mi reánk ſarmazik.

Latod az napot az ő èltető melegſęgeben az főldőn levő fűveknek, faknak legelteteſekre, nyerſeſęgekre zőldelleſekre oly igen jelen vagyõ, mintha *ſubſtantiam ſuam ad ea tranſiceret*, az ő állattyat kőzlene azokkal. Alab valonak miert mondanad te az Chriſtuſnak lelkenek iradiatiojat ſ-meg vilagoſitolſteni erejet à Chriſtus teſtenek, es vérenek velűnk valo kőzleſere?

Az igenek prædikallaſaban teneked az Ur Iſten elődben adgya az ő kegyelmet à Chriſtº erdeme által bűnőd bocsanattyara, es őrők életedre: de nem csak elődben adgya, hanem ugyan meg kinál vele. A kegyelem penigh az te bűnőd bocsanattjara Iſtenben vagjon az erdem Chriſtusban. Mert az ige oda mutat. Hogyhogy reßesűl-

Modgya az Iſtenkegjelmeben valo reßeſűlesűnknek.

hetz az Iſten kegyelmeben es à Chriſtus erdemeben bűnöd bocsanattyara kűlömben, hanem csak hitöd által, hogy az mely kegyelmeről Iſten az ö ſ. igejeből teneked bizonyſagot tőt megh igert es az te bűnöd bocsanattyara meg kinált, azt à te idvőzűlendő hitődnek ălta-la jelen valova tegyed magad-ra fejezzed, es kételkedes nél-kűl abban bűnöd bocsanattya-ra meg nyugodgyal. Igy azt i-geri az Ur Vacsorajaban: Ez az en teſtem ki ti erettetek meg tördeltetik, vegjetek, egjetek Iſwet: Ez az en verem' ki ſokaknak bűnöknek bocsanattyara ki öntetik, vegyetek, igyatok. Ihol meg kinál az öteſtevel vérevel. De ez az egekben vagjon. Mert ot kel önekí leñimínd ítílet napja-íg emberſege ſerint azt mongja ſ. Peter bűtő ſerint az Apoſto-lí cselekedetekről írot könyv-nek harmadík rêſében.

Act. 3. v. 21.

Meg-

Meggyek tehat? Hogyhogy tegyem jelen valova az egek-ben Iſtennek jobjan űlő Chri-ſtuſnak teſtet véret? Hitődnek általa. Az Chriſtuſnak ö ſent Felſęgenek cselekedete oſtan az, hogy az ö ſent Lelkenek általa, tegedet lelki eh es ſomju embert meg elegítſen, sőt ugyã be tellyeſitsen az ő teſtenek es vérenek éltető erejevel, hogy te hitből él y az te idvőſſęged-re, mint ſ. Pál Romaban írot levelenek első reſébẽ mondgja

Rom 1. v. 17.

Tudod kettőből áll az UR Vacsorája: Eggíjk láthato kűl-ſő elterő állatok: Kenyer Bor. Maſik lelki igaſſag, az Chriſtus teſte vére az ő kereſet javaival. Kínál az Ur Aſtalan valo ke-nyerrel, borral: de az alat kínál az ő teſtevel verevel kereſet jokkal-is. Vedd el. Mert ha nẽ eſſed, iſſod az ő teſtet vêret nín-

Calv. lib. 4. Capit. 17. ſect. 10. & 11. Inſt.

csen életed magadban: Vesed az kenyeret testi kezeddel az bort fajaddal: vedd el annak valosagat is az Christus testet vêrét az ô keresét javaival: Hitôddel nyulhatz ahoz es ugy teheted teneked jelen valova à Christus testet vêret.

Synt. Pol. lib. 6. c. 56. fol. 3227.

Mind ezekbôl hozzuk ki ezt: Hogy nem csak az kenyer es bor, sem nem csak à Christ° Istenségе ferint, sem nēcsak ereje es hathatosaga ferint vagyō jelen az Ur Vacsorajaban; *sed ipsum corpus & ipse sangvis Christi revera adsunt in Sacra Cœna*: de à Christusnak tulaydon teste, es tulaydon vére valosagoson jelen vagyon az ſ. Vacsoraban.

Az Christus testenek es vérenek jelen letelenek modgja

I. Nem az kenyerben, borban, láthatatlanképpen: de az kegyelemnek ígeretiben: es adattatnak ebben az ígeretben: Ez az en testem, mely ti erettetek tôretik ez

tik, ez az en verem. ki ti erettetek ki ontatik, az bûnôknek bocsanattyara.

Notæ

II. Jelen vagyon az hivô embernek nem pedig à kenjernek es bornak: Mert az hivô embernek tetetet az igeret nē à kenyernek sem az bornak, ezokért jelen vagyon az evô emberert, nem az kenyerêrt es borert.

III. Jelen vagyon az Christ° teste vêre az Sz. Lelek által, es az hit által, nē testi illeteskepén: Mert á Sz. Lelek, es az hit által lakik Christus az mi sziveinkben. 1. Ioan. 3. v. 24. Eph. 3. v. 17. Mert az Sz. Lelek által, es az hit által eggyesûlûnk az Christussal: à hitnek penig oly ereje vagjon, hogj à tavol valokat jelen valokka tesi. Innen mongya Chrysostom°: *Nihil certè prodest loco iuxta Christum esse, si fide non sis.* Az az: Bizony nē hasznal

Hom. 50. Com. perfect. in Matt.

nal ſemmit helyel az Chriſtus mellet lenni, ha hittel nẽ vagy, tudni-illik mellette: mint Iudas Chriſtus mellet vagyon helljel eßik-is ißik-is az kenyerből, borbol, de nincsen hittel az Chriſtus mellet: azert nem haßnalt ő neki.

Illyen ertelemmel azert mí-is nagy lelki bizodalommal jarulhatunk az Urnak aßtalahoz, annak előtte jer tegyűnk vallaſt az mi bűneinkről, es kerjűk annak bocsanattyat, hogy mi az Chriſtus teſteben vére-ben, es azzal kereſet jokban rẽ-ſesűlheſsűnk: Eorők minden hato, &. es á többi mint oda fellyeb meg mutatam.

VII. ADVENT VAſarnapjan az Vr Vacsorajahoz illendő tanitaſnak példaja.

Ezt az mai vaſarnapot az regiek, Adventus Domini-nak avagy paraztul Advent vaſarnapjanak neveztek, az az: Ur Chriſtuſnak el jővetelire emlekeztető vaſarnapnak. Mert ez maj napon mintha be kőßőnne, avagy be izeñe az Ur Chriſtus kőzinkben, hogy maydan el jő mi hozzank.

Nagy Ur penig az, az ki el jő, tudni-illik az Iſtennek termeſet ßerint valo fia, Uraknak Ura, Csaßaroknak Csaßara, Királyoknak Királya: kinek tekinteti eleiben minemű nagy keßűlettel kellyen lennűnk a-karki-is meg itilheti. Ugy lehet penigminekűnk jo keßűletűnk hogy az Ur aßtalahoz járulván minden kereſet javaiban reßeſűlűnk, es mint valami ſep öltőzettel magunkat ott ekeſsitzűk. Annak-okaert minek

Apoc. 17. v. 12. item 19. 16.

előtte

előtte az hivek ide jarulnanak laſſuk ez egy dolgot.

Mit ſerezzen mi bennünk az Vr-Vacsorajaval valo eleſünk? avagy nyilvabban: Micsoda haſznot veßünk mi az Vr Vacsorajaban, az kenyerrel es borral valo eleſünknek?

1, Fines Cœnæ vide Cal. lib. 4. c. 17. ſect. 37. & 38. Inſt.

Előßör. Az mi erettünk ßenvedet meg holt es fel tamadot Chriſt[o] Ieſusban valo hitünk; erősſetetik meg az Ur vacsorajaval valo gyakor eleſünkkel Ebben az gyarlo életben olyan az mi hitünk, mint amaz hozzu ſenlő betegſegből moſtanaban feltambalodot ember az ki eggyet ſem lephetik gyamol-nelkül oly erőtelen: igy az mi hitünk tantorogh ő magaban: ezokaert gyamola az L

az Iſten igejeben levő idvőſſeges igeretek, mellyekhez tamozkodván mendegel előb elől az idvőſſęgnek dolgaban? De azonban az Iſtennek minden igereti ollyanok, mint amaz ßép tißta csergedező foljo vizek, kiknek vegek az tengerben vadnak: igy az Iſtennek igereti az Chriſtusbã, ugy es Amen azt mondgyá ß. Pál 2, Cor. 1. v. 20. maſodßor Corinthusban irot levelenek első reßeben. Ezeken penigh az Iſtennek igeretin az te erőtelen hitőd-is az Chriſtuſra vitetik, ott ál megh mint az meh az viragon, melyről mezet ßed. Ezt á Chriſtuſt neked tiedde kel tenned. Mert valameddig tiedde nem teßed, mind addig tantorog erőtelenkedik es ingadoz. Tiedé teßed á Chriſtuſt mikor az ő aßtalanal eßed ißod az ő teſtet vêret, melj által

által olj igen meg vaſtagodik, à te erőtelen hitőd ugy meg nyugot az Chriſtusban, hogy ſoha ſem tűz ſem fegyver, ſem tőmletz, ſem az ördőg, ſem ez vilagi kegyetlenek az te hitődet te benned el nem foghattyak. Mert ez az te hitőd leßen az te győződelmed, mely meg győzi ez vilagot, azt mondgya ßent Ianos első levelenek őtődik reßebe. Ihol azert az Ur Vacsorajaval valo eleſeddel, mely igen meg erősittetik es vaſtagittatik az te hitőd. Illyen hittel mehetz az Ur Chriſtus eleiben: mit nem nyerhetz meg ő tőle.

Rom 8.v.39

1. Ioan. 5.

II. Maſodßor: Az Ur vacsorajaval valo eleſed által à hitnek agaiban-is meg erősiterel. Mert csak à mi Urunk Ieſus Chriſtuſunkkal valo igaz egjeſűleſűnk mely az ő teſtenek igaſſagaval nẽ ellenkezik. Innen vagyon, hogy

hogj az Ur vacsoraia mutattja teneked azt meg, hogy valoſagos emberi teſtet vőt fel à Chriſtő, es hogy abban eleget tevén fel ment az egekben, az Atya Iſteñek jobjara űlt, hogy onnan leßẽ el jővendő itilni eleveneket es holtakat es hogy ő ad ß. lelket, melj altal ßerkeztet minket az ő titkos teſtebẽ, mely az Anya ß. egyhaz, hogj eñek igaz tagaiva legjűnk bűnűnket meg bocsaſſa, teſtűnket fel tamaßßa es be vigyen minket az őrők eletben. Ezekről az te hitődnek agazatirol valo vallaſodban, mikor az Ur Vacsorajaval élß erősitetel megh, es mind ezeket magadbã bűnőd bocsanattyara, ſ. őrők életedre be ſummalod ugyan el vegezed ſ. tőkelleteſe teßed azt az te Chriſtuſodrol valo vallaſodat. Ezert hadgya az Ur Chriſtus hogj

valamenyiſſer azt az kenyeret eſſſük es iſſſuk az bort, az ő halalat hirdeſsük miglen el jő előſſőr Corinthusban irot leve-
1. Cor. 11. v. 26. lenek tizeneggyedik reſſeben. Melyben azt akarja, hogy az ő halalanak emleteſevel mind ő-tet dicsirjük, mind ő rola valo vallâſunkat erősitsük, mind vegezetre meg vallyuk, hogy az ő halala mi eletünk. Ihol azert mit nyerſſ, maſodſſor azzal ha igaz hittel az pœnitentianak nagj fenjetekevel jarulſſ az Ur aſſtalahoz: Az te hitődnek agazatiban meg erősitetel es ekkeppen erős leven az Chriſtuſről valo vallaſodban bizváſt eleiben mehetz jo keſſületed vagyon.

III. Harmadſſor: Az Ur Vacsoráiaval valo gyakor ėleſünk által, *in corporamur Chriſto* az Chriſtusban ſſerkeztetünk, hogy ő mi bennünk, mi pedig ő benne legyünk. Vagyon pedigh mij bennünk az Chriſtus, mi is ő benne, nem az ő teſtének állattya ſſerênt valo jelen lêtével mij bennünk; ſem nem az ő teſtênek állattyanak ételeſſerint, de annyiban az mennyiben mij ő Templomi vagyunk es az ő titkos teſtenek melj az Anyaſſent egyház elő tagai, mely külőmben nem lehet hanem czak az lelki eggyesülês által. Igy tanit Chriſtus ſſ. Ianos Evangeliomi könyvének tizen negyedik rêſſében. Azon az napon, ugymond, tű meg iſmeritek, hogy én az Atyában vagyok, es ti én bennem, es én ti bennetek. Innen mongya Calvinus, hogy az Chriſtus teſtének es vérének ételének es italának módgya *Spiritualis eſt, quia vis arcana ſpiritus noſtræ cum Chriſto coniunctionis vinculũ eſt.* Az az, Lelki. Mert à lêleknek titkos ereie à mi Chriſtuſſal va-

Ioan. 14. v. 20.

Cap. 17. ſ. 33. lib. 4. Inſt.

Verba Cal. ſect. 5.

lo eggyesűlésűnknek cſomoja. Ezért mondotta magat életnek kenyerének ſ. Ianos Evangelíomi kőnyvének hatodik réſzébe, mellyel nem tſak arra akart tanitani, hogy az míj hitűnk az ő halalaban es fel támadáſaban vagyon helyheztetvén az míj üdveſſęghűnkre, de hogy az ő valóſagos velűnk való eggyesűlesűnknek általa leſſen *ut vita ſua in nos tranſeat ac noſtra fiat,* hogy az ő élete míj belénk jőjjön es míjénk legyen, nem kűlőmben mint az kenyeret mikor eſſűk hogj à teſtnek éltetéſt ſolgáltat.

Ihol azért mit ſerez te benned az Ur Vaczorajaval valo gyakor éléſed? Eggyê teſzen lélekben az te meg valto Chriſtuſoddal anníjra hogj élly nem te immar, de éllyen te benned az Chriſtus azt mondgya ſzent Pál Galatiaban irot levelének

Gal. 2. v. 20.

maſo-

maſodik réſében. Ihol pedigh bé kőſőnt az Chriſtus mayd el jő az ő ſzűletéſęnek dragalatos jovaival: Bezzegh boldogh vagy ha az Ur aſztalahoz igaz hittel jarulſ jo keſűlettel várhatod az Ur Chriſtuſt.

Negyedſer az Ur Vacsorajaval valo gyakor eleſed azt is ſerzi te benned, hogy ez vilagí Iſtentelenſęget, es minden gonoſſagot hatra hagyván ſentűl ély es naprol napra az tiſta életnek el követeſeben elől elől igyekezzel menni. Halládê mit mondek? Ha te az Ur Vacsorajaval *legitimè* igazan igaz hitből tiſta eleted levén éltel, ottan az Chriſtushan ſerkeztettel: melljel az teſtnek, vilagnak, ördőgnek, es minden ektelenſęgeknek ellene mondottal, es anníjra az Chriſtushoz csatlottad magadat, hogy keſ-

ſeb vagy Ioſephel az tőmletzre menni vagy az tűzben hagni, hogy ſem mint vétket cselekedni az Chriſtuſtul el ſakadni az ő teſtet vérèt mellyel éltel gonoſz cselekedeteddel el arulni, az ő ſent Lelket te benned meg ſomoritani mely által te benned lakik, es az ő lako templomat az te teſtedet meg förtőztetni. Mert az Ur Vacsorajaval valo eleſeddel teſſ bizonyſagot Iſten, az ſent Angyalok es az Kereztyenek előt arrol, hogy te minden vétkekről bucsut vőttel, es hogy tiſta életet akarſ élni. Ihol azert mire viſſen, es mit ſerez te benned az Ur Vacsorajaval valo éleſed: Tiſta ſent életre valo tellyes ſandekot igyekezetet, mindē gonoſſagnak el hagjaſat.

O meltatlan vagyok: Mert ez

ez minap élék az Vr vacsorarajaval, alig mehetek ki egy ember belem akada, mit nem veſtegettűk egy-maſt beſeddel? De ugyan azon nap-is lattya Iſten kedvem ellē megh reſegettem.

Ugy vagyon, hogy ſent Peter-is csak hamar az Ur Vacsorajanak vétele utan el eſék haromſor, nagy maga atkozodaſaval es eskűveſevel megh tagadván az Chriſtuſt, de iadde mit cselekedek keſerveſsen ſira ſugj kővete az Iſtent vétkeről. Neked-is ha gyarloſagbol veletlenűl el eſtel, nem kel azert ketſęgben eſned, es az te megh cselekedet vetkedet karhozatos ketſęgben valo eſeſſel fellyeb potolnod. Kőveſſed keſerves kőnjhullataſſal az Ur Iſtent

es tegy fogadaſt hogy annak utanna ſoha tőbbe meg nem fertőzteted magadat: megkegjelmez az Iſten az ő ígereti ſerint mint Ezechiel Prophetamondgya. Ezec. 18. v. 21. Item 33. v. 11.

V. Eotődſer az Ur Vacsorajaval valo gyakor eleſed az igaz atyafiui ſeretet es egy-más kőzőt valo bekeſſęget ſ egyeſseget nem csak meg tartya, de ugyan őregbeti-is. Egy teſt az Anya-ſentegyhaz: egy annak feje az Chriſtus: mi penig minnyajan hívek annak az nagy titkos teſtnek élő tagai vagjunk es egj máshoz csatoltattunk az egy Kereztſęg, egy hit, es egy Lelek által. Ennek őrők bizonſagara azon egy Urnak aſztalaról, azon egy kenyerből, azon egy borbol eſſűnk iſſunk, hogy mi immar az ſeretet az hit es à Szent Lelek által eggyek vagyunk

Eph. 4. v. 5. Item v. 15.

gyunk, egyikűnk az maſikunknak tagja. Ezt az hit es à Lelek által valo ſeretet erősiti es az Ur Vacsorájával valo eleſed, el annájra, hogy az miképpen az ſok buza ſemből es ſőlő ſemből allo kenyer bor egy, kenyer egy bor, egy az izi es egjgyik buza ſemet az kenjerben az maſiktul megnem tudod valaztani: ugy te neked-is az hivekkel egynek kel lenned az hit az ſeretet, es az Lelek által, melyre nézve Agoſton Doctor az Ur Vacsorajat *Charitatis vinculum*, Szeretetnek kőtelenek avagy csomojanak mondotta.

Kerlek olvaſd meg erről Calvinuſt Inſtit. lib. 4. Cap. 17. ſect. 38. Item: ſect. 44.

Valamenjſſer az Ur Vacsorájával mi elűnk, mind aſſ ſor be adgyuk eggyikűnk az maſikunknak kezűnket es kőtelez-

zűk, magunkat minden igaz Atyafiui ſeretetnek cselekedetire, hogy eggyikűnk az maſikunkat meg nem banttya, ſegeti, oltalmazza mint magat ugy ſereti. Bezzeg ez arant is bizvaſt mehetz az Chriſtus eleiben, &c. Itt is mond el az hivekkel eggyűtt az kőz gyonatot, ſ. à tőbbit is vigjed vegben.

AZ VR VACSORAjanak, Betegeknek valo ki ſolgaltataſanak modgya es peldaja.

Ezeket nő állik neked Tanito elő mondanod, hanem à mi ide alab pagin 137. kővetkőzik.

(Kerdesben forog az Eccleſiaban: Hogy ha az beteg kivá az Ur Vacsoraiaval élni, az Tanito Communicaltathattyaé avagy nem?

Nemellyek azt mondgyak egy átallyaban, hogy ſemmikeppen nem communicaltathattya

hattya. Előſőr: Mert holot egi az O, es az Uy Teſtamentomnak Sacramentoma valoſagaban, es meltoſagaban, az O Teſtamentomban penigh az Huſveti Barant betegh kedveért idő kőzben nẽ ſolgaltattak ki: ezokaért az Uy Teſtamentomban is az Ur Vacsorajat nẽ illik idő kivűl az beteg kedveért ſemetről ſemetre hordozni

Maſodſor: Mert nincsen ſohol ſem az Chriſtuſtul, ki az vég Vacsorat ſerzette, ſem az Apoſtoloktul parancsolat az felől, hogy az vég Vacsoranak ſentſeget ſemetről ſémetre hordozzak valamely betegh kedveért.

Harmadſor: Mert az Apoſtokat ſem olvaſſuk, hogy imedeamoda betegh kedveért vittek volna az Ur Vacsorajat: ſőt ſent Pal az betegeskedeſnek

okanak azt mondgja lenni Corinthusban, hogy nem jol éltenek az Ur Vacsorajaval elöſör Corinthusban irot levelenek tizen-eggyedik réſében.

1. Cor. 11. v. 30.

IV. Negyedſer: Mert Papa Reliquiainak reliquiaja (maradekinak maradekja) kik mégh moſtan-is eyjel nappal vegetlenül hordozzak az Urat à betegeknek. Kivánnya-is penigh az beteg. Mert el hitettek vele, hogy az Oſtya valoſagos teſte az Chriſtuſnak, es állattya ſerint Chriſtus teſteve lőt à meg ſentőles utan. Melyből azt itilí hogy nem kárhozhatik el. Mert benne az Ur (mert ők az meg ſentelt Oſtyat Urnak hijak.)

Az megh ſ. telt Chriſtus teſteve tűnt, Oſtyat Vrnak hijak az Papazok.

V. Eotődſör ſok botrankozaſis kővetköznek abbol, ha ſemetről ſemetre betegkedveért hordoznak az Ur Vacsorajat.

Sokan

Sokan ſabadſagot vennenek, es egeſſégekben nem élnenek az Ur Vacsorájával, hanem beteg agyokra hallaſtanak.

VI. Vegezetre: Szüntelen oſtogattatik az Ur Vacsoraja az Templomban, meg hirdettetik kiki hozza keſűlhet: ha azert egeſſégeben valaki el veſtegletle, betegkoraban ſem melto hogy el vegye.

VII. Annakfelette amaz velekedeſ is labat kapna, meljben azt velik nemellyek, hogy az UR Vacsorajahoz kőttetet à lelek idvőſſeg, hogy csak az idvőzűl az ki azzal élhet ſ-tőb effele okok: melljekből azt hozzak ki, hogj nē ſabad ſemetről ſemetre hordozni az Ur Vacsorajat.

Nemellyek ellenben azt állattyak, hogy ſabad az beteget communicaltatni idő kivűl-is háznál.

Ellőſőr

I. Elsőször: Mert noha nincsen parancsolat rola, sem pelda, de tiltva sincsen: Ezokaert à beteget igen-is kel cõmunicaltatni.

II. Masodszor: Mert noha az Ur Christus az Baranjnak meg etelenek Sacramentomanak vetet veget az végh Vacsoranak heljbẽvalo szerzesevel, de mind az által, hogy halalanak elõtte szerzi lattatik peldat hadni, hog à beteget halalanak elõtte kellyen communicaltatni.

III. Harmadszor: Mert nem szokõlkõdnek az egességesek orvos nélkül, hanem az betegh, ki lehet penig es mikor lehet az ember betegeb lelkebẽ-is mint halalanak idejen mikor iffiusagatol fogvan valo bũnei elõtte torognak.

IV. Negyedszer: Mert ha az betegtõl el fogjak az Ur Vacsorajat, minden vigaztalastol meg

foztatik, gyenge tantorgo hũti meg alusik, lelki ismereti nem gjamolitatik, es à ki tõle el fogja, mintha kezen fogva tasitana az beteget az keservetnek örvényében.

Innen kiált jayt az Ur Isten à Papoknak, Ezechiel Prophe- Ezech. 34. ta könjvenek harmintz negye- v. 2. &. 4. dik részeben. Mert az erõtelen juhot nem vastagitottak, az beteget nem gyogittottak. Az Leleknek gjogyulasa penig lesen az ige által, es az Ur Vacsoraja által.

V. Mert az Apostoli ferfiak, mindgyarast az Apostolok utã az kik követkõztenek, az UR Vacsorajat az betegeknek osztogattak, sõt az mi nagyob ki ki hazanal tarttya vala az meg szentelt kenyeret es bort, hogy azzal ottan ottan elne, mint Cyprianus Doctor De Specta-

culis irja. Annakfelőtte á gjermekek által kűldik vala azEgj. házi ſolgak az Ur Vacsorajat az betegeknek azt irja Euſebius. Sőt ugyan koſarban az kenyeret, es az bort űvegbē ſoktak vala tartani ſ-vele elni Ur Vacsoraja gjanant azt irja Hyeronimus Doctor: Hát moſtan is ſabad az betegeknek adni.

Euſeb. lib 6. cap 43.

Hyer. cap. 4 ad Rufinum

VI. Hatodſor: Mert az kereztſęget kereztelő Ianos az puſztaban ſolgaltatta ki, Chriſtuſt-is az Iordan vizeben kereztelte. Ha azert ſabad á kereztſęget beteg gyermekre ki ſolgaltatni, miert nē az Ur Vacsorajat, holot egyenlő meltoſagok?

VII. Hetedſer. Mert ſamadando tiſztiben jar az Tanitonak hogj á beteget meg lárogaſſa, es elsőben á beteglegnek okat á bűnt megmutaſſa, hogj á bűnáltal jőt be az halal mindenbetegſęgeknek

Ezech. 34, v. 2, & 3v.

nek ſeregevel minden emberekre, mint ſent Pál Romaban irot levelenek őtődik reſzeben meg mondotta. Annakfelette vigaſztallya es biztaſſa az Iſtennek ígiretivel, hogj Atyank az Iſten, es miképpen az Atya ſemeit magzattyárol el nem veſi, mikor betegſegekor előtte vagyon, ſem eyjel ſem nappal nem tagittya: akkeppen az Iſten-is. Vegezetre ha kiványa vagy az David Soltaribol nemély Soltart előtte el olvaſſon, mint az ötven egyediket, es az ſaz tizen-nyolczadikat, vagy valamely Caputot az ſent Bibliabol: Igy legyen környűlőtte es ſemmit abbā hatra ne hadgyon valami nēz az betegnek vigaſztalaſara. Vegezetre igy el keſitvēn ugy communicaltaſſa. Ezeknek ertelmeket kő-

Rom. 5. v. 12.

vet-

Az beteghnekcommunicaltataſaban valo rend. 1.

vettjük mi-is, de igen nagj meg hatarozaſokkal.

Elöſör: meg kel tudni: á beteg ha nem valami csegeres vetekben elö ember volté egeſlęgeben? ha abbā talaltatot, törvēny ſerint el igazitottaė dolgat es á törvénnek eleget tötė? ha eleget tőt, tarttotte pœnitentiat? Ha czegeres vétekbē élt, törvény ſerint meg bűntettet, pœnitentiat tartot es annak utanna vétkét nem uyitotta, cōmunicaltathatod, mint Ambrus Doctor Theodoſius Csaſart, kit el tíltot vala az Ur Vacsoráiatol meddig pœnitentiat nem tarta, es azt mondgya vala neki: *Quomodo huiusmodi manibus ſacrum Domini corpus ſuſcipies? qua audacia poculum ſangvinis præcioſi ore tuo participabis?* Illyen kezzel mímodon fognad az Urnak ſ. teſtet? Micsoda batorſaggal reſesűlnel

nel ſajaddal á poharnak dragalatos véreből? De ápœnitentia utan meg cōmunicalek.

Ha czegeres vétekben élt ſ. meg nem bűntettetet, ſ. pœnitentiat ſem tartot, nem communicaltathatod, hanē ſűntélen, az mint az nyolczadik ratiobā mondam, környűlette kel lenned az vigaztalaſſal, es annak el hiteteſevel, hogy nem kőttetet az Ur Vacsorajaval valo éleshez az idvőſſęg, mint az kereztſan levő Tolvay ſem communicalek, de ugjan idvőzűle: Iudas communicalek de ugyan el karhozek.

II.

Maſodſor: Elteben az beteg éltė az Ur Vacsorajaval, ha nem élt megh utalasbol, avagy meg vetesből nem élté? avagy egyeb alkalmatoſſagh miat vonottatot el azzal valo éleſtől. Ha élt, miert tagadnad megh

moſt-is tőle? Ha nem élt, es elegedendő okait adhattya: Miert nem élt az Ur vacsoraiaval, élni akart, de à betegſeg gatolta meg dolgat: annak-felette, ha valami gyanoban nem forgot, titkos paraznaſag, gijlkoſſagh; &c. felől, es ha az Iſtennek igejet halgatta, sőt gyakorlotta, communicaltathatod.

III. Harmadſor: ha ugjan nagy lelki ehſęggel kiván communicaltatni nem ſokasbol, avagy valami vélekedesből.

IV. Negyedſer: Ha io itiletbẽ, es ertelemben vagyon az UR Vacsoraia felől.

V. Eotődſer: Ha nem valami gyanos vallaſu ember, ki csak azert tettetne az igaz valláſt, hogy inkab cõmunicaltatnek.

Egy ſoval: Eletedben Tanito leven à minemũket io lelki iſmerettel egeſſegeskorokban

ban communicaltattal, betegkorokban-is az ollyatenokat communicaltathatod. De ugy, ha abban az Eccleſiaban, melyben te lakol ſokas volt az betegeket communicaltatni, ha nem volt ſokas, te-is az Eccleſia hire nelkűl ne communicaltas.

Eletedben penig nem communicaltattad az egeſſęges ki átkozottat: Hitetlent, paraznat, Gijlkoſt, gyanos hitűt, idegeny vallaſut, ſ-tőb czegeres vétekben előket: Mert megh tiltattal, hogy az mi ſent azt az ebeknek ne adgyad, ſe az draga győngyőt az diſnoknak, hogj az Chriſtus teſtenek vérének arulojanak ne talaltaſsal kőzőlvén ezt effęle ördőg rabjaival. Hât betegkorokbã ſem illik effęleket communicaltatnod. Matth. 7. v. 6.

Hogy azert az beteget egy nehanj uttal valo hozza meneteledben ſok ſzéphaſznos vigaztalo, oktato, batorito beſzédidel az Iſten igejeből el keſzitetted (mert hallogatnod kel várván ha egeſsęgre fordul) ugy kezdgy à dologhoz. De ſohaő magat az beteget ne communicaltaſſad, hanem, mentől alabb tizen, avagy nyolczan legyenek az beteggel egeſsęges Communicanſok kiknek jo élővehirt kel felőle tenni, hogy hozza keſzűlheſſęnek, es mikor jo reggel elő állanak az egeſſeges communicalok te is álly megh közöttők az betegh előt, es az te ſodat inditſad el.) illyen modon.

Vide Confeſsionem Catholicam Hung. editam anno: 1562. fol. g.

BETEG EMBERNEK Communicaltataſanak modgya.

Nem illik ennekem moſtan az Ur Vacsorajarol feletteb bűbeſzedet inditanom: Mert mind az időtűl ſ. mind az alkalmatoſſagtul abbol ki rekeſztetem. Mind azon által, hogy valami ertelmet veſsűnk az Ur Vacsorajanak meltoſagarol, mellyel magunkat keſzithetsűk az UR Vacsorajaval valo eleshez, igẽ rővideden csak azt láſſuk meg.

An cæteris cœna ſit diſtribuenda. Permittit 1. Si in ſanitate non contempſerint. 2. Si non ſunt imbecilles. 3. Si non cum opinione hac ſumant, quod ſignorum ſumptio ſalvet.

Minemű meltoſagos ſzentſeg legyen az Chriſtuſtul ſzereſztetet veg Vacsora?

Egy ſzoval oly meltoſagos ſzentſeg ez, hogy a földön meltoſagoſab vacsora ennel nincsen, melynek az ő meltoſagahoz kepeſt ha lehetſeges volna ugy kellene ahoz jarulnunk, hogy az gyarlo teſtet minden indulatival le vetkőznők, es csak lelekben nagy ſzentſęgben

kellene rêfesûnûnk abban az Vacsoraban.

Miért mel. tosagos ſ. ſegh. I.

Miert illyen meltosagos, es micsoda teſi illjen meltosagos-sa? Elôſôr annak ſemelye az ki ezt az Vacsorat ſerzette: az pedig az Atya Istennek tulaydon fia Rom. 8. Igaz Isten. 1. Ioan. 5. v. 20. Mindenhato Pſal. 68. v. 15. Epheſ. 4. v. 8. Ioan. 5. v. 19. Apoc. 1. v. 7. Mindentudo Matth. 9. v. 4. Ioan. 1. v. 49. Apoc. 8. v. 23. örökke valo lelek Heb. 9. v. 14. Igaz Isten es ember az ſemelynek eggyeſſęgheben. Isten: Mert mindenek felôt örökke áldando Isten: Ember mert az Atyak közzûl valo teſt ſerint bôtû ſerint mondgya az ſent Pal Romaban irot levelének kilenczedik reſébe: az emberi nemzetnek eggyetlen egy meg váltoja: oly Királyunk ki

Az Chriſtus termeſet ſerint valo Isten.

minket oltalmaz: oly Prophetank ki minket ſent Lelkének álttala tanit: oly fô Papunk ki az ô tulaydon vérével áldozot mi erettünk: oly kôzben jaronk, ki az mi kônyôrgeſünket moſtan-is az ô áldozattyanak erdemen élô ſent es kedves áldozatul mutattya be az Istennek.

Illyen męltosagos Ur ſerzette ezt az Vacsorat: ez vagyon moſtan-is itt jelen Istenſęge ſerint az mint igeri hogj valahol ketten avagy harman az ô neveben egyben gyûlekezûnk mi köztünk leſen, ſ. vagyon, ſent Mate Euangeliomi könyvének tizeñyolczadik réſébe. Ez az jelen levô Ur Ieſus az, az ki gazdalkodik ez vacsoraban az ô teſtevel vérevel minekûnk. Mi lehet azert meltosagoſſab vacsora énnel, melj-

Matth. 18. v. 20.

ben ő maga az Iſtennek ſent fia jelen vagyon: ő maga gazdalkodik ſöve az Vacsora: Iſten fianak vendege lenni nem nagy örömê.

11. Az vég vacsora mire emlekeztet?

Maſodfor meltoſagos arra nézve az mire minket ez Vacsora emlekeztet. Emlekeztet penigh elöſör az Iſtennek kegyelmere, es mi hozzank fegeny gyarlo bűnösökhöz valo nagj ſeretetire. Mert arra vitte őtet az ő buzgo ſeretetí, hogy az ő eggyetlen egy fianak ſem kedvezet erettünk az teſtben el bocsatotta ſenvedeſe, es halala által az törvénynek atkatul, bűntül, ördögtől, Pokoltol es kárhozattol meg ſabadítot, mely ő nagy ſeretetiből ſarmazot jo tetemenyenek emlekezetí bizonſaga ez az Vacsora, hogy nem más teſte vére ez vacsoraban valo kenyer, bor, ha-

nem azé az kit Iſten hozzank valo nagj ſerelmeből bocsatot, hogy lehetne az ő teſtenek törderleteſe es vérének hullaſa által nekünk elő kenyerünk. Mi lehet meltoſagoſſab vacsora annal, mint az mely illyen meltoſagos dologhra emlekeztet. Maſodfor emlekeztet az Chriſtus Ieſus elegh tetelere, hogy az ő egyſeri áldozattyanak általa nem csak eleget tött eretünk, de ugyan mind örökke meg ſentelte azokat á kik meg ſentelendők, tudni-illik minket kik á Chriſtusban hiſzünk, mint ſent Pal mondgya Sidokhoz irot levelenek tizedik részében. Minemű Vacsorahoz keſzültel? Oly meltoſagos Vacsorahoz, melyben mind az Iſten kedve mely ſ. fiaban tölt be te raytad, mind az Chriſtuſnak tökelletes eleg tetele te e-

Heb. 10. v. 14.

retted fen forog es elökeppen elődben adatik.

III. Harmadfor: męltoſagos vacsora ez, arra nézve az mit itt veſſűnk, es az mivel az Ur Ieſus Chriſtus gazdalkodik minekűnk. Veſſük ugy vagyon kűlsőképpen az kenyeret, es Bort azt is kicsint, de az kenyer, es bor alat veſſűk az Chriſtus teſtet vérét. Teſtet azert, hogy az Chriſtus legjen elő kenyere az mi lelkűnknek őrők életere mely peldaztatik à kenyernek tőrdeltetese es vetele alat: Véret azert, hogy legyen elő itala az mi lelkűnknek az Chriſtus vére, mely peldaztatik az Bornak őntese alat az mi bűnűnknek bocsanattyara. Mind ezeket penigh cselekezzűk az mi hitűnknek megh erősitesere. El hitted magadban azt, hogy az Isten ſent fiat az teſtben te

Veſed az Chriſtus teſtet, es miért.

Véret is miert?

eretted bocsatotta, ő általa vőt kegyelmebē, bűnődet meg bocsatotta, meg ſentelt, uyjá ſűlt, teſtedet à porbol fel tamaſtya es lelkeſtől teſteſtűl be viſē az ő ſ. Orſagaban. El hitted ezt: holot ſummalod be te benned? Az Ur Vacsorajaban. Mi által teſed tőkelleteſse te raytad azt az mit hiſeſ? Az Ur aſtalarol az kenyerben, es borban valo eteled es italod által. Micsoda lehet tehat dragalatoſſab vacsora ennel? Erre gyűltűnk mi moſtan ide à Chriſtus Ieſuſnak ſine eleiben ezzel ſ ez vegre gazdalkodik mi nekűnk az ő vacsorajaban, melyben mayd ugy meg elegit, ugy meg vidámit lelkűnkben, mint ſinten teſtűnk az kűlső Vacsoraban. Mert itt eſſűk az ęletnek kenyeret, itt iſſuk az életnek italat, mellyek utan ſoha megh nē

Ioannis. 4. v. 14.

ehezzűk, megh nem ſomjuhozunk: Itt teßßűk az Chriſtuſt mienkke az kitűl, ſem bűn, ſem halal, ſem ördög, ſem tömlöcz, ſem fegyver, ſem ſemmi kefertet el nem ßakazthat, azt mondgya ſent Pal Romaban irot levelenek njolczadik reßeben. Kicsoda vadollya tehat vetkekkel az Iſtennek valaztottit? Iſten az, az ki meg igazitot. Kicsoda kárhoztat? Chriſtus az ki megh holt, az ki fel tamadot az ki az Iſtennek jobjan űl, es az mi erettünk eſedezik: Kicsoda ßakazthat el tehat minket az Chriſtuſnak ßeretetitől? Bizony ſenki nem mint ſent Pal az megh jegyzet helyen mondgya. Noßa allyon elő az halal, hol az ő diadalma? El vetetet à Chriſtus altal, csak alom immar az mi halalunk, melyben az mi munkainktul

Rom. 8. v. ultimo.

es ba-

es banatinktol nyugßunk meg.

Allyon elő az ördög: Minden hatalma el vetetet, ollyan ő mint amaz orozva harapo komondor: de ki tőrettenek minden fogai, ha ßinten kapdoſis raytunk, de ſoha nem lehet kárhozatos az ő faldoſaſa. Az bekeſſęgnek Iſtene az, az ki à mi talpunk alat hamar megrontya az Satant azt mondgya ſent Pal Romaban irot levelenek tízen-hatodik reßeben.

Rom. 16. verſ. 20.

Allyon elő az bűn: De az Ur Iſten azt az ő ingyen valo kegyelmeből ſent Fiaert ugy el törlötte mi rolunk, mint amaz ſűrő kődőt az kék ęg alol, Eſa. 44. v. 22. annijra hogy ugyan fel veßi rolunk az mi alnokſaginkat az földhőz űti, es az tengernek męlſegeben veti, azt mondgja Micheas könyvenek hetedik reßebe. De bizonj

Mich. 7. v. 19

ha el-

ha ollyanok volnanak à mi bűneink mint az dupla vőrős barſon, vagj mint az fekete kőkőrcsen, az honál fejerebbekkê tettetnek azt mondgya Iſten Eſaias által Prophetiai könyvenek első réſében. Mert az ő ſ. Fianak vérével tiſztogat ki minket minden bűneinkből, azt mondgya ſent Ianos első levelenek első réſében.

Eſa. 1. v. 18.

1. Ioan. 1. v. 7.

Allyon elő à teſt az ő ſugallaſival? Ezennel le vetkőzzük őtet, mint regi meg avult ſennyes ruhankat, es ollyat öltőzzünk fel, mellyet az Ur Iſten keſit nem kezzel, de örökke valot az egekben, azt mondgja ſ. Pál maſodſor Corinthusban irot levelenek őtődik reſeben Ezert ſent Pál mondgya Philippisbe irot levelenek első reſeben. Szorongattatom ez kettő kőzőt. kivanván el oſolni, es az Chriſtuſſal lennem

Phil. 1. v. 23.

lennem, mert ez ſokkal job, Megh maradnom penig az teſtben ti erettetek ſükſeges. Igy mi is ſorongattatunk örömeſt az mi apros cseledinkkel tovab mulatoznank: de job az Chriſtuſſal lennünk: Mert az Chriſtus nekünk életünk à halal njereſegünk. Mert az halal által nyerjük megh az Chriſtuſt. Ez az mi hitünk melj meg győzi ez vilagot, ezt pecsetellyük el mi bennünk tőkelletes igaſſagban es valoſagban az Ur Vacsoraiaban. Annakokaert jer az mi bűneinkről tegyünk vallaſt, &c. vidd vegben, mint oda fellyeb meg mondottam.

Eddigh vagyon az UR Vacsorajanak ki ſolgaltataſanak modgya.

RŐVID
Tanuſag az Vr Vacsorajaban valo kenyerről.

I. Kovaztalan kenyer legyené avagy kovazos?

II. Kerekded legyené, mint az Oſtya, avagy temerdek hogy tőrdeltetheſsek?

III. Az kenyernek tőrdelteteſe oly Ceremoniaé az Vr Vacsorajában, mellyet ſabad el hadni, vagy kővetni?

Az elsőről.

Cal. lib. 4. cap. 17. ſ. 43. Inſtit. Beza queſt. 243. Pareus de Symb. pag. 98.

Kovaſos kenyerrel oſtogattaſſekê az Ur Vacsoraja avagy kovaztalannal oly dolog mellyet ſabados kővetni ſabados el hadni minden Eccleſiaknak az ő rénd tartaſok ſerint.

Mert noha az Chriſtus kovaztalan kenyeret oſtogatott: mind azon áltál nem cselekedte azt az Sacramentomert, ſem azert hogy azzal az Eccleſiat az kovaſtalan kenyerhez kőtne az Vegh vacsoranak ki ſolgaltataſaban: de cselekedte az Huſveti Baranyert, mellyet á tőrvénynek parancsolattja ſerint kovaſtalan kenyerrel kénſerittetnek vala meg enni, melj Huſveti Barany helyeben mivel hogy á Vég vacsoranak kel vala ſallíratni á Chriſtuſtul, más ſéle kenyerrel nem ſerezhette, hanem az minemű egeſ Sido Orſagban akkor kőzőnſéges volt, az kovaſtalan kenyerrel. Mert valameddigh az Innep tart vala az Sidoknal, ſohul kovaſos kenyernek nem ſabad vala találtatni.

Hogy ha más időnek reſeben ſerzette volna az Ur Chri-

ſtus az Végh vacsorat, bízony dologh hogy ollyan kenyerből ſerzette volna az mínemű akkor közönſęges volt, kovaſos kenyerből, tudni illik.

Mivel azert ſabados, akar kovaſos, akar kovaſtalan legyen a kenyer minden helyekben levő Eccleſiaknak rend tartaſok ſerint, ezokaert jol cselekedik az kereſztyení gyülekezetben, hogy az kovaſztalan kenyer helyet, kovaſzos kenjeret vőttenek be az Végh vacsoranak kiſolgaltataſaban ímillyen okokert.

Közönſęges kovaſos kenjerrel kell az Vr Vacsorajat kiſolgaltatni. Miert?

I. Előſőr: Mert az kovaſos kenyer, az Chriſtus teſte, es az kenyer közőt valo haſonlatoſſagot inkab meg mutattja, hogy ſem mint az kovaſtalan. Mert az kovaſos kenyernek nagjub éltető ereje vagyon az kenyernel, mint Galenus mondgya I. Aliment. cap. 2. Ma-

Maſodſor: az kovaſos kenyer inkab meg külömbőzteti az Eccleſiat az Sidoknak Synagogajoktul, hogy ſem az kovaſztalan. Mert noha nẽ mongyuk mi azt, hogy Sído formát kővet az ki kovaſztalannal él: mind azon âltal nyilván vagjő, hogy azok az kik az kovaſztalan kenyeret uyittyak, nézzenek az Chriſtuſnak peldajara. Ez penigh ſemmi nem egyeb, hanem az Sidoknak kovaſztalã kenyereket be vétetni Sído modra. II.

Harmadſor: Az kovaſztalan kenyernek *cum ipſo feſto azimorum*, az Pogacsanak innepevel eggyűt veget vetet à Chriſtus, mind az okaval, az mi okaert ſereztetet vala, mind à jedzeſevel eggyűt à mit jedzének vala. Az kovaſztalan kenjer inti vala az Sidokat Aegyptus- III.

bol valo hamar ki menetelre, hogy ne kesedelmeznenek az kovasos kenyernek sütesében, de mentől hamareb kovastalã Pogacsakat sütnenek, hatokra vetvén indulnanak utra. Az kovastalan kenyer azert nem valami gyönyörüsęges eledelek vala az Sidoknak, de izetlẽ keserü kenyer, az Aegyptombeli nyomorusagra emlekeztető jegy.

Exod. 12. v. 34. 39.

De ez fęle jegynek helye nem lehet az Vêgh vacsorabã. Mert az Vèg vacsora nem Aegyptombol valo megh szabadulasnak szentsęge: avagy Sacramentoma. De az Chriſtus halalanak szentsęge: nem banatnak, sem keserüsęgnek kenyere, de örömnek es idvösségnek kenyere. Lassatok azert kovastalan kenyeresek, hogy Sidozokka ne legyetek az Ur vacsorajaban. Hát

Hát az Chriſtus-is Sidozott az kovastalan kenyerrel. El vala akkor à Chriſtus Sido rend tartasban mikor az kovastalan kenyeret szükségképpen kellet elő venni, holot kovasos kenyer nem volt: annak felőtte nem valami titok vagyon à kovastalan kenyerben, de az idönek alkolmatossaga kivannya vala, hogy az Istennek tőrvényet az kovastalan kenyernek meg veteſevel meg ne szegnė. Holot azert mêgh akkor az Sidozás meg nem szünt vala, nem mondathatik à Chriſt° Sidozni.

De az mostani kovastalan kenyereseknek nincsen kovastalan kenyereknek Inepe, hogj kovastalan kenyerrel oltogassak az Vêg vacsorat. Tehat kovasos kenyerrel éllyenek.

De mi ezt feletteb nem vitattyuk, csak az mi job es illen.

dób azt jovallyuk, mellyel ugy hadgyuk hatra az kovaßtalan kenyeret, hogy az kovaßos kenyeret az Eccleſianak epűletire, az Sídoktul valo meg valaß-taſunkra, es az kenyer es Chriſtus teſte kőzőt valo haſonlatoſſagnak ki mutataſara illendőbnek ítíllyűk.

AZ MASODIKROL.

Kerekdéd legyené à Végvacsorában valo kenyer es vékony lapos mint az Oſtya, avagy temerdek, mint az Czipo es az házi gőm bőlyű kenyer?

Kérd megh bator ugyan az nagy ſűveges emberektűl-is, kik az Eccleſiaban az Tudos nevet víſelik ſ. meg hallod hogy ezt-is Adíaphora-nak, az az, ollynak mondgyak, mellyet ßabadoſon megh tarthatni, ßabadoſon el-is hagyhatni, az az, akar Lapos kerekdéd legyen mint az Oſtya, akar gőmbőlyßt temerdek mint az Czipo es házi kenyer mind egy, nincsen azt mongyak abban válogatás.

Az oſtyat mint Anti-Chriſtus miſelő kenyeret meg kel vetni es mi okaert?

A mi illeti à kenyernek formajat ő magaban, legyen ugy bator, hogy akar Lapos legyen mint az Pogacsa, akar gőmbőlyű mint az Czipo; de hogy Oſtya legyen, es akar Oſtyaval élly, akar kenyerrel, olly meßſe jar az Igaſſagtul mint az egh az földtűl. Miért?

I.

Az oſtya az Vr Vacsorajaban Anti-Chriſtus kenyere, es miert? Laſſad Confeſ. Vngar. in hac verba Chriſti: Pa-

Előßőr: Mert az Lapos kerekded vekony Oſtya, ſem az Chriſtuſtul, ſem az Apoſtolok-tul, ſem az regi ßűz Eccleſiatul, ſem az Apoſtoli ferfiaktul, kik az Paterek, nem vőtt eredetet, de az Antichriſtuſſa lőtt Romai Papatul, kitűl az Euange-

mis eſt corpus. pag. p.

licuſoknak még á ſabados dolgokban-is ugy meg kell válaſztatniok mint tulaydon ő magatul az Antichriſtuſtul.

II. Papa non eſt in ſordibus ſuis pura oſtia, Altaribꝰ imaginibꝰ, veſtibꝰ, & cæteris vinculis idololatriæ ſequendꝰ, & quare vide Confeſſ. Cath. Hüg. pag p. Azt parancsollya az Vr Iſten Of. 2. v. 13. hogy az balvanyozaſnak valoſagat, veget, jegyeit es nemeit el tőllyük. Ollyan az Oſtya.

Maſodſzor: Az Oſtya az Maozim balvannak tiſteletire hozattatot bé; hogy tudni-illik, azzal erősítteſſęk az Miſęnek iſſonyatos balvanya, es az tranſubſtantiatio, altal-allatozas, melynek meg erősíteſęre męg moſtan-is az Papa orſagaban meg tartatik, mellyert meltan mondathatik Miſelő kenyernek es Miſező Oſtyanak: mellyet az balvanyozo aldozo Papanak kell hadni: kereſtyen embernek el kell tavoztatni.

Harmadſzor: Mert az Oſtyaban az kenyernek ſemmi modgya es haſonlatoſſaga nincsen: keyernek ſem mondathatik meltan, de kenyer Taytekjanak, kenyer kődinek, vagj fűſtinek, melly az Urtol ſerezteteti idveſſęges ſentſęget nem csak meg homalyoſittya, de ugyan meg rutíttya.

Laſſad alsó harmadik kereſt fogaſt ide alab

IV. Negyedſer: Mert egy pontnyiban ſem tartozik az Lapos vekony Oſtya ſem az Chriſtuſra, ſem az kereſtyeni Vallaſra, miert hogy nec menſuram nec rationem habet, ut Expoſitor loquitur, ſem mértéke, ſẽ modgya nincsen.

V. Ötődſer: Mert az egeſs kereſtyeni Vallaſt, es az Anyaſentegyhazbeli ſolgalatot igẽ igen meg haborittya, megh zavarja, mint azon Expoſitor ſol.

VI. Hatodſor: Mert hat-ſaz eſtendő előt ſok Eccleſiakban az Nemetek es az Angluſok között nem volt: az Görög Eccleſiakban pedig ſoha nem volt az Oſtya, ma-is nincsen, mellyek mind-azaltal igaz Eccleſi-

ak voltanak, ma-is igaz Eccleſiak, noha ſok abuſuſok, illetlenſęgek vadnak az Gőrőg Eccleſiakban.

VII. Hetedſer: Mert alkalmatlanok es illetlenek az Oſtyak à ſent Sacramentomhoz, holott meg nem mutathattyak Analogiam ſacramentalem, az Szentſęghez illendő haſonlatoſſagot, es az emiſztéſre, ſ. az taplalaſra illetlenek.

VIII. Nyolczadſor: Mert az tudatlanokban, amaz hamis vélekedés az Chriſtuſnak tapaſztalhato-keppen valo jelen léte felől, es az Oſtyanak allat ſerint Chriſtus teſtévê valo valtozaſa felől az vekony, kerekdéd lapos Oſtyaban meg erősſittetik.

IX. Kilenczedſer: Mert az Eccleſianak az ő ſabadſagaert hatalma vagyon arra, hogy az Euangeliumnak illjen nagy vi-

lagoſſagaban, az Oſtyanak véget veſſen: Mert valamikor *Adiaphora* az ollyan dolgok, mellyek ſabadoſok, botrankozaſra vadnak, es az egyűgyű híveknek éppűleteket meg bantyak, az ő juſſat, meltoſagat es ſabadſagat el veſztí, mellyert meltā meg kell vetni az Oſtyazaſt az igaz kereſztyeneknek.

X. Tizedſer: Mert az Chriſtus ſent ſzerzeſęvel egy atallyaban ellenkezik az Oſtya. Mert Chriſtus kezeben vőtte. Mit? Nem à keregded lapos vekony Oſtyat, de panem, kenyeret, mellyet Fregit, meg ſeget, meg tőrdelt, es ugy adta az Tanitvanyoknak. De az Oſtya nem tőrdeltetik. Tehat ellenkezik az Chriſtus ſerzeſęvel, mellyért ſentſęgh tőreſnek neme az Chriſtus ſerzeſetűl el tavozní, kiről ez utan tőbbet.

Gondoltanak ezek ellen az Chriſtus Ieſuſnak ſent ſerzeſęvel ellenkezŏ Oſtyas Atyafiak neminemŭ okocskakat, melljeket egy egy ſoval latogaſſunk meg.

1. Azt mondgyuk: Az kenyernek formaja ſabados akar minemŭ legyen. Azert à kereſtyeni ſabadſagbol az lapos vekonj oſtyat meg tarthatni az Végvacsorabã.

F. Ez az kereſtfogas fundaltatot az kereſtyeni ſabadſagon, holot ſabados akar minemŭ forma legyen, ezokaert ſabad ki minemŭ formaju kenyerrel él. De felŏtte gyamoltalan tamaſ ez. Mert ha ſabados meg tartani à lapos vekonj keregded formaju kenjeret nekiek: iſmet ſabad azon kereſtyeni

tyeni ſabadſagbol meg vetni. Miert hát hogy megh nem vetik? Miert hogy az kik megh vetettek azokat, mind élŏ nyelvel, mind iraſokkal Sacramentarius Eretnekeknek kiáltyak. Kereſtyeni ſabadſagban áll, azonban keſebbek volnanak véreket ki ontani, hogy ſem az Oſtya mellŏl el allani: es ekkeppen az kereſtyeni ſabados dologbol ketelenſęget hoztanak ki: Mondgyak beſedekkel, de cselekedetekkel el tagadgyak.

Azert az kereſtyeni ſabados dolgok, ugy tartathatnak meg az Eccleſiaban. 1. Ha épŭletre valok, es ſenki abbã meg nem botrankozik. 2. Ha az Euangeliomi tudomant meg nẽ homaljoſitiyák es meg nem ſertik. 3. Ha á Bálványozaſt es az babonáskodaſt meg nem erŏſitik 4.

Az kereſtyeni ſabadſagnak regulai esmerteki, melyarant ſabad megh tartani.

tik. 4. Ha ketelenſeg ala nem eſik, es Iſteni tiſteletnek velekedeſe ala. 5. Ha azok nẽ karhoztatnak kiknek egyenlőbẽ ſabadſagok vagyon az ollyant el hadni vagj kővetni: Ha meg vetik, mint mind ezekről tanit ſent Pal 1. Cor. 8. v. 9. & v. 12. v. 13. Ha penig valamellyik ez okoknak fel bomol mindgyaraſt nem leſnek ſabadoſok.

A kerekded lapos vekony Oſtya I. Nincsen az Eccleſiaban êppúletre, ſőt botrankozaſt ſerez. Mennyen be valaki az Oſtyaſok Templomaban, lattya ott az Oltart minden öltőzetivel, lattya az kepeket fel ékeſitve. Maria fejen gyenge patyolat: Chriſtus képének nyakan, varrot aranyas avagy retzes keſkenő: Lattya az kereſtes Zaſlokat, Gyertya tartokat, notas Orgonakat: Lat-

tya

tya az Papi öltőzeteket: Ha Papiſta leſen, ez meg botrankozik, es azt gondollya, hogy eggyik Papiſta templombol maſikban ment: meltatlan karhoztattyak egymaſt. Ha Euangelicus megyen bé, az haja meg borzad, hogj az Antichriſtuſnak annyi ſemettyet lattya ſabadoſon lenni az Templomban: Igy az Oſtyat ha meg lattya, megh gondollya, ezek az Papazoktul nem kűlőmbőznek az Ur Vacsorajaban valo Oſtyaval, es az melly kenyer Iſtent az Oſtyaban fel murat az Pap ſ. az nép imadgya, lattya hogy imit is azon forma vagyõ az Oſtyaban Avagy nẽ nagy botrankozaſę ez? De hallyatok egy hiſtoriat.

Egy Varosban Hejdelbergatul kőzel negy mért főldnyire, mikor egy Pap az Oltarhoz

alvan

alvan, az Talat, melyben az kenyer taytek Oſtyak valanak, kezeben võtte volna, nagy ſpirituſſal, lehelleſſel akarna az iget Papazo modra rea mondani, az vekony lapos Oſtyak mind ki repűlenek az talbol imide amoda az porban. Az egeß templombelí nepek nezik: ki le űtőtte á fejet: ki moſolyogja; nímellyek fel kelven az Templombol ki ballaganak. Avagj nem nagj botrankozaſę ez az Eccleſiaban? Nem nagy gjalazatê á Chriſt' ſerzeſęnek?

II. Az Oſtya az Euangeliomi tudomant az Veg vacsoranak ſerzeſęben igen megh homalyoſittya. Mert az kenyer es az Chriſtus teſte kőzőt valo haſonlatoſſagat az Oſtya ſoha meg nem murathattya. Mert az Oſtya nem kőzőnſęges êltető es taplalo kenjer, de csak kenyer

nyer taytek, kenyer buborek: á Chriſtus teſte pedig ez vilagnak kőzőnſęges êltető kenyere, melynek êltető erejét egy maculanyiban az Oſtya megh nem mutathattya. Annak felette, az kenyer tőrdelteteſnek rendit-is megh ſęrti ſ meg bantja, ſőt tellyeſſęggel el fordittja.

III. Az Oſtya az babonas vélekedeſt-is megh erőſsiti. Mert az egjűgyű vekony êrtelmű emberek el hißik, hogy az Chriſtus teſte ugyã ott vagyon az Oſtyaban allattya ſerint, kivalt-keppen hogy az Oſtya oldalan az feßületet lattyak.

IV. Noha nem imadgyak az Oſtyat, mind az altal ugyan kételenſęgh ala vetették annak megh tartaſat: azert az kereßtyení ſabadſagot megh rontottak. Mert vegezetre:

V. Minket, kik az kereßtye-

ni ſabadſagbol az Oſtyat, meg veretettük, es az Chriſtus ſerzeſe ſerint à kenyeret tördellyük à Veg vacsoraban Eretnekeknek karhoztatnak.

Azert fordítſuk megh az ellen-vetéſt: Az Oſtya ſabados: azert megh kell tartani. Mondgyuk: Az Oſtya ſabados tellyes botrankozaſſal: azert meg kel vetni, es ha ő nekiek az kereſztveni ſabadſagbol ſabad az Papazo Oſtyat meg tartani: miert nem volna nekünk-is azon Papazo Oſtiat ſabad meg vetnünk azon kereſztyeni ſabadſagbol: Miert kárhoztatnak?

II. Azt mondgyak: Az vekony lapos Oſtya, melyben egy egy adatik egy egy embernek, illendőb az oſtaſra az Vegvacsoraban mint egjeb

kenyer

kenyer: Mert az fogatlan vén emberek-is el nyelhetik holot ſajokban el olvad: az Vr vacsorajat-is inkab ekéſsiti az Oſtya, hogy nem mint az kenyer.

F. Csak gyermeki fogaskak ezek, mellyek ezzel fűſtben mennek. Mert nẽ arra kel minekünk vigyaznunk micsoda illendőb ekeſseb ſ. el enyeſſőb az vén ember ſajaban, az Veg vacsorabã, de à mi néz az epületre, es az Chriſtus ſerzeſevel nẽ ellenkezik. Immar az Miſelő lapos vekony hartya Oſtya tartozikė az èppületre, es nem ellenkezikė à Chriſtus ſzerzeſevel az előb elő ſamlalt okokbol ki tetſzik.

III. Azt mondgyak: Az Oſtya-is igaz kenyer: Mert

liſztből, es vizből all: Annakfelette valami tartozik az kenyernek valoſagara es allattyara, megh vagjon az Oſtyaban.

F. Oly fő erőſségek ez az Oſtyaſoknak az ő itiletek ſerint, hogy megh lelkek iſmeretit-is ezzel csendeſitik azok az kiknek nem ſinten ſajok izent vagyon az Oſtya az Ur Vacsoraiaban. Annakokaert láſſuk micsoda az igaz kenjer, hogj megteſſek abbol az Oſtya-is mi legyen.

Az Sido nyelvnek folyaſa ſerint akar mi eledel, kenyernek mondatik. Az Poganyoknal ſamtalan neme vagyon az kenyernek, kiről olvaſd megh Pliniuſt, es Cœlius Rhodiginuſt. Illyen meſſe ki terjędet jegjzesben mondathatik az Oſtya-

Plin. lib. 8. cap. 11. Gœl. Rhod. lib. 9. c. 16.

ſtya-is kenyernek, mint regen a Bacchus Boros Iſtennek Pogacsacskai-is kenyernek mondatnak vala. De az kenyernek termeſetire nézvên, tulaydon ſollaſſal, nem kenyer az Oſtya, de vekony liſt lang hartya, es enjves liſtlang buborek, avagj taytek, mely az heű vas kőzőt megh ſorittatván enyveződik egyben, az taplalaſra haſontalan nehez emeſtő: mellyert az Paticariuſok *nebulas appellant*, kődőknek, Felhőnek főldnek parajabol egyben gyűlt kődnek nevezik.

Micsoda az Oſtya.

Tulajdonképpen penig kenyernek termeſetibē az mondatik, mely liſtből es az vizből ugy meg egyeletetik, megh dagaztatik es meg sűttetik, hogy jo izű, es az taplalaſra illendő legyen. Mert az az igaz kenjer melyben eppen es valoſagoſon

Az igaz kenyer.

meg talaltatnak mind azok, valamelljek tartoznak az kenjernek állattyara. 1. Hogy liſztből es vízből állyon. 2. Hogy êltető es taplalo legyen. Mert *Panis à paſcendo dicitur*, az kenyer az legelteteſtől, elteteſtűl es taplalaſtul vőtt nevet, es ez az táplalas az kenyernek propríuma, tulaydona, hogy valoban éltető izű legyen, mint ígaz kenyer. 3. Hogy közönſęges eledel legyen, mint egeſs Sido orſzagban az kovaſztalan kenyer Corínthusbã, es minden egjeb helyeken az közönſęges kovaſos kenyer. Mert az Chriſtusnak teſte-is közönſęges kenjer. Az Oſtya noha láttatik liſztből, es vízből állaní, de mind az által liſt lang taytek, hogy az miképpen á taytek az vízből tamadot, de azert nem viznek, hanem tayteknak mondod, akkeppen

keppẽ az Oſtya á liſt langbol es csep vízetskeb ől enyveződőt egyben, de azert nem ígaz kenyernek, de csak egybẽ enyveződőt liſt langnak, vagy liſt langh hartyajanak mondod, mint ſínten az Hartja hogy nẽ bűr: ugy az liſt langh harttya ſem kenyer. Annak-felőtte az kenyernek propríetaſsa tulaydonſaga ſincsen az Oſtyaban. Mert ő nem êltető, nem legeltető nem taplalo. *Hoſtia non à paſcendo ſed ab hoſtibus devictis nomen habet.* Mert az Oſtya nem az taplalaſtul, de az ellenſęgnek meg győzetteteſetűl vőt nevet.

Hoſtibus à domitis Hoſtia nomen habet. Ovid. lib. 4 Faſtorum.

Vegezetre nem éltető ízű az Oſtya, mint az ígaz kenyer, es nem közönſęges taplalaſra valo. Azert nem ígaz kenyer az Oſtya. Mert az Chriſtus teſte es az kenjer közőt valo nagj

haſonlatoſſagot megh nem mu-
tathattya az Vég-vacsoraban.
Az Chriſt⁹ élő kenyer: az Veg
vacsoraban oly kenyer kiván-
tatik, mely á Chriſtus teſtenek
éltető erejet megh mutathaſſa.
*Niſi enim Sacramenta ſimilitudinem ha-
berent earum rerum, quarum ſunt Sacra-
menta, Sacramenta utiq; non eſſent:* az az
Mert ha az Szentſęgeknek va-
lami haſonlatoſſagok nem vol-
na azokhoz az dolgokhoz,
melljeknekſſentſęgi ſemmikep-
pen nẽ lehetnenek Sacramen-
tomok azt mondgya Agoſton
Auſt. Epiſt. 23 ad Bonif. Doctor. Az Oſtyanak penigh
ſeminemű haſonlatoſſaga nin-
csen az Chriſtus teſtehez: Mert
az Chriſtus teſtênek éltető ere-
jet megh nem mutathattya liſt-
lang taytek harttya levén: De
az kőſſönſęges kenjer meg mu-
tattya. Azert kő vetkőzik hogj
vagj az Agoſton Doctor mon-
daſa

daſa fordul kí ſarkabol, vagy
az Oſtya nem leſen kenyer,
vagy az Veg-vacsora, melybẽ
Oſtya vagyon nem lehet igaz
Sacramentum.

Schopper⁹ Luteríſta Doctor- In arte mo-
is ertette ezt, azert mondgya: riendi pa-
gina 199.
*Chriſtum idcirco Panem & vinum ad
Cœnam adhibuiſſe, ut indicaret: quemad-
modum Panis & vinum hominem paſcunt
ad vitam naturalem, ita corpus ſuum &
ſanguinem ſuum ejſe cibum & potum
ſpiritualem, quo nos renati homines ad
vitam æternam potemur & cibemur.*
Az az. Az Chriſtus azert vőtt
az Vacsoraban be kenyeret es
bort, hogy meg jelentene: Az
miképpen az kenyer es az bor
az embert taplallyak ez terme-
ſetnek életere, akkeppen az ő
teſte es vére legyen lelki etel,
ital, mellyel mi uyjoñan fűlet-
tetet emberek az őrők életre i-
tattaſſunk es etetteſsűnk.

Mutaſſa megh az Oſtya ezt az haſonlatoſsagot? Nem lehet Mert ő nem oly kenyer melljel taplaltathatnek az ember az ő termeſet ſerint valo életében: mint nem kenyer, de liſt-langbol keves vizzel egyben enyveződet taytek. Vegyűk fel azert az argumentomot: valami liſtből, es vízből áll kenjer az. Nem igaz definitioja ez az kenyernek. Mert az igaz kenjernek tulaydonſaga nincsen benne. Mert nem elegh, hogy csak liſtből vízből allyon, de hogy jo kenyer ízű es éltető legyen, mely az Oſtyaban nincsen. Es ez magyarazattal az minor propoſitio el enyeſik.

Rom. 15. verſ. 16. Philiph. 4. v. 18. Heb. 12. v. 16

1 V. Azt mondgyak: Az Oſtya vőtt nevet nem az Papiſtai Miſező áldozattul, de azoktol az oblatioktol, mel-

lyeket ajandekban az templumban fel viznek vala alamiſnaban, mellyet ſ. Pal, oblationes, aldozatoknak mond.

F. De micsoda kőzi vagyő az lapos keregded vekony liſt lang, taytek, es kenyer buborek Oſtyanak az alamiſnahoz? Szokas vala regen, hogy á kőſseg á templomban fel ménven ajandekot vinne fel kenyeret, bort, liſtet, Huſt, penzt, es azt az Urnak aſtalara tenne le. Ezekből az Pap elő vevén kenyeret es bort az Vég-vacsorahoz meg ſentelte, es abbol oſtogatta az Ur vacsoraját, á mint Honorius mondgya. Hol itt az Oſtya?

De idő jartaban, hogy az Eccleſia meg ſaporodnek á kegyeſseg penigh fogyna, az ke-

nyer, buza, bor, hus helyet penſt keſdenek az Papok kivánni, es ők keſdek az penſből az Ur Vacsorajat tartani kenyerrel borral.

Honnan mondaſſek az Oſtya, vak az ki nem láttya: Az pogany Balvánjozasbol. Mert valamikor az Romaiak hadbã indultanak elsőben az Mars hadakozo Iſtennek áldoznak vala, hogy győződelmet nyerjenek: Mikor győzedelemmel viſſa tęrnek vala, iſmet áldoztanak, mellyet *victima à victoria & Hoſtia ab hoſtibus de victis* hittanak, mint Ovidius nyilván jelenti.

Lib. 1. Faſt. *Victima quæ cecidit dextrà victrice vocatur*
Hoſtibus à domitis hoſtia nomen habet

Az Romai Papa-is, hogy à nap nyugoti Eccleſiakat nagy erővel birodalma ala hayta, né csuda bizony hogy áldozik Oſtya,

ſtyaval az Mayzim Iſtennek es hogy à Hoſtia nevet az Oſtyara kente az ő győződelmenek bizonſagara.

Vegezetre, akar hoñan nevezzek az ő liſt langh kenyer taytekjokat es liſt lang hartyajokat ő dolgok. De ez forogh kerdesben: Ha az, az liſt lang kőd, taytek, buborek, igaz kenyerė, es az kik az Euangeliomi igaz vallaſt kővetik az Ur Vacsorajaban meg tartsakė̃? Ez az pont.

V. Azt-is mondgyak: Az regi Anyaſzentegyhaz az Papa ki keleſe elől Pogacsakat hozot be az Végh-Vacsoraban: mellyet nem az Papa, de az regi Paterek talaltak: meg ſem nevezhetni mellyik Papa talalta.

F. Akar ki talalta, de ugjan em-

emberi talalmany mely à Chriſtus Ieſuſnak ſent ſerzeſęvel ellenkezik. De kereſsek fel eredetit. Mert nyilván valo dolog, hogy Luther Marton az Papiſtaſagbol ezt vőtte ſ-meg tartotta, nem valamelliktűl az Paterek kőzzűl.

I. An. 100. Első ſaz eſtendő Chriſtus ſűleteſetűl fogva meg kel vallani mindeñek, hogy olljan kenyer taytek oſtyanak mêg csak hire ſem volt. Mert akkor abban az első ſaz eſtendőben az igaz kenyerrel ſolgaltattak ki az Ur Vacsorajat, mint megh tetſik Act. 2. v. 42. Act. 20. v. 7. 1. Cor. 10. v. 16. Centur. 1. lib. 2. cap. 16. Hiſt. Eccleſ. Colum. 500.

II. Ann. 200. Az maſodik ſaz eſtendőben is ſemmi Oſtya nem volt be vevén az Veg-vacsoraban, de akkoron is igaz kenyer tőr-

deltetik vala, es az Egyhazi ſolgaknak jelen letekben reſſękent oſtogattatik vala, mint Iuſtinus Martyr mondgya Apolog. 2.

III. Ann. 300. Az harmadik ſaz eſtendőben ſincsen ſemmi emlekezet az Oſtyarol, de oly kenyerről, mellyet az kőſſęgnek az Templumban fel vitt, es az Ur aſztalara le tőtt ajandekbol megh ſentelnek vala es tőrdelvên az Veg vacsoraban oſtogattyak vala, az betegeknek hazokhoz kűldik vala az Diaconuſok, avagy Caplanok által, neha ſolgak avagy Gyermekek által kerik vala à betegek es kűldik vala, mint az Serapionnak peldajabol meg tetſik. Ez penig nem az Gőrőgők es Africaban levő Eccleſiakban vala à rend tartas, de az Romaiban is, mint bizonyittyak Clemens Alexan-

Euſeb. lib. 6. cap. 34 Euleſt. Hiſt.

Alexandrinus Strom. libr. 1. Cyprianus de lapsis. Eusebius lib 6. cap. 34. Hist. & libro 7. cap. 8. Centur. III. Hist. Eccl. cap. 6. Col. 131, 145.

IV. Ann. 400.

Az negyedik saz-estendő. ben is nincsen emlekezet az Oltyarol, de egész kenyerről, mellyet gyolcsal fednek vala be, es az astalra teven sok rêsre tördelik vala, es az Communicaloknak kezekben adgyak vala, mint meg tetsik Dionysiusnak irasabol: *Hierarchia Ecclesiastica Cap. 3.* es Ambrus Doctornak bessedéből, mellyel á Theodosius Csasart így solitotta vala meg: *Quomodo manus extendes, de quibus adhuc sanguis stillat iniustus? Quomodo huiusmodi manibus suscipies sanctum Domini corpus?* Az az, Hogyhogy nyujtod ki kezeidet, mellyekről meg is csepeg az artatlan vêr? Mi modon

Nagy lelkű Doctor, kereptjen Csa sar Ecclesia fia,

veked

veked ez illyen kezekben az Urnak sent testet? *Tripart. lib. 9. Cap. 10. Centur. 4. Hist. Eccl. cap. 6. Col 428. 430.*

Vagyon Damasusnal *in Pontificali* emlekezet oblatiorol fel vitettet kenyerről. De ott az oblation ollyan kenyer ertetik minemût à kossęg az templomban az Urnak astalara ajandekon vissen vala fel, ès az Ur vacsoraja abbol solgaltatik vala ki. *Tom. 1 Con. Pag. 212.*

Az ötödik saz estendőben sem találtatik semminemű emlekezeti az Ostyanak. Ki solgaltatik az Vég-vacsora astalon (mint ez előt valo saz estendőkben) Tördeltetik az kenyer s-ugy osztogattatik azoknak kezekben az kik communicalnak. *Nicephorus lib. 13 cap. 7. Augusst. Epist. 86. ad Casul & serm. 140 de tempore.* Agoston Doctor Pau

Ab Anno Christi 400 ad 600.

Q linus-

linuſnak egeſs kenyeret küldöt az ő vele valo eggjeſſęgnek bizonyſagara *Epiſtola* 31. 37. Az egeſs kenyeret penig liſt langh Oſtya hartjanak mondani nem lehet.

Ez időben á kereſztyen Csaſarok alat az Romai Piſpekek nyugadalmat njerven, gazdagſaggal, bujáſaggal, es pompas ſuperſtitiokkal igen neveked-nek, de az Oſtyat męg csak álmokban ſem láttak, nem hogy éltenek volna vele.

VI. Ab anno Chriſti 500. ad 700.

Az kővetkőzendő őt es hat ſaſs eſtendőkben immar fel talalod Romaban Gergel Papa áltral, es az ő utanna következők által az pompas Miſęnek áldozattyanak, es ſok ſerzeteknek nevekedeſet. Ekkor kezde el valtozni az Vęgh-vacsorabā valo kenyer temerdek Pogacsakka, mellyeket Coro-

Dial. Greg. in libro 4.

nas oblationum, kenyer fel vetelenek Coronajanak hiynak vala.

Bizonyíttyak az Hiſtoriak, hogy ez idő tayban az kenyer, (akar amaz Corona ſabaſu keregded Pogacsat akar egyeb kenyeret ertſ) az communicaloknak tőrdeltetet, es kezekbē adattatot. *Cent. 4. cap. 6. Cent. 7. cap. 7. Col. 153.*

VII. Ab anno Chriſti 700. ad 800.

Az kővetkező het ſaz eſtendőben-is nem volt az Miſelő liſt lang tajtek oſtya. Mert noha Romaban az Miſe tereben eſven ſok talalmanyokat fayzot vala, de mind az által az Urvacsorajat ſa aſtalon ſolgaltattyak vala ki, kezekbe vevén á kenjeret á cōmunicalok, mint meg tetſik *Cent. 7. cap. 4. Col. 360*

VIII. Ab annō Chriſti 800 ad 900.

Nyolcz ſaz eſtendőtűl fogva kilencz ſaz eſtendeigh, az Miſęnek áldozattya tarkas tekentetnek ki ſolgaltataſaval

Cranczius in Metrop. lib. 1 cap. 9.

igen meg nevelkedek: de még is aſtalrol ſolgaltatik vala ki az Veg-vacsora. Mert Caroly Csaſar-is az templomnak kő-zepin le tőt aſtalhoz jarulvan communicalt, de ez eſtendő-ben-is az liſt lang buborek O-ſtyanak ſemmi hire nem vala.

IX. Ab anno Chriſti 900. ad 1000.

Kilencz ſaz eſtendőtűl fogva ezer eſtendeigh az áldozo Miſe azon allapotban marada, de az Vegh-vacsora nehol aſtalrol, nehol oltarrol keſdettek ki ſolgaltatni: Az kőd Oſtyanak hire ſincsen. *Centur. 9. cap. 6. Col. 246. & Cent. 10. cap. 6. Col. 308.*

X. Ab anno Chriſti 1000 ad 1100.

Ezer eſtendőtől fogva ezer ſaz eſtendeig Anshelmus mondgya, hogy Angliaban az kenyer tőrdeltetet es ſok reſre oſlatot az Végh-vacsoraban. *Anshel. Com: in 1. Cor. 10 caput.*

De Romaban hatalmaſſan fel-emelvē fejet az veſedelemnek

nek fia amaz kevely kegyetlen es őrdőnges Papakban maſodik Sylveſterben, kilenczedik Leobã, kilenczedik Benedekben, hatodik Gergelyben, maſodik Miklosban, hetedik Gergely Papakbã, iſſonju valtozas maza be. Mert ezek az Papak az Csaſarokat talpok ala tappottak, á Papoknak hazaſſagokat karhoztattak, az Gőrőgh Eccleſiakat az kovaſztalan kenyerert uyjoban ki atkoztak, á tranſuſtantiatiot az kenyernek allattya ſerint teſtė valo valtozaſanak hazugſagat be hoztak.

Ekkor Romaban az Végh vacsoranak kenjerenek formaja is meg valtozek. Mert á Corona keregded Pagacsak heljeben apro lapos vekony penſs formaju Miſezŏ Oſtyak adattattanak, vagy harmadik Miklos, vagy maſodik Alexander,

Az Oſtyanak Attya Papa.

vagy hetedik Gergely Papa által ki ördöngös volt, es mindé Papaknal latrab azt mondgya Benno Cardinal, annak élete felöl valo irasaban.

Lött ez, ezer hatván eſtendö tayban. Igy tanit ezekröl Gregorius Caſſander *in Liturgicis ex Romani ordinis expoſitore.*

Litur. c. 27. pag. 66.

Bernolduſnak hozza be ſavat Caſſander, ki az keregded papiroſni vekony buhorek Oſtya felöl igyen panaſolkodot: ſokak azon Authortul (Bernolduſtul) ugy-mint eſes, kegyes, es az Eccleſiabeli ſertartaſokrol vigyazotul azon ertelemmel mondatnak. *Qui indigniſsimè tuliſse videtur ætate ſua in quibusdam Eccleſiis oblatas, panis quæ priſcæ Eccleſiæ conſuetudine ad uſum Sacrificii ad menſam Domini à populo fideli offerebantur ad imaginem numorum & tenuiſsimam quandam & leuiſsimam formam à veri panis ſpecie alienam fuiſse redactas.*

Iudicium Bernoldi ex poſitoris ordinis Romani de hoſtiis

Quare

Quare per contemtum minutiæ numulariæ oblatarum appellat imaginariam & umbratilem levitatem iis tribuit, & indignas eſse Panis vocabulo pro ſua tenuitate, ac propter eas officium atq; religionem Eccleſiaſtici officii multum per omnem modum confudi aſserit, pluribusq; & acerbioribus dictis eas inſectatur.

Melj ket Papiſta Doctorok iraſi az liſt lang taytek Oſtya felöl valo kerdeſt elegge megh feytik honan legyen eredetek? Regiekè? es mit itily felölök?

Mert elöſör: Ha Bernoldus Papiſta Pap az papazoſagnak ſötetſegenek közepette, az Oſtyat boſſuval ſenvette: Hât az Euangelicus Egjhazi ſolgak az Euangeliomnak illyen nagj vilagoſſagaban, micsoda lelki iſmerettel ſenvedhetik? A Miſe az Papaktul egyſer-is maſſor-is tereben eſet, es ugy ſülte ezt az kenyer Iſtent, kit ez napig-is ſörnyen imadnak. Ti

I. Az Iapon hartya Oſtyarol valo itilet.

Q 4 penig

penig kereßtjen Oſtyaſok męg ſem akartok az Chriſtus Ieſuſnak ßent ßerzeſe melle allani á Maozim Iſten taytek, hartya, buborek Oſtya mellől: Laſſatok hogy ßentſęgh tőresbe ne leledzetek miatta.

II. Maſodßor: ha męgh Bernoldus idejeben, ugy mint Chriſt' ßületeſe utan ezer hatván eßtendő tayban kezdettenek az Oſtyak, hogy hogy volna igaz hogj az Papak előt az ß. Atyak vőttek volna be az Oſtyakat á kereßtyeni Eccleſiaban? Es kicsoda ketelkedhetik abbā hogj nem Papa volna talaloja az Oſtyaknak, męg penig amaz oda fellyeb megh jegyzet lator harom Papak kőzzűl eggyik.

III. Harmadßor: ha Bernoldus nem ketelkedet az Oſtyakat megh utalaskęppen Minutias numularias, penßhez haſonlo

ſaradekoknak nevezni: Miert hogy moſt azon avagy haſonlo nevezetekkel nem illettetnek?

IV. Negyedßer: Ha az időtűl fogvan nē mindē Eccleſiak vőtek be, általan veggel nem voltek ketelenſęges á melljert az melj Eccleſiakban, avagy nem voltanak, avagy be nem vőttek, de az kenyernek tőrdelteteſet az Vęg-vacsoranak ki ſolgaltataſaban meg tartottak, miert nevezik Calviniſta Eretnekeknek?

V. Eotődßőr: Ha ſemmi haſonlatoſſaga nincsen az Oſtyanak az igaz kenyerhez, ſőt ha męg kenyernek neveztetni is meltatlan, hogy hogy lehet igaz, hogy igaz kenyer volna az Oſtya, es hogy valami kivantatik az igaz kenyernek valoſagara benne volna?

VI. Vegezetre: Ha az Egyhazi

ſolgalat es á kereſtyeni vallas az Oſtjak által ſokkeppen meg veſtegetődik: hogy hogy merik allatni az Euangelicus tanitok, hogy az Sacramentomhoz igen illendők ekeſſęgekre valok?

Ezen dolgot bizonyittja haſonlo mondaſſal **Honorius Presbiter Auguſtodunenſis in Gemma animæ lib. 1. cap. 66. circa annum D. 1120.**

VI. Azt-is mondgyak az Oſtyaſok, hogj Agoſton Doctor idejeben volt az Oſtya, Aug. in ſent. Proſperi Diſt. 2. de conſer. capite cum frangitur.

F. Meg mutattuk ez előt, hogy Agoſton Doctor idejeben az hartyas buberek Oſtya ingjen ſem emlitetet nem hogj volt volna. Az holot penigh Hoſtiat emlit, nem az Miſelő Oſtyarol kel ertení, de az templomban az Urnak aſztalara az kereſtyení kőſſęgtől fel vit kenyeret. Vegezetre az holot irja Agoſton Doctor *Cum frangitur, &c.* Mikor meg tőrdeltetik ez igevel Tőrdeltetik, elegge meg hamiſsittja az Oſtyaſokat, hogy ő nem penſshez haſonlo keregded lapos vekony hartya faradek Oſtjarul ſol, de az igaz éltető jo izű kenyerről. Mert ők az Oſtyat nem tőrdelik.

VII. Azt mondgyak: hogj az keregded Pogacsak amaz igen regi Epiphaniuſnak idejeben-is voltanak, mint meg tetßik Epiph. in Anchorato.

Elt 400. eſtendő tayban Chriſtus ßületeſe ut tan.

F. Az Hiſtoriak kűlőmbet mutatnak, mint megh latok. Mert ezer hatvan eſtendő tayban

ban ſůle az Papa Miſeſe az Oſtyat Epiphanius utan kőzel hat ſaz eſtendővel. 2. Epiphanius Gőrőgh Piſpek volt Cyprus ſigetben. De az Gőrőgh Eccleſiak az kovaſztalan Miſes Oſtyat be nem vőttek, ma ſem veſik. 3. Chriſtus ſůleteſe utā ezer ötven negy eſtendővel haborottanak meg az Gőrőgh Eccleſiak az Romaiakkal, az kovaſos es kovaſztalan kenyer felől Epiphanius utan kőzel hat ſaz eſtendővel. *Centur. II. Cap. 6. Eccleſ. Hiſt.* Azert hogy hogj oltalmazta volna Epiphanius az Miſezős Oſtyat? 4. Ezek az Epiphanius ſavai. *Hoc enim eſt rotundæ formæ & ſenſus expers, quantum ad potentiam.* az az. Mert ez temerdek formaju es erzekenſeg-nelkűl valo erejere kepeſt, meltatlanul illettetnek az Miſelős Oſtyara, mintha oly vekony

kony hartya, taytek lapos kenyer faradekrol ſolana, melljet az ember ſajaban alig erzeñe, holot ez ige σφογγύλον nem penſ ſabaſu lapos temerdekſęget, de termerdek keregdedet jegyez, minemű az gőmbőlyű kenyer. Hogy penig erzekenſęg-nelkűl valonak mondgya: (*non paſsivè ſed activè*) ugy magjaraztatik, hogy az kenyer nem erez, ſà többi.

VIII. Hozzak be az Agoſton Doctor peldajat ki igy ſol:

Aug. ad Ianuar. & habetur in Decret diſt. 12 Cano: Mater mea.

Az en Anyam engemet kővetvēn Mediolanumban talala az Eccleſiat Szombaton böytölni, kezdet vala tetovazni mit cselekednek. Akkoron en tanacsolam ez dologrol az boldog emlekezetű Ambrus Piſpeket. De az monda: *Cum Romam* ve-

venio Sabbathum ieiuno, cum Mediolani ſum, non ieiuno: ſic & tu ad quamcumque Eccleſiam forte veneris eius morem ſerva, ſicuiquam non vis eſse ſcandalum, nec quenquam tibi: Hoc cum matri renunciaſsem libenter amplexa eſt. Az az: Mikoron Romaban megyek, böjtölök, mikor Mediolanumban vagyok nem böytölök: Igj te-is az mely Eccleſiaban be megy annak ſokaſat tartſad, ha valakinek nẽ akarſs botrankozaſara lenni, egyebet ſem teneked. Ezt mikor Anyamnak megh mondottam volna, örömeſt veve. Melyből azt hozzak ki, hogy az holot Oſtyaval oſtogattatik az Ur Vacsoraja, Oſtyaval vegyed, az holot kenyerrel, kenyerrel vegyed: mind egy.

F. Micsoda közi vagyon az Ur vacsorajanak az Romai böythöz? Az Ur vacsoraia az Uy Teſtamentomnak Chriſtu-

ſtul ſereztetet maſodik ſentſęges Sacramentoma, az Böytöles Szombaton vagy Penteken emberi talalmany: Az Ur Vacsoraja az Euangeliomi igereteknek ſükſęges el pecsetelö Sacramentoma: az böytöles teſtnek meg ſanyargataſara valo etlenſęg itlanſágh: ha penigh napnak es eledelnek valogataſaval vagyõ, örögi tudomanj, azt mondgya az Lelek elöſsör Timotheushoz irot levelenek negyedik reſseben. Iol cselekedte Ambrus Doctor, hogy á kereſztyeni ſabadſagra nézendö dologban az Eccleſiaknak ſokaſahoz tartotta magat. De ha az Ur vacsorajaról volt volna ſo, hogy Mediolanumban kenyeret törtelnek, Romaban penig kenyer buborek Oſtyat imadnak, bizony az Chriſtus ſent ſerzeſe ſerint valo erte-

lemből ſollot volna. Annakokaert illetlen az pelda: Itt imigy böytölnek: azert az UR vacsorajaban is ſabad imit Oſtyaval élnem, amot kenyerrel. Kí ne pökne ezt az gyermeki roſs velękedeſnek következeſet?

Az kenyernek törtdelteteſe ugy-mint, az Ur vacsorajaban valo ſükſęges meg valtoztatha tatlan ceremonia, teſen valaſztaſt az Chriſtuſnak Vég-vacsoraja közöt, es az emberi talalmanyoktul megh mocskoltatot Oſtyas vacsora közöt, annijra hogy ſoha ſenki jo lelki iſmerettel ſem nem communicaltathat egyſer ſ. mind Oſtyaval es kenyerrel ſem nem communicalhat. Mert bizony aruloja lenne az Ur-vacsorajaban valo kenyer törtdelteteſnek. Hiſem a Sacramentomok külömböztetnek

Iſſad az elől jaro beſedben.

tetnek megh minket, mind az Poganyoktul, mind peniglen egyeb tevelygöktül, mellyet à ki nem tud jöveveny az ſent Irasban. Immar az ki azt követi à mit Idvözitönk parancsolt: Hoc facite Ezt cselekedgyetek, tudni-illik, az kenyeret kezetekben vegyetek: meg áldgyatok: meg ſegdellyetek, es ugy oſtogaſſatok egyebeknek: ezzel megh külömböztetet az, minden egyeb tevelygöktül: Mert az Ieſus Chriſtuſnak ſ. ſerzeſe mellet maradot megh ſarazon. Az ki penig nem kenyeret, de liſt langh taytek lapos vekony harttya Oſtyat veſen elö ſ. nem törtdeli, de törtdeleſnelkül oſtogattya, el tavozot az, az Chriſtus ſerzeſetül, es Schiſmaticus. Azert egyſer kenyeret törtdelni ſ. ugy oſtogatni az Ur Vacsorajat, maſſor

lapos vekony hartya Oſtyaval: avagy egyſer ſ-mind kenjerrel es Oſtyaval, micsoda nagy álhatatlanſagh ez az Chriſtus Ieſuſtul ſereztetet dragalatos ſ. ſęgnek ki ſolgaltataſaban. Ez az ſem heũ, ſem hideg, kit az Ur Iſten ki okad az ő ſajabol, azt mondgya ſent Ianos az Mennyei jeleneſről irot kőnyvenek harmadik reſeben. Egjgyetlen egy peldat ez rut utalatos tetovazaſnak el ſinleſere nem talalhatnak, nem hogy az Ambrus Doctor Bőyti tartoznek ide.

Apocal. 3. v. 16.

AZ HARMADIKROL.

Az kenyernek tőrdeleſe az Vr Vacsorajaban oly Ceremoniaé mellyet ſabad volna el hadni, avagy kővetni?

Va-

Valaminemű allattya és valoſaga az emberi nemzetnek valtſaganak az Chriſtus teſte es annak à ſenvedes kőzben valo tőrdelteteſe, ſinten ollyan allattya es valoſaga az Ur Vacsorajanak à kenyernek az oſztogatás kőzben valo tőrdelteteſe, el annijra hogy ha az Chriſtus teſtenek az ſenvedes kőzben tőrdelteteſe nem lőt volna ſoha az mi váltſágunk vegben nem mehetet volna: akkeppen ha az UR Vacsorajaban az kenyernek tőrdelteteſe nem leſen, ſoha Sacramentum ſem lehet, es akar mely kőz ember Vacsorajatul ſem kűlőmbőz. Meg tetſik ennek igaſſaga ebből: Mert az Ur Chriſtus à kenyeret kezeben veven halakat adot, meg ſegte, es ugy atta az Tanitvanjoknak ſ-azt mondotta: Ez az en teſtem, mely ti e-

rettetek meg tőrdeltetik, ezt TEGYEtek az én emlékezetemre. Olj rend tartas azert az kenyernek tőrdelteteſe mely á Chriſtus parancsolattja ala eſet el annijra, hogj valakik az Veg vacsoraban az kenyeret nem tőrdelik, mind az Chriſtus parancsolattyat fel bontyak ebben, mert nem teſſik az ő teſtenek tőrédelmenek emlekezetire az Veg vacsorat, mind pedig az valtſagnak vegben menetelinek valoſagat, mely az Chriſtus teſtenek tőrdelteteſe által ment vegbe el fordittyak.

Nota.

Ved ki az Chriſtus teſtet, es annak tőrdelteteſet az valtſagbol, az váltſagh ſemmi leſſen. Ugyan is miert őltőzte fel az teſtet, hanem hogy abban meg tőrdeltetven véret ontvan az valtſagot vegben viheſſe, mint laſd meg Pſal. 22. v. 17, 18. Eſ. 53. verſ. 4.

Subſtantialia Sacramenti, id eſt materiam, formam, finem & totam inſtitutionē Chriſti mutat,

v. 4. 5. Igy vedd ki az kenyeret, es annak tőrdelteteſet az Vegh-Vacsorabol, Sacramentum nem leſſen, vedd ki az Chriſtus vérenek ontaſat az valtſagbol, ſoha valtſagh, nem leſſen: igy ved ki az bornak őnteſet az Veg-vacsorabol ſoha Sacramentum nem lehet.

qui fractionem non panis negligit. Confeſſ. Cathol.

Az Veg-Vacsora oly dragalatos ſentſegh, melyben az Chriſtus kin ſenvedeſe teſtenek tőrdelteteſe, es halala élőkeppen meg mutattatik, á mellyert ugyan Chriſtus halalara emlekeztető ſentſegh az. Ha azert az kenyer nem tőrdeltetik az bor nem őntetik, hogy hogy mutatodik meg á Chriſt' ſenvedeſe, vere hullaſa teſtenek tőredelmet? Bizony ki fordul ez Chriſtus beſede ſarkabol: Az en halalomnak emlikezetire tegjetek. De az Oſtya-

ſok Veg-vacsorajokban az kenyer nem tördeltetik.

Bexa quest. 149. de Sacram.

Annakokaert az Chriſtus ſent ſerzeſet meg rontyak, parancsolattyat meg nem tartjak, az valtſagot el forditтyak az Chriſtus ſenvedeſęt, es vére hullaſat megh nem mutattyak, es ſoha az Vegh-Vacsorat az Chriſtus halalanak emlekezetire nem tehetik, es jo kővetkezesből nẽ igazan ſolgaltattyak ki az Oſtjaval az Vegvacsorat.

Hogy peniglen nem oly ceremonia legyen az kenyernek tördelteteſe az Veg-vacsoraban, mely tartoznek az kereſztyeni ſabadſagra, hogy akar tördellyed akar ne? Nem vetek es kereſztjeni ſabadſagban áll: de oly mely *ſit de eſſentia Sacræ Cœnæ*, legyen az Sz. Vacsoranak allattyabol, es valoſagara tartozzek imez okok mu-

I. A Chriſtuſnak ſ. ſerzeſet tagadod, ha az kenyeret nem tördeled.

Előſőr. Mert tanu-bizonyſagot teſnek arrol az harom Evangeliſtak, es ſent Pal, hogy az Ur Ieſus mikor az Vegh vacsorat ſerzette az kenyeret kezeben vőtte, az Atyanak halakat adot, meg ſegte es az Tanitványoknak atta ſ. parancsolta hogy vegyek es egyek, azt-is penig az ő emlekezetire. Meljből megh tetſik, hogy az UR Chriſtus ebben az meltoſagos ſentſęgnek ſerzeſeben, tulaydon ſentſęghez illendő valoſagos ceremoniakat adot elő, ollyakat mellyek nélkűl az vęgh vacsora csonka, ha valamellyiket el hadgyak az Ceremoniaknak.

Hogy peniglen az Oſtyaſok hannyak az vendeg fogado hazat, eſtvet le űleſt vagy fen allaſt, kovaſztalan kenyeret, &c. mellyek tartoznak az kűlső ce-

remoniakra, de azert nincsen â Vêg-vacsoranak valoſagabol: Hát â kenyer tőrdeleſis ollyan: vêtenek nagyot, hogy nem illendőket haſonlítanak őſſve. Annak-felőtte ſem az Euangeliſtak, ſem az Apoſtolok nem helyheztetik azokat az ollyan Ceremoniak, es rénd tartaſok kőzíben, mellyek parancsolattal járnanak, mint az kenyer tőrdelteteſet. Mert ezt megh parancsola: Igy cselekedgyetek, mint en es tegyetek az én emlekezetemre.

11. Maſodſor: Mert az Chriſtus mikor â Vég-vacsorat ſierzette ez igekkel: Halakat ada Megſzege, az meg ſegeſt az halaadás, es az oſtogatas kőziben teve. Azert ha az halaadás, es az oſtogatas oly ſkűſęges Ceremonia, es rênd tartas az Vegvacsoraban, mely ennek valoſaga-

ſagara tartozik tehat az kenjernek ſegeſe-is ollyan rend tartas. De az Oſtjaſok ſem tagadgyak, hogy az haladaſnak es az oſtogataſnak Ceremoniaja az Vég-vacsoranak állattyara, es valoſagara nem tartoznek. Tehat az kenyernek tőrdeleſeis az Vég-vacsoranak állattyara es valoſagara tartozik.

De abrogãda Miſſa privata.

Ezen ertelme Luther Martonnak. *Omnes Euangeliſtæ & Paulus ſimiliter unanimi conſenſu aſſerũt Chriſtũ panem fregiſſe, & diſcipulis dediſſe: quod ſi ergo Cœna debeat eſſe conformis exemplo & inſtitutioni Chriſti non debet celebrari quin frangatur panis & multis diſtribuatur à ſacerdote:* Az az: Minnyajan az Euangeliſtak, es Pal haſonlatoſson egjenlő ertelemmel vallyák, hogy Chriſtus az kenyeret tőrdelte, es az Tanitvanyoknak adta. Hogy ha ezokaert az vacsoranak haſonlo-

Az Papiſtak ellen Luter argumentoma.

nak kel lenni á Chriſtus példájahoz, es ſerzeſehez ne ſolgaltaſſek ki kűlőmben, hanem az kenyer tőrdelteſſek, es ſokaknak oſtogattaſſek az Paptul. Mikor Luther ezt irta nagy igaſſagot ſolot. De mikor az Calviniſtak mondgyak, mindgyaraſt eretnekſęget ſolanak, es Sacramentariuſok erette.

Hogy penigh itt-is azt vitattyak: Mind egy ez: Tőrni ſadni, igen meg csalatkoznak: Mert ha nekiek mind egy, az Euangeliſtaknak nẽ mind egy. Luther ſem tartotta á Papiſtak ellen valo argumentomaban mind egynek, kiről mayd oda alab bővebben.

III. Az Chriſtus parancsolattyaban kettő vagyon. I.

Harmadſor: Chriſtus ebbẽ: Ezt cselekedgjetek azen emlekezetemre, azt parancsollya mit cselekedgyűnk es mi vegre. Mit cselekedgyűnk? Azt az mit ő maga cselekedet vala. Hogy az kenyeret kezeben vőtte, es halakat adván meg ſegte oſtotta, ugy-mint az ő mi erettűnk el adatot teſtenek Sacramentomat: iſmet az meg aldot Pohart oſtotta, ugy-mint, az ő mi erettűnk, es bűnűnk bocsanattyaert ki őntetet vęrenek Sacramentomat. Iſmet hogy ezeket az jokat vegyűk, igyuk, es az igeretnek hidgyűnk. Mi vegre penigh? Az ő halalanak halá-adatos emlekezetire, mint ſent Pal mondgya: Valamenyiſzer ez kenyerből eűtek, es ez Poharbol iſztok az Vrnak halalat hirdeſſetek miglen el jő.

II.

Valami ez parancsolatban vagyon, annńra az Veg-vacsoranak valoſagara tartozik, hogj ſoha tőle ſentſęgh tőres-nélkűl el nem ſakaztathatik. De az kenyeret tőrdelni, ſinten ugy ott vagyon mint ez, meg áldani,

ni, adni, venni, meg enni, meg inni. Annakokaert az kenyer tőrdeles az Végh-vacsoranak valoſagara tartozo rend tartas, es nem oly mellyet el hagyhás. De azOſtjaſok nẽ tőrdelik ákenyeret á Veg-vacsorábã: azert nem igazan ſolgaltattjak-is ki.

Hogy itt-is azt mondgyak: Kenyerből es borbol kel ugy vagyon állani, de az kűlső Ceremonia oly, mellyet ſabados el hadni, vagy kővetni. Mert ez csak az Apoſtolokra nézet az parancsolat: Hamis fogas. Mert ezzel az parancsolattal erősſittetik meg az Vég-vacsoranak ſerzeſe, es ki ſolgaltataſa: Hoc *facite*. Ezt cselekedgyetek, hogyhogy álhatna megh egyeb arant, mind ſerzeſe, mind ki ſolgaltataſa, ha á parancsolat ott nem volna? Az mikeppen á hivek ennek á parancsolatnak

Mint egy ſarkon ugy forog ez parancsolató: Ezt cselekedgyetek az egeſſveg-vacsora:

latnak erejevel vőttek, őttek, es ittak az meg áldot kenyeret es bort az Urnak halalanak emlekezetire: akkeppen azon parancsolatnak erejevel az Tanitok az kenyeret, es az bort, halakat adván meg ſentelik, tőrdelik az etelre es italra oſtogattyak, az Urnak halalanak emlekezetire. Hogy cselekedhetnek ezt, ha az parancsolat előttek nem volna? Hát nem kereſztyeni ſabadſag, de Chriſtus parancsolattya tőrdelni az kenyeret, es az Apoſtolokra néz, mint ő utannok az igaz Tanitokra. Nem ez tehat ertelme. En Tanitvanyim az mit ti imar cselekedtetek: ez utanis azt cselekedgyetek: de ez, az mit lattok, hogy en cselekezem az Végh-vacsoranak ſerzeſében, es ki ſolgaltataſaban, es tinektek is parancsolván,

hogy

hogy cselekedgyetek ſimmar. is az en parancsolatombol cselekedjtek: ez utan is cselekedgyetek es az Eccleſiaban megh parancsollyatok, hogj azt cselekedgjek az én emlekezetemre.

De abrog. Miſsa priuata.

Luther is az Papiſtak ellen fölötte igen állattya, hogy ez parancsolat: Ezt cselekedgyetek, egy arant tartozik az kenyer tördeleſre es oltogataſra.

IV. Negyedſer: Mert az mit az Chriſt° az vég vacsoranak ſerzeſében cselekedet az végre, hogy ez vigaztalaſsal tellyes, Szentſégnek Sacramentomanak haſznat nekünk ajanlanna, az kereſztyeni ſabadſagra néző dologhnak tartani nem ſabad, de az parancsolatnak réſze. Mert az kereſztyeni ſabadſagra tartozo dolog közöt, es a ſükſéges közöt az Sacramentomnak ertelmere, ez regulat kel igen

kel igen meg tartani, hogy csak azok az Iſtentül parancsoltatot ſükſéges Ceremoniak, mellyeknek valami nyilvan valo, es az Iſten igejeben ki jélentet kegyelemnek az Chriſtus jo tétemenyirül jegyzeſi vadnak, azert mert ennelkül az haſonlatoſſag nelkül Sacramentum nem lehet, mint Agoſton Doctor bizonyittya. Aug. Epiſt. 23. ad Boniſt.

Sz. Pal az Chriſtuſnak mi erettünk tördeltetet teſtet kenyernek nevezvẽ nyilvan bizonyittya, hogy az Chriſtus az kenyernek tördelteteſével az kereſztfan az ö teſtenek tördelteteſet akarta jelenteni, melljet az Oſtyaſok is vallanak. Mert Pal Apoſtol az Tördeleſnek igejevel azt mondgya, az mit az Euangeliſtak az El adattaſnak igejevel. Ezt peniglh hogy ſenvedeſet, es halalat jelentet. Hun. De Sacram. pag. 336.

lentette nem forog kerdesben. Agoſton Doctoris igj ſol erről:

In ſentent. Prof. Diſt. 2. Con. c. cum frangitur.

Quando Panis frangitur. &c. quid aliud ſignificatur, quam oblatio corporis ipſius in cruce? Azaz: Mikor az kenjer tördeltetik micsoda jelentetik egyeb, hanem az Chriſtus teſtenek az kereßtfara valo vitetteteſe?

Mellyekből ſükſęgeskeppen meg czafolhatatlanul következik: hogy valaminemű állattya es valoſaga az emberi Nemzetſęgnek valtſaganak az Chriſtus teſtenek törtelteteſe ſinten ollyan allattja es valoſaga az Vég vacsoranak ſent Sacramentomanak az kenyernek törtelteteſe. Immar itillye meg az jo lelki iſmeretű ember, ha *Adiaphoron* Kereßtjeni ſabadſagban allo dologhé törtelni avagy nem törtelni à kenyeret az Végh-vacsoraban? Ha meg

mutat-

mutathatyaké azok az Chriſtus teſtenek mij erettünk à kereztſan valo törtelteteſęt à kik Oſtyaval oßtogattyák az végVacsorat, holott ők az liſt-langh hártya oſtyát nem törtelhetik? Ha nem meg rontyaké à Chriſtuſtol ſzereſztetett dragalatos ſentſęget, holott az mi valoſaga azt el hadgyak? Ha nem vetkeznéké az Chriſtus parancsolattya ellen mondvan: Ezt igy tegyetek az en halalomnak emlekezetire, hogy az mikeppen en az kenyeret kezemben vevem, meg áldám meg ſegdelem nektek oßtogatám: Ti-is mikor ki ſolgaltattyatok ez ſęget az kenyeret kezetekben vegyetek, meg áldgyatok, törtellyetek, es ugy oßtogaſſatok. Mire? Mert az en halalom ugy adatik elötökben à kenyernek törtelteteſe alat, es ugy teheti-

S tek

tek az en halalomnak emlekezetire. De az Oſtya nem tördeltetik. Hogy hogy ne vetkeznetek tehat az Chriſtus parancsolattya ellen?

Eotődſer: Mert ſ. Pal nÿlván mondgya, hogy az mely kenyeret tördelünk az Chriſtus teſtenek velünk valo közleſe. Mert egy kenyer egj teſt ſokan vagjunk. Mert mindnyajan egj kenyerből reſeſülünk. Ha azert egy az kenyer, melyből annak tördelteteſe altal mindnyajan reſeſülünk: az Oſtya penig nem egy, de ſok, es egyből ſokan nem reſeſülhetnek, tehat bizony nem *res adiaphora*, nem kereſtyeni ſabadſagban áll az kenyernek tördelteteſe, de erős parancsolatbā. Ezokaert az kik az kenjernek tördelteteſet el veſteglik, mikeppen mondhattyak: *Panem quem frangimus*, az mely kenyeret tördelünk? Iſmet: Egy teſt ſokan vagyünk, mert egy kenyerből reſeſülünk, holot az Oſtyaſok közöt nem tördeltetik az egy kenyer, ſem nem oſtogattatik ſokak közöt, de kiki maganak veſen egy egy liſt lang hartya Oſtyat.

Azt mondgjak ez ellen: Külömben akkor nem lehettet. Mert ha csak egyiknek adta volna az egeſs kenyeret az többi annelkül lött volna.

F. *Fallacia non cauſe*. Okat, miert tördeltek az Apoſtolok az kenyeret ezt velik: Mert egeſs kenyeret vöttenek elő. De miert vöttenek egeſs kenyeret elő? Bizony nem egyeb okaert, hanem hogy tördelheſſek:

Mert Chriſtus ugy parancsolta vala: Mert annakfelőtte à tőrdeleſnek titkanak, avagy jegyzeſenek meg kel vala tartatni. Mondgyak hogy az Apoſtolok egeß kenyeret vőttenek elő. Miert hát hogy ők azt nem cselekezik de inkab akarjak az Papa talalmanyat venni hogy ſem az Apoſtolokét?

Azt is mondyak, hogy az Apoſtol az tőrdeleſen az oßtogataſt erti. Mert az tőrdeltetes oßtogatas nelkűl nem lehet.

F. Szent Pal hamiſsíttya meg őket. Mert nem azt mongya: Az kenyeret mellyet oßtogatunk, de az kenyeret mellyet tőrdelűnk, hogy à kenyeret az ő tőrdelteteſetűl megh kűlőmbőzteſſe. Ugy vagyon, hogy az tőrdeltetes oßtogatas nélkűl nem lehet, de más megh

ßegdelni az kenyeret, más az ßegdelt kenyeret el oßtogatni: Mert hogy hogy oßtogathatnad ha előb el nem tőrdelned? Igy tanit itten ß. Pal: Az mely kenyeret tőrdelűnk, az az, kezűnkkel darabokra ßaggattjuk es el oßtogattyuk. Mert kűlőmben az egy kenyerből nem reßeſűlhetnenek ſokan.

Azt-is vitattyak, hogy à kenyernek egy volta nem áll az kenyernek egy teſtabol valo egyſęgeben, de az haßnanak titkos eggyeſſegeben, kűlőmben Pal mikor Philippisben mulatot az Corinthusbeliekkel egy kenyerből nem reßeſűlhetet.

F. Igaz, hogy ez egeß vílagon levő hívek az Ur Vacsorajaban egy kenyerből reßeſűl-

ſűlnek, az mi nèz az haſonnak titkos voltara, mely az èletnek kenyere az Chriſtus Iéſus az ő kereſet javaival, de nẽ reſſeűlnek azon egy kenyerből, az mi nèz az egy gőmbőlyű kenyernek egy voltara. Ezokaert kőzőnſęgesegj volta à kenjernek nẽ kivántatik, hogy az egh alat mindenűt csak egy kenyerből reſesűlyenek: Mert lehetetlen, de meg kivántatik, hogy minden Eccleſiakban kőzőnſęges egy kenyer veteſſek elő, es az ſenteltеſſek meg, az tőrdelteſſek, es az oſtogattaſſek.

Hogy penig Pal Apoſtol irja, hogy ő Philippiſben mulatvan azon egy kenyerből reſeſűl az Corinthusbeli hivek es az Philippiſbeliekkel, azt irja ugy-mint, ki az Philippiſbeli Eccleſianak-is az Corinthusbelieknek-is azon egy Apoſtola:

Mert

Mert mindenik helyben levőkkel, nem haſnara nèzve csak az Vegvacsoranak, de az kenyernek egjvoltara nèzve-is azon egj kenyerből őtt. Mert à Corinthusbeliekis tizennjoltz holnapokig à Philippisbeliekkel-is gyakorlatoſſaggal ugyan egy kenyerből communicalt vala. Act. 18. v. 11. Act. 16. v. 12. Act. 20. v. 6.

VI.

Hatodſor, az regi Eccleſianak jo rend tartaſa-is azőt bizonittya hogy ſűkſęges ſ. nem ſabados dolog az kenyernek tőrdeleſe. Nèzd megh az Apoſtoli cselekedetnek maſodik reſet, hogy az hivek az kenyèrnek tőrdeleſęben voltanak foglalatoſok. Ha ki penig Agapanak ſeretetnek lakodalmanak mondana, bizony dolog, hogy az ollyan lakaſt mindenkor elől vőtte, az Ur-Vacsorájával valo êles. Eltenek előb kőzőn-

ſęgeſſen az Urnak aſztalarol azon egy kenyerből tördelvén azt nekiek az Apoſtolok, es az utan telepettenek külön à ſeretetnek aſztalahoz. Igy Act. 10. v. 7. Az hétnek elsö napjan egyben gyülekeznek vala az Apoſtolok az kenyernek ſegeſęre az az, az Végvacsoraval valo eleſre.

De csak nemely Eccleſiakban volt az ſokas.

F. Mert am ollyan hamar változas eſet volna es ſakadás az Vegvacsoranak ki ſolgaltatasanak modgyaban az Eccleſiakban? Nem volt ſokas törtelni az kenjeret, de ſükſęgeſképpen az Chriſtus parancsolattya ſerint meg kellet lenni.

Vegezetre, Szükſęgeſnek lenni ezt az Ceremoniat az Iſtennek tiſzteletire csak annáj-

ban itillyük, az menyiben az Végvacsoranak Sacramentomanak avagy Szentſęgenek épſęgere, es tökelleteſsegere tartozik à Chriſtuſnak ſ. ſerzeſe es parancsolattya ſerint. Ezt cselekedgyetek. Ha az Oſtyaſok ez parancsolatot el forditthattyak, láſſak; De erre nekik hatalmok nincsen. Mert bün tetes elöttök. Matth. 5. v. 19. következik tehat, hogy az Vegvacsoraban az kenyer törtelés oly Ceremonia, mellyet ſentſęgh töres nélkül ſenki el nem hagyhat. De az Oſtyaſok el hadgyak.

Ezent tanitották vegezetre az regi Paterek Apoſtoli ſęrſiak-is. VII

Ignatius Sz. Ianos Apoſtol Tanitvanya igy ir erről *Epiſtola 9. ad Philadelph. Vna eſt enim caro Domini Ieſu & unus eius ſangvis, qui pro* Elt Chriſtus ſüſeteſe utan hatvan eſtendöben

nobis effuſus eſt, unus etiam panis pro omnibus CONFRACTVS *& unus calix totius Eccleſiæ.* Az az: Mert egy az Ur Ieſuſnak teſte es egj az ő vére mely mi erettűnk ki őntetet: egy mindenekert Meg tördeltetet, kenyer is, es egy egeß Eccleſianak Pohara.

Elt anno Chriſti 170.

Ireneus lib. 5. cap. 4. Quando mixtus Calix & Fractus Panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantiæ. Az az: Mikor az meg töltőt pohar es az megh Tördeltetet kenyer melle adatik az Iſtennek igeje, à Chriſt° vérenek es teſtenek leßen Sacramentoma, mellyekből öregbedik, es áll az mi teſtűnknek állattya.

Elt anno Chriſt. 200.

Clemens Alexandrinus libro 1. Strom. azt irja, hogy az ő idejeben ßokas volt. hogy az Ur Vacsorajaval valo elesben ki ki az kőſſeg kőzzűl réßt veñe maganak

vbi Euchariſtia, ut mos eſt, diſtributa, ſeu diviſa vel fracta fuerit permittitur unicuiq; ex populo ſumere partem: Mikor az Ur Vacsoraja oßtogattatik vagytördeltetik meg engettetik kinek kinek az kőſſegh kőzzűl, hogy reßt vegjen. Igy Cypríanus ki élt 240 eßtendőben *in Serm. de Cœna.* Theophil° ki élt 300. eßtendőben *libro 1. Paſch.* Chriſoſtomus ki élt 370. Hom. 24. in 1 Cor. 10. Auguſtin° ki élt 390. eßtendőbẽ. *In ſententia Proſperi diſt. 2. de conſ. cap. Dum frangitur. Item ad paulinum Epiſtola 59.* Dionyſius élt 400. eßtendőben *Hierarch. Eccleſ. cap. 3. Cyrillus Alexandrinus* élt 460. eßtendőben lib. 4 cap. 14 in Ioan. Beda 700. eßtendőbe élvẽ *ſuper Luc. cap. 24.* ſ. az többi bizonyittyak hogy az Apoſtoloknak idejek utan az egeß kőßönſęges Kereßtyeni Anya-ßent-egyhazban az

ke-

kenyernek megh tördelesenek rendit az Ur vacsorajanak ki folgaltatasaban à Christusnak fent ferzese, es parancsolattya ferint fentûl megh tartottak többig ezer eſtendönel.

Annakokaert megh tetzik igen nyilvan, hogy nem oly rend tartas az Vegvacsoraban az kenyernek tördelese, mely csak az kereſztyeni fabadſagon jarna ugy hogy ha akarod követheted, hanē akarod el hagyhatod, hanem ugyan allatyara es valoſagara tartozik az Vegvacsoranak.

De ezt az Oſtjaſok nem követik: Miert? Hald meg.

I. Miert az Chriſtus, azt mondgyak, nem parancsolta, de ſabadgyaban hatta

tes Anaphora.

F. Hamis ez ö mondaſok. Mert

Mert bötûben valo parancsolat ez. Ezt cselekedgyetek az en emlekezetemre. Mely Chriſtus parancsolattya ſinten ugy tartozik az kenyernek tördeltetesere mint egyebekre, mellyeket az Chriſtus cselekedet, es az Tanitoknak az Végvacsoranak ki folgaltataſaban cselekedniek parancsolt, mint Luther Marthon ekkeppen megh mondotta: *Ecce hic vides quomodo modus & forma, quæ nunc in Miſsa obſervatur planè non conſentiat cum Euangelio. Conſentiunt Euangeliſtæ & Paulus, quod Chriſtus panem acceperit, Fregerit, diſcipulis dederit. Non exprimunt an ipſe comederit aut biberit. Cum igitur Frangere & diſcipulis dare nihil aliud ſit, quam benedictum panem in* MVLTA FRVSTA PARTIRI, *nulla Miſſa celebrari debet, ſiquidem inſtitutioni Chriſti congruere debeat, in qua non Frangatur Sacramentum, & à Sacerdote inter multos diſtribuatur. Si diuerſum fiat, non erat Miſsa Chriſtiana, ſed talis* Lutherus lib. de abuſu Miſsæ Tom. 2. lenen Germ. pag. 23.

qua pugnet cum institutione & ordinatione Christi. Et paulo post: *Iam igitur confer inter se Antichristianos & Christum. Hic Frangit panem eumq; omnibus distribuit, illi frangunt sed nemini distribuunt, solis sibi servant, Speciem tantum quandam fractionis referunt: quid ergo fiet de verbis Christi, hoc facite? Cur contra faciunt quam Christus præcepit.* Az az; Ime itt latod mi modon az mod, es az forma, mely moſtan az Miſſeben meg tartatik, hogy nem eggyez ſemmiképpen az Euangelioмal. Eggjeznek az Euangeliſtak es Pal, hogy Chriſtus azkenyeret vőtte Meg ſegte az tanitványoknak adta. Nem fejezik ki ha őtte ő maga avagy itte; holot azert tőrdelni, es az tanitvanyoknak adni nem egyebhanem az meg áldot kenyeret Sok reſre oſſatni, egy Miſenek ſem kel ſolgaltatni; ha az Chriſtus ſerzeſevel eggyezni kel, melyben nem tőrdel-

tőrdeltetnek az Szentſeg, es az Paptul ſokaknak nem oſtogattatnek. Ha ellenkező leſen nem vala kereſtyeni Miſſe, de oly, mely ellenkezik â Chriſtº ſerzeſevel es rendeleſevel: Es egy keveſe alab: Immar azert. hozd egyben önön közöttök az Antichriſtus követőit es az Chriſtuſt: Ez tőrdelte az kenyeret, es azt mindeneknek oſtogatta: amazok tőrdelik ugyan, de ſenkinek nem oſtogattyak, ő magok fel vaytyak: csak valami ſinet mutattyak az tőrdeleſnek. Hova teſik az Chriſtus beſedet: Ezt cselekedgyetek? Miert hogy az Chriſtus parancsolattya ellen cselekeſnek.

Melj Luther beſedeből meg tetzik, hogy nem ſabados Ceremonia az kenyernek tőrdelteteſe, de oly mellyet ketelen-

ſęg ala vetet az Chriſt⁹ parancsolattya. Vegezetre micsoda igekkel tőtte legyen az Chriſt⁹ ſabadoſsa es mi modon megh kel mutatniok. Mert mi az mi Bibliankban fel nẽ talalhattjuk

11. Az Chriſtus az kőzőnſęges ſokas ſerint mint az tőb Sidok tőrdelte az kenyeret, minemű ſokaſt az csuda tetelekben-is megh tartot

Matt. 14. & 15. Mar. 8. Luc. 20.

F. Ha ez igaz volna, tehat az kenyernek meg áldaſa, oſztogataſa ſ. őmaga az kenyer, ſőt az etel ital ſinten haſonlokeppen ki rekeſztetnek az Vég vacsorabol, mint az kenyernek tőrdeleſe. Hogy penigh az Sidoknal kőzőnſęghes volt tőrdelni á kenyeret, ſinten olljan kőzőnſęges volt az kenyer, bor, enni, innya. Mi kővetkőzik eb-

zik ebből, hanem hogy csak á Sidok modgyara ſegte az Veg Vacsoraban á kenyeret: Sidok modgyara áldotta meg vőtte á kenjeret es oſztogatta. Es igj az áldas es oſztogatas kenjer es bor az etel, és ital az Vêgvacsoraban nem inkab leſen kőzőnſeges mint az tőrdeles.

Mikor ezokaert az Chriſt⁹ az Vêgvacsoranak Sacramentomat ſerzette, az kenyernek meg áldaſaban, tőrdeleſeben, adaſaban, es oſztogataſabã meltoſagoſſab dologra nézet, hogj ſem á kőzőnſęges ſokas volna. Más azert az Vegvacsoranak ſerzeſekoran á kenyeret meg áldani, tőrdelni, oſztogatni: más egyeb kőzőnſęges Vacsorabã Mert á vegvacsorabã á kenjernek tőrdelteteſe alat vagyon á Chriſt⁹ halalanak emlekezetj: de az egjeb paraſt vacsorakbã

csak teſt taplalaſra valo. Iſteni meltoſaggalis hadgya: Ezt cselekedgyetek, de egyeb paraſt Sido vacsorakban nem ugy.

III. Mind egy az kenyer tördeleſnek Ceremoniaja az tób rend tartaſokkal, mint lab moſaſſal, eſtveli orakkal, vendeg fogado hazban valo le telepedeſſel &c.

F. Illetlenſegh vagyon az peldakban, mellyek haſonloka nem tehetik azt, az mi nem haſonlo. Az kenyer, az bor, meg áldani, tördelni, oſtogatni, önteni, enni innya az Chriſtus parancsolattjanak erejevel fűk ſegeſek: de az lab moſas: Eſtveli idő: vendeg fogado es többek ez felek az Chriſtuſtul az Sacramentumhoz nem ferezteſſenek, es nem adattattanak parancsolattal. Azert nem oda

valok. Mert az lab moſaſt az Huſveti barannak meg etele es az Véghvacsoranak kőzőtte cselekedte, hogy az Tanitvanioknak emlekezetes jelethadna à feretetnek es alazatoſſagnak. Senki azert még eddig nẽ almadozot azzal, hogy az lab moſas refe lenne az Végvacsoranak Sacramentomanak, noha az csufondaros Papak es Cardinalok maymoskodnak à lab moſaſſal. Az eſtveli időt hozta az Huſveti Barannak meg etele az tőrvény ſerint. De mivel az Barany meg etelenek helyben kel vala fallitatni az Végvacsoranak azert ferzette akkor az eſtveli oraban. Az Apoſtolok ſem kőteleztek magokat eſtvehez, de valamely időnek refeben az álkalmatoſſagh hozta, akkor ſolgaltattak mint nappal Act. 2. v. 46. Neha ſő-

Lab moſas.

Eſtveli ora

Mikor ſolgaltaſſek ki az Veg-vacsora.

Az regi Eccleſia az kegyetlenek birodalmok alat nap fel jövetele elöt Tertul. *de Corona Militis.*

Annak utanna az kereſtyenek dél elöt valo idöt valaſztanak, melyben az emberek jozanbak, mely ſokaſt veli Agoſton Doctor, hogy ſent Paltul ſarmazot volna. Az mi néz à vendeg fogadora, nem Sacramentomhoz illendö rend tartas: akkor az idö ugy hozta.

IV. Ez ige *Schibber* Sidoul, magyarul törödelni azt jegyzi neha az irasban, hogy oſztogatni, el oſztani *Gen. 42. v. 1. Eſ. 58. v. 7* Elegh azert az kenyer törödeléſre azon kenyernek el oſztogataſa.

F. Micsoda következes ez: Nehol ez ige Törödelni, annyit teſſen

teſſen, mint oſztogatni: azert az Végvacsóraban is? Ha ez helyes tehat ez is helyes leſſen. Halakat adni, enni, innya, emlekezni, nehol az irasban jegyzi à parazti közönſęges áldaſt, etelt, italt, emlekezetet, azert az Ur Vacsorajaban is? Ki ne pökne? Bizonyittsak megh azert hogymindenüt az irasban az oſztogataſt jegyzi ſ cseleked nek valamit. Moſeſnel is ez ige *Frangere panem* meg ſegni az kenyeret annyit teſſen, mint törödelni, es ugy oſztogatni: Ugy Eſaiaſnal. Mert az kolduſoknak nē ſoktanak egy egy egeß hazi kenjeret adni, de ſegdelni

Annakfelette Moſeſnel ſohol nincsen az Bibliaban, hogy Iacob hallotta volna: Mert *Panis frangitur in AEgypto*, kenjer törödeltetik Aegyptusban, de hogy Buza vagyon Aegyptusban,

melj buza Sidoul *schebber fractura* mert meg tőri az ehſęget megh tőretik az malomban, nem penig oſtogatas. Ezokaert à tőrdeles mindenűt az oſtogataſſal eggyűt ertetik, vegezetre à bőtűben, ez kettő nyilvan kin vagyon, es egybe fogattatnak: *fregit, dedit.* Megh ſege ada. Ha azert ez: Meg ſege, annijt teſſen itt mint: oſtogatta, mint az Oſtyaſok akarjak, ertelme ez leſſen: *dedit & dedit,* ada ſ. ada, avagy: oſtogatta ſ. oſtogatta, mely ſollaſnal mi lehetne illetlenb? Meg tetzik tehat, hogy más az Végvacsoraban az tőrdeles, más az tőrdeltet az Tanitvanyoknak adni, es azt oſtogatni.

V. Kesketelen megh kellet az Chriſtuſnak ſegni az kenyeret: Mert ez egeſs volt, es ha

ha csak Petérnek adta volna az tőbbinek ſemmi nem jutot volna.

F. Micsoda kereſtfogas ez? Az előb azt mondak, hogj tőrdelni annijt teſſen, mint oſtogatni: im moſtan azt állattyak, hogj kesketelen meg kellet törni az kenyeret, mert egeſs volt. Azert ő magokat arczul csapdoſſak. Vetenek igen abban is, hogy az Chriſtuſnak törvént akarnak eleiben ſabni. Hogy hogy ſ. mimodon kellet volna oſtogatni az kenyeret. Elegh minekűnk hogy valoban tőrdelte es meg parancsolta, hogy egjebek is azont cselekedgjek.

VI. Mert ſem az Chriſtus ſem az Apoſtolok ſohol az kenyer tőrdeleſt nem kivannyak hogy legyen az Vegh-

vacsoraban ßükſęges, ketelenſęges.

F. Hamis ez is. Mert avagj nẽ igen parancsolljaé à Chriſt' az kenjernek tőrdelteteſet elől ſőr az ő peldajaval mellyel mi előttűnk tűndőklőt: maſodfor nyilván valo parancsolattyaval: Ezt cselekedgyetek, mellyet Luther ſem tagada. Az Apoſtolok is avagy nem elegge hadgyakẽ, holot egyenlőben irjak, hogy az Chriſtus vőtte à kenjeret, meg áldotta meg ßegte es oßtotta? Es ugyan kettőztetik amaz Chriſtus parancsolattyat. Ezt cselekedgyetek. Ugy ß. Pal 1. Cor. 10. Innen vagyon hogy ſoha ſem az Apoſtolok ſem az regi Eccleſia kenjer tőrdeleſ-nélkűl az Vegvacsorat ki nem ſolgaltattak, az mellyert az egeß Vegvacsorat *Fractionem panis* kenjer tőrdeleſnek nevezték *Actorum* 20. *v.* 7.

VII. Mert ſemmi meltoſagaval az regieknek meg nẽ bizonyitathatik az tőrdeleſnek ßükſęges volta.

F. Hamis. Mert az regieknek iraſok rakvak az kenyernek tőrdeleſęnek ßükſęges voltaval az Vẽg-vacsoraban, ugymint, Iſtentűl parancsoltatot rend tartaſrol, az mint oda fellyeb meg latok. Annyira meg volt penig, hogy męg az Papazoknal-is neminemű ßine meg maradot az kenyer tőrdeleſenek Ceremoniajanak, melynélkűl, az Miſe ki nem ſolgaltatik. De nem mehettek el ſoha ti Oſtyaſok ẽ mellől: Hogy az Chriſtus parancsolattyanak meg tartaſanak ketelenſege nẽ egyeb, hanem Iſteni es terme-

ſet ſerint valo kőteleſsége az teremtet allatnak az ő teremtőjehez valo engedelemre. Kőteleſek vadtok ſentſég tőreſnek alatta az Chriſtuſnak parancsolattyanak meg tartaſara. Ezt cſelekedgyetek.

VIII. Mert az regi Eccleſia az kenyer tőrdeleſnek rend tartaſat meg vetette avagy el hadta, hogy az morſalikokrol vetekedes ne tamadna: volnaé Chriſtus teſte avagy nem?

F. Nem eleg valamit velekedeskeppen allatni, de meg iskel bizonyitani azt, mellyik Eccleſia mikor es miokaert vetette avagy hadta el az kenyer tőrdeleſnek Ceremoniajat. De nem volt oly maga feledet az regi Eccleſia, hogy igen ſokat ve-

vetekednek az morſalekokrol volnanaké Chriſtus teſte: Mert ſoha nem velekedet arrol, hogy az kenyer Chriſtus teſte lehetne kűlőmben, hanem az mint az ſentſég tarttya, sőt męg mikor élt az Vegvacsoraval-is nẽ hitte hogy az kenyer Chriſtus teſte legyen, hanem hogy csak Sacramentoma, es ſentſege: mellyert Evagrius irja, hogy à meg ſenteltetet kenjernek maradekjat vagy moſarlekjat az deakoknak attak hogy megh egyek.

Euag. Hiſt. lib. 4 C. 15 Az Vr Vacsoraban meg maradot kenyeret es bort hova kel tenni.

IX. Mert mi nalunk-is vagyon à kenyer tőrdeles. Mert az keregded liſt lang hartya, buborek, es taytek Oſtyacskak à kőzőnſęges liſtlangből vitetnek.

F. Phyű ſemtelenſęg. Mint ha Chriſtuſtul ſereztetet Sacramento-

mentomi Kenyer Tördeles volna az, mikor az Szakacs avagy Egyhazfia, vagy az Paticarius az vizecskevel megh egyelitetet liſt langhbol cseppent az heű vas kőziben es megh ſoritatvan kenyer taytekot, hartyat, buborekot, es kőd Oſtyat formal belőle kinek az oldalan az feßűletetske, hogy mindenitek ſietve egyetek az maſtok előt ugyan faldoſva megh egyetek kereßtre valo fel feßitteteſevel az Chriſtuſt. Az Pap tördeli az Ur aßtalanal az kenyeret, nem az Egyhazfia az konyhan.

X. Mert az egyűgjűek megh botrankoznak az kenyernek tördelteteſen, es lelkek iſmereti el fordul. Azert el kel hadni azt az uyjetaſt.

F. Azert cselekedette az Chriſtus

Chriſtus valamit az Végvacsoranak ſerzeſevel, hogy valakit megh botrankoztaſſon vagy lelki iſmeretit megh haboritſa? Avagy nem inkab az egyigyűeknek lelki iſmeretit csendeſitette az ollyan egy-igyű Vacsoranak ſerzeſeben? *Bonæ res neminem ſcandalizăt, niſi malam mentem.* Az jo dolog ſenkit megh nem botrankoztat, hanem csak az roſs lelket, azt mondgya Tertulianus. Tertul. de Velan. vir.

XI. Mert az kenyer tördelteteſſel haſonlova tetetik az Vacsora amaz tobzodok Vacsorajokhoz.

F. Avagy nem tudtae az Ur Ieſus Chriſtus az ő dragalatos Vacsorajanak Szentſeget megh kűlőmböztetni az tobzodo paraztoknak Vacsorajoktul? Mintha Oſtyat nem ennenek

nek az Vegvacsoran kivűl az Egyhazfia mikor faragja?

Meg tetzik mind ezekből hogy az Vegvacsoraban az kenyernek tördelese nem áll kereſtyeni ſabadſagban mellyet ſabad volna követni, avagy meg vetni: de áll az Chriſtuſnak ſent ſerzeſeben es parancsolattyaban. Annakokaert holot az Oſtya nem igaz kenyer ſ nemis tördeltethetik, meg kel ötet vetni, es az kenyeret kel be venni, egyeb arant, mind az Chriſtus ſent ſerzeſe meg haborittatik mind parancsolattya megh rontatik, melly igen nagy Szentſegh-
tőres.

AZ

III.

AZ HAZASVLANDÓKNAK EGYben adattataſoknak Módgya.

I. Az Hazaſulandókat kőzönſęges helyē prędicatio után Vaſarnapokon meg kel hirdetni à Tanitónak, es hirdetéſ nélkűl nem ſzabad egyben adni. Mert az hirdetés oly hűr tétel, mely altal az hazaſulandoknak Nemzetſęgek, Eletek, Erkőlczők, Czelekedetek, Termēſetek es magok viſeleſek ſzem eleíben kêl, es ha valaha az embereknek itiletek alatt forgottanak, az hirdetés által legh főképpen. Ez az oka hogy nemellyek ollyan igen irtoznak az hirdetéſtűl, kivaltkêpen pedig

dig az gyanos ęletűek, es azok az kik valami częgęres vętket czelekedtenek annak előtte: à tiſzta ęletűek pedigh azt nagy tiſteſſęgnek tartyák, hogy az ő nevek az Iſten hazaban az prędicalló ſękből meg emlittetik, mint à S. Haromſag egy Iſten meg emlitę, sőt ugyã ki hirdetę Paradiczomban az Házaſſagra menendő Adamnak nevęt: Nem jo az embernek egyedűl lenni ſ. az többi.

Nem kell ezokaęrt egy Tanitónak is ſem kedvęrt ſem adományęrt ſem atyafiſagért az Hazaſulandóknak ki hirdętęſeket el mulatni. Mert abbol fakad ki az illetlenſęg, mely az ſ. Hazaſſagnak ellene volna es meg haboritaná az Iſtennek ſ. ſerzéſęt. Mert igy kei ki hirdetned: Hazaſulandó ſemęlyek vadnak N.N. vőtte N.N.

ha va

ha valaki az Kereztyének kőzzűl ezek kőzőtt olly dolgot tudna mely miat az ſ. Hazaſſag męg bontatnęk, es à Kereztyenek megh botrankozhatnanak tartozik jo idejen lelke iſmeretinek kőteleſſęge alat hirre tenni.

Ha te Tanito igy el jarſ tiſztedben, es ſenki ſemmit teneked nem ſol felőlők, helyben marad lelked iſmereti: ha penig az emberek kőzzűl valaki valami hazaſſagh ellen valo fogyatkozaſt ertene ſ. teneked hirre nem tenne lelke iſmeretit ſertette meg, es ő oka azoknak rut ęleteknek, ha parazna vagj gőlkos, vagy ket feleſęgű vagy egjeb halalos vetekben elő ember az artatlannal ſal egyben, vagy ha mind az kettő ollyan. Mert nem hazaſſag az, de pogany fertelmeskedes az hazaſ-

ſagnak ſine alat. Annakfelette az mely ember az hazaſulandoknak neveket be adgya az hirdeteſre, attul felette ſorgalmatoſſan meg kel ertekezni, ha ſabad ſemelyekê ſ ôſſve illendôkè: Nincsenè Atjafiſag vagj Sogorſag oly kôzôttôk, mely ellene volna az ſent hazaſſagnak. Szûlejek, vagy Szûlejek heljet valo gondviſelôjek nẽ el lenzikè: es egjeb effęle dolgok.

Iob teneked ekkeppen hazadnal vegere menned mindẽ dolgoknak, mellyek az hazaſulandok felôl te read nèznek, hogy ſem mint az Templombã ês ha valami illetlenſęget es akadalt talalſ, nem illik fel-is hirdetned, meddig el nem igazittyak dolgokat.

II. Ekkêppen vegere menven az dolognak az Templomban kenſeritteſſęnek fel menni reg-

ni reggeli Prædicatio, avagy kônyôrges utan mindgyaraſt, es ott elô álvan illyen modon inditſad el beſededet.

Minemû tiſta, ſent es Iſten ſerint valo áldot életnek neme legyen az ſent Hazaſſag, meg jelentette Iſten ſ. Pal Apoſtol által, Sidokhoz irot levelenek tizenharmadik reſeben illyenkèppen: Tiſteſſęges ugy mond, az Hazaſſag minden emberek kôzôt, es az fertelem-nelkûl valo agy, az paraznakat penig es az agy tôrôket, az Iſten megh itili vagy el karhoztattya. Heb.13.v.4.

Tiſteſſęgeſnek mondgya az Apoſtol á ſ. Hazaſſagot harom kiváltképpen valo okokra nêzve.

Elôſôr: Arra nèzve á ki az Hazaſſagot ſerzette. Az penig nem az Angyalok, ſem az Patriarchak, Prophetak, vagy Apoſtolok, de tulaydon ô maga az ſent Haromſagh egy Iſten, I.

mint meg irta Moſes az teremteſről irot könyvnek maſodik reſzeben. Mert mikoron az Ur Iſten minden állatnak tarſot teremtet volna, es csak az embernek nem volna tarſa, akkoron tanacskozek az ſent Haromſag egy Iſten, es azt mondak az tanacskozasban: Nem jo embernek egyedül lenni, teremtsünk ſegitő tarſot neki. Ennek az tanacs vegben vitelenek illyen modgyat talala az Iſten. Mert álmot bocsata Adamra, es mikoron el alut volna ki vön eggyet az ő oldala csontyai közzül, es huſſal környül veven abbol formala az Aſſonyallatot, kit mikoron Adamhoz vit volna az Ur Iſtẽ, mint valami Naſznagy az Vőlegenyhez az Meny-aſſont, azt monda Adam: Ez csont en csontom ez teſt én teſtem: ez hivattatik ferfiubol vetetetnek: ezert az ember Attyat Annyat el hadgya es ragazkodik az ő feleſçgehez. Ihol

Gen. 2. v. 18. 16.

Ihol ő maga ſerzette az UR Iſten az ſent hazaſſagot. Valamit penig az Ur Iſten ſerez tiſteſſęges az: Tehat az ſent Hazaſſagh tiſta ſent es áldot életnek neme.

(Nagy vigaſtalaſokra vagyon ez az hazaſſaghban elő embereknek. Mert az Ur Iſten az ő ſent ſerzeſe mellől el nẽ áll, az mellyert valami nyavalya, életnek terhes gondgyai neheſſegek faydalmok, es keſerűſęgek talallyak az Hazaſſagnak igajaban elő embereket, tudgyak hogy Iſtennek tudaſara vadnak az ő ſent kezei forognak azokban, es ugy mérſękli ſ. fontollya az mennire mi el ſenvedhettyűk. Mert hű az mi Iſtenünk, es nẽ engedi hogj mi fellyeb keſerteſſünk, hanẽ csak az mennire el ſenvedhettjűk, sőt à keſertetekkel eggjűt

Ezeket el hagyhatod rővidſeghnek okaert.

1. Cor. 10. bodogkimenetelit engedi mint ſ. Pal mondgya. Menni gond meñi buſulas vagyon à Hazaſſagnak vono igajaban? Az Poganjok erre kepeſt *neceſſarium malum*-nak ſükſeges nyavalyanak mondottak, mint à mi Magyarink-is: Kicsoda kivanna illyen időben bekot vetni, labara, ha tiſta Aranybol csinált volna-is? De Iſten ſava: Nem jo embernek egyedül lenni. Miert? Mert jay annak az ki egyedül vagyő, mert ha el eſik nincsen ki fel emelje

Eccleſ. 4. verſ. 10. azt mondgya Bőlcs Salomon à Prædicatori könyvenek 4dik reſebẽ: Boldog tehat à ki kettẽ vagjon. Mert ha eſik egyik el à ſik à maſik gjamolja ſ. fel emeli.

II. Maſodſor: Tiſteſſégeſnek mondgja az Apoſtol az Hazaſſagot azokra az okokra nézve az mely okokert az Ur Iſten az Hazaſſagot ſerzette.

Első oka, hogj az Hazaſſagban

ban levő ſemelyek egj-maſnak ſegitſéggel lennenek: Mert tudta ſ. előve el latta azt az UR Iſten, hogy az Adamnak eſeti miat az emberekre ſok nyavalya, nyomoruſag, dolgozodas, betegſég, banat, keſerűſég, ſallana. Annakokaert hogj ezekben az nyavalyakban ſe az fér-fi, ſe az Aſſonyállat magoknak ne hagyattatnanak ezt az orvoſſágot találta az Ur Iſten, à ſ. Hazaſſagot. Azert monda: Nem jo embernek eggyedül lenni, teremtſünk ſegitő tarſot neki. Egjedül valo letet az embernek az Ur Iſten nem javallotta nagy ſok okokert, de à többi közöt ezert, hogy ne legyen ſegitő tarſ-nél, kül. Innen mondgyak az Deakok: *Sociam vitæ* Eletnek tarſanak az Aſſonyallatot: Az Magyarok penig: Feleſegem: az az, fele-ſegitſégem. Mert az

Iſten felő aſſonjallat fęle ſegitſęge az ő fęrjenek gondgyaibã banatiban, es egyeb êletnek ſulyos igaiban. (Hova teſſik tehat az Iſtennek ſent ſerzeſet, annak meltoſagat amaz haſartos engedetlen kűlő ſegre vono gonoſs hazaſok, kik mintha ugyan arra eskűttenek volna egyben, hogy egy-maſnak veſſedelmere, es romlaſara igyekezzenek?)

Valami által azêrt az ember ez gyarlo nyavalyas életben gyamolittatik vigaſztaltatik es ſegittetik, áldot ſent tiſta êletnek neme az, ollyan az Hazaſſag, az mint im hallyuk.

Maſodik oka miert ſerzette Iſten az Hazaſſagot ez, hogj az emberi nemzet ſaporodnek az Hazaſoknak magzattjok által. Azert tőtte ezt az áldaſt az Ur Iſten az Hazaſſagh melle: Szaporod-

porodgyatok nevekedgyetek, es ezt az Gen.1. v.28.
ſeles vilagot tőltſetek be. Mert az Ur Iſten az igaz hazaſoknak tiſta agjokbol valo fiakbol, leanyokbol gyiűtőghet ő maghanak Anyaſentegyhazat, kik által mind ez jelen valo Vilagon, mind az más Vilagon akar dicsirtetni. Innen mondatik az ſent Hazaſſagh az Polgari tarſaſagnak ſaz Eccleſianak Seminariomanak: Meg tartojanak. Mert az hazaſoknak magzattyokbol ſaporodik mind az Polgari tarſaſag ſmind az Eccleſia. Hogy azert az emberi Nemzetnek magva ne ſakadna, az Hazaſſagot ſerzette orvoſſagul az Ur Iſten.

(Vetkeznek ez arant azok, Ezt-is el
az kik ördögi Meſterſegekkel hagyhatod.
az kőzőnſęges ſaporodaſnak utat meg gatollyak, es el kőtik avagy az magzatokkal valo day-

daykalkodaſnak ſullyos nehez voltaért, avagy az ſabadoſſab buja kejes életeért. Gylkoſi mind azoknak valakik az ſent Hazaſſagh által ſűlettetnenek, es nem kűlőmben tartſak, mintha eggyenként magok tekernek ki nyakokat, mellyert ſoha Iſtennek Orſagat nem vehetik mint ördőngőſők es Gijlkoſok, azt mondgya ſ. Ianos az Menyei jeleneſekről irot kőnyvenek huſon kettődik reſeben. Nagy győnyőrűſegekre vagyő penigh az edes Atyaknak Anyaknak, hogy holtok utan is hadgyhatnak fiakat leanyokat, kik ő helettek áldgyák magaſtallyák az Ur Iſtent, es hogy az ő nemzetſegeknek magva nem ſakad ő bennek, de nagy bokroſſon megh álhatnak az Iſtennek ſine előt az őrők életben.

Apocal. 22. v. 15.

Valami által azert az embe-

ri nem-

ri nemzet ſaporodik az Eccleſia épűl, es az Iſten dicsőittetik tiſta ſ. es áldot életnek neme az, ollyan az Hazaſſagh.

Harmadik oka az miert az Ur Iſten az Hazaſſagot ſerzette ez, hogy az paraznaſagh ez által el tavoztaſſek, mint ſent Pál mondgya előſőr Corintus- 1. Corint. 7. ban irot levelenek hetedik re- v. 2. ſeben: Az paraznaſagnak el tavoztataſaért minden ferfinak tulaydon feleſége legyen, es minden aſſonyállatnak tulaydon ferje legyen. Semmi vétekre az ember inkab nē vetemedendő mint à paraznalkodaſra: ſemmi vétket is az Ur Iſten ollyan ſőrnyen meg nem bűntetet mint az paraznaſagot: Sodomat Gomorrat azert ſtűlljezte el kénkőves tűzes eſſő által: az első vilagot ugyan meg őblite az viz-özönnel ezert az rut fertelmeſſegert: de nem fo-

Genes. 19. v. 24.

Gen. 6. v. 7.

got

got az pelda. Ezokaert ſ. Pal
által élő nyelvel kiáltattya az
Ur Iſten, előſőr Corinthusban
1. Corint 6. v. 9. írot levelenek hatodik reſzebẽ,
hogy egy parazna-is az Iſten
Orſaganak őrőkſęget nem bir-
hattya. Hogy azert ez rut kar-
hozatos vętkektűl az emberek
magokat meg oltalmazhatnak
az Hazaſſagot es abban levő ſ.
eggyeſſęget ſerzette az Ur I-
ſten orvoſſagul.

Ezt-is el hagyhatod ha tetzik.

(Metzenek tehat azok az
kik az hazaſſaggal csak fede-
zik az ő rut fertelmeſſegeket,
es az ő feleſęgekkel megh nem
elegedvęn, maſáknak ágyok
utan leſelkednek vegetlenkép-
pen fertelmeskednek. Nehe-
zen vagyon dólgok. Mert az
magok ágyanak tiſztaſaganak
aruloi: Az Iſtennek ſent ſer-
zeſęnek az hazaſſagnak rontoi
fertőztetői: feleſęgeknek adot

hitők-

hitőknek megh ſegői, hítetle-
nek es tellyes életek feleſęgek-
kel csak csupa fertelmeskedes,
melynek az vege őrőkke valo
karhozat. Metzenek az Papas
Papok-is kik az ſent Hazaſſa-
got tílttyak, es ő magok őrők
nőtelenſęgre eskűttenek, azõ-
ba agyaſokat, ſűrő, főzö, moſo
ſafarinakat tartanak, avagy nẽ
őrdőgi tudomant tartanaké,
mint Sz Pal mondgya felőlők, 1. Tim. 3, v. 1
előſőr Timotheúshoz írot le-
velenek harmadik reſzeben:
Az kik penig egy maſſal az ſ.
Hazaſſagnak rendíben megh
elegeznek azok élnek tiſzteſſe-
ges életet.

Ihol azert ez arant-is, vala-
mi által az ember magat az pa-
raznaſagtul Iſtennek rette-
netes bűnteteſętűl es az őrők
kárhozattul megh oltalmaz-
hattya, tiſzta ſent es áldot élet-

nek

Ezt ſe mongyad.

nek neme az. Ollyan az hazaſſag az mint hallyuk. (Tudom nemellyek negyedik okat adgyak, hogy legyen megh abrazollya az Chriſtus, es az Anyaſſentegyhaz kőzőt valo nagy eggyeſſegnek: de job ſillendőb azt az kőzőnſęges tanitasban elő hozni, mellyet ha ugyã elő akarſs hozni, olvaſd megh Calvínus Ianos iraſat: *Libro 4. Inſt. cap. 19. Sect 35.*

III. Harmadſor: Tiſztelſęgeſnek mondgya az Apoſtol az Hazaſſagot az hazaſoknak tiſztekre nézve: Kettő penig kőzőnſęgeſſen tiſztek az Hazaſſagbeli ſemelyeknek, mely ugy néz az ferfira mint az aſſonyállatra: az aſſonyallatra, mint az ferfira.

Első tiſztek ez, hogy egymaſt nem képmutatasbol ſem ideig csak, de tellyes életekben tiſzta

tiſzta igaz ſeretettel ugy ſereſſek, hogy minden ſerereti Iſten utan az ferſinak az ő feleſęgeben legyen: ugy az Aſſonyallatnak minden ſereteti Iſten utan csak az ő ferjeben legyen. Igy inti őket ſent Pal Epheſusban irot levelenek negyedik reſeben: Ferſiak ſereſſetek az ti feleſęgteket, mint Chriſtus ſerette az ő Anyaſſentegyhazat es ő magat adta eretteti ugy ti--s ferſiak. Mert az Hazaſſagban levő ſent ſeretet, es eggyeſſęg által egy teſte vérre lőttetek, ſenki penig ſoha az ő teſtet nem utalta, de ſerette ſtaplalta. Ugy ti-is ferſiak feleſegteket ſ ti-is aſſonyallatok ferjeteket. (Azt velik nemellyek az emberek kőzzűl, hogy az hit kőtele az Hazaſſagnak. De nẽ jol itílnek az Hazaſſagh felől. Mert az hit az ſeretetnek csak ſegídgye. Mert valaholot

Eph 4. v. 25 & 28.

Matth. 19. v. 5.

Ezt is el hagyhatod.

holot az Hazaſok kőzőt az igaz ſeretet nincsen, ezerſer valo hit ſem tarttya meg az mikeppen ſomoru ſemmel lattyuk gyakorta. Hát az miképpen minden tőkelleteſſęgnek az ſeretet az kőtele mint ſent
Col.3.v.14. Pál mondgya Coloſſeban irot levelenek harmadik reſeben: akképpen az ſent Hazaſſaghnak-is csak az ſeretet kőtele az hit penig ſegitő tarſa. Ez azert az ti tiſtetek-is, hogy egy-maſt nem ſinből csak ideigh, de tellyes életetekben tiſzta igaz ſeretettel ſzereſſetek.) Valami által azert az ſent Hazaſſagban az emberek egy-mashoz valo hűſegekben ſereteteknek meg maradhatnanak bekeſſegben es csendeſſegben, az tiſta ſent es áldot életnek neme. Ollyan az Hazaſſagh az mint ertyűk.

Maſo-

Maſodik kőzőnſęges tiſtek ez az hazaſſagban előknek, hogy ha az Ur Iſten őket magzatokkal ſereti, az ő magzattyokat Iſteni felelemben jo erkőlcsben tartſak es nevellyek fel. Igy tanit ſent Pal Epheſusban irot levelenek hatodik reſeben. Atyak nevellyetek fel az ti fiaitokat fenyetekben es az Vrnak felelmeben. Szent Pál az Aſſonyállatoknak ſőt jot iger előſőr Timotheushoz irot levelenek maſodik reſeben, hogy idvőzűlnek ők az ő magzattyoknak ſűleſek által, de ugy ha megh maradnak az hitben, az ſeretetben, ſentſęgbē az jozanſaggal, ad utanna: es ha az ő ſűlőt magzattyokat Iſteni felelembē fel nevelik. 11.

Eph.6. v.4.

1. Timot. 2. v. 15.

(Tudgyatoké ti Atyak Anyak, hogy nem tietek az magzat kit ti ez világra ſűltők, de

Ezt-is el hagyhatod. Malach. 2. v. 15. A mag

Ti atok Isten magvanak mondatnak

Istene. Mert ő Szent felségének szűlitek, hogy az ő Szent Fiaban ő örökösi ve levén ötet áldgyák mind örökke. Istenė az ti magzatitok, ti csak Daykak vattok az Istennek, ti általatok szűlettetet edes fiainak leanyinak az Christusban: ti reatok bízta, hogy ő Szamara tiszteségessen nagy Szemermeteségben, tiszta életben, jo erkölcsben nevellyek fel: hogy mihelyen Szolni kezd ottan az Isten forogjon Szajaban, az Mi-attyankat, Credot, Tiz-parancsolatot; ugy meg tanullya s tudgya, mint az tiz uyjait. De ô boldogtalan Atyak Anyak mire vetemedtetek az ti tisztetek mellet: azzal kerkettek: vayki nyelves a marczona, az Annyat-is Curvanak tudgya szidni. Ha fel nő penig nem gondolkodol arrol, hogy meg Iskolaban adnad, ha-

nem

nem az barom pastorsagra rendelted, melj miat kicsinbe hogj nem ollyan az minemű őriz. Hogy hogy tudtok Szamot adni Daikasagtoknak tisztiről: Honnan vagyon meg vesese az emberi tarsasagnak? Bizony az Gyermekeknek erkölcstelen valo fel neveleségből. Mert az minemű ostoba parazt gorombasagban nő fel, es az minemű Szabados mezei faytalan pajkossagban, abban marad koporsojaigh.

De kergyűk el az Atyaktul Anyaktul a Mi-atyankat, Credot, Tiz parancsolatot: Nem tudgyak. Miert? Mert az ő Attyok Anyok sem tudta, es ekkeppen fiurol fiura szallot az nagy goromba tudatlansagh: Tisztetek tehat, hogy Istení felelemben, jo erkölcsben, ekes

tudomanyban nevellyetek fel magzatitokat.)

Valami által az magzatok Iſteni felelemben ſ. jo erkölcsben neveltetnek fel az Iſtennektiſztelſegere az Eccleſianak epületire es az Polgari tarſaſagnak elömenetelire âldot tiſzta ſ. életnek neme az. Ollyan az Hazaſſag az mint erttyük.

Tiſztek az Ferſiaknak az mely csak ö reajok néz iſmet kettö.

Eggyik: Hogy az Ferſi az ö Feleſséget, ugy mint gyenge erötelen oldala csontyabol formaltatot edent mindenek ellen jo hireben neveben örizze oltalmazza: minden jo dolgokra intſe, es Iſten ſerint valo fenyetekben ſ kegyeſſégben tartſa. Mert az Ur Iſten azert tötte az Ferſiat fejeve az Aſſonjallatnak, hogy miképpen az fö

az ta-

az tagoknak meg maradaſokra vigyaz: akképpen az Ferſi az ö feleſegenek epületire elömenetelire es tiſztes ſéges meg maradaſara vigyazzon: Igy tanittya öket Sent Pal Epheſusban irot levelenek ötödik reſeben, az Chriſtuſnak peldajaval, ki halalra adta magat az ö jegyeſiért mely az Anyaſ. egyhaz.

(Vetkeznek itt ez arant amaz fene vad termeſetü kegyetlen Ferſiak, kik meg nem gondolván az Aſſonyállatoknak erötelen voltokat, modnélkül tagollyak az ö feleſegeket. Nem azt mondgyuk hogy vétkekért meg ne dorgallyak ſ ha erdemlik oſtorral vagy veſſövel meg ne ſuytollyak, hanem amaz megh dühödeſt tilttyük, melj miat a Pogány ſem kegyet lékedhetnek rajtok, inkab mint nemelljek feleſegeken, kiknek

Ezt is el hagyhatod.

nem elegh az vesső, de baltaval, vizes Istrangal, es akarmi keresetlen faval ronczollyak, bennittyak felesęgeket. Az selid emberszęghes gyakor intes nagyobat nyom az mod nélkül valo veresęghnel. Hogy nem vernem: holot resęges, tekozlo, gondviseletlen? Isten probaja raytad: talam jobbat sem erdemlettel Istentől: talam ifiusagodnak vetket veri Isten általa te benned. Tűry, senvedgy, vagyon Isteñek modgja abban, hogy tegedet az ollyan ostora alol fel sabaditson.)

Masodik kiváltképpen valo tisti az ferfinak ez: hogy az ő hivatallya srendi serint haza népét igaz kezi munkajavaltartsa. Isten sava ez: A te orczadnak veritekevel egjed kenjeredet. Melyben minden hivatalban elő embereknek faratsagos mun-

munkat sab eleikbe az Ur Isten hogy nagy veritek nélkűl senki kenyeret nẽ ehetí. De meg vigasztalt az Ur Isten David által saz husson nyolczadik dicsiretiben. Psal. 128. v. 2.

Mert boldognak mondgya az ki igazan esi keze munkajat, éledelet annak Isten megh saporittya, sőt męgh életet is megh hossabittya. Ez hát tisti az jo Ferfinak, hogy felesęget schaza nępet igaz keze munkajaval tartsa.

(Mettzenek tehat amaz tunya ferfiak, kik az hazasagban à gasdagsagra nęznek, mellyet ha el erhetnek, hamar fel sipollyak, es az utan magok schaza nępe csak eheznek? Mettzenek az hamis keresetűek?) Ezt is el hagyhatod.

Az Asszonjállatoknakismet az ő tisti mely csak ő rea nęz kettő.

Eggyik: Hogy holot az ő ferje őtet ugy őrizi, oltalmazza, mint az önön teſtet, tiſti hozza az Iſtennek rendeleſe ſerint, hogy ő-is az ő Uranak ſajatul fugyőn, őtet bőcsűllje, fellye ő neki engedelmes legyen minden Iſten ſerint valo ſo dolgokban: Mert gonoſſban nem tartozik engedni. Igy tanittya őket ſ. Peter első levelenek harmadik reſzében: Az Aſſonyállatok az ő ferjeknek engedelmeſſek legyenek. Melyre ugyan peldajul hozza elő az ſ. Aſſonyállatokat nevezet ſerint penig Sarat, hogy igen engedelmeſſek voltanak az ő ferjeknek. Mert az Ferfinak kezeben adta az Ur Iſten az Aſſonyállatnak űſtőket, hatalma vagyon rayta, hogy az engedetlenſegert meg bűntetheſſe. Tartozik azert engedelemmel, filelemmel,

mel, bőcsűlettel, de csak jo Iſteni dolgokban, azon kivűl nem tartozik.

(Vetkeznek ez ellen amaz engedetlen ſo fogadatlan Aſſonyallatok, kik Simon Birokka akarnak lenni, hogy ők haytſak elől az lovat, sőt gyakorta az kuczikbol az hamu ſekről akarnak regulat ſabni, az ő ferjeknek az aſtal főre. Veſſőt Aſzſzonykanak. Mert hozzu az ő haja, rővid az elmeje. De ez-is nem igen kicsin erkőlcstelenſeg nemellyekben, hogy az ő ferjekē beſedekkel, mordſagokkal ſ. nem tudom micsoda ſzokot roſz meſterſęggel ſok emberek jelen letekbē teſſnek boſzſzut. Oldal tetemem mit zőrgeſz.) Ezt-is el hagyhatod.

Maſodik tiſtek az Aſſonyállatoknak ez, hogy holot az ő ferjek őket ollyan nagy verite-

kes munkajok utan tartyak, tiſztek hozza az Iſtennek rendeleſe ſerint, hogy ők-is az ő ferjeknek marhajoknak takargatoi es ſaporitoi legyenek: hazokra hazokban valo cseledgyekre ſorgalmatos gondot viſellyenek. Egy ſo: Az jo Gaſda Aſſony, az ki az Gaſda Aſſonyſagnak tiſztinek igazan meg akar felelni, minden kor talal dolgot az ő hazanal.

Ezt-is el hagyhatod.

(Mettzenek az gond-viſeletlen, dolgotlan, veſteg heverő tekozlo Aſſony nępek, kiknek harmad negjed hazig à buza es à liſt csorgas utā elmehetnekmint amaz verebek, à rakas buza kőziben akadvan meg nē ehetik csak ki főrődik. Azt mongyak à Magyarok: ketkez egy-maſt moſſa. Ha azert az Gaſda-is kivűl az ő dolgaban el jar, az haznal az gazda Aſſony jo gondviſelő, ott az kicsiny joſagh ſaporodva leſen. Nem ſegjen ám Aſſonykanak az rokkat kezebe venni ſ fondogalni, es az gyenge ajakaval az ſőzt nyalazdogalni)

Valami ältal azert az emberek illyen tiſteſſęges ėletnek rendiben tartatnak, áldót, ſent tiſta ėletnek neme az. Ollyan az Hazaſſag az mint ertyűk.

Ezek azert az ti tiſtetek-is, az mellyekben ha igazan hivē es Iſten ſerint el igyekeztek jarni, az Iſtentűl áldaſt veſtek az emberek kőzőt penigh tiſteſſegtek leſen, az mellyekre, hogj az Ur Iſten ſ. Fiaėrt tinektek-is erőt ſegitſeget nyitſon à ſeretetben meg tartſon: magzatitoknak fel neveleſeben igazgaſſon es ez ėletnek ſullyos gondgyaiban ſegitſen, annak meg nyereſeėrt mondgyuk. Mi

Atyank

Atyank ki vagy az Menyegben. &c.

III. Ezek vegben menven fogjak egy-más kezet, es ezt kergyed: Ugy vagyon hogy en az ti ſabadſagtokbã es egymáshoz valo ſeretetekben ſemmit nem ketelkedem, de mind azõ által, hogy az jelen valo gyűlekezet előt nĳlvan legyen ſabadſagtok.

Elsőben te tűled ferfi azt kerdem à te igaz hitődre, mellyel elsőben az élő Iſtennek az utan ez kezeden levő ſemelynek tartozol, ha ez kezeden levő ſemelyen kivűl maſnak hazaſſagnak okaert adtadê kezedet, hitődet avagy nem? Maſodſor azon te hitődre kerdelek ha ſeretedê?

Tegedet-is Leanyzo azon te igaz hitődre mellĳel elsőben az élő Iſtennek, az utan az kezeden

zeden levő ſemelynek tartozol kerdelek ha ez kezeden levő ſemelyen kivűl maſnak hazaſſagnak okaert adtadê kezedet, hitődet avagy nem? Maſodſor azon te hitődre kerdelek, ha ſeretedê avagy nem?

IV. Ez-is vegben menven igy ſoly: Mondgyad ferfi. Az igaz Iſten, ki az Atya, az Fiu, az ſent Lelek tellyes ſent Haromſag egy bizony őrők Iſten tegedet ugy ſegellyen az te igaz hitődben, hogy az kezeden levő ſemelt ſereted ſeretetedbẽ hozzad veſed őrők feleſegűl, es hogy azt holtodiglan, holtaiglan, ſem egeſſęgebe, ſem betegſęgeben, ſem ſemminemű nyavalyajabã hitőtlenűl el nem hagyod vele tűrſ ſenvetz: Iſten teged ugj ſegellyẽ.

Mongyad te-is leanyzo: Az igaz Iſten, ki az Atya, az Fiu az

ſent

ſent Lelek tellyes S3. Haromſag egy bizonj őrők Iſten tegedet ugy ſegellyen az te igaz hitődben, hogy az kezeden levő ſemelt ſereted, ſeretetbẽ hozza megj őrők feleſęgűl, es hogj őtet holtodiglã holtaiglan, ſem egeſſęgeben, ſem betegſegeben ſem ſemminemű nyavalyajabã hitőtlenűl el nem hagyod, ő vele eggyűt tűrſ ſenvedtz. Iſten tegedet ugy ſegellyen.

V. Ezeknek utanna áld meg illyen modon: Az Abrahamnak, Iſaknak Iacobnak Ura Iſtene, áldgyon meg titeket az ti hazaſſagtokban az igaz tőkelletes ſeretettel, fiakkal, leanjokkal, hozzu élettel, láthaſſatok fiaitoknak fiait, es minden lelki teſti áldaſit ſallittſa ti reatok, es az ti maradekitokra ti utannatok. Amen

AZ HAZASSAGHOZ illendő rővid tanuſagh.

I. Az Hazaſſag ollyan Sacramentomé, mint az kereſztſeg es az Végvacsora?

II. Regenten az Hazaſulandok csak megh hiſik vala egy-maſt, mi az oka hogy meltan illyen erős hittel kőteleztetnek egyben.

III. Miert nem ſabad az igaz vallaſu kereſztyen embernek Pogant avagy egyeb idegen vallaſon levőt feleſegűl maganak venni?

IV. Miert nem ſabad egynel tőb feleſęget venni? Lam az ô Teſtamentomban ugyã nyajal volt feleſegek nemellyeknek? Az

Az elsőről:

Az Hazaſſag olljan Sacramentomé, mint az kereßtſeg es az Vegvacsora?

Az Papazoknak ſinten hét Sacramentomok vagyon, mellyeket ímez verſnek az első bő tűiben jelentettenek:

Barba Carens Pilis Eſt Omni Tempore Vilis: Az *az Babtiſmus* Kereßtſeg. *Confirmatio* megh erősites: *Pœnitentia: Euchariſtia:* Veg Vacsora: *Ordo* Rend. *Thorus* Hazaſſagh: *Vnctio* Fel kenes.

De ennek az őte nem igaz Sacramentum, mellyekről olvaſd meg Calvínus Ianos iraſat. Calv. lib. 4. Inſt. cap. 19. ſect. 1, 2, 3, 2. Moſtan, hogy az Hazaſſagot hamiſſan ſamlallyak az Uy Teſtamentomnak ket Sacramentomihoz rővideden láſſuk.

I. Előßőr: Mert az önön felekezetek kőzzűl is á tudosbja tagad-

tagadgja Sacramentomnak lenní, mint láſd megh Cajetanuſt *in opuſculo quodam de Matrimonio. Q. 1. Canuſt in Relectione de pœnitentia par. 5 bővebben locor. Theolog. lib 8. cap. 5.* á holot ſok bizonſagokat hord elő az Decretomokbol, Concíliomokbol, Paterekből, es Scholaſticuſokbol, kínel tőbbeket hanem emletenenk is eleg volna az nőtelen Papoknak es az Aſſonyembertelenſęgben élő Baratoknak megh hamiſsitaſokra. Láſd megh *Franciſcum á victoria de Sacramentis* Num. 249. *Martinum de Ledeſma in 2. Tom. 4. diſtinct. 44. Artic. 8.* Hogy Sacramentum legyen atokkal vetek az Papok nyakaba az Tridentomi gyűlesben. *Seſſ. 8. Cant. 1.* Perkius. Pſeuſocatholiciſmo fol. 269. 270.

II. Maſodßor: Mert az Hazaſſagot az eſet élőt ßerzette ő maga az Ur Iſten, nē ugy mint Sacramentomot, hogy lenne

iuſticiæ fidei ſigillum az Hitnek igaſſaganak jegye pecseti, mint az Uy Teſtamentombeli két Sacramentomok, de hogy lenne az emberi nemzetnek ſaporodaſara, mint Iſten mondgya Moſes által.

Rom. 4. v. 11

Gen 1. v. 21.

III. Harmadſor: Mert mind az Oſmind az Uy Teſtamentumbeli hivekkel es Hypocritakkal, kereſtyenekkel es poganyokkal kőz es egyenlő életnek rendi az Hazaſſag. Ki mondana penig, hogy az Poganyoknak Uy Teſtamentombeli Chriſtus Ieſuſtul ſereztetet Szentſégek vagy Sacramentomok volna?

IV. Negyedſer. Mert ſem az Chriſtus, ſem az Apoſtolok, ſem az Paterek nem ſerzettek, ſnem is ſamlaltak az Hazaſſagot az Uy Teſtamentomnak ket Sacramentomi kőziben. Mert Chri-

Chriſtus csak kettőt ſerzet: ő kivűlőtte penig ſemmi embernek Sacramentomot nē ſabad ſerzeni.

Eotődſőr: Mert nincsen az Hazaſſagban lathato jegy, avagy éltető állat, mint az kereſtſégben az viz: az Vegvacsoraban à kenyer, es Bor. Az Hazaſſagban ſemmi effęle állat nincsen. Agoſton Doctor penig azt mondgya: *Accedat verbum ad elementum, & fiet Sacramentū.* Iarullyon az ige az éltető allathoz es Sacramentum leſen.

Homil. 13. in Ioannem,

VI. Hatodſor: Mert az Ur Ieſus Hazaſſaghot el tavoztatta holot élt az Vegvacsoraval, es az kereſtſéget is fel vőtte: Ha azert Sacramentum volna az Hazaſſagh általan veggel élt volna azzal is.

VII. Hetedſer: Mert az Sacramentommal, mellyet Idvőzítőnk

tőnk ſzerzett minden renden lévő embereknek kell élniek lelkek üdveſſégéknek kőteleſſége alat. De á ſerzetes Papok, Baratok &c. nem ęlnek az házaſſaggal, mellyről tekintſętek meg Calvinuſt az megh jedzett helyen ſect. 36.

Nota bené

Calv. lib. 4. Inſt cap. 19. ſect. 37.

Hogy azért az Papa Sacramentomnak mondá az Hazaſſagot, azzal koporitá magának az Hazaſſagba valo ſafarſagot, *& cauſas matrimoniales*, holot azok külső ſéket illetnének.

Hogy pedig ſ. Pal Apoſtol mondaſabol akarják bizonyitani az Hazaſſagot Sacramentomnak lenni, igen illetlen, meljet ő magokis ſégjenlenek. Mért ott titkot mond az Apoſtol Chriſtus es az Anyaſzentegyház kőzőt nem pedig valami ęltető állatokbol álló Sentſęget minémű az Vég-vacsora.

Az ma-

Az Maſodikrol.

Mi annak az oka hogy moſtan az Hazaſok egyben cskűßnek?

Mivel hogy az ördög mindeneknek élőtte, felette ighen bannya az Iſten Orſaganak ſaporodaſat, es az ő orſaganak kiſſebűleſet: az Iſten orſaga penig az igaz S. Iſtenfelő jambor Hazaſoknak tizta agyakbol ſarmazot fiakbol, es leanyokbol ſaporodik, ezokaert ſemminemű rendeleſet az Iſtennek ollyan dűhőſſeggel nem igyekezte meg haboritani, mint az Hazaſſagot. Ebben penig az embereknek vétkekért az Iſtennek engedelmeből annijra elő ment az Sathan, hogy ſemmi rend kőzőt tőb viſſalkodaſt, nagyob egyenetlenſęget megh engeztelhetetlen gyűlőſęget,

vegetlen perlekedeſt nem láthatz, mint az Hazaſok kőzőt. Ha ki ezt nem hinne tekentſe meg az Sȝent Szekeken folyo pereket, el hiſſi, hogy igen meg veſztegette az ôrdőgh az Iſtennek ſent ſerzeſet az hazaſoknak életekben.

Az mi idvőzűlt boldog emlekezetű eleink vőttek ezt eſzekben, es ugyan meg tapaſztaltak, hogy ha az Hazaſſagra menendő két ſemelyek csak meg hinnek egjmaſt es kezeſeket allatnanak elő az ő Hazaſſagokban valo holtigh meg maradaſoknak bizonyſagara, tehat akar mi kicsin boſſuſagbol-is, avagj egyeb emberi indulatbol ſármazot vakmerőſegbőlgjorſan boſſut adna eggyik az maſiknak, es Olah modon rokkajat hamar ki tenne, mely miat az Iſtennek ſent ſerzeſe megh habo-

haboritatnek: Sok fertelmes életűekkel az emberi tarſaſagh meg rakodnek, holot mind az Ferfi eggyet el űzne, máſt venne feleſeget feleſegre: az Aſſonyállat eggyet megh unna ſmáshoz menne Ferfiat ferfira hordana. Melyből minemű nagy egyeledes, ektelenſegh, zurzavar tamadna, akar ki-is meg gondolhattya.

Annak-okaert, hogy ez fele ektelenſegeknek eleit vehetnek, az őrdőgnek incselkedeſet-is az Hazaſok kőrnyűl meg gatolhatnak: az Hazaſokat az Sȝ. Hazaſſagnak igajabā inkab meg tarhatnak: az Iſtennek Sȝ. ſerzeſenek meltoſagat folyaſaban meg oltalmazhatnak: es az kűlő ſegre vono Hazaſſag tőröket-is kemenyben meg bűntethetnek, hozak be az Eccleſiaban, hogy az Hazaſok őſſve

Eot okai az hazaſoknak egyben eſkűveſeknek.

Kalauz fo-lio 460. eskűdgyenek. De nem emberi talalmánybol csak, mint egy neminemű Aſſony embertelenſęgbẽ élő Ieſuita hazudgya, hanem az ſent Irasban, vetvén ennek fundamentomot, melyről olvaſd meg az Melotai Irtovanyaban az negyedik ellen veteſre valo feleletet az Traditiokban.

Irtovany fol, 150.

Oka tehat az miert az Hazaſoknak egybe kelleſſek eskűnniek az előb megh mondot okokon kivűl az Sz. Iras ſerint ez, hogy az Ur Chriſtus vőlegenynek az Menyaſſony az Anyaſſentegyhazzal valo fel bomolhatatlan lelki hazaſſaganak, mely erős hittel vagyon, Oſ. 2. v. 29. & 20. Eph. 5. v. 21. meg felellyen az hazaſoknak egyben kelesek es eggyűt valo tiſta életek.

Az Ur Iſten Malachias Prophe-

pheta kőnyvenek maſodik reſeben hitőtlenſęgnek vetkevel vadollya az Sidokat, hogy egy feleſegel meg nem elegedven, az Iſten tőrvėnye ellen tőbbet vennenek, es azt mondgya okanak. Mert mikor az Sído Ferfi egyben adattatot az Sído Aſſonyal az Hazaſſagra, akkoron tőt az Ur Iſten tanubizonyſagot te kőzőtted (Sído ferfi) es az te iffiuſagodnak feleſęge kőzőt. Mely Iſtennek tanubizonyſag tetele hit gjanant volt az Hazaſoknak, kik az Iſtent hiyttak tanubizonyſagul az ő Hazaſſagokban valo első egyben keleſekor, mint ſinten mi az eskűvesben. Hogy azert ezt meg rontottak az egj melle tőb feleſeget veven *perfide egerunt*, hitetlenűl cselekedtenek. Megh kel tehat moſtis eskűtni az hazaſulandokat hogy az Sz.

Malach. 2. v. 14. 15.

Ibid. v. 11.

haromſag egy Iſten tanuſagul hivaſſek egyben keleſekkor es hogy hitetlenſegben ne eſsenek az egy feleſegre tőbbet hozvan, mint az Izraelitak. Igj tekents meg Ezechiel Prophéta kőnyvenek-is tizenhatodik reſet ezen dologrol.

Confeſ. Catholica pagina c. 3.

Az mi Magyarink Confeſſioja ezt az kerdeſt igen nÿjlvã tanittya es azt mondgya, hogy az utolso időnek ſükſege ketelemíti arra az egjhazi ſolgakat hogy az Hazaſokat hittel kőſſeg egybẽ, hogy az eggyeſseg erőſſeb legyen.

Az harmadíkrol.

Az igaz vallaſu kereſtyen embernek miert nem illik pogant vagy bálványozo idegeny hitőn levő ſemelt feleſegűl venni?

Ha

Ha ſoha tőbbet erről nem ſolnank-is az Salamon Király peldajanak elő hozaſanal, minden kereſtyen embernek elegedendő ertelmet adhatna. Mert Salamon Királyt az idegeny vallaſon levő feleſegek vivek az idegeny Iſten imadaſra. 1. Reg. 11. v. 1. Achabot-is az ő Iſtentelen feleſege Iezabel haytotta vala az Bálványozaſra. 1. Reg. 21. v. 25. Valens Romai Csaſart az ő feleſege hayta az eretnek vallaſra, az mint Theodoretus irja.

Theod, lib. 4. cap. 11. Eccl. Hiſt.

Nem ſabad azert kereſtjen embernek idegeny vallaſon levő feleſeget venni maganak.

Előſőr, Mert az Ur Iſten megh tiltotta Moſes maſodik kőnyvenek harmintz negyedik reſeben. Ne vegy az ő leanyok közzűl feleſeget az te fiadnak hogy mikor paraznal-

I. Exod. 34. v. 26. Deut. 7. v. 3. Mert mindẽ balvanyozolelke parazna.

kednak

kodnak az ő leanyok az ő Iſteneket kővetven az te fiaidis ne paraznalkodgyanak azoknak Iſteneket kővetven.

II. Gen. 6. v. 12. Maſodſor, Mert az hitetlennel valo hazaskodaſt az Ur Iſten gyűlőli mint megh tetzik Moſes első könyvenek hatodik reſeből.

III. Harmadſor, hogy az fele mas vallaſu emberek miat az Iſteni tiſztelet megh ne bantaſſek az hazaſſagban es hogy egyenetlen vallas miat valo eſvezes, haborgas, el tavoztatodgyek.

IV. Negyedſőr, hogy az magzatok es az maradekok az igaz Iſtentől el ne vonattaſſanak. Nem jol az czelekedet Ioſaphat, hogy az ő fianak Ioramnaknak adta az Achab leanyat feleſegűl, Mert Ioramat el vona az igaz Iſteni tiſztelettől.

2. Reg.

2, Reg. 8. v: 28. Igy Achazia 2. Reg. 8. v. 27. Kel azert keteſtyeni igaz vallaſut venni feleſegűl.

I. Hogy egy ſivel lelekkel az Iſtennek ſolgalhaſſanak, ugj hogy az feleſeg legyen az könyőrgesben, es minden Iſteni ſolgalatban tarſa az ő ferjenek ne vonnyanak kűlő ſegre az imatkozasban.

II. Hogy nagy ſep bekeſſegben csendeſſegben es ſeretetben lakhaſſanak, mely ſoha kűlőmben nem lehet, hanem ha az egy vallas által eggyeſek az egy Iſtenben.

III. Hogy az ő magzattyokat nevelheſſek az Mennyei tudomanyban, es az Urnak fenyetekeben, azon egjenlő igaz vallasban. Ha fęle mas vallaſuak az hazaſſagban elők, egyikis az ő vallaſara maſik is azma-

gaért

gaêra kénſeriti: mely miat az nagy kőtődes víſſalkodas, atkozodas lelki faydalom csak.

De az mi Magyarink, tiſztteſſeg, bőcsűlet az ki nem ollyan, talam ha az Pokolbeli Plutonak leanya lehetne-is, csak volna ſeptermetű, es nagj kencsű, el vennek. Meg nem mondhatod, mint meg egyeledet ez miat az emberi tarſaſag. De iſſiu Uram hamar az aſſonka kedveêrt az igaz vallaſt felre ruggya, balvánjozo hitre ál, csak tőltheſſe buja kivanſagat. Nem áldgya megh Iſten hazaſſagtotak az megh mondot okokért.

Az negyedikről.

Miert nem ßabad egy feleſegnel többet venni?

Talalkoztanak az emberek kőzzűl ollyak eleitől fogvan, kik

kik mintha tiſztan csak az nagy vegetlen ágyaskodaſra ſűlettettenek ſ-termettenek volna ſemminemű bujuſagoknak vizevel be nem győztenek telni. Effelek igen forgattyak az regi Atyaknak es az Sz. Királjoknak peldajokat ſ-à többi kőzőt az Salamon Király cselekedetit, kinek csak fő aſſony feleſegei hêt ſazan valanak ſam ſerint: ágyaſi peniglen harom ſazan, mint az első Királyi könyvnek tizen-egyedik reſeben irvan vagyon.

De kőz beſed az Magyaroknal ezek ellen: Vetkes peldarol nem jo himet vetni. Az Salamon cselekedeti igen vetkes, Iſten ellen valo, mint az ki menetele meg mutata. Mert addigh ágyaskodek, eggyikkel-is maſikkal-is vegetlenkeppen, addig űze buborekolva az ő

teſte.

teſtenek gonoß faytalan kivanſagat, hogy ollyan bőlcs kiraly bálvanyozova lőn, Aßßonyomek kedvekert, mellyet nem csak magaban Salamonban, de az maradekaban is meg bűnte-te az Ur Iſten. Mert az Sído nemzet két fele ßakada, mely ßakadasbol minemű ißonyu vér-ontas azon egy nemzetben, vegre penig ßőrnyű romlás es puſtulas kővetkőzek, ám ugyan vilag csodajara irja meg Ioſepb⁹ Hiſtoricus *de bello Iudaico.* Mert az Atyaknak vetkeket harmad es negyed iziglen az fiakban is megh bűnteti az Ur Iſten.

Exod. 20. v. 5.

Gen. 4. v. 19 Cain Abelt meg őle, es az ő gijlkoſſagaert az Iſten haza nêpe kőzzűl ki ßakada, ki mikor az ő feleſeget meg iſmerte volna ßűle fiakat leanyokat, á tőbbi kőzőt penigh Lamech nevű

ombert

embert ki maganak két feleſeget vőn Adat es Sellat. Ez gijlkos Cainnak meg veßet magva Lamech ronta meg leg elsőben az Iſteñek ß. ßerzeſet, kinekroß peldajat kővetvén annak utaña egyebekis ugj keßdenek tőb feleſégeketegjnel magoknakveñi

De nézzetek az Iſtennek rettenetes haragjat. Hogy az Iſtennek fiai megh kezdettek volna tekêntelni az emberek-nek leanyokat, hogy ekes abrazatuak volnanak, es feleſeget feleſegre kezdettenek volna magoknak venni, megh haraguek az Ur iſten ſ-azt monda Moſes: Meg bana az Ur Iſten hogy teremtette az embert es igen faja az ßive rayta, es monda az Ur Iſten: El tőrlőm az embert kit teremtettem az főldnek ßinéről. Mi-ert Ur Iſten? Mert az te fiaid, kik megh réß ßerint tegedet iſ-

Gen. 6. v. a.

Gen. 6. v. 7.

mernek es tiſztelnek, az idegen Cainitaknak leanyokat vöttek magoknak feleſęget feleſegre, es csak az nagy vegetlen hazaſulásban ſ. telhetetlen ágyaskodasban foglalatoſok, mint Idvözitönk magyarazza S. Matthe Euangeliomi könyvenek hußon negyedik reſzeben.

Matth. 24. v. 38.

Azert az elsö vilagot, mely az ſok fertelmeſſegtöl ugyan meg döglöt es büdöſſödöt vala, mint valami penyeſes edeny, az vizzel veſzte el az UR Iſten es ugyan meg öblete az rut fertelmeſſęgtöl.

Iſmet nem ſokara az viz özön utã, hogy az emberek megkezdettenek volna ſaporodni, es az nyelveknek valtozaſa miat külömb külömb nemzetſegre ſakadozni, be maſa az elöbbi roſ ſokas, hogy egy feleſegnel többet vegyenek az emberek

berek magoknak, annijra hogy męg az ſentek-is az ö kezeket arra vetek, mint az Iacob Patriarcha peldaja meg mutattya, ki Labannak két leanyat veve el Leat es Rachelt, kiktül az tiz nemzetſęgek ſarmazanak. Két feleſęgü Iacob mint az gijlkos Cain fia Lamech.

Agoſton Doctor menti az Sz. Atyakat ezert es azt mondgya, hogy kel azt tulaydonitani vagy az Iſtennek kiváltkeppen valo rendeleſenek az áldot magért, kinek abbol az nemzetből kel vala ſülettetni: avagy á Sidoknak az Poganokkal valo jövendö egyben ſerkezteteſeknek megh mutataſaért, hogy azon egy Abrahamnak lelki fiai lennenek es telepednenek le az Anyaſzentegyhazban: avagy tulaydonittaſſek az Iſten nagy türeſenek:

Aug de bono Conjug. Privilegialiter ex quadam indulgentia Dei uſi ſunt Polygamia ſancti contra primam inſtitutionem In perſonis ergo privelegio Dei ſingulari carentibus concubitus contra primam inſtit. fornicatio eſt. Conf Hun. De Polyg.

Mert az regi ſent Atyak ſem voltanak fogyatkozaſ nélkül, es ſok eſeteket el ſenved az ő ſentiben az Ur Iſten. Tedd utanna: avagy az Iſten nepenek ſaporodaſaert, hogy mint az Eghnek csillagi es az Tengernek fövenyi meg ſamlalhatatlanſagra ſaporodgyanak.

De mind ezek csak emberi elmenek talalmanyi. Annakokaert az Iſtennek itiletire kel minekünk nêznünk, melyből egy atallyaban el igazittatunk, hogy nem ſabad egynel több feleſeget venni, es meddig az él, azzal kel türni, holta utan penig ſabad mas feleſeget venni.

I. Nem ſabád egy feleſegnel többet venni.

Meg mutattya ennek igaſſagat az Iſtennek ſent ſerzeſe: melyben mind az Iſtennek ſ mind az termeſetnek törvénye ſerint csak egy feleſegh adatik egy ferfi melle, es egy aſſony-

allat

állat melle egy ferfi, azert hogy csak ketten legyenek egy teſte. Igy tanit Moſes az teremteſről irot könyvenek elsö reſzeben. Gen. 1. v. 27.
Teremte az Iſten az embert az ő kepere: Ferſiat es Aſſonyállatot teremte. Ismet

maſodik reſzeben: Ezert az Ferfi Gén. 2. v. 24.
Attyat Annyat el hadgya es ragaſzkodik az ő feleſegehez, es leſznek egy teſte: Nem mondgya: Ragaſzkodik Feleſegeihez, ugy mint ſokakhoz, de Feleſegehez: ugymint egyhez: Nem mondgya, hogy az Ferfi ſok Feleſegeivel leſzen egy teſte, de ketten csak, az mikeppen Idvözitönk az Uy Teſtamentomban ſent Matthe Euangeliomi könyvenek tizenkilenczedik reſzeben magyarazza: *qui duo fuerant erunt una caro.* Matth. 19. v. 5.
Az kik ketten valanak (nem harman negyen) egy teſte leſznek. Sz. Pal is ezent allattya elöſzör Corinthusban irot levelenek hetedik reſzeben: 1. Cor. 7. v. 2. Minden

Ferfinak tulaydon feleſege legyen nem feleſegei, ugjmint ſokak, de feleſege: es minden Aſſonyallatnak tulaydon ferje legyen az paraznáſagnak el tavoztataſaert.

Aztermészetnek tőrvényeis ezent mutattya, hogy czak egy bokor ember Férfi es Aſzſzonyi állat társalkodgyék őſſve, miképpen az madaraknak fęlek vagyon es ők az termeſſetnek folyáſa ſerint azokkal valo tarſaſagokat igen megh tartyák.

Valaki ezokaert egy feleſegnel vagy tőbre vagyodik, vagy az eggyel megh nem elegedven tőbbeket iſmer feleſegen kivűl, az mind az Iſtennek ſ. ſerzeſenek, mind az termeſſetnek tőrvényenek rontoja, à mineműekről mondgjak à Magyarok: Az kinek egy feleſeg nem eleg ſaz, ſem elegh annak.

Maſo-

Maſodſor: Az Iſteñek nijlvan valo parancsolattya tiltya, hogy ſenkinek egy feleſegnel nem ſabad tőbbet venni elő feleſeget Moſes harmadik kőnyvenek tizen-nyolczadik reſſeben. Egy feleſeget, ugymond, maſra ne vegy, hogy amazt keſerűſęggel ne illeſſed, fel fedezven ennek ſemermeteſſeget annak ęleteben. Ez az oka hogy Malachias Propheta által az Ur Iſten, ollyan igen karhoztattya az Sidokat, hogy iffiuſagoknak feleſegere más feleſeget vőttenek, azt mondgya kőnyvenek maſodik reſſeben, hogy ezert az Iuda hitetlenűl cſelekedet Izraelben es utalatoſsagot. Elegh tehat az Iſtennek parancsolattya ſerint egy jambornak egy jambor feleſeg: az vegetlen ágyaskodonak penig ezer ſem eleg, kit mint hí-

II. Levit. 18. v. 18.

Malach. 2. v. 11.

tetlent,

tetlent, paraznat, Iſten ſ. Ferzeſének rontojat, parancsolattyanak által hagojat, mind maga ágyanak, ſ-mind maſénak arulojat ſ-meg fertőztetőjet, az Ur Iſten meg ítili es el karhoztattya azt mondgya ſent Pál
Heb. 13. v. 4. Sidokhoz irot levelenek tizenharmadik reſzében.

III. Harmadſor: Mert ha két harom feleſęget venne, boſſuſaggal illetne az tőrvęnj ſerint valo jambor feleſeget, azt mongya az Ur Iſten Moyſes harma-
Levit. 18. v. 18. Malach. 2. dik kőnyvenek tizen nyolczadik reſzében, mint amaz gyilkos Cain fianak Lamechnek két feleſeginek peldajok meg mutattya, kiknek egy mas kőzőt valo kőtődeſek, minemű but boſſuſagot hozot Lamechre olvaſſatok meg à Moyſes első kőnyvenek negyedik reſet. Igy Lea Rachel kőtődnek Gen. 30. El-
Genes. 4. v. 23. 24.
kana 1. Sam. 1. v. 6 Ne-

IV. Negyedſer: Mert ſoha az Vő legeny Chriſtus Ieſus es az Meny-aſſony Anyaſentegyhaz kőzőt valo lelki Matkaſag avagy hazaſſag, az hazaſoknak hazaſſagokkal megh nem peldaztathatnek, mely egyeneſſen az ſ. Pal tanitaſa ellen vagyon, Epheſusban irot levelenek ne-
Epheſ. 4. v. 32. gyedik reſeben. Egy az Chriſtus Vőlegeny: egy az Anya-ſ. egy haz Meny-aſſony, egj ezek kőzőt valolelki hazaſſag. Tehát egjnek kel lenni az Ferſinak: Egynek az ő feleſegenek es egynek ez kettő kőzőt valo Hazaſſagnak, hogy meg abrazoltaſſek ez alat amaz lelki egjgyeſſeg. Ha azert tőb egynel az feleſeg nem igaz Hazaſſag, merő fertelmeskedes. Mert az Chriſtuſnak nincsen tőb jegyeſe egynel: *Myſterium hoc magnum eſt, loquor autem de Chriſto & Eccleſia:* Nagy titok ez, ſolok penig az

Chriſtuſról, es az Anyaſſ. egyházrol azt mondgya Sent Pal à megh jegyzet helyen. Azert nem ſabad tőb feleſeget egynel venni. Mert titok bontoſ-nem erősitő az ſok feleſegű ember.

V. Vegezetre: Ha ki az Uy Teſtamentomban kereſtjen leven tőb feleſęget kivan egyebeknek vetkes peldajokra kepeſt, terjen Sido hitre, es az ſok feleſeggel eggyűt metelkedgyek környűl, tégyen áldozatot ſ-az tőbbi: avagy legyẽ Tőrőkẽ. Mert effele hamis hit hordozza vele az ſok feleſegű dıztelenſeget. Mert az Ur Chriſt az Uy Teſtamentomban az Paradicsomi állapatot állata helyre, hogy egy Ferfinak egy feleſege lenne ezzel az ő mondaſaval: *Ab initio non fuit ſic.* Eleitől fogvan nem volt igy, hát hogy

hogy ? Ferfiat es Aſſonyállatot teremtet Iſtén, azokat adta egyben, hogy ketten lennenek egy teſte verre, az mint oda fellyeb meg mondam. Ezt allatta helyre az Ur Chriſtus ſ. Mathe Euangeliomi kőnjvenektizenkilenczedik reſeben.

De ha tőb ennel nẽ volna is, elegh lenne ez. Mert meg eſkűttel az egy feleſegeddel. Azert ha vagy tőbbet vennel, vagj tőbbet iſmernel az egyen kivűl: Hitetlen vagy: Agy tőrő vagy: Iſten parancsolattyanak, es az termeſetnek, tőrvenyenek rontoja vagy: parazna fertelmes vagy: Iſten Orſagat nem láthatod ſoha bizony, S. Pal mondgya előſőr Corinthusba irot levelenek hatodik reſeben. Mi elegedgyűnk meg az egyel éllyűnk tiſteſſegben:

Meg âld az Iſten.

TOLDALEK AZ HAZASOKNAK egymaſtol valo el valaſoknak okairol.

Minemű okok ſakaztyak el az hazaſsagban élő embereket egy-maſtol?

Kőzönſeges ſo: De csak tehesſed két, avagy harom forintnak ſeret ſ-meny az Papok eleiben, könnyen el valaſtnak feleſegedtűl. Azonba penigh nem gondollyak megh, hogy ſenkit az Eccleſia el nẽ valaſt. Mert az el valaſra valo ok, nem az Eccleſiaban vagyon, hanem az el válo ſemelyekben: Az Eccleſia penig csak ítíletet teſſẽ arrol, ha elegedendő okẽ az el válaſra, mellyet az egyenetlen hazaſok forgatnak, es mellyel el akarnak egjmas mellől menni. Az parazna az ő paraznaſagaval rontya meg az Hazaſſagot es ſakaztotta el magat az ártatlan feltűl, megh-is az Papokra kẽnik, hogy ők válaſztjak el. Ha az te perednek igazgataſara tőrvẽny tevőket gyűjteſſ be, tártozol nekik gaſdalkodaſsal: Mert te eretted faradoznak. Igy az Eccleſia te dolgodat igazgattya. Tartozol tehat avagy gaſdalkodaſſal, avagj az gaſdalkodaſt penſen megh kel váltanod: ſ-az á válo penſ. Mert te eretted faradoznak ſ-á te dolgodat igazgattyak. Nem az el válasért fizetz tehat, hanem az te eretted valo faradozaſert. Mert ha penſert valakit el válaſthatnanak, ki maradna meg az viſſaſok kőzzűl az hazaſſagban? Hogy azert mindenek nel nijlvan válok legyenek az válaſnak okai, im ren-

del elő ſamlalom az Bőlcseknek itíletekből. *vide Confeſs. Hungaricam pag. 5. de cauſis Divortii. Nicolaum Heming. de Divortio pag. 175. Calvin. lib. 4. cap. 19 ſect. 37. &c.*

1. Első oka az el válaſnak az paraznaſagh, mikor az Hazaſſagban élő ferfi avagj aſſonyallat maſſal paraznalkodik: Ha az artatlan nem akar az paraznaval eggyűt lakni, es nem akarja melle venni, meltan az Eccleſia hirevel el ſakadhat tőle mint hitetlentűl, ſ. Hazaſſagnak rontojatul, ágyanak tiztaſaganak arulojatul es meg fertőztetőjetűl. *Matth. 5. v. 32. & 19. v. 9. Prov. 18. v. 22. Artic Eccleſ. 24.*

Ha megh nem őletik az parazna ſazon Varosban, Faluban lakik, melyben az artatlan fęl, tehat kénſeriteſſenek á tiſztek, hogy megh bűnteſſek: Ha budoſik, űldőzzek. Ha bűntetetetlen ſenvedik es nem űldőzik, vetteſſek az Varos, Falu tilalomban, hogy az Iſten tőrvénye ellen az paraznat bűntetetlen el ſenvedik: vagy ha Bika penſel bűntetik. Az paraznaís atkoztaſſek ki az Eccleſiabol, es adattaſſek az Sathannak mint az Corinthusban levő parazna. 1. Cor. 5. v.

Artic. 24.

Ha penig az Tiſztek megh ölnek, de vagy az ferje, nem ál parazna feleſegere, vagy az aſſony parazna ferjere, maganak élevenitette meges ezzel mind paraznaſagaban, mint David mondgya, mind bűnteteſeben reſt vőt es egyenlő veſſőzeſnek bűnteteſe alat vadnak, es á pœnitentia tartas utan eggyűt lakhatnak.

Pſal 50. v. 1.

Ha ſemmikeppen nem őletik meg, de Gratiat nyer maganak? Nem Iſtentűl nyerte az

Gratia

Gratiat ſem az Eccleſiatul. Azert az artatlan ſęl hadgyon beket ſemelyenek, hanem tanutaſſon az ſek ſinen rea ſententiaztaſſa meg, mint paráznat, az az, öllye meg Civíliter az Polgari ſek ſinen: az ſententiat vegje ki es vigye az Eccleſia eleiben ſ. kerjenmaganak ſabadſagot maſodik hazaſſagra. Az Eccleſia penig az Gratias paraznat veſſe koporſojaigh valo kötelben, es ha lehet adgya az Sathannak teſtenek veſedelmere, hogy lelke megh tartaſſek. 1. Cor. 5. v. 5.

Ha az Gratias parazna bűnet meg iſmeri, az Eccleſiahoz folyamodik igaz pœnitentiaval, melyről nńlván valo bizonſagot tőt egyebek előt, talal az Eccleſia modot az be fogadasban, erős pœnitentia tartas által, az bűnnek cselekedetinek

tinek rendi ſerint. Mert ha nē ſokaſos ſ. nem gyanos volt, de egyſer veletlentűl eſet el, könnyebben vaggon dolga, de ha ſokaſos, gyanos volt annak előtte-is nehezebben vagyon dolga, es az kemeny gőrcshőz kemeny pőről kivantatik.

Ha tudoja eggyik az maſik paraznaſaganak ſ. el ſenvedik, vagy mind kettő parazna, tehat eggyűt meg hallyanak, ha meg nem őletnek ki atkoztaſſanak. Mert *facientes & conſentientes pari pœna puniuntur*: az nyuzo es az láb tarto egyenlő bűntetes alat vadnak, mint az Decretum tartya.

Ha bűntetetlen paraznat talalt valaki el venni, ſ. az hazaſſag utan tudodik ki, de az artatlan el ſenvedi, ne bontaſſek megh az Hazaſſagh, hanem az vętkes ſęl tartſon pœnitentiat,

ſ-kövesſen Eccleſiat ſ-mennyen viſſa.

Ha terheſt talal el venni, ſ-nem akar velle lakni, öleſſe megh mint paraznat, ha penig az ſent hazaſſagh elöt ferkeztenek volt egyben, es az ö paraznaſagokat az ſ. hazaſſaggal akartak el fedezni, ſ-hazaſſagok utan tudodik ki, mind ketten tartſanak erös pœnitentiat es Eccleſiat követven éllyenek eggyüt: Ha hazaſſagok elöt tudodik ki az orſág Articuluſa ſerint veſſöſteſſenek meg mind kettẽ tartſanak pœnitentiat, es ugy adattaſſanak egybe.

Ha tudva paraznat vöt ide valo modon maganak jamboritotta meg, de azert tellyes élete mind addigh tudva valo paraznaſag, meddig dolga vagy az külsö ſek ſinen, vagy az Eccleſia elöt el nem igazittya. Ha egy-

egymáſt megh unnak, es nem akarnanak eggjüt lakni, à bünтetes utan az Eccleſiatol vetteſſenek kötelben. Mert paraznalkottanak az hazaſſagnak ſine alat. Az Hazaſſag penigh nem paraznaſagh, de Iſtennek oly ſentſéges ſerzeſe, melyben két ſabados ſemelyeknek egybẽ adatataſok az igazhitnek es ſeretetnek általa, hogj egymaſnak ſegitſéggel legyenek, magzatokat ſüllyenek, es az paraznaſagot el tavoztathaſſak: hogj hogy tavoztathattják el penig ha tudva kelnek egyben?

Maſodik oka az el válaſnak Törvénytelen egyben keles, mikor vagy az termeſetnek, vagy az Iſten törvényenek, vagy az közönſéges tiſteſſegnek ellene ferkeznek egyben az hazaſok, ugy mint az vér ſerint valo Atyafiſagnak es So- II.

gorſagnak ize avagy graduſa ellen, tudni illik maſodik es harmadik izben. Oka: Mert vêrt illetet: azert tellyes életeben valo eggyesûles az ſent hazaſſagnak rendi ſerint, azon merô vêr illetes, Iſten ellen valo fertelmeskedes. Nem ſabad vala Herôdeſnek az ô Angyat el venni, mint Kereſtelô Ianos feddi vala erette. Mert valamennyi izig nem ſabad Atyad fiat el veñed, annijban nẽ ſabad Sogorod aſſont is, es viſſont.

Ha tudatlanul mentenek penig egyben ſ. hazaſſagok utan tudodot ki, vagy az Atyafiſagok, vagy Sogorſagok, ugyan el vâlaſſa az Eccleſia, vagy akarjak azok vagy nem. *Talis enim coitus inceſtus eſt:* az ollyã eggyesûles fertelmeskedes azt mondgya Iſten Moyſes által. Mert az vêrnek bôcsûletes ſe-

Levit. 18. v. 17.

merme-

mermeteſſege nẽ engedi, hogy ſenki harmadik, es negyedik izig, mint az Magyar Orſagi Articulus tarttya, es ôtôdikig, mint az Erdeli, hogy az Atyafiaſok, es az Sogorſagoſok egyben hazaskodgyanak.

Harmadik oka az el-válaſnak, az erôtelenſeg hazaſſagra valo illetlenſeg, es elegtelenſegh valamellik fẹlben, mikor vagy az Ferfiban, vagy az Aſſonyállatban valami oly nagy erôtelenſeg vagyon, mely miat az hazaſſagban levô eggyeſſeg egy maſſal nem lehet, minemû az kinek ferfiuſaga nincsen: az Franczu, az fayra jaro bẹlpokloſſag es korſag. 111.

Ha az Erôtelenſẹgh az hazaſſagh elôt valo valamellyik fẹlben, meg lehet az el válás. Mert az hazaſſagnak az á fô vege bomlot meg, mely vagyõ

az ſaporodaſrol, de ugy, hogy az erőtelenſęg az mellyíkben vagyon kőtelben vetteſſek, ne csallyon megh ſenkit annak-utanna. De az Eccleſia mindeneknek jol vegere mennyen. Mert gyakorta csalárdkodnak az erőtlenſęgnek ſíne alat az kik egy-máſt megh untak, sőt megis ſerződhetnek egjmaſſal.

Ha penigh az Hazaſſagban eſet az erőtelenſęgh, eggyűt ſenvedgyek. Mert azon eskűttenek egyben, hogy ſemminemű nyavalyakban egy-máſt el nem hadgyak: nyavalya penig az erőtelenſęgh.

Ha tudva kelnek őſſve es annak-utanna el akarnanak egymáſtol ſakadni, ne engedgye az Eccleſia. Mert tudva ment az erőtelenhez az hazaſſagra illendő: azert tudva eggyűt is lakjanak. Ha ſemmikeppen n

akar

akarjak az eggyűt valo lakaſt, mind az kettőt veſſek koporſojokigh valo kőtelben minden jővendő fel vetelnek remenſęgenélkűl.

Ha Franczu, tudni valo dolog, hogy franczus parazna val valo fertelmeskedesből valo nyavalya: azert mint parazna bűntetteſſek, ha az Hazaſſagban kereſte maganak. Ha az Hazaſſagnak előtte ſ. nem tudta az artatlan fęl, de az utan az Eccleſia díſpenſalhat felőle, ha gyogyulas felől remenſęgh vagyon, varakozzek, ha nincsen, de neveketten nevekedik, ne kęnſeritſęk az artatlant az vele valo lakaſra.

Ha fayra jaro el ſenvedhetetlen belpokloſſag, avagy meg gyogyulhatatlan korſagh, es mindenik az Hazaſſag előt valo ſ. nem tudta az egeſſęges fęl,

el válhatik tőle, hogj se az egesſęges fęl, se ágyokbol ſarmazando magzatok megh ne veſſenek: ha az Hazaſſagh utan eſet nyavalya eggyűt éllyenek:

IV. Negyedik oka az el-válásnak az fęle más vallas, mikor az egy hazaſſaghban élő ket hitőtleneknek valamellyikke az igaz vallaſra tęr, az maſik az hitőtlenſegben marad, itt arra kel nęznűnk az mit ſent Pal

1. Cor: 7. v. 12. 13. mondt: Ha valamely Atyafinak hitetlen feleſęge vagyon, mely ő vele eggyűt akar lakni, azt el ne hadgja: es àmelj aſſonjállatnak hitetlen ferje vagyon, es az vele akar lakni, el ne hadgya az aſſonyallat azt. Ha penig az hitetlen el megyen, ám mennyen el: Nem vettetet rabſagh ala, az Atyafiu, vagy az kereſztyen aſſonyallat effęle dologban. De bekeſſęgre hivot minket az Iſten.

Rabſag gyanant vagyon azert az igaz vallaſu kereſztyen fęlnek az hitetlennel valo egygyűt valo lakaſa: Nem kel penig az kereſztyennek egy igat vonni az hitetlennel azt mondgya ſent Pal. 2. Cor. 6. v. 14.

Hogy ha az te kereſztyen ferjed avagy feleſeged, pogany hitre es eretnekſęgre hajol ſ-te gedetis mind igeretivel ſ-mind el ſenvedhetetlen ſittokkal, vereſęggel, vegetlen haborgaſſal az ő hitetlen vallaſara kęnſerit, álly el mellőle mind hitetlen mellől. Mert ha attul meltan el válhatól az ki titkon nįlvan eletednek el fogyaſara igyekezik, mint maydan megh mondom: tehat mentől igazabban el ſakadhatz attul azki lelked utan leſelkedik es lelkedbē akar meg ölni?

Ha el ſedezte kereſztjenſeg-

nek ſinevel hitetlén vallaſat ſ. ugy csalt meg es az utan ki fakaztotta hitetlenſéget, aly el mellőle. Mert az mint hogy az igaz kereſtyeni vallaſnak ſine alat csalardkodot: ugy az ſent Hazaſſagot-is csak ſinlette, es tettetesképpen valo fundamentomon éppitet. Ha tudva kőltenek egyben, tudva bűzhődgyenek eggyűt.

v. Eotődik oka az el válásnak, á hitetlen el hagjas, mikor valamelyik fęl, ok nélkűl vakmerőképpen el fut budoſik, nem akar haza menni es az Hazaſlagnak rendiben élni, az artatlan fęl ſabadittaſſek, es mennyen által maſodik Hazaſſagra: Mert nẽ kőteles az helyben maradot artatlan az hitetlen budoſohoz, de illjen modot kőveſſenek abban: Az el ſutot hitetlent az artatlan fęl kèreſteſſe fel, es harom

rom izbẽ haromſor valo tizenőtőd napra hivaſſa: ha nem jő, mennyen utanna, es ott idezze elő: ha elő veheti bűntetteſſe az hitetlen el hagyaſaert: ha tőrvényben elő nem veheti ſ. kezben ſem adgyak, vagy lappangh: vegyen az artatlan fęl abban az helyben levő Birактul es Tiſtektől Teſtimoniomot, oly bizonſag tetelt levélben pecset alat, melyben ott valo forgolodaſarol tegyenek bizonſagot, hogy ſemmikèppen ſem elő nem vehette tőrvényre, ſem haza nem hihatta: azt vigye az Eccleſia eleiben, es az Eccleſia ſab ő eleiben vagj harom vagy negy eſtendőket ſ. az utan fel ſabadittya. Ez varakozaſt azert cselekedi az Eccleſia, hogy ne talam az idő alat egymashoz tęrnek: Ezek vegben menven az Eccleſia ſinen

az hitetlen budoſo vetteſſek koporſojaig valo kőtelben, es atkoztaſſek ki: az Polgari ſek ſinen-is bűntetteſſek meg mint ſent Hazaſſag ronto hitetlen. Mert effele hitetlen ſ. Hazaſſag rontas *Adulterii quoddã genus eſt*: Paraznaſagnak neminemű neme, mint Agoſton Doctor mondgya.

De csuda mely álnokok maj időben az emberek kőzzűl nemellyek. Fęlre allanak eſtendeig, kettőigh, az hon maradot ſűnetlenűl futtya az Eccleſiat: el igazittyak hogy kereſſe ſ. űldőzze: kereſi, de az kert alat: ſoha az fęle ſem ederedik az hól hallya. Ezekhez az Eccleſia kemenyſęget tartſon, ſemmi ſines el ameto beſedeknekhelt ne adgyon, de mind addigh űldőzteſſe, valameddig az kűlső ſeken az hitetlen el hagyaſaert

perrel

perrel meg nem bűntetteti. Mi kőzi az Eccleſianak effelekhez pőrőllyenek mind addig á kűlső ſekẽ meddig nekiek tetzik.

Ha az hitetlen budoſo hat, vagy hét eſtendeig oda leſſen ſ. azonba az artatlan fęl, fel ſabadittatik megh hazaſul, vagy ferhez megyen, ſ. az hitetlen budoſo azt megh ertven haza megyen, tehat az Tiſtek megh bűnteſſek, ha meg nem bűntetik, az Eccleſia adgya az Satannak atkozza ki az gyűlekezetből, ollyan modon, mint oda fellyeb meg mondam.

Hatodik oka az elválaſnak, VI.
valamellyik fęlnek az maſik ellen valo meg dűhődőt őldőkleſe, gijlkoskodaſa, meg bekelhetetlenfene kegjetlenhalalt hordozo Pogany vereſęgi, mikor valamellik fęl á maſiknak élete utan leſelkedik, hogj el fogyáſ-

ſa ör-

ſa ördögi varaſlaſſal, mereggel, halalra valo arultataſſal, vegetlen ſörnyű vereſęggel, mely miat az artatlan fęlmeg bennul fęl-ſegh leven ſem êl ſem hal, az artatlannak adaſſek ſabadſag, az vad orozlan termeſetű kegyetlen vetteſſek holtaigh valo kőtelben, oka: Mert az bekeſſęgre hîvot minket az Iſten: az ollyan haſartos penigh gîlkos. Mert ha az gîlkos az ki Attyafiat gyűlöli, mint ſent

1. Ioan. 3. v. 15. Ianos mondgya, tehat ſokkal gîlkoſſab az, â ki az ő teſtet véret utallya, tagollja, ronczollya ſ-veſztegeti, mint valami rabjat.

De itt az arant az Eccleſia felette ſorgalmatoſő fel kereſſe az kegyetlenſęgnek okat: ha fel talallya, igyekezzek mind fenyetekkel ſ-mind erős kőtes tetelekkel kőzzűlők ki venni:

ha penig ſemmiképpen ki nem veheti ſ-le nem ſallíthattya, es ha az artatlan fęl halalos veſedelemben forog, ideigh vegye el tőle: ha az ſem fogh adaſſek â Tiſteknek kezekben bűnteſſek, mint S. Hazaſſagnak rontaſara hitetlenſęgnek ſerzeſere nîjlván valo ok adót, az Eccleſia penig veſſe holtaig valo kőtelben.

Az lopas az el váláſra nem elegedendő ok, hanẽ ha iſtrangal valo fuladas jarul melle. Ebben-is az, az mod tartaſſek, mely az paraznanak bűntetéſeben az első okban.

Az kik męg csak jegyben vadnak ſ-egymaſt megh unnyak es el akarnak allani egy más mellől, medgyen azokkal az Eccleſia.

Hat dolgok kivantatnak az

egyben keleshez hazaſſag fejeben az jegyes matkakban.

I Legyen ſabados ugyhogj ſe az Iſtennek, ſe az termeßetnek tőrvênyenek, ſe az tiſteſſęgnek ellene ne legyen. Ha ki azert vagy vér ſerint valo Atyafiat vagy Sogorat harmadik es negyedik ízben jegyzette el nem álhat meg az matkaſag.

II. Legyen tiſteſſęges, ne legyen illetlen ſemelyek kőzőt. Ha kí azert huſs eſtendős iffiu leven, Annyakora vên Aſſont jegyzet el: vagy igen vên őreg ember tizen harom eſtendős Leanyzot, az Eccleſia egyben ne bocsaſſa, ſ el valaſſa.

Iegyezd meg: Tiſen njolcz eſtendőskoraban ſabad az ferſinak meg hazaſulni: az Leanzonak penigh tizenharom eſtendeje el telven ſabad ſęrhez menni.

III Le-

III. Legyen igaz, ne legyen lopva, titkon csak az két ſęl kőzőt Atyak, Anyak, Tutorok es gondviſelőjőknek hirők akarattyok nélkűl. Ha az ellen leſen, fel bomol matkaſagok. Laſſad Gen. 24. v. 57.

IV. Legyen ſabados, ne legyen erős ſak alat fenyetekből. Ha azert az Atyak, Anyak, Tutorok es gondviſelők az Leányzot el adgyak kedve ellen, vagy az iffiat matkaztattyak ſemmí, heaban valo, fel bomol.

Annja emlejen csűgedezőt el igirni, ſ jegy gyűrűt kepebẽ adni, nem tőkelletes matkazas: Mert nincsen az matkaknak tőkelletes Conſenſuſok Gen. 24 &c. Azert ſemmi, helytelen.

V. Legyen tellyes, ne legyen vak indulatbol, reſegſęgből, haſon kereſesből ſ nem tudom micsoda Sogorſagh vada-

zasbol: tanacsbol ertekezesből, halogatasbol Iſten ſerint legyen. Ha ez ellen leſſen, semmi, heltelen, csak ollyan mintha te tul az Maroſon en innen őſſve kiáltanank ſ-az hangya menne őſſve, de el mulnek.

VI. Legyen tiſta csalárdſagnélkűl valo: ha ſegeny vagy, ne tettes gaſdagſagot: ha parazt vagy ne tettes Nemeſſeget magad felől. Mert nem leſſen állando csendes bekeſſeges az Hazaſſag-

IV.

HALALRA SENTENTIAZTATOTT embernek vigaztaláſanak módgya.

Tiſtibenjar az Egyhazi embernek, hogy az halalra ſententiazot embert vigaſtallya.

Hogy valamely vetekert igaz tőrvénj ſerint meg ſententiazot ember, mindeneknek felőtte ſűkőlkődgyek vigaſtalas nélkűl, az Ur Chriſtuſnak peldaja igen nyilvan megh mutattya. Mert noha ő ſent Felſége bűn nelkűl vala el annyera hogy csalárdſagh az ő ſajaban nē talaltatot, mint Eſaias mondgya: mind azon által látvan az emberi nemzetnek vetkenek nagy voltat, erezven azert az Iſtennek fel gerjedet haragjanak rettenetes voltat, mellyet az Ur Iſten az mi váltſagunkert

Eſa. 53.

I. Meg mutattya à Chriſtus peldaja.

rea vetet, Angyal jelenik meg ki őtet biztatvan erősíti azt irja
Luc.22.v.43 ſent Lukacz.

Ha ezokaert az Eletnek fejedelme, az Diczőſegnek Kiralya az UR Ieſus Chriſtus bűnnelkűl leven, az emberi nemzetert halalra valo menetelében ſűkőlkődőt emberſegere nezve vigaſtalo nelkűl, hat az ki vetkeert erdeme ſerent ſententiaztator az halalra menivel inkab ſűkőlkődik?

II. Az halalra menő ember nek rettegeſi.

Ez illyen ember előt forog az meg czelekedet vetkeknek nagy volta, azert az Iſtennek rettenetes haragja, az halalnak iſſonyotos vonogaſa teſteben vgy faggattya, hogy noha éli lattatik de mint ha meg holt volna ugy el bagyadot es el alelt. Elmeje pedigh mint az habok, ugy hanyattatik egy felelmes gondolatrol maſra. Az őrdőg is

dőg is ki őtet az bűnben ejtette, ha valaha ſerénkedett, mindeneknek előtte ollyan halálos vonagáſaban az ſegény ember kőrnyűl: kinek ſűntelen való ſugalláſi mint amaz tűzes nyilak ugy erdeklik es ſertegetik á megh ſebhetet lelki iſmeretet. Hannya az bűnnek nagy voltat: kicsiniti az Iſtennek irgalmaſſagat, es valamit tehet az embernek ketſęgbē valo eyteſęre ſemmit azokbā hátra nem hagy. Nézne az ſegeny ember az Iſtenre: de az, az kit megh bantot, mellyert egy foltaban elmejenek imide amoda valo czappongaſa nélkűl nem kőnyőrőghet. Ha jo akarojra néz az halalnal, ugy tetzik keſerveſeb azoktul valo meg valta.

Hogy ne ſűkőlkődnek ez illyen halalnak felelmetől meg nehezedet, az iſſonyű rettege-

ſeknek tűzenek emeztő langjai
közőt fetrengő holt eleven
ember vigaſztalals nélkűl?

2. Mach. 7. v. 27. & ſequent.

Tekenczetek meg amaz het
Iffiaknak Annyoknak peldáját
az Maſodik Machabeuſnak
könyvenek hetedik reſzében
minemű terhes beſzedekel biz-
tattya az ő edes gyermeket:

III. Az hét iffiaknak Annyoknak peldaja

En édes magzatom, ugy mond,
ſzany megh engemet ki tegedet
az en mehemben kilentz hol-
napig viſeltelek, harom eſzten-
deig tejemmel tartottalak es ez
időre jutattalak, kerlek, ſűlet-
tem tekencz az eghre es az föl-
dre es azokra mellyek azok-
ban vadnak es meg érted: Mert
ſemmiből teremtette azokat az
Iſten es az emberi nemzetet,
ugy leſzen hogy ſemmit nem
rettegz ettűl az Hohertűl ſaz
többi.

De csuda mely reſtek ez

arant

arant valo tiſztekben nemel-
lyek az Egyhazi ſzolgak köz-
zűl, kik ugy viſelik magokat
az halalra menő emberhez,
mint ha ſemmiben ő reajok a-
zokra valo nagy gondviſeles
nem nezne felejek ſem edered-
nek. Te nyajad közzűl valo le-
hetet, kinek te Paſztora voltal:
az ördög környűlette mely ſe-
renyen forgodik ſ te nem len-
nel környűlötte biztataſoddal
lelki Paztor leven?

IV. Sz. Iſtvan peldaja.

Szent Iſtvant nagyon kövez-
zik az Sidok: az eghben lattya
az Iſtennek fiat, nem űlni mo-
ſtan az Iſteñek jobján, de allani,
hogy az ő keſz voltat ſz. Iſtvañak
ſegétſzegere es lelket magahoz
valo vetelere meg mutaſsa es
ezzel biztaſſa ſzent Iſtvan Mar-
tyrt. Te pedigh annak az Chri-
ſtuſnak hivatalos ſzólgaja, megh
csak ſzavadot ſem meltoztatod

az ha-

az halalnak rettegeſiben vonago ſegeny bűnőſnek?

Porozlo ſ. Hoher dolga az? Tudom, az ſavatok. De nem lelki Paztor az Porozlo ſem az Hoher, mint te vagy. Ha azert az ſegeny bűnős embereknek lelkeknek eletre vezerlő ſ. legeltető es az Iſten igyéből megh tarto igaz Paztora vagy, it felelz megh eggyűt annak. Tiztedben jar ezokaert, hogy valamit tehecz az Iſten igyéből allo ſep biztataſiddal az halalra menő ember kőrnyűl, tellyes tehetſegeddel azon legy.

V. Chriſt ő biztattya az Tolvayt.

Tarcz meg ſegent vigaſztalo edes beſſededdel, mint Chriſtus amaz Tolvayt az kereſztfan. De ha ezt el nem érned is, jary el tiztedben, mencz fel lelked iſmeretit az ſam-adas alol es egyebeknek felőled valo bal

Mikor ezokaert meg allaz az halalra menő ember előt azt kergyed tőle: Akarzé en tőlem az Chriſtus Ieſusnak hivatalos ſolgajatul vigaſztalaſt venni? Akarok, azt feleli. De ha ſinten nem felelne ſemmit is, megis az te beſſededel ebrezd fel es ekkeppen ſoly neki.

Ket nagy dologh rettegtet tegedet moſtan: Eggyik az te megh czelekedet vetked es azert az Iſtennek haragja, mellyert az tőrveny az bizonſagok ſerint tegedet meg ſententiazot: Maſik az halalnak retteneteſſege, mely az te ſemeid előt forogh.

Az bűn ellen valo vigaſztalas.

Az mi az bűnt illeti es azert az Iſtennek haragjat nem tagadhattyuk, hogy az Ur Iſten oly bűn gyűlőlő es bűnert erős boſſu allo Iſten nem volna, hogy az bűnt valakiben bűntetlen

tetlen el ſenvedne, holot męgh az Atyaknak vetkeketis az fiakban harmad es negyed iziglen megh bűnteti azt mondgya az Moſes maſodik kőnyvenek huſadik reſeben. De ez mellet meg kel vallanunk aztis hogy az bűn gyűlőlő Iſten az ő igaſſagat irgalmaſſagaval ugy temperallya ſ. fontollya, hogy ha ollyan ſok lehetne az embernek bűne mint az Tengernek fővenye es azoktol ugy megh ferteztetődnek mint amaz veres barſony avagy az fekete kőkőrczen, de megis az Iſtennek nagy irgalmaſſagabol ſent fianak erdemeert ollyanna tettetnek mint amaz fejer ho es az fejer gyapju azt mondgya ő maga az Ur Iſten Eſaías Propheta altal első reſeben kőnyvenek. Miert? Mert irgalmas es kegyelmes az Ur, keſedel-

Eſa. 1.v.18.

Pſal. 103.

mes az haragra es igen kegyelmes. Nem mind őrőkke feddődik es nē tartja meg mindőrőke az ő haragjat. Nē à mi bűneink ſerint cselekedik mi velűnk es nē fizet minekűnk à mi alnokſagink ſerint. Mert igen magas az egh az földtől, ollyan igen nagj az ő jo volta az őtet felőkhez. Mely tavol vagyon à nap kelet à nap nyugattul olljā meſſe vetette mi tőllűnk à mi bűneinket. Mikeppen kőnyőrűl az Atya az ő fiain, âkképpen kőnyőrűl az UR az őtet felőken. Miert? Mert tudgya jol, hogy romlando edenyek vagyűk mi, meg emlekezik rola, hogy porbol valok vagyunk, azt enekli David ſaz harmadikSoltarabā,

Mit itelz te ſegeny bűnős ember az Iſten felől? Eleve el latta hogy Adam el eſik es hogy minket magaval eggyőt az kar-

hozatban eyt. De ottan mindgyaraſt elővе orvoſſagot ſerzet. Mert az ő ſent fiat boczatotta el az teſtben, ſ. mit czelekedek az Ur Iſten? El mene es mind kőzőnſęgen az emberi nemzetnek vetket, mind egyen egyen az mi bűneinket mint valami reank ragadot boytorjant le ſedegete mi rolunk, es az ő ſ. Fiara rakogata, annıjra hogy az ő Fiat bűnne teve mi erettűnk, azt mondgya Sz. Pal előſőr Corinthusban irot levelenek őtődik reſeben, es ezt az bűnne tőtt Chriſtuſt az kereſtfara feſitek, es az mely mi bűneinket ő rea rakogatta vala az Atya, azokat az ő vére hullaſaval, annıjra el moſa, hogy ímmar ſemmi kárhozattyok nincsen azoknak az kik vadnak à Chriſtus Ieſusban, azt prædikallya ſent Pál, Romaban irot

Bűnne tetet tulaydonkeppen mert az mi bűneinket neki tulaydonitotta, hogy ő igaz levenlakollyek azokert es mi ſabadulljűnk.

levelenek nyolczadik reſeben.

Ihol ímmar kettő te előtted ſegeny bűnős ember. Eggyik az Iſtennek az bűnőkőn felyűl veghetetlenkeppen el aradot nagy irgalmaſſaga, melyre egy nyomon igazitanak mindē bűnős embereket az Prophetak: Maſik az Chriſtus Ieſuſnak vēre hullaſanak merhetetlen elegſęges érdeme à bűnőkert, meljre egyenlőben igazitanak az Euangeliſtak, es az Apoſtolok. Nyuly hozza te ſegeny bűnős, es az Iſtennek irgalmaſſagat, à Chriſtus vére hullaſanak erdemet igaz hitődnek általa vonnyad read, tegyed tiedde bűnőd bocsanattyara.

O vayha lehetne tudom azt gondolod: Meg lehet. Hiſedē hogy az Ur Iſten irgalmas kegyelmes az megh terő bűnős embernek ki megh ſanta banta

az ő vétket? Hiſed. Mert ha nem hinned, az egeſs Prophetak tanu-bizonſagh teteleknek mondanal ellene, es boſſut tennel az Iſtenen, hogy ollyannak nem hinned az minemő ő ſent Felſége termeſetiben azt mongya Chryſoſtomus Doctor. Immar hogy hiſed az Iſtent irgalmaſnak, kegyelmeſnek lenni te hozzad, gondoldmeg micsodas termeſeti vagyon az irgalmaſſagnak?

1. Az Iſtennek irgalmaſſaganak nincsen kezdete ſ. vege: Az te bűnődnek keſdete ſ. vege vagyon.

2. Az Iſtennek irgalmaſsaganak nincsẽ ſama: à te bűnődnek ſama vagyon.

3. Az Iſtennek irgalmaſſaga merhetetlen, fontolhatatlan: az te bűnődnek merteke vagjõ ſ. fontya.

4. Az

4 Az Iſtennek irgalmaſſaga hatarozhatatlan: az te bűnöd meg hataroztatot. Azert ha ez világnak vetket csak egyedűl cselekedted volna-is, de meg-is ſoha az Iſtennek irgalmaſſagaban veget nem ernel. *Quid eſt peccatum ad Domini miſericordiam? Tela arenneæ quæ vento flante nuſquam apparet.* Micsoda az bűn az URnak irgalmaſſagahoz kepeſt? Pokhalo mely az ſelnek fuvaſara ſoha nem latzikazt mondgya Chryſoſtomus Doctor. In Pſal. 50. Hom. 2. Neked penig bűnőſnek az Iſten irgalmas kegyelmes. Mert te benned talal okot az miert tegedet megſannyon kedveben vegyen es meg irgalmazzon. Mert mit bocsatana meg teneked, hanem vétkeztel volna?

Ez az oka hogy David az ő gyilkoſſaganak es paraznaſaganak

nak vetkeért könyörögven azt
Pſal. 51. v. 1. mondgya ötvenegyedik Soltaraban: Könyörüly en raytam en Iſtenem az te nagy irgalmaſſagod ſerint es az te irgalmaſſagodnak ſokaſaga ſerint moſd el az en álnokſagimat. Ez penigien az Iſtennek irgalmaſſaga arad mi reank âChriſtuſnak kinſenvedeſenek érdemeért.

Hiſſedê azert hogy az UR Iſten az ő ſent Fiat te eretted bocsatotta el az teſtben, es hogy az ő vére te eretted is ki öntetet? Hiſed. Mert lam annak neveben kereſztelkedtel megh. Ez az te hitőd az, bator gyenge legyen, mely által ez oraban meg igazultal. Bizony bizony mondom ha ki az en beſzedemet megh tartya, es hiſzen annak az ki el bocsatot engemet örök élete vagyon, itiletre nem megyen, de altal megyen azhalalbol az eletre. Azon eskűſzik Idvőzitőnk Sz. Ianos Euangeliomi könyvenek ötődik reſzeben: Hiſzeſs te az

Iſten-

Iſtenben, hát örők életed vagyő &c. Rútak, fertelmeſſek ám az en bűneim: De dragalatos az Chriſtus Ieſuſnak ártatlan vére, mely el moſſa á te bűneidet azt mondgya az ſent Ianos első levelenek első reſzeben.

Nem tekênt illyen bűnőſre, kit męg az emberek-is utalnak? Hogy nem tekent, ha lám azt kiáltya, hogy nem jőt ő az igazakert, de az bűnőſőkért hogy hňa, ſent Mathe Euangeliomi könyvenek kilenczedek reſzeben. Sz Pal-is azt tanittya elől ſőr Timotheushoz irot levelenek első reſzeben, hogy á Chriſtus azert jőt ez világra, hogy az bűnőſőket idvőzitſe. Te penig bűnős vagy. Hát tegedet idvőzit csak hidgy ő benne.

Egyűd nem fogadbe ha ſinte hozza megyek-is? Sőt ő maga mondgya Idvőzitőnk. Az

ki en hozzam jö, nem üßöm en azt ki, ßent Ianos Euangeliomi könyvenek hatodik reßeben. Az mi nagyob, ugyan ki terjeztette ßent kezeit, es azt kiáltya: Matth. 11. lövetek en hozzam mindnyajan, kik megh vadtok terheltetven az ti bünötök miat, en megh könyebitlek.

Kesö: Rövid az idö: Hallad. Nem rövideb az Tolvay idejenel. Mar az Tolvay az kereßtfan vonago felben vagyon egy ßot ßol Chriſtuſnak: Vram emlekezzel megh en rolam mikor jutandaz az te Orßagodbā: ottan azt halla: Bizony mondom teneked ma en velem leſzel Paradicsomban.

Mondgy csak eggyet az ki az Iſtenhez folyamodot volna bűne bocsanattyaert, es ö elöle el üzte volna? Ha Cain Iſtenhez folyamodik vala, neki is kegyelem adatik vala. Mert ételetere eskűßik az Ur Iſten, hogy nem akarja az bünöſnek halalat,

ſat, de hogy megh terjen es ellyen, Ezechiel Propheta könyvenek harmintz harmadik reßeben. Be tölt ennek igaſſaga ßent Pálón. Sz. Peteren: Maria Magdolnan, kiknel te ſem vagj bünöſeb.

Ihol azert az bün tegedet nē rettegtethet: Mert irgalmas kegyelmes az Iſten: az Chriſtus vére te eretted öntetet ki, csak hidgyed ezt erös hittel es à mellet maradgy meg ez oraban kegyelem teneked Iſtentül en általam ö képebeli ember által teneked igaſſagban azt hirdeti az Ur Iſten. Véledé hogy törtenetböl löt az en ide jövetelem? Iſten inditot engemet arra, hogy az ö akarattyat ez oraban hirdeſſem teneked, hogy meg tartaſſal az örök életre.

A halalnak iſonju volta rettegtethet teged: De halladé mit

mond Idvőzítőnk Sz. Ianos Euangeliomi kőnyvenek nyolczadik reſzeben. Bizony bizonj mondom tinektek, ha valaki az en beſzedemet megh tartya, halalt nem lát őrőkke. Az Chriſtuſnak beſzede penigh csak ez: Tartſatok pœnitentiat, es hidgyetek az Euangeliomnak, azt mondgya ő maga az Ur Chriſtus Sz. Mark Euangeliomi kőnjvenek első reſzeben. Te ez oraban pœnitentiat tartottal: Mert megh ſantad bantad bűneidet. Te ez oraban hiſzeſz az Euangeliomnak, hogj Chriſtus az egeſz emberi nemzetnek meg váltoja, es hogy az bűnősőkért jőt ez vilagra. Hát az Chriſtus Ieſuſnak eskűveſe ſerint halalt nem látz őrőkke. Mert ez az te halalod csak álom, melyben az életbeli terhes gondoktul meg męnekedel es megh nyugſol az főldben.

Oh

Oh maydan el fogy életem. De nem halal az, hanem csak à Lelcknek az teſtűl valo megh válaſa, az hitvan bűnős gyarlo teſtnek levetkezeſe, mellyet ugyan ohayitva kivantanak az az regi hivek mint ſ. Pal mongya Philippisben irot levelenek első reſzeben: Kivanok ugy mond el oſlatni es az Chriſtuſſal lenni.

De kéſerő ennekem ez erő ſak alat valo halalnakneme azt gondolod. De nem keſerveſſeb à Chriſtus halalanak nemenel: ki azert feſitetet az kereſztfara, hogy azon valo keſerves halala által minden ő beñe hivőknek halalokat megh ſentelne, es az kárhozatot akar mi halalnak nemeből is ki ſiyna, es ki tőrlene. El tőrte Idvőzitőd te előtted az jeget az ő keſerő halalaval, csak kicsint kelletik gazol-

nod, de az ſem kárhozatos az, mint mondam.

De annak felette, hiſſem tudod, hogy ugyan megh kellet volna egyſſer koſtolnod az halalt, vagy akartad volna vagy nem, az pediglen micsodas lőt volna, talam ez moſtani ſenvedeſet ezerkeppen valo kinokkal meg hallatta volna. Micsoda? Ez egy ſempillantaſig valo teſtednek faydalma rettegtetêt? Halladé mit kiált az Bőlcs az ő könyvenek harminczadik reſſeben? Iob az halal hogy ſem mint à keſerő élet es az őrőkke valo nyugodalom, hogy ſem az ſenlő faydalom. Pogany ember Plinius meg-is illendőképpen hozza ſollot ehez: *Ex omnibus bonis, quæ homini tribuit natura, nullum melius eſſe tempeſtiva morte.* Az az: Minden jok közzűl valamelyeket az termeſſet adot az emberek-

Ecclef. 30. v. 17.

Plinius 28. cap. 2.

bereknek, ſemmi nincsen job az idejenkoran valo halalnal. Mert micsoda ſokaigh élni, hanem csak ſokaig győtrődni, azt mondgya Agoſton.

Auguſt. de verbis D. Serm. 17.

Gondold megh csak ez vilagot micsodas: Ugyan ropogva égh ez az bujuſaghnak, gonoſſ kivanſagoknak, irigyſęgeknek, es telheterlenſęgeknektűzének miatta. Hol az igaz az kire ebben valo ſikraiat nẽ pőkdőſte volna? Egh à hazad ſ nem mennel ki belőle? Bizony boldogok az kik meg halnak á Chriſtusbã valo igaz hitőkben, mert ez gonoſſagban fekűvő eſſe veſſet fertelmes vilagbol ki ſaladvan meg nyugoſſnak az ő munkaioktul, azt mondgya Sz. Ianos Mennyei jeleneſekről irot könyvenek tizen negyedik reſſeben.

Laſſad Theſaurum concionat. P. Per. fol. 6:6.

Csak jo akaroimtul edes A-

tyamfiaitul valo meg válaſomat ſanom. Ezennel kővetnek ők-is. Mert minden embereknek egy be jővetelek vagyon ez életre, haſonlo ki menetele-is, azt mondgya az bőlcs könyvenek hetedik reſzeben. Rea kel erre mennyiek mindeneknek, nẽ te vagj első, utolso ſem leſſ.

Igy azert az halal ſem rettegtethet tegedet csak bizzal az Istennek irgalmaſſagaban, es az Chriſtusban hidgy es ez hit által ayanlyad lelkedet az Sz. Istvannal az Chriſt' kezeben: Uram ved hozzad az en lelkemet.

Itt amaz harom kerdeſeket, mellyeket az Ur vacsorajaval élő emberektűl ſoktunk kerdeni, az halalra menő embertűl is el kerdheted, es ha időd vagyő hozza az kőz gyonatot-is el mondhatod vele a Mi-Atyankkal eggyűt, es meg áldhatod, az

időnek,

időnek, az helynek, az jelen valoknak, es az halalra menő emberenek allapottyat megh tekintvén.

Igy vegezem el ez Agendat, melyből á mi Istenünk Sz. Fiaval Sz. Lelkevel egyetemben dícsirteſſek, es az ő Anyaſſ. egjhaza éppűllyen

AMEN.

KÖZÖNSÉGES HALA-ADO IMADſagh, az Iſtennek mindennémű el vött es el vejendő Lelki es teſti jó tétemênyiért.

ÖRök Mindenható Iſten, Menynek es Földnek Vra teremtője, mi Vrunk Ieſ° Chriſtuſnak dicsőſſęges ß. Attya, Abrahamnak, Iſaknak, Iacobnak ſ-mi nekünk-is kegyelmes Iſtenünk: Te ſzent Felſęgednek alázatos ßivel lélekkel nagy hálákat adunk, ſz. Fiadnak az Vr Ieſus Chriſtuſnak nevébe, minden időbeli el vőt kegyelmes ajándékidért lelkiekért es teſtiekért:

Ki-

Kiváltképpen hogy te minket örök időknek előtte az életre Chriſtus Ieſusban kegjelemből valaßtottal, kepedre es haſonlatoſſagodra teremtettel, ßent Fiadnak általa meg váltottal, örökös fiaidda töttel, ßent Lelkeddel az fogadot fiuſagra el pecseteltel, igaz es idvözitő iſmeretedre hoztal, idvőſſęgünk es örök életünk felől bizonyoſſa töttel, es ez ideiglen minden lelki teſti veßedelmektől kegjelmeſſęgedből meg őriztel oltalmaztal es az te Anyaßentegy-hazadnak tárſaſagaban meg tartottal.

(Ez el mult etzakanak ſetetſęgeből ís ez maíj napnak Reggel

világoſſagara egeſſegben es bekeſſęgben jutattal.

Eſtveli. Ez dellyeſti orakrais egeſſęgben es bekeſſegben jutattal) Annakokaert mind ezekért te ſent felſęgednek legyé örökke valo hala.

Viſſontagh te ſent Felſegednek alazatos ſivel Lelekkel könyörgünk, ſent Fiadnak az Vr Ieſus Chriſtuſnak neveben Szent Lelknek veſſerleſęből minden nemü kegyelmes igiretidnek lelkieknek es teſtieknek raytunk el tellyeſęteſeert, es kerünk teged, hogy az mi Iffiuſaginknak bünеit, es egeſs életünkben valo álnokſaginkat, tevelygeſünket hitetlenſęgünket es

ket es minden egyeb gonoſs cselekedetinket, kegyelmeſſegedből ſent Fiadert bocsad meg: Szent Lelkednek általa az te megh iſmert igaſſagodban idvöſſęgünk es örök életünk felől valo hitünkben es remenſęgünkben, mind vegighlen tartſ megh: reank ki araztot Sz. igednek igaz vilagoſſaghat az mi ſivönkben eslelkünkben naponkent igaz hitnek általa nevellyed es öregbitſed.

Araſsd reank Vram Iſten minden lelki teſti áldaſidat, és Sz. Lelkednek általa naponkent teritſ hozzad bennünket, hogy terheſsünk, hogy tegedet jobban jobban

iſmer.

iſmerheſsünk,felheſsünk, ßeretheſsünk, tißtelheſsünk, es mindenben az mi fiui es leani engedelmeſſégünket, kedves áldozatul te Sz. Felſéged-nek be mutathaſsuk.

Oltalmaß megh Vram Iſten ßomßedſaginkban levő kereßtyen orßagokkal tartomanyokkal Varakkal,Varoſokkal, Falukkal, es azokban levő hiveiddel, es ßolgaiddal egyetemben minket-is Varaſunkkal, Eccleſiankkal es hazunk nepevel egyetemben, minden lelki es teſti veßedelmektűl: Kiváltkeppé az őrdőgtűl, annak álnokſagatul, csalárdſagatul, hamis tudomanyatul, veßedelmes kiſirtetitűl

titől,attalmas tagaitul: jövendő veßedelmes hadaktul haboruſagtul, rablaſtul,dulaſtul, tűztűl, ehſégtűl, dragaſagtul, veßedelmesbetegſégektől,hirtelenben valo halaltul, egi haboruktul(veßektűl,ragyaktul, kő eſőtűl, meny-űtő kövektűl, veßedelmes ár-vizektűl) bűnben valo eſeſtűl, gonoß hirtűl, nevtűl,gyalazattul, gonoß lelki iſmerettűl, ketſégben valo eſeſtűl es kárhozattul.

Oltalmaz meg Vram Iſten mind moſt ſ-mind ennek utanna valo időkben, idegen nepeknek;ki űteſektűl, kártetelektűl és fegyverektűl.

Szand meg Vram Iſten az te hiveidnek enni ſok keſerves

nyo-

nyomoruſágat, gyalazattyat, romlâſat; es vérek hullaſat, mellyet mind moſt ſ-mind ennek elötte valo idökben az idegenek raytunk kemeletlenül cselekettenek, hogy az kegyetlenektül az ö mi raytunk vöt gyözedelmekert à te nagy neved ne ſidalmaztaſſek.

Örvendeztes megh Vram Iſten bennünket enni ſok ſiralmas es rabſagos eſtendeink utan hatalmas gondviſeleſeddel, oltalmazatoddal es bekeſegeddel.

Tartſ meg Vram Iſten minden helyeken itt mi közöttünk-is az te ſerelmes Fiadnak véreuel megh váltot kicsiny ſeregedet es Anyaſent egyha-

egyhazadat abban levö Fejedelmekkel, Vrakkal, vitezlökkel, gondviſelökkel, tanitokkal, es az ſegeny köſſeggel, eggyetemben az te nagy nevednek dicsöſségeért, mint regentē hatalmaſſan meg tartottad Aepigtomban az puſztaban Aſſyriaban, Chaldeaban, Sido Orſagban, es egyeb helyeken minden kegyetlenek ellen.

Vram Iſten gyomlaly ki közzülünk minden gyülölſéget, viſſza vonaſt, harag tartaſt, boſſu allo lelket, és ajandekoz meg bennünket, igaz ettelének, bölcseſségnek, haznos tanacsnak, eröſſégnek, eggyeſsegnek, igaz atyafiui ſeretetnek, es Iſteni felelemnek lelkevel, hogy mind az te

nagy neuednek tißteſſęgere es dicsőſęgere tartozo dolgokbã ſ-mind az mi nyomorult hazanknak, es abban leuő Anyaß.egyhazadnak oltalmazaſara es meg maradaſara ßolgalo igyűnkben, eggyet ertheſsűnk eggyet akarhaſſunk, es egj ßivel Lelekkel nagj haßnoſon ßolgalhaſſunk.

Vr Iſten mi kegyelmes ßerelmetes ßent Atyank alazatoſon kőnyőrgűnk ezen-is te ß. Felſęgednek, (hogy ez jelen valo napot-is ted mi nekűnk egeſſęgeſſe és bekeſſęgeſſe, hogy az mi kereßtyeni hivatalunkban ßorgalmatosban el jarhaſsunk. Ez kőuetkőzendő etzakat-is ted minękűnk bekeſ-

ſegeſse, nyugodalmaſsa, hogj az holnapi napra bękeſsegben fel virraduan à mi kereßtyeni hivatalunkra megterheſsűnk)

Igy tegy mi velűnk mi kegyelmes Atyank Iſtenűnk az te Fiadnak az mi Vrunk Ieſus Chriſtuſnak általa: hogj mi-is te Sz. Felſęgednek kegyelmes gond-viſeleſet es oltalmazaſat látuán, az te nagy neuedet dicsőitheſsűk, es nemzetſęgről nemzetſęgre te ß. Felſęgedet mind őrőkken őrőkke magaßtalhaſsuk

AMEN.

HADAS IDÖRE VALO közönseges imatság Orßagunkért és Fejedelmünkért, S. M.

ÖRök Felsęges Mindenhato kegyelmes Vr Isten, mi Vrunk Iesus Chriſtusnak dicsősęges Sz. Attya: nagy hálákat adunk mi te ßent Felsęgednek, minden időbeli velünk valo lelki es testi jo tetemenńdert: de kiváltkeppen ezekért, hogy azmi Nemzetünket az ördögnek sötet orßágabol az te ßerelmes Fiadnak dicsőseges orßágaban altal hoztad, idvősseges ismeretedre jutattad: es ennń romlasunkra igyekező hatalmas Nemzetségeknek dihősségek ellen ekediglen kegyelmessenmeg tartottad: Hazánknak meg maradasáert vigyazo Fejedelmekkel, kereßtyen Gondviselőkkel, igaz haza ßerető tanacsos Vrakkal s-vitezlő népekkel meg latogattad: minket-is penig Anyánk mehetül fogván mind ez ideiglen minden lelki es testi veßedelmektül kegyelmessen még őriztel oltalmaztal, es ez el mult ezakanak sötetségeből ez mańi napnak világossagara (ez mańi napnak estveli orajara) egességben bekességben jutattal: az mellyekért az te dicsőseges nagy neved földön mennyen legyen mind örökke ßent es áldot.

Könyörgünk vißontag te Sz. Felsęgednek buzgo lelki ajetatossaggal ß. Fiadnak az Vr Iesus Chriſtusnak neveben, hogy ezen el inditot Atyai gondviseleſedet ennek utanna-is marazd meg mi raytunk, mind vegiglen, es az te melto haragodnak s-abbol ßarmazot erdemlet bűntetteresünknek okait, az mi sok titkos es nyilvan valo bűneinket, bocsasd megh minekünk

künk s-kegyelmez meg Nemzetünknek es ne fizes minekünk az mi álnoksagink ßerint, hanem inkab az te veghetetlen nagy irgalmassagodbol Nemzetünkben letelepitet Anyaßegyhazadat igaz Istenitßeteleteddel egyetemben az ördögöknek es ez vilagi Istentelenek dihősségek ellen marazd meg mind vegiglen: Sőt fenitsd meg kegyelmes Atyank az magas egekből az te nagy nevednek karomloit, ßent tißteletednek ellenzőit, es az te egyűgyű hiveidnek űldözőit, kiknek minden igyekezetek lam csak az ßörnyű vér ontas: Anyaßentegyhazadnak pußtitasa: ő ßegyeknek árvaknak meg rontasara.

Elegeld meg ennń sok időtül fogvan valo nyomorusaginkat, buydosasinkat, rettegesinket, karvallasinkat, űldözesinket: es ved el rolunk ez nagy inseget, es az ellensęgnek mi reank kißitet es fegyveret, fordits el mi rolunk: Lam mi vagyunk Vr Isten az te valaßtot nepeid, kikert ßerelmes fiadat ßörnyű halalra adtad: Ne had azert el merülni kicsiny Barkadat, ha immar meg váltottad: Mert meg sokasodtanak jol látod Vr Isten az mi ellensęgink, mi penig erönkben, es ßamos voltunkban tellyesseggel meg fogyatkoztunk.

Oh magassagban lakozo ß. Isten kely ki ezokaert mi melletünk, es az te dicsőseges nagy nevedert ßabadits meg minket. Ez végre tamaß minekünk minden időben Isten felő hatalmas es győzödelmes igaz vallasu fejedelmeket az kiket penig mostan Istени jo voltodbol illyeket attal, azokat mellettek levő haßnos tanacsos Vrakkal, igaz haza ßerető vitezlő népekkel egyetemben áld meg io egességes hoßßu elettel, minden Istenes dolgokban ßerencses boldog előmenetellel, ellensegeken valo tellyes győzödelemmel: Nevezet ßerint igaz vallasunkert s-meg romlot hazankert hadakozo, sok rendbeli veßedelmek közöt

fog

forgo nemzetünknek moſtani kereſztyen (Királlyat) Feiedelmet, halgaſd meg feie felet aradot nagy haborusagnak napiain az ö könyörgeſeben. küld el neki az ſegetſéget az te ſentſeges helyedből, es Sionbol oltalmazd meg ötetminden rea fenekedö fel ſuvalkodot ſok ſamu hatalmas ellenſegitül. nem külömben mint regen Davidot Goliattul, es az álnoktanacsu Achitopheltül, Ezechias Kiralyt keves ſamu nepevel Senacheribtül. Tellyeſitſed, O könyörülö Iſten, ſent kivanſagit, es igazgaſſad tanacsit, hogy az mikeppen ez ideiglen, ugy ennek utanna-is eletinek minden napiaiban leheſſen az te tiſteſſegednek eltalmazoia, az igaz vallaſnak plantaloia, azzal ellenkezö tevelygeſeknek gyomlaloia es irtogatoia.

Feiedelmünk (Királyunk) utan levö fö gondviſelöinket, elmeiekben, ertelmekben, tanacsokban, igyekezetekben es minden rehetſégekben ſ. Lelkednek általa biriad és igazgaſſad minden iora.

Gyomlaly ki Seregeknek Vra, közzülök minden gyülöſéget, irigyſéget, harag tartaſt, arultataſt, boſſu allaſra geriedezö indulatokat, es öntſed az ö ſivekben az igaz Iſteni es Atyaſiui ſ. ſeretetnek, eggyeſſégnek, bekeſſégnek, es Iſteni felelemnek Lelket, hogy az te ſent parancsolatod ſerint elheſſének nagy egyeſſégben, bekeſſéghen, ſeretetben, es egyenlö akaratbol vigyazhaſſanak es forgoſodhaſſanak azokban, mellyek ſ. nevednek tiſteſſegere, romlot hazanknak marokni fogyatek Nemzetünknek meg maradaſara ſolgalnak.

Oltalmaz minket-is, VRam Iſten, Orſagunkkal, Varainkkal, Varaſunkkal, Eccleſiankkal es hazunk nepevel egyetemben minden rettenetesſegektül, az ördögnek keſertetitül, artalmas tegatul, nagy betegſegektül, dög halaltul, dragaſagtul tüztül ellenſeghnek

nek reank jövetelitül, es minden egyeb lelki teſti veſedelemtül.

Halgas megh Vr Iſten minden nyomorultaknak, arvaknak, özvegyeknek, nagy betegſeghben levöknek, uton-iaroknak, keſertetben eſeknek könyörgeſeket es az ö meg ſorulaſokbol ſabadits megh öket es minde ſiralmas panaſolkodaſokat vegy ki mi közzülünk es örvendetes hireknek hallaſaval vigaſtaly megh minket.

Igy tegy mi velünk O minden irgalmaſſagnak Iſtene az te eggyetlen egy Fiadert az Vr Ieſus Chriſtuſért, kivel élö es uralkodol az ſent Lelekkel egyetemben mind örökön örökke, Amen.

Mi-Attyank, &c.

VEGE EZ

Könyvecskenek

RENDI avagy LAISTROMA EZ KIS KÖNYVECZKEBEN levő dolgoknak es tanusagoknak.

I.
AZ S. KEREZTSEGRŐL.

I. Mi legyen az Kereßtseg. pag. 1.
II. Haßnai az Kereztsegnek. 4.
1. Istennel valo frigyezes 4.
2. Vyionnan valo ßületesnek bizonysaga. 7.
3. Anyaßent egyhazban valo be ßamlaltatas. 10.
III. A Kereßtseghez altatatot haßnos tanusagok 14.
1. Az gyermek meddig ßolni nem tud meg kellyene Kereßtelni es mi-okaert? 14.
2. Mert Isten frigyeben vadnak. 15.
2. Mert ők-is hittel es ßent Lelekkel aiandekoztattanak. 18.
3. Mert ez által bocsattatnak be az Anyaßentegyhazban. 19
4. Mert az kereßtelesről valo Parancsolat ő reaiok-is tartozik. 21.
5. Mers hitek vallások helyet vagyon az Anyaßentegyhaz. 22
6. Mert ők-is tagai az Ecclesianak. 24.
7. Mert ugy felel meg az kereßtsegh az környül metelkedesnek Sacramentomanak. 26.
8. Mert az egeß haz nepek közöt az Apostolok kicsineket-is kereßtelteenek. 27.
6. Mert az regi Paterek-is ugy cselekedtenek. 28
a Szabadé az Babaknak kereßtelniek azßükségnek ideien. 29.
1. Mert nem ßabad nekiek prædikallaniok. 31.
2. Mert nincsē parancsolatt yok róla. 32.
3. Mert Martion eretnek talalmanya. 33 (34
4. Mert à kegyelem nē kötetet à kereßt: vizehez
3. Az Papazoknak Teiek, Savok, nyalok, Mezek, ßükségessekē az kereßtsegben. 35.

II.
AZ VEGHVACSORA-rarol.

I. A Vegvacsoranak kißolgaltatasanak modgya. 38
II. Hanyßor kel ki ßolgaltatni. 41.
III. Karacson innepere tartozo pelda 42
Micsodava tötte az Istenseg az ő tüle fel vötteßet.
1. Az emberi nemzetnek váltságanak veghez vivő eßközeve. 44.
2. Az Isten ßerctetinek ieleve 46
3. Az frigynek bizonsagava. 48
4. A valtsignak helyre allatasanak-is ieleve. 49
5. Elő kenyere. 50.
IV. Az közönseges vallás tetel. 51.
V. Az Vr-vacsoraiához tartozo kerdesek. 56.

VI. Az igek, mellyekkel à Végvacsora ßereztetet. 58
VII. Halá-adás az Vegvacsora utan 61.
VIII. Quadrageſima vaſarnapian az Veg-vacsorahoz illendő pelda. 64.
Minemű keßület kivantatik az Veg-vacsorahoz. 64
1. Az Iſteni iſmeret. 66.
2. Az Vrvacsoraia felől valo ertelem. 68.
3. Az bitnek erőſſege. 70
4. Az pœnitentia. 72.
5. Az Atyafiui ßeretet. 74.
IX. Huſvet napiara illendő pelda. 77.
1. Kicsoda ßerzette az Vég-vacsorat. 78.
2. Micsoda az Végvacsora.
3. Mikor ßereztetet à Végvacsora. 80.
4. Miért ßereztetet eſtve. ibidem.
5. Miért ßolgaltatik ki moſtan reggel. 81
6. Miből ßereztetet az Vég-vacsora. 82.
7. Miert kenyerből borbol ibidem.
8. Kiknek ßereztetet. 84.
9. Mi vegre ßereztetet. 88
X. Maſodik pelda Huſvet napiara. 92
1. Miesodas teſtben tamadot fel az Chriſtus. 92.
2. Micsodas etelünk az Chriſtus teſte, italunk az ő vére. 99
XI. Pinkősd napiara tartozo pelda. 108
1. Minemű eßköze az ßent Leleknek, mind az ige, mind az Sacramentomok. 109

2. Az

2. Az ige hathato az Szent Lelek által. 110
3. Az ige által nemzi az Sz. Lelek az hitet. 112.
4. Az uyionnan valo ßüleſtés 112
5. Az idvőſſeg az ige nélkül elſem kezdetik vegbe ſem megyen 114
6. Az Sacramentomok eßközi à ß. Leleknek. 115
7. Az igeretekét megh abrazollyak az Sacramentomok 118
8. Az kereßtſeg eßköze az ßent Leleknek. 119
9. Az Vrvacsoraia eßköze az ß. Leleknek. 120
10. Enni az Chriſtus teſtet, innia vérét. 120
XII. Aratás elődédire valo pelda. 121.
1. Miert neveztetik az Vrvacsoraia kenyernek tördelteteſenek.
2. Az Chriſtus teſtenek tördelteteſenek emlekezetiért. 125
3. Mert à Chriſtus életnek keniere 125
4. Meg mutattya hogy mi eretünk tördeltetet à Chriſtus teſte. 128
5. Vißen az Chriſtuſſal valo eggyeſülésünknek iſmetetire. 130.
6. Szivünknek tördelmeſsegere vißen. 131
XIII. Szüret elődedire valo pelda 133
1. Valoſagoſſan ielen vagyonė az Vég-vacsoraban az Chriſtuſnak teſte 134.
2. Az kenyer Chriſtus teſte. 135
3. Az puſztaban levő kőßikla Chriſtus. 137.
4. Modgya az Iſten kegyelmeben valo veßesülésünknek. 141. 5. Va-

6. Valoſagoſſan ielen vagyon az Chriſtus teſte vére. 145
XIV. Advent Vaſar-napiara tartozo pelda. 146
1. Micsoda haßon adatik az Vegvacsoraban. 148
2. Az hit erősittetik. 148
3. Az hitnek agaibā meg erősit 150
4. Az Chriſtusban ßerkeztet. 152
5. Ez vilagot meg utaltattya. 155
6. Az Atya-fiui ßeretetet öregbiti. 158.
XV. Az Vr-vacsoraianak betegeknek kiſolgaltataſanak modgya. 160
1. A beteget nẽ comunicaltathatni es miokaért 161
2. Az beteget communicaltattathatni es miokaért
3. Az betegnek communicaltataſaban valo rend tartas. 168
4. Minemő meltoſagos ßentſegh az Vég-vacsora es mi-okaért. 173
1. Mert termeßet ßerint valo Iſten ßerzeſe. ibid.
2. Mert igen nagy dolgokra emlekeztet. 174
3. Mert nagy iot veßünk abban 176
XVI Az Vrvacsoraiaban valo kenyerről. 184
1, Kovaßos kenyer legyenė avagykovaßtalan.
2. Illendöb az kovaßos kenyer es mi okaért. 185
3. Keregded legyenė, vagy gömböliyü, vagy lapis gyenge hartya, mint az Oſtya. 186.
4. Az Oſtyat mint Antichriſtus Miſezö kenyeret megh kel vetni. 191
6. Az Oſtyaſok ellenveteſi meg feytetnek. 196

6. Az

6. Az kereßtyeni ßabadſagnak regulai. 197
7. Az Oſtya nincsen eppületre 198
8 Micsoda az Oſtya. 206
9. Az kenyer micsoda. 205
10. Az Oſtyanak igaz eredeti. 212
11. Theodoſius Csaßart el tiltotta az Vegvacsoratul Ambrus Doctor. 216
12. Romaban àPapak tereben eytettek à Miſet 219
13. Papa Atya az Oſtyanak. 218
14. Bernoldus Papiſta Doctor itileti az Oſtyarol. 212
XVII. Az kenyernek tördeleſe micsodas Ceremonia az Vegvacsoraban. 234
1. Az kenyernek tördeleſe állattyara tartozik az Veg vacsoranak es mi-okaért. 238.
2. Mert Chriſtuſtul az Végvacsora melle rendeltetet. 239.
3. Mert ollyan meltoſagos az kenyer törderles mint az halâadas es az oßtogatas. 240
4 Mert Luther Marton-is az tanitotta 241
5. Mert az kenyer törderleies parancsolat ala vettetet. 243
6. Nagy ereie vagyon ez parancsolatnak. Ezt cselekedgyetek 244
7. Mert az kenyer törderles haßnat adgya elö az Vacsoranak 246
8. Mert ß. Pal is egy-átallyaban állattya à kenyer törderleſt. 250.

9. Mert

9. Mert az Apoſtolok is azont cselekedtek. 255.
10. Mert à Vegvacsoranak épſégere tartozik. 257
11. Mert à regi Paterekis tördeltek à kenyeret 268
12 Az Oſtyaſok ellenveteſi meg feytetnek. 260.
13. Luther Marthon erös argumentomi à Papiſtak ellen. à kenyer töreſnek meg erösiteſere 261
14. Külömböz az kenyer tördeles à Vegvacsoraban az közönſeges kenyer tördeleſtül. 165
15 Mikor ßolgaltaſſek ki az Végvacsora. 267
16. Az Veg-vacsoraban meg maradot kenyeret es bort az regiek hova töttek. 275

III.

AZ HAZASVLANDOKnak egyben adattataſoknak modgya. 279.

*I Hirdetes nélkül az Hazoſokat nem ßabad egyben adni, es miokaért. 280
II. Iſten Adamot ki hirdete Paradicsomban. ibid.
III. Az Hazaſſag áldot életnek neme. 283
1. Mert önnen maga Iſten ßerzette. ibidem.
2. Mert io okokért ßerzette. 284
1. Hogy egy-maſnak ſegitſeggel legyenek. 286
2. Hogy az emberi nemzet ßaporodgyek.. 288
3. Hogy az paraznaſagh el tavoztaſſ-k. 291
3. Mert tißteſſeges tißtek vagyon à hazaſoknak 294
4. Hogy egy maſt ßereſſek 296

2. Hogy magzattyokat tißteſſegbe nevellyek. 297
3. Hogy az Ferfi Feleſegett oltalmazza. 300
4. Igaz kezi munkaival tartſa. 302
5. Az Aßßonyállat feriet tißtellye. 304
6. Hazara gondot viſellyen. 306
XVIII. Az Hazaſſaghoz illendö tanu-ſagok. 311.
1. Sacramentomé az Hazaſſag. 312
Miert nem Sacramentum. 311
1. Mert az ertelmes Papiſtak is tagadgyak. 313.
2. Mert nem ugy ßereztetet Iſtentöl mint Sacramentom.
3. Mert köz à hivekkel es az Hypocritakkal. 314
4. Mert ſem az Apoſtolok ſem az Paterek nem tartottak Sacramentomnak. ibidem
5. Mert éltetö állatbol valo iegynelkül vagyon. 315
6. Mert Chriſtus ſem élt vele. ibidem.
7. Mert az ßerzetes Papok ſem élnek ez Sacramentommal 316.
II. Miert eskűßnek egyben az Hazaſok. 317
III. Az kereßtyen embernek miert nē ßabad Balvanyozo feleſeget venni 318
1. Mert meg tiltotta iſten. 323.
2. Mert igen utalatos Iſten elöt 324
3. Mert az altal az Iſteni tißteſet megh bantatik.
4. Mert az magzatok az igaz Iſtentül el vonattatnak. ibidem
Igaz vallaſut kel venni es miokaért. 325
IV. Miert nē ßabad egy feleſegnel többet venni. 326

Lamech két feleſegű első megh rontoia az Iſten ßerzeſenek. 329
8, Mert az Iſtennek es az termeßetnek tőrvenye nem engedi, hogy egy feleſegnel többet vegy
2. Mert nyilvan tiltya az Iſten. 335 (332.
3. Mert az iambor feleſeg bofzuſ: illettetnek 336
4. Mert ellenkezik az Chriſtus es az Anyaſzentegyhaz kőzőt valo peldazattal. 337
5. Pogany ſzokaſok feleſeget venni. 338
6. Mert iſzonyu bűn ſzallanna ret. 339

TOLDALEK.

Minemű okok ßakaztyak el az Hazaſſagban elöembereket egymaſtul.

Hat kivaltkepen valo okok, mellyeket lasd meg folio. 340. 342. 347. 349. 352. 354 357. &c.

IV.

HALALRA SENTENTIAZtatot ember vigaßtalaſanak modgya.

I. Tartozik à tiniro vigaß. az halalra menő emb. 363
1. Viái arra à Chriſtus es az Angyal peldaja. 364
2. Az halalra menő embernek rettegeſi.
3. Az het iffiaknak Annyoknak peldaia. 366
4. Szent Iſtvant biztattya Chriſtus. 367
5. Az Tolvait-is. 368
II. Az bűn ellen valo vigaztalas. 369
Az Iſten irgalmaſſaganak termeßeti. 375
III. Az halal ellen valo vigaztalas. 379
Köznſeges halá-ado imatſag. 386
Hadas időre valo imatſagh. 390

VEGE.

M. N. MUZEUM KÖNYVTÁRA